A

1341

II

BIBLIOTHECA ACADEMIAE SCIENTIARVM HVNGARICAE
MDCCCXXVI

1964

FOTO
NR

1

MTA KÖNYVTÁRA
KÉZIRATTÁR
AKADÉMIAI LEVÉLTÁR

1889

KÉZIRATOK

VIJ. 42.

A m. tud. Akadémia
Tekintetes Titkári Hivatalának
Budapesten.

Az akadémiai kiadványok ajándékpéldányainak k. adományozása által a m. évben is tanusított nemes lelkű előzékenységért s nagyszerű kedvezményért van szerencsém legmelegebb hálás köszönetünket nyilvánítani azon tisztelet teljes kérelemmel, miszerint gymnasiumunkat jövőben is ezen nagy kegyben részesíteni méltóztassék.

Alázatos szolgája

Eperjes, 1889. januárhó 1-jén

Schlott Gyula
kir. kath. főgymnasium
igazgató.

Magyar Tudományos
AKADÉMIA
Kéziratári hivatal.

Érk. 1889. jan. 2.

1.

Nagyságos Főiskolai Ur!

Méltóztassék tudomásul venni!

Először kérem ily kéréssel megvallom, csak az utolsó két ülés programmjából okultam, megtanulva, hogy emlékiratot be kell jelentenie. Ezért írom e tiszteletteljes sorainat csak most. Egyébként kérjük, értesíteni Nagyságodat, hogy – be nem tiltott intézkedési nem méltóztatik. – Gregussról irt emlékezésemet a januári ülésen kész vagyok bemutatni, ill. felolvasni.

A régi, változatlan és igaz tisztelettel maradtam

Nagyságodnak

Budapest, 1888. december 29-én

alázatos szolgája

Bánóczi József.

Magyar Tudományos
AKADÉMIA
Főtitkári hivatal.

Érk. 1889. január 2.

2.

Kivonat jegyzőkönyvi

a M. T. Akadémia Igazgató Tanácsának

1888. decemberhó 30-án tartott ülése jegyzőkönyvéből.

102. Az Akadémia ügyésze bemutatja félévi (: 1888. april 30—
oktober 31. :) Költségszámláját 262 frt 2 krról; valamint Med-
vetzky Sándor pinaszombati ügyvédnek 32 frt 65 krról és
Békeffy Gyula Szabadkai ügyvédnek 60 frt 70 krról kiál-
lított költségjegyzékét.

Ezen költségjegyzék átvizsgálására Zichy
Antal ig. tag kéretik föl.

Schnorr titkár
főtitkár

5.

A számadást, mellékleteivel együtt
átvizsgáltam, semmi kifogás alá es-
hetőnek nem találtam, sőt teljes
méltánylásom kifejezése mellett
ajánlom a Kir. Kúria tudomására.
Az ügyiratok visszaszolgáltatására

Budapest, jan. 7. 1889

Tichy Károly

sk. 1. 1.

Magyar Tudományos
AKADÉMIA
Főtitkári hivatal.

Érk. 1889. jan. 7.

11.

Magyar királyi
Ferencz-József-tudományegyetem
e. i. RECTORA
Kolozsvárt. 4/I 1889

Nagyságos főtitkár Ur!

A mai napon postára adtuk, a m. tudom. akademia főtitkári hivatalához czimezve, a „Corpus Statutorum" 2ik kötete kéziratának a megyékre vonatkozó részét, a rövidítéseknek feloldásával és az ortographianak oly modon való kiigazításával, a mint ezt tőlünk kívánni méltoztattak. Valóban nagy munkánkba került és kerül az összes kéziratnak, mondhat

ni ujból átdolgozása, de készség-
gel tettük, mihelyt kötelességünk
ké iratott elő. Most a kézirat azon
részének kiigazitásával foglal-
kozunk, a mely a városi statu-
tumokat foglalja magában.
Rövid idő alatt ezzel i készen
leszünk és küldeni fogjuk;
de addig i mélytisztelettel kér-
jük Nagyságodat kegyes-
kedjék a felérkező kéziratot
nyomda alá adatni, hogy vég-
re valahára láthassuk eredmé-
nyét sok munkánknak és
utazási költségeinknek. Ré-
szünkről biztosithatjuk Nagy-
ságodat, hogy a kézirat te-
kintetében semmi fennaka-
dás nem leend, mert teljesen
készen vagyunk s csak a
kivárt kiigazitások mun-
kája van még részben hát-
ra.

Kiváló tiszteletünknek
kijelentése mellett vagyok
Nagyságodnak

alázatos szolgája

Rolowáni Sándor
egyet. tanár i. c.
Rector.

MAGYAR KIRÁLYI
HONVÉDELMI MINISTER.

6314. szám
eln.

Méltóságos Másodelnök Úr!

Méltóságodnak folyó évi decemberben 17-én kelt 897. számú nagybecsű átiratára, van szerencsém Méltóságodat értesíteni, hogy a magyar Tudományos Akademia megbízásából megindíttatott „Hadtörténelmi Közlemények" folyóiratból, hasonlóképen mint a folyó évben, a jövő 1889. évi 2-ik évfolyamra is, a honvéd csapatok összes számára száz (100) példánynak előfizetése iránt intézkedtem.

Fogadja Méltóságod kiváló tiszteletem nyilvánítását.

Budapesten, 1888. évi december 21-én.

Fejérvary
honvédelmi miniszter.

Méltóságos Dr. Szlocsek József urnak,
kir. tanácsos és műegyetemi tanár, a magyar főrendiház tagja, a III. oszt. vaskorona rend lovagja, mint a magyar tudományos akademia másodelnökének.

Budapesten

Magyar Tudományos
AKADÉMIA
Könyvtári hivatal

Érk. 1889. január 8.

16.

Nagyságos magyar Tudományos
Akademia Titkárjának.-

1884-ik November hó 29-én "Zokana a napsugárkirályné",
továbbá 1885-ik Augusztus 24-én "Erzsébet a magyar
hírodalom Romániájának" című drámai műveket benyújtottam, a melyek közül különösen Rómeo
mutatom a 1886-ik évben mind a két művet a
nagyságos magyar Tudományos Akadémia,
akkor a Péczely-féle díjalapítvány kamatainak
azon kijelentésével helyes megfejtésekre,
hogy első sorban Zokana című drámai
mű kapna kitüntetést, de ha nem találtak,
mindkét drámai mű koszorúzott bírálatok alá,
nyomozás alkalmával a Péczely-díjért Dóry Lajos
Szenyjelkárz és Rákosy Jenő Zokana és Erzsébet
című drámai művek pályáztak, az eredmény
azlett, hogy egyik műnek sem adattak ki
a Péczely-féle díjhanem a bírálatok értesítése
járultak ez, magyar nemzeti színházzal
adományoztattak.—

1886-ik Május 1-én megírtam és Ki-
adtam" a nagyságos Tudományos Akadémia ezi-
mű drámáimat, mintáju a pöreget nem
karánk közlemények közül választottam a sza-
álló szabályok szerint, a mi pályázati mun-
kákat, de a munkában ime mű nyomtatási

Kötelező erővel még 120 pontnyi arab szárhúsfotó
ősnyelv korcsolásban nagyadósidőkben
Redundánsban anyagi Rákosmenyasszony
Kerülhetnyaran alapadat Kirakatnyelvjárás,
tak a nagyrágós magyar akadémiákról
mellőzhetősfüggelemhosszúsági ár: hagy
hárman körlevelek dráma átlagos kelet,
régunkhoz lépest. hozzáértő irodalmon
érdekébe működőben, sa magyában ezután,
hismű nyomtatási Külkereskedelmi erőmű
még 120 pontnyi ősnyelv konzervációba vagyok,
Kényszerkedvjáték erőn ősnyelvet népszerűsítse fo,
lyóvíz tanú.-

A fiúmúa forradalom erőmű tra,
gédiája egyik két példányát kötelezettségi
határozat hozatal végett van fenntartom
ide érkezni.-

Legkitűnőbb tisztelettel maradtam fiúmében
1888 December 9én

Alázatos szolgája.-

"Füzessérj" Bertalan

Kör és váltó ügyvéd

Magyar Tudományos
AKADÉMIA
Főtitkári hivatal.

Érk. 1889. jan. 18.

Nagyságos

17.

magyar tudományos
akadémiának.

Budapesten.

Gutkérelt aláírotas Rész
ének.

Tisztelettel Bartalan Vas
és vállalkozó nyomdászi
tanácsnak.

11

ntk.

Helyben, a nagyságos
Akadémia fondolatán eszmei által
adott Körténeli tragédia
egyik díszpéldányát azzal
Kiséletek Helyes Kiadásával
Kerjesztelő, Kegyes Kedjék
a Kelt irtokos Figyelembe
vételével készíteni a Kapcsolt
Kártyalékkal Kárpótlyon,
Kolári Kölcsönért Kintely
ványtatni.

A nagyságos Akadémia fondolatán
ezüst Országimerrel ellátott
díszpéldánya mellékel
tetik.

Magyar Tudományos
AKADÉMIA
Főtitkári hivatal.

Érk. 1889. jan. 8.

18.

Takács úrnak, hogy nyomdába adja.

Nagyságos és Főtisztelendő Apátkanokok úr!

Mélyen tisztelt Akademiai Főtitkár úr!

A bevezetést kívánságának megfelelően vál-
toztattam meg. Fejér György, Petőfi S., Komlth
kimaradtak. Az hogy Endlicher korának oly nagy
sinologusa volt, pedig jegyzetbe jön, habár azt
tartottam, hogy helyesebb a szövegben elmondani, hogy
hazai historiánk érdekében sokat fáradozott, korá-
nak leghiválóbb botanikusai és sinologusai közé
tartozott – és elégnek tartottam a jegyzetben meg-
mondani, hogy egyben a legjobb Tacitus ösmerő volt.

Mivtán a szöveg egy és más helyén közbeszu-
vások voltak, jobbnak találtam a kéziratot még

egyszer márolni, Reám nézve valóságos kin!
Kéziratomban egy és más kihuzást azért tettem, hogy
a szedő számára a kézirat lehetőleg olvasható legyen.
Nagyon szépen kérem Nagyságodat ugy intézkedni, hogy
correcturát <u>olvetten kapjak</u> és ha szükséges
valnék, nekem mégegy márodik correctura
is meghüldessék.

Kolozvárt 1889 jan. 6.

Mély tisztelettel

Nagyságodnak

alázatos szolgája

Kanitz

Tekintetes Akadémia!

Az ide mellékelt „Nyelvünk ikes igéi és a Révai szabálya" cz. dolgozatomban, úgy hiszem, elég okot hoztam fel arra nézve, hogy az ikes igék vegyes ragozását az ik-re alapítani nem lehet, hanem hogy vegyes ragozásra csak oly ikes igo tartozhatik, melyben az ik-et egy bizonyos képző" megelőzi.

Ezen körülménnel járulok ennélfogva, hogy mivel csak e képzők megállapítása által lehet rendet csinálni az ikes igék ragozásában, csak így lehet t. i. elejét venni, hogy az irodalom terén továbbra is ily zavarokkal találkozzunk: Majd ha porrá válom, azt akarja, hogy én is megjelenjem a tárgyalásra; félre vonult, hogy dolgoshasson; megtörjön, de meg nem hajlom stb. Mielőtt e képzőket megállapítani, addig elfogadván azokat, melyeket én dolgozatom 6. illetve 32. lapján javaslatba hoztam, akár kihagyván közülök egyet-mettől. Helyre hozza ez által a M. T. Akadémia azt a hibát is, melybe esett a Magyar Tudós Társaság 1831-ben tartott első nagygyülésén, a midőn ily határozatot hozott: „Határoztassanak meg a nyelv paradigmái *, melyeket mint a nyelv

* Révai a vegyes ragozás (szerinte: forma indeterminata secunda radice aucta) paradigmájául a lépni igét választotta, a természetesen így ragozza: lépem, lépel, lépik; lépém lépél, lépék (ő) stb.

MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

örök és változhatatlan törvényeit a gondosabb iróra nagyobb részre már Révai tanítása szerint vévén fel, itt is hirtelenkedés kára nélkül lehet elfogadni" (Évkönyv. I köt. 67. l). Méltóztassék egyuttal egy oly betürendes lajstrom készitését és közrebocsátását elrendelni, mely a Czuczor-Fogarasi féle szótárból vegye át mind azon ikes igéket, melyeket szerintul, a megállapitott képzőkhöz képest, nem kell vegyesen ragozni.

Ha e lajstrom egybeállitására a t. Akadémia engem alkalmasnak tart, én arra készséggel vállalkozom, s pedig olyképen, hogy az emlitett szótár hat kötetéből évenkint két kötetet dolgozném föl, s honorarium fejében évenkint 400 frt. kérnék. (Az Akadémia az új Tájszótár készitéséért, mely pedig kevésbbé szükséges, évenkint 600 frt. fizet.)

E lajstromba, véleményem szerint, fölvendők volnának azon ikes igék is, melyek első tekintetre alanyi ragozásuaknak látszanak, valójában pedig vegyes ragozásuak, mint p. alkszik, mint a melyben az sz-et nem másodhangzó előzi meg, de a főtőjében alk-ud (alkud-ni, alkud-nánk, alkud-janak, alkudtam, alkud-hatnak) ud a képző; valamint fölvendők különösen az átható ikes igék, mint csik, iszik. stb. még pedig 4 féle ragozásuknak feltüntetése mellett. Mutatványul álljon itt egy-egy ikes ige az alanyi ragozásuakból, a vegyes ragozásuakból és a 4 féle ragozásuakból.

B.

Bizik: ragozása alanyi. Birok bonned, miért

ne bíbnék. Hogyan birhassou benne, ha már anynyiszor megcsalta. Ne birt testi erődbeu Kiben birszak, ha öbenne se birhatok. Azt hiszem, hogy öbenne is birhatnék. (Ragozása tehát éppen ez, a mi a (meg) bir áthatói igéé, midőn ez határozatlan tárgyassággal van kapcsolatban.)

E.

* Eskünik: ragozása vegyes: eskünöm, eskünöl stb. Müveltető formája nem eskündtet, hanem eskет, ez altat, feksik, nyugtat mintájára, ez utóbbiak ez aludtat, feksüdtet, nyugodtat helyett.

** Eleskünik: ragozása 4 féle, mert áthatói ikes ige.
a) alanyi ragozás: Egy adósságot se eskünöttel. I. ilyen tartozást is eleskünöne, ha eleskündhetne.
b) tárgyas ragozás: Ő eskündjem el a feleségemet. Hogy eleskündhessе, kellene hogy..... c) személytárgyi ragozás: Ha eleskünöz engem ez apám, a Dunába ugrok. Ne félj, nem eskünöszlek el. Engemet eleskündhet, de a nővéremet nem.
d) vegyes ragozás: Érte a drága gyürüért eleskünöm 2 óráig. Azért hiven eleskündhetnéd a szomszéd esthig is.

* A vegyes ragozáson ikes ige egy *-gal volna jelölendő.
** Az áthatói ikes ige két *-gal volna jelölendő.

(Elég volt már 1831. óta az itre alapitott szerencsétlen elmélet sziilte feredeségekből; nagy idejc, hogy az ikes igék ragozását, 56-ik múltán, elvégre helyes alapra fektessük. A szent ügy érdekében kérem tehát az indítvány pártolását. Kivánattal Takács Istvan.)

MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

Takács Istvántól.

a „Nyelvünk ikes igéi és a Révai szabálya" cz. füzet szerzőjétől.

20
1889

Tek. Hornyánszky Viktor úrnak

A mult év márczius 6. kelt azon
ajánlatára nézve, mely szerint
az Akadémia kiadványaihoz
használt czímszalagokat a következő
árét fogja szállítani, jelesül:

a) „ 100 példányt egész 400 példányig,
100-ankint .... egy for. 15 kr.

b) 500 példányt, ha egyszerre rendel-
tetik meg .... két for. 60 kr."

ezennel kijelentem, hogy ezt ajánlatot elfogadom.

Budapest, 1889. jan. 9.

Lásd egyletekben kepesr

21/880.

2211. ein. sz.

Palágyi Sándor, az egyetemi Könyvtár igazgatója, azon Körrel fordult hozzám, hogy az általa szerkesztett „Századok" és „Történelmi életrajzok" cz. folyóiratokból pár száz példányt rendeljek meg az ipar- és polgári iskolák számára.

Mikor a „Történelmi életrajzok" cz. folyóirat megindult, bold. hivatali elődöm körrendeletet intézett a gymnasiumokhoz, reál- és ipariskolákhoz, hogy azt könyvtáraik számára szerezzék meg. Mintán akkor az iskolák könyvtári dotatiója pénzügyi tekintetből felfüggesztetett, a körrendeletben felszólított intézetek túlnyomó része nem volt abban a helyzetben, hogy a most forgó folyóiratot megszerezhesse.

E könyvtári dotatio visszaállításáról az idő szerint szó sem lehetvén, bár azon helyzetben vagyok, hogy bár elismerem a „Történelmi életrajzok" forráspárját, s e kitünően szerkesztett folyóiratot iránt kivált méltánylással viseltetem - még sem járulhatok anyagi erővel e vállalat terjesztéséhez s felvirágoztatásához.

Tudatában vagyok annak, hogy a M. T. Akadémia, irodalmi és tudományos müvelődésünk e legilletékesebb factora, nem csak felismerte azt a kivált forrásvidéket, melyből e folyóirat, szép lendületet nyert történelmi irodalmunkra nézve bír, hanem anyagilag is képes arra, hogy nemzetünk culturális céljait nem csekély

/.

A M. T. Akadémiának.

arányokban támogassa; tudom azt is, hogy a „Századokról" e helyen nem szólva –, a „Történelmi életrajzok" vállalatát a multban hasonlós pártfogásba vette a rendelkezésére álló anyagi erőkkel. Azt hiszem, most, midőn a kormánytól nyert subventiója 8500 forinttal emelkedett, még inkább módjában áll az irodalmi vállalatok segélyezése. Kérem tehát a M. T. Akadémiát, hogy a „Történelmi Életrajzok" cz. vállalatot – a feladásához képest megállapított módon – anyagi erővel támogatni, s erre vonatkozó intézkedéseit velem tudatni méltóztassék.

Budapest 1888. dec. 28.

Gr. Csáky.

1889 II osztály

Átteszik a II. Országhoz azon Rendelettel, hogy a benfoglalt ügyben véleményét a januári 28-ikán tartandó összes ülésére előterjesztési méltóztassék.

Budapesten 1889 jan. 5.

Vallás- és Közoktatásügyi Minister

27
1889

Bánffy

Bánffy

Bánffy

4
1889.

Tekintetes Bizottság!

A magy. tud. Akadémia 1881, 1882 és 1883 években sucessive 700 frttal támogatta a magyarhoni földtani társulat földrengési bizottságát. Ezen összeg a mondott három évre volt kintalványozva, s e pénzből felszereltük a budapesti osztályt, 1886 elején pedig a Kolozsvári fiókosztályt s vezetjük végre az ámes levelezéseket mai napig.

Jelentéseket írtunk 1882-ben, 1883-ban és 1884-ben, a melyek a „Földtani Közlönyben" jelentek meg. Ez után csatlakozott hozzánk Dr. Koch Antal és később Kišpatić Mihály zágrábi tanár is, kik az erdélyi, illetőleg a horvát-bosnyák földrengésekről küldték be jelentéseiket, úgyhogy 1885 és 1886 és részben még 1884 (Kišpatić) évekről szóló jelentéseinket már egyesítve nyújthattuk be a magyarh. földtani társulatnak. E jelentések már a nyomdában is vannak és a földtani Közlöny 1889 évf. 1-2 számában fognak 3-3½ ívnyi terjedelemben és 1 tábla kiséretében legközelebb napvilágot látni. Ez egyesített jelentést pótlólag fogjuk a magy. tud. Akadémia math. és természettud. osztálya állandó bizottságának bemutatni.

Számadásainkat évről-évre előterjesztettük a mh. földt. társulat választmányának s minthogy ez utóbbi években nagyobb

nagyobb földrengés nem volt és mindaddig kibocsátása nem vált szükségessé; minthogy továbbá a seismographok készítését egyelőre még el kellett halasztaniuk, még az utolsó e hó 9én a m. földt. társulat választmányának bemutatott pénzadónk szerint is maradt készpénzben még 200 frt.

Ezen összegnek nagyobb része azonban mai néhány hét multva lefoglaltatik azon kiadások által, melyek Dr. Koch és Dr. Kispatić tanárok jelentéseinek németre, illetőleg magyarra való fordításából, részint pedig a jelentéseknek 700 példányban különlenyomatásából erednek, (melyek egy mint addig a évre. működött viléki levelező"knek kiosztatnak) — úgy hogy pénztárunk csakhamar néhány forintra fog leapadni.

Ez a földrengési bizottság ügyeinek mai állása.

Tekintetes Bizottság! Azt hiszik hogy ma sokkal kevésbé mint valaha kell arra, hogy álláspontunkat, illetőleg a földrengéseknek tudományos fontosságát magyarázgassuk és bizonygassuk. Ma mai kétségét nem szenvedhet, hogy földünk szilárd kérge, valamint a szerves lester ízekből áll. Amazoknál a mozgás az időnek következtében történik; minthogy pedig geophysikai factorok, a milyenek főleg földünk tömegének lassan történő átrendeződése és a nehézségi "erő" működése kotnak létre a tömegben helyváltoztatást, azokon a kisebb-nagyobb, egyszerűbb vagy complicáltabb elvető-felületen, a melyek a föld szilárd kérgét kisebb nagyobb táblákra, tagokra, tehát mintegy ízekre osztják.

Azon elvető-felületek, a melyeket a geologiai térképek kimutatnak, jóformán megerősítést nyernek egy-egy földrengési eset vagy cyclus által, — minthogy azonban másrészt nem minden

/.

rupturvonalon észleltünk földrengéseket, megtudjuk egyszersmind ezen helyeket is, a hol a tömegben mozgás, vagyis a hol a tektoni- kai hegyképződés még jelenleg is folyamatban van.

A földrengéseknek a hegységek geologiai alkotásával ilyen forma módon való összefüggésénél fogva mulhatatlanul fontos- ság, hogy saját honunkban ezen jelenségeket rendszeresen megfigyel- jük, s míg azelőtt egy általán nem, vagy csak ritka esetben foglal- koztak a földrengésekkel, addig ma már örömére szolgál a magyar- honi földtani társulatnak, valamint a földrengési bizottságnak is, hogy az utolsó 9 év alatt hazánk geologiájában a földrengések rendszeresen és szakszerűen vannak ismertetve. Ilyen kivülebb es- ték pl. az 1879-iki újmoldovai, az 1880-iki zágrábi, ugyanezen évben a kőszépvölgyi, az 1884-iki diákovári, az 1885-iki észaerdélyi az 1886-iki nagyváradi és brassói stb.

A magyarhoni földtani társulat korlátozott anyagi viszo- nyai, fájdalom nem engedik meg, hogy a földrengési bizottságot felmerülő kinyomatásain túl támogassa, és ezért fordul e társu- lat választmánya bizalommel jelen a magy. tud Akadémia math. és természettud. állandó bizottságához azon kéréssel, hogy az ügy fontosságát méltatva, úgy mint az előtt, az alkalom- mal is a magyar földrengési bizottságot kegyes pártfogá- sába venné, illetőleg e bizottságot további működhetése czéljá- ból pénzsegélyzésben részesítené.

E tekintetben kérésünk odavonatkozólag, hogy a tekintetes magyar. tud. Akadémia a földrengési bizottságot három évre, évenkint 200 frtjával, összesen tehát 600 frttal támogatná,

/.

illetve ezen összeget három éven át – évenkint kiutalványozná.

Ezzel azt hiszszük, hogy nem csak esetleges kiküldetéseknek, hanem hosszabb időre még a folyó föltvizsgálati levelezéseknek is elegét fogjuk tehetni.

Kérésünk ismétlésével maradtunk a tisztelettel magyar tudom. Akadémia math. és természettud Osztályai állandó bizottságának

Budapest 1889 Január 9én

megkülönböztetett tisztelettel

Dr Schafarzik Ferencz
a m. föld. társ. választ. bizottság előadója.

Dr Szabó József
a mh. föld. társulat, valamint a föld. bizottság Elnöke.

Földrajzi

1889

A Természettud.

magy. tud. Akadémia math.

és természettud. Osztálya

állandó Bizottságának

Budapesten

4 . 82.

1889

A magyarhoni földtani társulat folyamodványa földrengési bizottságának nyább segélyzése tárgyában.

1889. jun. 9.

Nagytekintetü Bizottság!

Köz- és nemzetgazdasági tekintetben felette fontosnak tartván legalább a legjelesebb magyar búza- és lisztfajták chemiai összetételének ismeretét, mély tisztelettel járulok a nagytekintetü" Bizottsághoz azon alázatos kérésssel, hogy 50 legjelesebb magyar búza- és lisztfajta chemiai megvizsgálásának munkájában alulírtat anyagilag támogatni kegyeskedjék.-

Ezen alázatos kérésem elő"terjesztésére főkép az a körülmény bátorít, hogy a magyar búza és liszt összetételére vonatkozólag csak nagyon csekély számu adattal rendelkezünk. Péligot és Fehr elemeztek ugyan 1-2 magyar búzát, de sem a búzafajra, melyet elemeztek, sem azok termö" helyeire nem reflektáltak munkálataikban. Dr. Lengyel és dr. Say által nyujtott elemzési adatok igen kevesek, csak az okát, hogy vizsgálataikat csak néhány búzafajtára terjeszthették ki. A magyar lisztek összetételére vonatkozó adataink bizonyos tekintetben szintén hézagosak.

Pusztán csak ezen adatokra támaszkodva nem bírálhatunk a magyar búzák és lisztek tápláló értékéről, s így azok értékéről sem, mert azok összetétele még megállapítva nincs. A búzák összetételének ismerete még a végből is szükséges, hogy a búzanövénynek az ásványi tápláló anyagok iránt való igényét is megállapíthassuk, hogy lássuk a különböző"

MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

trágyázott, talajnemek, művelés-módok befolyását a búza öszetételére. Ezen körülményekre nálunk még eddig elő" nem igen fordíttatott figyelmet, még kevésbbé végeztek idevágó pontos kisérleteket. A búratermelés nagy jelentőssége követeli, hogy a búza öszetételére nézve teljesen tájékozva legyünk. Búzánknak, lisztünknek pontos elemzés által kimutatott kedvező öszetétele a versenyben mindennél jobban biztosítja a győzedelmet számúkra. –

Alázatos kérésem kedvező elintézése esetében az elemzési anyagot az ország fontosabb búzatermo" helyeiről magam szerezném be; a beszerzett búzából őröltetném a lisztanalysishez szükséges liszt mennyiséget. Meghatároznám a búzának, lisztnek a táplálásra fontosabb alkotó részeit; a búzának össze nitrogén tartalmát, a vizet, a hamút és alkotóreszeit, továbba a faj- és szemsúlyt, a magvak csirázó képességét. Munkám tanusága képen a nyert eredményeket idegen búzák elemzési eredményeivel vetném össze. Figyelmet fordítanék a talajra, a melyen a búza termett, a művelés módra, s több a termésre vonatkozó más adatra.

Munkám, – melynek kedvéért már is sok elő"tanúlmányt tettem, melynek kivitelához rendkívüli kedvet érzek magamban – 3 évet venne igénybe. Mély tisztelettel kérem a nagytekintetü" Bizottságot, hogy tervezett munkám kivitelét 3 éven keresztül, évenkint bizonyos összeg engedélyezése által lehetővé tenni kegyeskedjék. Az összes

elemzési anyagot ezen év nyarán szerezném be; az év folya-
mában végzett munkálatom eredményéről minden év vé-
gével. beszámolnék. -

A carbolsav megvörösödésére vonatkozó kérdést si-
került teljesen tisztába hoznom. A vörösödésnél fellépő
vörös festőanyag és az abból általam elő állított zöldes-
sárga festőanyag természetének felderítésére vonatkozó vizs-
gálataimat szintén befejeztem. Erről jelentésemet a
napokban fogom a negyedtekintetű Bizottság elé terjesz-
teni. Még a festőanyagok összetételét kell elemzés ál-
tal megállapítanom, s ezek technikai alkalmazhatósá-
gát kell megvizsgálnom. Ezen feladat ezen évnek hez a
munkája. Mély tisztelettel vagyok bátor ehhez is a negyed-
kitűnő Bizottság hozzájárulását kérni.
Kérésemet indokolván, mély tisztelettel maradtam a
nagyérdemű kitűnő Bizottságnak

Budapest, 1889. február 3.

legalázatosabb szolgája

Dr. Hankó Vilmos

a budai áll. főreál is. tanára. -

MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

Havadó Vilmos

tanít.-ot munkájában anyagi támogatását kéri.

1889

22/a
1889

Tekintetes Akadémia!

Alulirott a jövő nyáron a hazai Kárpátok flóráját óhajtanám kutatni. Minthogy azonban ez a kutatás nagyobb költséggel jár s ezt fedezni nincsen módomban; azon alázatos kéréssel bátorkodom a M. Tud. Akadémiához járulni, kegyeskedjék nekem e célom elérésére 150 frtot kegyesen engedélyezni.

Tisztelettel kérésemet ismételve mély tisztelettel vagyok

Budapesten 1888 március hó 10én

a M. Tud. Akadémiának

alázatos szolgája

Borbás Vince

V. Dessewffy utca 3.

MAGYAR
TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRA

Babás Vince nyelvt kér.

1888.

Tekintetes Akadémia!

Mély tisztelettel fordulok a M. T. Akadémia mathem. és termé.
szettudományi állandó bizottságához és kérem, méltóztassék anyagi hogyes
segítségével f. év nyarán Krassó-Szörény vármegye hegyes vidékein
szándékolt növénytani kutatásaimat megkönnyíteni s erre a célra
150 frtot kegyesen adományozni.

A legmélyebb tisztelettel kérve,

Budapesten 1889 március hó 18án

a M. T. Akadémiának

alázatos szolgája

dr Borbás Vince, tanár

Dessewffy utca 3.

23/a

1889

Jelentés

Jónás Károly akadémiai gondnoknak az 1888 évi április hó 1-étől decemberhó 31-ig terjedő három évnegyedre vonatkozó számadásáról.

A bemutatott három számadást tételenként a megfelelő számlákkal és nyugtákkal összehasonlítottam, azokat valamint eggyezőnek, úgy összegükben helyeseknek találtam, minek következtében a számadó gondnoknak a felmentés megadható.

A áttekintés kedvéért szemmel bemutatom az 1888. évi egyes évnegyedeire vonatkozó költségadatokat.

Évnegyed	Bevétel	Kiadás
Első évnegyedben	1031, 00 ft.	1030, 39 frt.
Második évnegyedben	600, 00	716, 74 "
Harmadik évnegyedben	342, 00	313, 33 "
Negyedik évnegyedben	671, 00	601, 23
	2644, - frt.	2661, 69 ft.
az összes kiadásból levonván a bevételt		2644, 00
a túlkiadás —		17 ft. 69 kr.

A fentebbi kimutatásból következik, hogy az akadémia palotájában és bérházában a tisztogatási a határozati munkák, kék kiegészítő fogla bérével együtt a lefolyt 1888. évben 2661 ft. 69 krnyi költségbe kerültek.

Budapesten 1889. évi januárhó 9én

Szarvas

Magyar Tudományos
AKADÉMIA
Főtitkári hivatal.

Érk. 1889. jan. 12.

23.

Nagyságos Titkár ur!

Nemrég fejeztem be „A praehistoricus idők legősibb temetkezési szokása s e szokást követő specialis népner culturája s vándorlási iránya" czim alatt egy kiválóan fontos tárgyu dolgozatot, mely miután 2-3 nyomtatott ivet fog kitenni az „Arch. Értesitőben, terjedelménél fogva már nem közölhető, az „Arch Közleményer" legközelebbi számát

24/1889

pedig a lengyeli ásatásokról
irt munkám folytatása fogja
betölteni – azon kéréssel for-
dultam Hampel urhoz, hogy
mint értekezést a legközelebbi
akademiai osztályülésen olvas-
ná fel, de mint ma értesitett
ő maga saját dolgozatát
fogja olvasni.

Oda irányul tehát
kérelmem, miszerint lenne
kegyes Nagyságod ennek fel

olvasására valarit megbízni.
Az esetben, ha az akademia
megengedné, hogy magam ol-
vassam azt, legnagyobb örömmel
tenném, annál is inkább
mert a felolvasásnál tetemesen
megrövidithetném azt a nél-
kül hogy az összefüggés szen-
vedne ez által.

Tisztes intézkedését kérve
kiválo tiszteletemnek kifejezése
mellett vagyok

Nagyságos Titkár Urnak
Aparon (Tolna m.) 1889/1. Rész szolgája

Wosinszky Mór
plébános

Magyar Tudományos
AKADÉMIA
Főtitkári hivatal.

Érk. 1889. jan. 12.

24.

MAGYAR IPARMŰVÉSZETI TÁRSULAT.

Budapest, Andrássy-út 67.

1. szám.
ex 1889.

Nagyságos Főtitkár Úr!

Hivatkozva a M. T. Akadémia Igazgató Tanácsának 1887 évi január hó 30-án tartott ülése jegyzőkönyvének 10. pontjára, tiszteletteljesen kérjük, hogy a Szécsényi Molnár István díjnak 1889 évre esedékessé vált részletét, azaz egyszáz (:100) frtot kiutalványozni, illetőleg a magyar iparművészeti társulat vagyonát kezelő Magyar Földhitelintézetet, az érintett összegnek a M. T. Akadémia számlájáról a magyar iparművészeti társulat folyó számadása javára való átírásra utasítani méltóztassék.

Felhasználjuk ez alkalmat kiváló tiszteletünk őszinte nyilvánítására.

Budapesten, 1889 évi január hó 8-án

Pasteiner Gyula
titkár.

MAGYAR IPARMŰVÉSZETI TÁRSULAT BUDAPESTEN

Lipcsey József
társ. pénztárnok

Kaiserl. Königl.

Reichs-Kriegs-Ministerium

Praes. № 6809 ex 1888.

An

die ungarische Akademie der Wissenschaften

in

Budapest.

Wien, am 9. Jänner 1889.

In Beantwortung Ihres sehr geehrten Schreibens vom 17. December d. J. 897, betreffend die Ihrer Akademie, mir mittelst Schreibens vom „Hadtörténelmi Közlemények" etc.

Ich habe nicht ermangelt, dasselbe zur Publication im Archive des k. k. Militär-Comité. Militär-Literarische Commission den Vorgesetzten bekannt zu geben, um die Übermittlung von Seite derselben und der militärischen Bibliotheken mit Pünktlichkeit zu fördern.

Samt

Magyar Tudományos
AKADÉMIA
Főtitkári hivatal.

1
Érk. 1889. jan. 12.

25.

Dr. Acsády Ignácz akad. levelező tag írnak „A magyar jobbágy népesség száma a mohácsi vésztán" czimü székfoglaló értekezésére vonatkozólag van szerencsém következőleg nyilatkozni.

Az értekezés — mi tárgyát illeti, — ha. zai történetünk szempontjából fontos nem kevésbé mint érdekes. Ehhez képest azonban a szerzőnek rendelkezésére álló kútfői apparatus nem oly gazdag, mint kívánatos lett volna. Mindamellett ő azt oly ügyesen és különös körültekintéssel felhasználta, hogy az értekezés — noha a szerző által is — történeti irodalmunkban mégis jelentékeny hézagot pótol. Ezen oknál fogva, s mivel különben is a szerző fejtegetései a történettudomány követelményeinek teljesen megfelelnek, az értekezést nemcsak kinyomatásra ajánlom, hanem történelmünkre nézve veszteségnek is tekintenem, ha az sajtó útján közzé nem tétetnék.

Budapest 1888. dec. 24.
dec. 31.

Wenzel Gusztáv
akad. r. tag.

25/1889

25

1889

Tisztelt Osztályértekezlet!

Osztályunk közös költségvetése megállapítása alkalmából, hivatkozólag a m. tud. Akadémia alapszabályainak 29. §-a 3. pontjára, egy kérelemmel terjesztem elő Tisztes pártolás végett, hálásan voltunk egyetértő

Én, Kolozsvár Története című, öt kötetből s tíz rajzfüzetből álló nagy művem sem három első részének 1871-ről, sem a befejező utóbbi négy részének 1888-ban megjelenésekor a történetben nagy és kiterjedt jutalomra nem jelentkezhettem, előbb a mi fölben léte, utóbb sulyos betegségemért a határidőn belül meg nem jelenése miatt, holott képzelete átalánosan kész volt.

Volt rá eset, hogy a tisztelt Osztály felben levő, volt arra is, hogy kivülebb az meg-lett, reám kedvezőtlen művekre ajánlott jutalomra. Nekem egyik alkalommal sem jutott a szerencse, hogy művemre osztályom egyenlőkeresetek és bírói társai collegáim. Én soha átallottam.

Ugy vagyok meggyőződve, tisztelt Osztályértekezlet! hogy művemnek minden alkalommal nem pályázatlansága volt legkevesebb részét rám nézve minden formában való jutalomtól vagy segélyezéstől mindaddig elhárítaknak tekinteni és érvényesíteni, nem egyszer meg sem a m. tud. Akadémia rendeltetésével, sem nagylelkű alapítói s későbbi ajánlatainak szándokával, mely abban áll, hogy a magyar nyelvet és tudományt gyarapító művek irói munkásságukban anyagilag segítségnek, s jól végzett munkáikért jutalomban részesítve legyenek.

Művemnek kétszer ítéltek kedvezően az erre pályázott bírálók és a saját, azt irodalmi szempontból állották, s a magyar történetirodalom mára nézve nyereségnek nyilvánítva. Aki a mű terjedelmét, sűrűségét, bőr tartalmát behatólag megtekinti, az elismerést és végzett munka tudni volt el kell hogy ismerje.

Az elismerésnek, hogy az illető bizonyos irót megjutalmazta s művét kiadta, nem kiegyenlő sem a mű becsét, sem az irói fáradsági munkája érdemét; az Akadémia segélyével való igénybevétele az a tény, hogy a jutalom elnyert azon kevés kedvezményes elbírálásban, a régi kiadási példányai a 17 év alatt elvesztegetődtek inkább, mint elkeltek; a mostaniaknak sincsen a megdöbbentő lassú szaporodásuk kétség, abban, hogy a megjelenés óta eltelt két hó tapasztalása pedig, arra, hogy a munka elkelgen, több idő kelland, mint a mennyi megirásával eltelt, elég tudni, hogy irója mentül igyekezett ezek urának fogják elismerni.

Ezek alapján a tisztelt Osztályértekezletet kérem arra: hogy művemet — mint ezen legilletékesebb! — a T. Akadémia figyelmébe ajánlani szíveskedjék, a jutalmazás végett ajánlani, a véleményező saját tevékenységét reám elhárítva, az Akadémia alapítóinak intentiója reám kiterjedőleg érvényesülni elősegítni méltóztassanak.

A Tisztelt Osztályértekezletnek

Buda-Pest, jun. 5. 1889.

alázatos polgára
Jakab Elek
a m. tud. Akad. lev. tag.

26
1889

Magyar Tudományos
AKADÉMIA
Főtitkári hivatal

Érk. 1889. jan. 12.

26.

Fogs Köz

Az Akad. kiadványainak ismertetésére vonatkozó szíves ajánlatnak fogadja köszönetünket.

Szakfolyóiratoknak az Akad. kezeggel bocsátja rendelkezésükre a könyvtár tartozó kiadvá-

nyokat.

Amennyiben tehát oly kiadványokat, melyek a gyógyszerészeti tudományokkal összefüggésben ellenek, kívánni méltóztatok, szívesledjék azokat kijelölni, és azok becses lapjának haladéki nélkül megküldetnek.

Fogadja ...

„Aesculap"
szerkesztősége.

Nagyságos Uram,

A mai napon megkeresést intértem az akademiai könyvkiadóvállalathoz, hogy hat év óta fenálló lapomhoz, az „Aesculap" cimü gyógyszerészeti heti közlönyhöz az akademiai folyóiratok és müvek ösmertetés végett beküldessenek.

Azt hiszem, Nagyságod kérem fekvőnek fogja találni, hogy egy oly kiválóan kvalifikált testületnek, minő a gyógyszerészi kar, a közlönye első sorban van hivatva tudományos müvek ösmertetésére, s hogy az általa e tekintetben nyujtott szolgálat mesze tulhaladja a napilapokét, a melyek ugyanakkor gunyolódnak az akademiai kiadványok kelendősége fölött, a midőn vagy agyonhallgatják azokat, vagy tudatlan gyerkőcök által iratnak azokról pár soros, semmit mondó referádákat.

Engedje meg, Nagyságod, hogy a kiadó vállalathoz intézett kérésemet szives pártfogásába ajánlva, előre is őszinte köszönetemet fejezzem ki.

Nagyságod kész szolgája:

Bp, 889, jan. 8. Z. Rácz Károly.

Tekintetes Akadémiai Math. és Természettudományi Bizottság!

A Tekintetes Bizottság szíves volt engem az 1886. és 1887. években az Ecsedi-láp madárvilágának kutatásában anyagilag támogatni. E két évi működésemről bátor voltam annak idején a Tekintetes Bizottságot értesíteni; mult évi április hó 3-án kelt levelemben pedig munkálatom befejezhetése s tárgyamnak kerek egészszé való irodalmi feldolgozhatása czéljából bátor voltam a mult évre is a Tekintetes Bizottság anyagi segélyezését tisztelettel kérni.

Minthogy azonban a Tekintetes Bizottság az 1888. évi segélyezéseket már soraim beérkezése előtt elintézte, a neverett évre segélyt nem nyerhettem.

Ez alapon most avval az alázatos kérelemmel bátorkodom a Tekintetes Bizottságot megkeresni, hogy a mult évi április hó 3-án kelt s benyújtott jelentésem, illetve kérelmem értelmében részemre, a folyó 1889. évre, a 150 forintnyi anyagi segélyt megszavazni kegyeskedjék. Részemről biztos igérhetem, hogy ezen segélyezéssel az Ecsedi-lápon tett eddigi tanulmányaimat befejezem, illetve eddigi kutatásaim hézagait kipótolom.

Alázatos kérelmem ismétlésével vagyok

Nagy-Rőczén, 1889. évi január hó 8-án

a Tekintetes Bizottságnak

alázatos szolgája

Dr Lovassy Sándor

tanár.

28
1889

Lovasny S.

1889:

1

28
1889

Budapesti kir. Magyar Tud. Egyetem könyvtára.

Nagyságos Úr!

A Deffterek Kezirotaiból 2-ik Kötetét
van szerencsém ezúttal átolgáltatni. Rendkivül becses
anyag, talán még az első Kötetnél is fontosabb.
A XVI. század Defftereit s a XVII. ik század
elejéi leveket, 1632-ig. valóságos nyereségnek
fogom tekinteni irodalmunkra nézve megjele-
nését, s kérem Nagyságodat siveskedjék in-
tézkedni, hogy minél előbb sajtó alá kerüljön.
Tisztelő kivánattal

Budapest, 1889. Jún. 13-án.

Nagyságos Úrnak

29/1889

Nagyságos Pesti Irányos urnak, mint a. II. osztály
tört. dír. osztály

Budapesten

Magyar földrajzi társaság
Budapest 1872

Méltóságos másod elnök úr!

A magyar földrajzi társaság választmányának megbízásából azon alázatos tisztelettel bátorkodom Méltóságodhoz fordulni; miszerint méltóztassék a tudományos Akademia nagy termével a még folyó évben május 7-ére eső "földrajzi előadásra rendelkezni.

Erre "ülésen Dr. Vámbéry Ármin tag. alkalmi beveze-tése mellett Wrede Ferenc Hanover fogna az afrikai vándorlásról "előadást tartani.

Mély tisztelettel

Budapesten 1869. jún. 12-én.

Méltóságodnak

alázatos szolgája

Jerney János

főtitkár.

Magyar földrajzi társaság
Société Hongroise de Géographie
Budapest 1872

Magyar Tudományos
AKADÉMIA
Főtitkári hivatal.

Érk. 1889. január 14.

30.

A magyar Tudományos Akadémia elnökségének

Helyben.

A földrajzi társaság választmánya az Akadémia disztermének rendelkezésünkre bocsátása iránt.

Hanusz
m. elnök.

Méltóságos
Kelet-Magyarország napilap szerkesztő
Debreczen

Budapest 1889 január 15én

Multkori november hó 12-kéről kelt levelemmel, az országos kiállítási bizottságtól bátor voltam a Lévay alapítványból kiírt pályatételekre vonatkozólag bővebb felvilágosítást kérni. Ezen kérdésemre f. é. január 1-ig azonban válaszra nem méltóztattak.

Tekintettel, hogy mint ezen bizottság, Trauzl Gyula ur is a nevezett időtartam alatt hivatalos ügyben külföldön tartózkodik, szíves lesz-e Méltóságod felvilágosítani, hogy a fennebbi pályatételekre, vagy csak a legközelebb kiírandókra lehet-e pályaműveket beküldeni?

Kitűnő tisztelettel

30 (a, b, c)
1889

3 dd

Nagytajos
Vrábély József urnak, akad. tagnak
Budapest 1887 január 15én.

Az Ullmann alapítványból
kitüzött pályakérdésre, mely
így hangzik: "Magyarország
közegészségi állapotának is-
mertetése, a bajok okai és
a javulás fölkeresei" hi-
ven-jeligével érkezett
be, melyet a II osztály
határozatából oly kéréssel
vagyok bátor ide mel-
lelve átküldeni, hogy
mint egyik felkért bíráló
ezekről az osztálynak
jelentést tenni szi-
veskedjék.

Megjegyzem még, hogy
az Ullmann pályadíj 3
évenkint adható ki,
300 arany forint colla-
ter, és tiszt absolutio-
ri munkáinak adható
ki.

† Lechner Lajos

Nagyságos
Gróf Dénes alkad. tag uramnak
Budapest 1884 január 15én

A mult évi novembe 5én a
II osztály felkérte Nagyságodat, hogy a Fáy-jutalom-
ra bebeküldött pályamüvek
bírálatát elvállalni, és
erről jelentést tenni
sziveskedjék. Nagyságod
a pályamüveket tüle-
el üles folyamában
átvette.

A bírálatot határ-
idejül f. é. január elseje
volt kitüzve, de tekin-
tettel arra, hogy a mások
kitüzött bírálatokat is
elfogadta, a be-
érkezett pályamüvek
tanulmányozására.

E határidő lehet,
nek, bátor vagyok bi-
zalommal felkérni, hogy
a Fáy-jutalomra beérke-
zett pályamüvet (a Mező-
gyurdatáj Kéziratára), be-
cses bírálatát Kitünetes
sürgősen az osztályhoz
juttatni sziveskedjék.

A magyar tudományos akadémia II osztályának

Budapesten.

Mélyen Tisztelt osztály!

Mélt. Kelleti Károly r. t. és Láng Lajos l. t. egyhangu ajánlata alapján „A választási rendszer reformjáról" szóló dolgozatomat voltam szerencsés a m. t. osztály 1887 febr. 8. tartott ülésében személyesen felolvasni.

Később bátorságot vettem magamnak a m. t. osztályt arra kérni, hogy kegyeskedjék e dolgozatomat az értekezések között kiadni, s e czélból lemondottam előre az esetleges honorárimról, s köteleztem magam 5 íven felül a költségek fedezésére.

A mélyen tisztelt osztály volt kegyes kérésemnek helyet adni, s felülbirálatra kiadván a munkát, Mélt. dr. Kautz Gyula r. t. ns dr. Láng Lajos l. t. egyhangulag, ns. Schwartz Gyula r. t. azon feltétellel ajánlotta azt kinyomatásra, hogy az értekezés czimén változtassak, szövegéből egy idézetet mellőzzek, s idézzem a portugál törvény érdekelt czikkét.

Én e feltételeket teljesitettem.

Mindazonáltal a mélyen tisztelt osztály 1888 május 5-én tartott ülésében tekintettel a m. t. akadémia az évi pénzügyeinek állására, munkálatom kiadását megtagadta.

Alantan azonban ez évre az akadémia pénzereje a kiadványok által még eddig kevésbbé van igénybe véve, bátor vagyok alázattal kérni a mélyen tisztelt osztályt, hogy tekintettel arra, miszerint valamennyi bíráló dolgozatomat kiadásra ajánlotta; tekintettel arra, hogy egy ily tudományos dolgozatnak lehetetlen hazánkban kiadót találni, magam pedig a kiadás költségeit nem birom fedezni, de tudományos pályámra nézve nagy fontossággal bír, hogy dolgozatom megjelenjen; tekintettel végül arra, hogy a tudomány vidéki művelői ritkábban részesülnek dolgozataik kiadásának szerencséjében, – kegyeskedjék a mélyen tisztelt osztály munkálatom kinyomatását a már megajánlott feltételek mellett elhatározni.

A mélyen tisztelt osztály esetleges buzdító határozatát igyekezni fog csekély erejéhez képest a tudomány szolgálatában meghálálni

Kolozsvárt 1889 jan. 16.

alázatos szolgája
Dr Békésy Károly
egyetemi magántanár.

31
1889

Tekintetes osztály-titkár úr! -

A Akadémia Lóczy-féle alapítványából kitűzött pályamérdésre beérkezett három művet még annak lejárta előtt elküldtem Kauzz ny. tag úrnak miután magam távol voltam volt.

A bírálatot is megírtam, el is küldhetném, de talán czélszerűbb ha a másik bírálóval előbb megbeszélném a dolgot s talán egyúttal bírálatot a határnak be.

Kérlem ezért vagyok bárminemben az enyémet bekülden.

Pest 89 18/1 89. Kiváló tisztelettel

V. Lang

32

1889

Nagyságos

Osztály tiszti Ur.

Szerencsém van nagybecsü tudomására hozni, hogy

Tóth Lőrincz k. tag urnak

„A vízjárási okairól és orvoslásának eszközei" értekezéséért Kiadásra ajánlom.

Kitünő tisztelettel

Budapest január 23. 889

alázatos szolgája

L. Wlassics Gyula

33

1889

Nagyrágos Osztálygyűlés

Ur.

Schwarz Gyula r. tag urnak „A magyar társadalom irodalma“ czímü értekezését Ajtai Károly r. tag urnak erre vonatkozó véleményével együtt mellékelve azzal van szerencsém jelenteni, hogy az értekezés közzétételét ajánlom.

Különben bátorkodom tartom az értekezés első részét, mely az 1848. diéta előzményeit alapján az egységes magyar állampolgári társadalom elméletét fejti

24/1889

Ez ei helyreigazitása Lőrjégi
munkaimnak azt a tévedés
irásaimat, melyet ezek e
tárgyban adtak követtek.

Apáthi István r. tag
urnak azt a nézetét,
hogy az értekezés czime
a tartalomnak nem meg
felelő, reámzenről is helyes
nek tartom, mert valóban
a szerző ur által választott
czim arra engedi következtetni,
hogy az értekezés
a magyar társadalomnak
vonatkozó irodalmi ter-
mékek ismertetésével és bírálatával
foglalkozik.

Tagadhatatlan, hogy
részben ily tartalommal
is bir az értekezés, mégis
- nézetem szerint - az értek-
ezési czimét a magyar

állampolgári tárgyalom-

ban tanúnak feltétlen

szükséges.

A fenti „pertől" leg-

inkább hivatott e „perény

részletmezőtlen közlése utáni

arra, hogy a helyes eljárás

megválasztása, végül, ha

szabad e tekintetben in-

dítványt tennem, úgy

a következő" eljárást alkal-

mazni „ Adalékok a magyar

állampolgári tárgyalom-

tanához".

Kivalót tisztelettel

Budapesten 1889. január 23.

alázatos szolgája

Mauks Gyula

k. tag

34

1889

I Apáthy István:

Védirata jelentései

Dr Schwarcz Gyulának „A magyar társadalom és a Deák-párt" czímü értekezéséről.

Szerző bevezetés képen azzal a kérdéssel foglalkozik, hogy miért nem keletkeztek jóval 1848-ban, jóval 1867-ben az alkotmány minden intézményére kiterjedő alaptörvény-charták? – A feleletet erre, 1848-ra nézve, abban a körülményben találja, hogy a rohamosan beállott eseményeknek nem engedtek a nemzet képviseletének időt arra, hogy a rendszeres alaptörvény megalkotásához gondolhatott volna; meglehet elégnünk azzal, hogy a nemzet nagy áldozatkészségének magasztos lelkesedésában, hogy hazafiainak, hogy hazafias tanácskozásának által a megoldás nehézségei fokozatosan áthidaltattak. Ekkor jönnek a jogviszonyok, a közjogi élet által követelt változás tekintetében, melyek alapját képezte volna a Magyar országgyülés és a monarchiának többi országai közt létesítendő viszony mikénti berendezésének. 1867-ben a nemzet nem igen találta magát, az átalakulás viszonyait részletesen arra indítatva, hogy egyebünk is lehessen az alkotmány alapjá-

ad 34/1899

† folytán,

telein, mint az 1848-ki
törvényekben. E felfogásból
kiinne, hogy senki sincsen kép-
zett, egy másfelet megkö-
tően ellentétes államjogi
álláspontban tetőzzék. Az
egyik álláspont hívei azt
hiszik és hirdik ma napig is,
hogy a magyar államnyel-
vi társadalom, az 1848-ki
törvények élesbe lépteti sem
felett kibővült nagyon, de
azért még sem vesztette el a
maga vezető szerepét. Es
nyomatékosítják az alkotó
és közvetlenül utánuk kö-
vetkező irodalmi tevékeny-
ségben is, mely az 1848-ból
származó változásokat
nagy arányban képviselte
nak annyiban, hogy az idő-
szerűbe, hogy az addigi
változatlan keretben az 1848-
ki alkotásokkal függjön össze.
Ellenben a másik álláspont
hívei nemcsak az 1848-ki
törvényeket betűjét, hanem azok
szellemét is szükségtelennek tart-
ják, foglalkozásuk a kül-
föld kérdéseivel; a törvények
ben rejtvényül feltett kérdé-
sekre keresnek levonni gyakor-
lati eredményeket, melyek az
államjog újabb alakulá-
sainak megítélésénél fi-
gyelmen kívül hagyni nem
lehet. Szerző a felvetett kér-
dést történelmi alapossággal
tárgyalja nagyon éles kritikai
reflexiók mellett, mindig a
történelmi folytonosság ; de va-
lamint történetére tovább-
fejlődésében, úgy a bevezetési
rész jelzett kérdés megoldá-
sában is, mellőzhetetlenül az
a dialektikai köz-
vetítést, mely az általa

vagy ; halar er apstalyar es
1849-ban minden Nárjogi
jdentiséget elvetzede. En
nori megkritikaim jenzi ispecha
fanlisan tesz a magyar es
a finlallaman alkotmanyvi-
szart es azt todalja, hogy pl.
Angliaban es Spanyolorszagban is vannak kötelezö
tarsadalmi rangfokozatok,
amelyek hogy ezekbol arille-
tö Államok rendi jellegeret
Kaverhoztak volna fel elöttuk.

Szerzö altalaban azt ta-
lalja, hogy Nárjogi irodalmunk
fogyatkozik ; de ennek jelentöse-
gehez fogyatkozasnak tekinti
is azt a Kanul mondja, hogy
nem minden tarsadalmunkat,
mely mar tarsadalmunkat,
oppen reszletes magyarazataban,
a kelli türelemmel es tudo-
manyos targyilagossaggal, a
1844-ki Karhatast, a mai nap-
ig feltüntetni. Bevallom, per-
sze, hogy es nem egy munka-
nak, hanem egy egesz iro-
dalomnak lenne a feladata,
melynek megoldasat a meg-
dolgozo kiszunhajig tesz-
beretlenul. Ezzel szemben ar-
vendetes jelenlegnek tekinti
szerzö segedkezet a statisti-
cai hivatal intensio mun-
kalkodasat, mely minden
kotetes adatainak eredmenyenek kozre-
tetele altal, a tarsadalomtudo-
manyoknak uj helyes medrbe
terelesere, mint megterme-
kenyitöleg hat ; masfelöl ar-
vendetesnek tekinti azt is,
hogy mara a statisticai hiva-

tal fáradt és fakadt dolgozik és nemzeti közművelődésünk legújabb történetét garadagitotta már is, hanem egyuttal határul társadalmának, gazdasági és a legfontosabban vett sociologiai történetének alapos megismertetésével, bő anyagot szolgáltatna gazdasági és culturalis viszonyaink fölötti tanulmányozásához.

Ezek után szerző kijelenti, hogy jelen értekezésében csak is azon társadalmi elemek tanulmányozását kívánja megfontolni, melyek az 1848-ki államalkotmány élethe lépésének kihatása alatt, a társadalmi élet jogviszonyaiban magukat tényleg a mai társadalomban elfoglalják. Ezt követi azután a hivatal, - államszolgálat - a szülelet, az úgynevezett polgárok és végre az arisztokratiájok.

A gyors jelzés sorrendet követve, szerző mindenek előtt az államszolgálat aristocratiájával foglalkozik, melynek alatta 1848-ig elemeit kifejtvén: a nádor, a zárbíró - a nádor és zárbíró valamint ennek tehetősége a főrendiség alapjai, a személynök, a főkincstárnok, a tanácsurak, a királyi tábla bírái és a főispánok; másfelől az egyházi főméltóságok képviselői, a fenntebbiek körül tartoztak, nem pusztán mint a törvénykezési testület tagjai, a kancellár, grófok és bá-

rák. E felmaradást kiegészítő
szerző egész lánczolatával
aradinak a mellőzőknek.
és állodalmak, melyekben
képviseletük az államforgalmat
aristocratiájuba nem tartot-
tak; s mit különösen a kö-
vetési tevékenységben távolabbi
fejtegetve, arra az ered-
ményre jut, hogy a magyar
társadalomban a klérus rang-
ja nem volt magasabb
mint az, mely a helytar-
tótanácsi tisztáraik megil-
lette. Az államforgalmi aris-
tocratiának vannakari fejte-
getései alapján és tekin-
tettel arra, hogy a világi
magyar állodalra 1848 elő-
tt is fönnmaradt, illetőleg
törvényekkel jutatott el, — az
ra a nevezetes eredményre
jut, hogy az 1848-ki alkot-
mány élethe léptetése előtt,
a magyar társadalomban, az
államforgalmi aristocra-
tiájának fogalma, még
teljesen összeolvadt a főnemesi
aristocratiájának fogalmá-
val.

Ugyanezt találja szerző
a vagyon aristocratiájának
fogalmánál is. Az a vagyon,
mely 1848-ig egyes nem nemes-
sek kezében volt, szóba sem
jöhet az államforgalmi a-
ristocratiával szemben főnem-
tési aristocratia örökös föld-
birtokaikkal és ezek vagyonértékével szemben; és még kevésbé
jöhet tekintetbe annak tör-
vényhatósági viszonyaiba gyö-
kerezésre, mint döntő
befolyásra tekintve.

Végre szellemi aristocratiáról, mint társadalmi tényezőről, szeretnék szemlét, akkor az időben még általában alig lehetett beszélni. Az arisztokratia még élénk karját élte; és nagy is a szépirodalom iránt legelőbbvaló alakját karolta fel még egyikét a hírnek, amely kivül hazánk minden részeiben társadalmi befolyását gyakorlatban volna az állampalotáéval összehasonlítani. És mert szépirodalmi jeleseink is, majdnem kivétlenül, a nemesi rendből (!) keriültek ki, azt lehet mondani, hogy a feudalis aristocratia, a szellemi aristocratiával is egyértelmü volt.

Az 1848-iki alkotmány életbeléptetése, illetőleg az 1867-iki restitutio, mint sok mást, az ugynevezett társulati magasabbakat is teljesen átalakitá, tudniillik olyan értelemben, hogy az állampalotai társadalmat, a melyben a fában lévő magasabbak egymástól teljesen különváltak csoportjaik egyenként, és állami kényszer nélkül, daczára rangjaik s rendi jellegük megfelelő tagozatbeli összekötöttségben foglalható állampalotai párjaik, és átalakitá valamennyi tényt; mert is az most a társadalom külső körében, az ujonnan keletkezett magasabbakat, a kapcsolatos társulmányaiknak szivárkodásai; és most a társadalom nem bintos körében a régebbi politikai átalakulást; a mi

nézt nem történhetek, mert
az 1848-ki Károly személyét
a fejlődési processusnak nem
tartá lehetőlégét, hanem felté-
teleit is megsemmisítették.

Állítva annak a fejte-
getésére, hogy mind ezek
mit foglal magában jelen-
leg az állam-fogalmát a
nisteralája, szerző abban
a nézetben van, hogy ezek
az elemekre az igazsággal
oszlatás és a világosságnak
nem csak fő és legtöbb, ha-
nem utóbb rendű argu-
mai is lejeznik. A mi sza-
zó a jelen harcban sem
találhatóan megállapít-
va, ez a képviselőház tag-
jainak társadalmi állása.
Szemléltetve az európai
államok képviseleti inté-
ményeit felett, szerző azt
találja, hogy a képviselőház
tagjai legtöbb tekintélyek
és legjelentékenyebb társa-
dalmi állású Angliában
és Franciaországban bir-
nak; s mi Belgiumon kívül
ates, Európa többi álla-
mainak nagy részében is
átment. Ellenben nem kö-
vette a példát sem Ausztria,
sem a Német birodalom és
semmely egyéb államok. S
mi nemzetünk, az alkotmá-
nyos küzdelem, kivált
siker után; a mint lénye-
ges befolyásától ugy az a kö-

I. a parasztföldi és kárta-
gosi kapcsolatok, a
diplomatiai tárgyalá-
sokat tartal

különöny volt, hogy jelen-
lenl az 1867-ki törvények
által, a hivatalos hatalom-
nak részei nem voltak.
Ebben találta meg a
pozsgay értelmiségi azt az
igazi lehetőséget, hogy
jóság a politikai életben is
részt tudjon venni, és a társa-
dalom élére tudjon állítani
minden mozgalmat emben
nek. E felfogási emelke-
dő évekre a kormányzá-
sán, és megismerhetjük
annak a különleges
képességeit, hogy a kormány-
ra jutás nagy tömegeket
mindenható vezére, de
fegyver maradt akkor is,
midőn az ország kormány-
zását felelős miniszterek
vették át. A nimbus, mely
a hazai bálvány mindvé-
gig körülvette, befolyásolta
volt a képviselők ázsiós tag-
jainak társadalmi állását,
melyben e nimbus nem
részesítette, hanem csodá-
lóvá tette. Ebben az
ben nem csalódtunk, hanem fo-
kozatosan közömbösségbe fordu-
lat állott be, melyet részé-
ben a különleményeket
tulajdonít, hogy az ország
gyűlési többség vezér-
lete, a mindenkori parlamen-
táris mustrával mérjen-
nek megfelelően, magába
a kormányzatba helyezkedet
át, a mi a gyakorlati té-
nyében folytonosságának át-
helyezkedését is magával vitte.
Ily állapotok ez erős
körében nyilvánulásra kelleme-
tes, midőn nem egy részről a
képviselői mandatum hor-
dozását a társadalmi állásra

tagadva, abban eltérnek,
hogy a képviselőnek azt a
társadalmi állást tartja
irányadónak, melyet az illető
megválasztatása előtt elfog-
lalt, illetőleg azután is meg-
tartott. Amaz, a kit a rendi
tagozat újra való életbelép-
tetése és határozottabb kidom-
borítása után eredmével, ab-
ból indulnak ki, hogy a képv-
viselő a mandatum által
sem állami, sem hivatali, sem
királyi kötelmeit nem, tehát társadal-
mi tekintetben egyszerűen ma-
rad az, a mi megválasztatása
előtt volt. Igaz, hogy alsó
táblánk vagy rendelet nem lé-
tezik, mely a képviselőt nek
bizonyos ranggal társadalmi
sítana; de Angliában sincs, és
még is az alsóház tagjai, a tár-
dalmi megítélés czímerében
részesülnek. Hálunk a czí-
mei tekintetében 1848-ig teljes
rendszertelenség uralkodott,
és a létező állapotok a provisó-
rs viszonyai által vétetnek, mely sok
esetben a legsemmibevehetőbb kép-
tenlegekhez vannak. Mennyiben
a tekintetben egyenlőségi czím-
lat Természetes Természetes vál-
lalkozásokat és sorsi, sem testvé-
sértésnek, ha egyszerűen mi-
sincs nincsenek, vagy képviselő
mnak czímeztek. Az 1876-ki
rendszertelen egésznek mást feltenni
tolták, melynek kódolva a
kormány helyre állítása a czí-
mezgetési hivatalos alapját
így a végrehajtó, mint a bíró
hatalom határozóra térve. Nem
határozottan ± nem határozva is-

Termosta a

± nem rendeleti úton,

Tárcziedet a Kossuth és Rép-
viselők megfelelő czímzése
iránt is, mivel nemcsak
hivatalos meghívóban és
levelezésekben, hanem az ud-
vari meghivókban is a nagy
ságos' czímzésen kartá for-
galomba; mellett a parlamen-
tarismus, a nemzeten erőt
vett vanságiság fakasztá, a
társadalomban elvesztve azt a
jelentőségét, a mely azt hétkö-
telenül megilleti. Ezt annál
inkább tehetve, mert azzal,
a tisztelet kivánásával a képvise-
lők választóikat, a kérdéses
czímzésért az életben már ér-
tiredett átus tényleg igánytte
vetik. Az ezelőtti kis évtized
divó gyakorlatot aranban
nem sikerülne meg a zavart,
mely a képviselői társadal-
mi állásra nézve tapasztal
a nagyobb körben, hanem a
kislapirodalom képviselőinél is
dominálo pedigret játszik és
a gúnyolódásnak tennészetes
anyagául szolgál.

Az idő rövidsége és a
tér szüke miatt jelenleg ezuttal
az aristocratia többi ne-
mével részletekben nem fog-
lalkozhatok, és mindazáltal
a felleni aristocratiát tet-
vényd elfogyvételek tárgyává.
Az mit fenzó e tekintetben
eltemni akar, hogy kabát fel-
leni aristocratiánk sze-
szenye barát éli, — de tegyd-
hatlanul öntudatra ébred
már és józanul kiird min-
den irányban, életi mének
és társadalmi hivatal mége-
inek határtalanságára.

F mand, alban

IV. Napról napra látjuk azt a hatalmas befolyást, melyet jelenleg publicistáink, főleg a napi sajtó által, nagy a társadalmunk alsóbb rétegeire, mint a kormányzatra gyakorolnak. De látjuk a társadalmi és tudományos haladást azt a forradalmat is, mely tudományos intézete ellen éji araki folytatnak, a közelmult az addigi tapasztalatokkal változtatva kellene a szellemi aristocratia megtámadtatásáért küzdeni. Dacára annak azonban erőnkből szellemi aristokratiánk társadalmi politikája, legalább a társadalom ama rétegeiben, a melyekben meg van a tömegek részvét a nemzeti cultura iránt.

T foglalkozottam

Szándékozom kapcsolatban azonban T az értekezési tartalmának feltüntetésével, mint a hogyan, a kolonctevékenységi jelentéseknél, tenni szokták; de tenném ezt azért, mert a tartalom ilyetén feltüntetését tartanám véleményem megokolásának T mindig gyanánt. A bemutatott tartalom valamint engemet, úgy mint is megnyerhet arról, hogy Schwarcz Gyula értekezése, ellentétben a feldolgozási módjával és abban rejlő elfogultságától és a mai tartalomnál fogva is méltó arra, hogy a II osztály értekezései közé felvétessék és nyomtatásban a nagy közönség elé kerüljön.

T legalkalmatosabb

zsáfárlatává tételem. Ez alvaló sokkal fog az értekezésbül tanulni, mely a franzósnál megszokott alapossággal és varrás alatban tárgyal olyan kérdéseket, melyeknek fölvetése nemcsak a rendeznél tágabb ismeretkört, hanem previous előadási módot is feltételez. Jacsóra ennek, vétenék az igazság ellen, ha nem adnék kifejezést abbeli nézetemnek, hogy az értekezés a czímnek meg nem felel. Franzó értekezésén „A magyar történelem irodalma" feliratával több el, a mibül azt kellene következtetni, hogy franzó fölös el-sősorban a magyar bűnügyi irodalommal akart foglalkozni; de ezt nem tehet; mert a bűnügyi irodalmat oraculumnak, a mennyiben egyes helyeken a jelenlegi bűnügyi munkálatokkal hivatkozik. De ebbeli szándéka mellett tekintetbe kellett a bűnügyi irodalom tárgyalásának, a mint nem tekinthető ilyennek, a franzó által tartemplált magasabb probléma. Bűnügyi munka megírásának kanyarlyazója, vagy a bűnügyi irodalom fogékonyságának ismételt kiemelése. Franzó tehát méretem szerint felhívandó lenne, hogy a czímnek, az értekezés tárgyának megfelelően, módosítani szíveskedjék.

Pest 1886 dec. 24.

Márkus József

jelzett két karpaticát, a kogicai, tehát finnfajtájúéval összefüggő feltűnőségére finnfajúnak lett valónak. Ennek kétségtelen bizonyítására két újabb, az 1867-ki karpati tehénről készült megoldást, az a nyaki és az augmentatio tüdői másolóját mutatja be, hogy az 1848-ki tévedésről és e tévedésnek későbbi állításai felett, a magyar állam rendi tagozatában is megtörténjen az e nevezetes változás, hogy a tömény keveréke az a tagozat is felvételessék, melyre az állatmány karaktérban fő nem terjed; vagy is, hogy magyarországnak is mégis a modern értelmű egységes állampolgári társadalma. E mérlet nem csak az 1848-ki törvénynek „Bevezetés"-ére alapítja, mely a „nép" alatt az állampolgárok összegét, vagy is az egész nemzetet,

mint ilyet érteni, elterjedjen annak államhatalmi hatalmától; hanem alapítási részét az 1848-ki alkotmányi újításnak, mely minden kötelezettséget ugyan arra nézve, minthogy az 1848-ki törvénykezési gyakorlat megszüntetését nem szándékolta volna. Sőt ezen szerint a törvénykezési eljárás nem egyéb, mint a mindenkori végrehajtó hatalomnak azon eszköze, melyet szerint nem szenvedhet kétséget, hogy az államhatalomnak illetői, a mennyiben a [illegible] az említett kategóriákba nem tartoznak, az ország lakosainak személyét, rangkülönbségre való tekintet nélkül egyaránt sértetlenül fogják tiszteletben tartani. Ez alapból szerző jogával kifogásolja Kossuth Lajos törvényi eljárásának eljárásait, a kik az Országos Ügyészi Hivatal nyomán mai is két Nagy Kategóriára, nemesekre t. i. és nem nemesekre osztják az ország állampolgá-

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA.

KÖLTSÉGVETÉSI ELŐTERJESZTÉSEK
1889-re.

A) I. osztály.

I. Az osztály munkálataira:

1. Az osztály értekezéseire	1400 frt — kr.	
2. Finály Henrik l. t. «Hogy is mondják ezt magyarul» czimű munkájára	1225 » 85 »	
3. Pályamunkák birálóinak	105 » — »	
4. Festus-codex bevégzésére	106 » — »	
5. Nyelvtörténeti szótárra	1880 » — »	
6. Nyelvemléktárra	350 » — »	
7. Simonyi Zsigmond l. t. «Magyar határozók» czímű művének II. kötetére	910 » — »	
		5976 frt 85 kr.

II. Nyelvtudományi Bizottság munkálataira:

1. Nyelvtudományi Közleményekre	1317 frt — kr.	
2. Oszmán-török népköltési gyűjtemény II.	1331 » — »	
3. Svéd-lapp szövegek III. (Ugor füzetek 9. sz.)	509 » 50 »	
4. Új Magyar Tájszótár	300 » — »	
5. Dr. Munkácsi vogul tanulmányútja	1400 » — »	
6. Dr. Pápai K. segélyezése	200 » — »	
7. Magyar Nyelvőr és Philol. Közlöny segélye	2500 » — »	
8. Előadó tiszteletdija	400 » — »	
9. Ügyviteli apró költség	50 » — »	
		8007 frt 50 kr.

III. Irodalomtörténeti Bizottság munkálataira:

1. Irodalomtörténeti Emlékek II. köt. befejezésére	418 frt
2. Pécsy Simon Psalteriuma kiadására	480 »
3. Külföldön tanult magyarok névsorára	150 »
4. Régi Magyar Költők Tára VI. köt. bevégzésére	434 »
5. » » » » VII. » »	365 »
6. » » » » VIII. » megkezdésére	972 »
7. Sermones Dominicales (az egyetemi könyvtár 98. sz. codexe)	310 »
8. A Figyelő segélyezésére	400 »
9. Bayer: «Magyar játékszín története» irói tiszteletdijára	650 »
10. Szabó Károly Régi magyar könyvtára III. kötetére	1000 »
11. Kazinczy Ferencz művei kiadására (a Kazinczy-alapból)	1000 »
12. Szinnyei József: Magyar irók névtára I. kötetére	1400 »
13. Előadó tiszteletdija	400 »
	7979 frt — kr.

IV. Classica-Philologiai Bizottság munkálataira:

1.	Barna Ignácz l. t. Aeneis-fordításának kiadására	908 frt
2.	Platon Theaitetosa fordítására	650 »
3.	A bírálók díjazására	100 »
4.	Ábel Jenő l. t. Pindar-scholionok kiadására	560 »
5	Pecz Vilmos l. t. «A görög tragoedia története» kiadásának megkezdésére	300 »
6.	Előadó tiszteletdíja	400 »
		2918 frt — kr.
		24881 frt 35 kr.

Ennek részleges fedezetéül szolgál 1. mult évi maradvány . . 1824 frt 24 kr.
2. Kazinczy-alapból . . . 1000 »

B) II. osztály.

I. Az osztály munkálataira:

1.	Mult évekről maradt nyomdai számla	720 frt
2.	Értekezésekre	3000 »
3.	Teleki. Hunyadiak Kora folytatására	2000 »
4.	Medveczky Frigyes «A társadalmi Ethika»	700 »
5.	Ballagi A., Colbert II.	700 »
6.	Demkó K., A felvidéki városok belső élete	780 »
7.	Péch Antal. Magyarország bányászata tört. II tiszteletdíj	645 »
8.	A Philos. Szemle segélye	600 »
9.	A Földrajzi Közlem. »	400 »
10.	A Könyvszemle »	300 »
11.	Jakab Elek, Kolozsvár Tört. 20 példány vételára	500 »
		10345 frt

II. A Történelmi Bizottság munkálataira:

1.	Magyar Országgyűlési Emlékek X.	900 frt
2.	Erdélyi » » XIV.	1500 »
3.	Anjoukori Okmánytár VI.	1500 »
4.	Corpus Statutorum Municip. II.	1600 »
5.	A Defterek II.	1600 »
6.	Történelmi Tár segélyezése	1000 »
7.	Az Archiv. Rakóczianum. Indexe	1200 »
8.	Zsigmondkorbeli Diplomatarium	1900 »
9.	Kubinyi F., Hontmegyei Diplom. segély zésére	200 »
10.	Levéltári másolásokra	500 »
11.	Előadó tiszt. díja	400 »
		12000 frt

III. Archaeologiai Bizottság munkálataira:

1.	Archaeol Közlemények kiadására	2335 frt
2.	» Értesítő »	3500 »
3.	Előadói és szerk. tiszt. díj.	600 »
4.	Postai, irodai kiadások és képes duczok rendezése	240 »
		6000 frt

IV Nemzetgazdasági Bizottság munkálataira:

1.	A Nemzetgazdasági Szemle segélye	1150 frt
2.	A Budapesti Szemle »	1200 »
3.	Nemzetgazdasági Irók Tára »	1500 »
4.	A Nemzetgazdasági és Statisztikai Évkönyv segélye	500 »
5.	Földes B. Bünügyi Statistika segélye	200 »
6.	Előadói tiszteletdíj és apró kiadások	450 »
		5000 frt
		33345 frt

Ennek részleges fedezetéül szolgál: 762 frt 43 kr.

SZEMÉLYES JÁRANDÓSÁGOK.

1.	*Rendes tagok fizetése:* (Tóth L., Hazslinszky F., Wenzel G., Nendtvich K., Török J., Hunfalvy P., Ballagi M)	2500 frt
2.	*Főbb tisztviselők fizetése:*	
	Főtitkár	2000 »
	Három osztálytitkár	3000 »
	Főkönyvtárnok	1300 »
	Akadémiai ügyész	500 »
		6800 frt
3.	*Többi tisztviselők fizetése és lakbére:*	
	Takács I. irodaigazgató	1600 »
	Mészáros P. javítnok	1050 »
	Berecz K. javítnok	1050 »
	Lindtner E. alkönyvtárnok	1550 »
	Hellebrandt Á. könyvtártiszt	1250 »
	Szentes K. irodatiszt	1150 »
	Borovszky S. irattárnok	1000 »
	Jónás Károly gondnok	1300 »
	Zsigmondy épületfelügyelő (tiszteletdíj)	100 »
		10050 frt
4.	*Szolgák fizetése, lakbére és ruházata:*	
	Kapus	540 »
	3 könyvtárszolga	1590 »
	Irodaszolga	480 »
	2 háziszolga	1200 »
	Ruházat	540 »
		4350 frt
5.	*Nyugdíjak és segélyezések:*	
	Rainprecht J. gondnok	600 »
	Ring A. irnok özvegye	300 »
	Emődi M. szolga özvegye	100 »
	Reim F. szolga	216 »
	Akadémia járuléka a nyugdíjalaphoz	200 »
	Segélyezések	384 »
		1700 frt
		25500 frt

JELENTÉS

A M. TUD. AKADÉMIA VAGYONÁNAK ÁLLÁSÁRÓL,

VALAMINT 1888-IK ÉVI BEVÉTELEIRÖL ÉS KIADÁSAIRÓL.

I.

1. A Magyar Földhitelintézet által 1888. deczember 31-én lezárt vagyonmérleg az Akadémia vagyonának jelentékeny gyarapodását tünteti föl.

1887. végén volt	2 212,249 frt 56 kr.	
1888. végén volt	2.262,287 » 33 »	
A szaporodás	50,037 frt 77 kr.	

(Mindkét tételben az Akadémia palotájának és bérházának értéke egy millióban van fölvéve)

2. Az Akadémia kivül levő alapítványainak értéke:

1887. végén volt	247.597 frt 33 kr.	
1888. végén volt	244.547 » 33 »	
Kevesebb	3.040 frt — kr.	

Ezen csökkenést alapítványok visszafizetése okozta.

3. Az Akadémia értékpapirjainak értéke:

1887. végén	924,759 frt 71 kr.	
1888. végén	964,325 » 45 »	
A szaporodás	39,565 frt 74 kr.	

4. A Földhitelintézet folyó számláján az Akadémia javára 1859 frt 40 kr. van föltüntetve.

5. Az 1888-ban befizetett uj hagyományok és adományok:

1. Néhai Szőnyi Pál akad. tag alapítványa . . . . . 12,500 frt.
2. Néhai özvegy Bezerédj Istvánné, szül Bezerédj Etelka hagyománya, néhai Bezerédj István emlékére tett alapítványa 2000 darab cs. és k. arany. (Befizettetett természetben. $63^{66}/_{100}$ cs. és k. aranynyal kamat czímén).
3. Néhai Rökk Szilárd alapítványa 10.000 frt 4%-os magyar földhitelintézeti záloglevelekben.
4. Kisteleki Lévay Henrik alapítványa 10.000 frt magyar papir-járadék kötvényekben.
5. Néhai Bukovinszky József alapítványa . . . . . 4908 frt 70 kr.
6. Néhai Soltész Nagy János hagyománya . . . . . 1600 » — »
7. Néhai Danielik János akad. tag hagyománya . . . . . 1000 » — »
8. Dr. Brencsán Sándor alapítványa, néhai szülei emlékére (magy. aranyj. kötv.) . 1000 » — »
9. Néhai Kiszely Imre hagyománya . . . . . 832 » 92 »
10. Fraknói Vilmos akad. tag adománya . . . . . 100 cs. és k. a.
11. Néhai Halász Géza akad. tag hagyománya . . . . . 500 frt — kr.
12. Néhai Nánásy Lajos hagyománya . . . . . 400 » — »
13. Néhai Kovacsóczy Mihály hagyománya . . . . . 200 » — »
14. Néhai Goldberger Adolf hagyománya . . . . . 100 » — »
15. Néhai Kovács Pál hagyománya . . . . . 25 » — »

6. Bejelentettek a következő hagyományok:

1. Néhai Szelényi Lajos hagyománya	5000 frt — kr.
2. Néhai Thanhoffer Pál alapítványa	4000 » — »
3. Néhai Schneider József hagyománya	500 » — »
4. Néhai Sinkay Teréz hagyománya	200 » — »
5. Néhai Tamásy József hagyománya	100 » — »

II.

Az Akadémia rendes bevételei 1888-ban.

Elő volt irányozva	135,500 frt — kr.
Befolyt	144,723 » 63 »

	Előirányzat	Befolyt
Alapítványok kamatai	10,000 frt	11,084 frt 42 kr.
Követelések »	3,000 »	3,387 » 37 »
Értékpapirok »	46,200 »	56,405 » 68 »
Házbér	40,000 »	39.639 » 10 »
Egyéb ingatlanokból	1,500 »	1,050 » — »
Könyvek eladásából	3,300 »	2,657 » 06 »
Országos dotátió	31,500 »	31,500 » — »

III.

Az Akadémia rendes kiadásai 1888-ban.

Elő volt irányozva	134,000 frt — kr.
Tényleg kiadatott	133,067 » 47 »

	Előirányzat	Kiadás
I. Személyi járandóságok	25,600 frt	25.394 frt 54 kr.
II. Évkönyv, Értesítő, Almanach	2,000 »	2,173 » 98 »
III. I. Osztály és bizottságai	15,000 »	15,000 » — »
IV. II. » » »	28,150 »	28,150 » — »
V. III. » » »	14,950 »	14,950 » — »
VI. Az akadémiai, természettudományi és orvosi könyvkiadó-vállalatok segélye	5,000 »	5,000 » — »
VII. Gróf Széchenyi István munkái kiadásához járulék	800 »	691 » 67 »
VIII. Jutalmakra	5,000 »	3,704 » 70 »
IX. Budapesti Szemle segélye	2,800 »	2,800 » — »
X. Előfizetés az Ung. Revue példányaira	1,500 »	1,500 » — »
XI. Előfizetés a Naturw. Berichte példányaira	1,500 »	1,500 » — »
XII. A könyv- és kézirattára	7,200 »	7,376 » 59 »
XIII. Akadémia épületeinek föntartására rendes kiadások	5,000 »	5,000 » — »
XIV. Vegyes kiadásokra (Akad. kiadványok expeditiója, Földhitelintézeti főkönyvvivő tiszteletdija, Biztositási illeték, b. Trefort temetése alkalmával oszlop csarnok diszitése, b. Ipolyi arczképe, ügyvédi, irodai költségek)	4,000 »	4,286 » 78 »
XV. Adó	11,500 »	11,689 » 60 »
XVI. Kamatok az Akadémia által kezelt alapok után	4,000 »	3,549 » 61 »

Az osztályok és bizottságok a részökre megállapított dotátiót nem használták föl teljesen. 4545 forinttal kevesebbet adtak ki, mint a mennyi rendelkezésökre állott.

Az Akadémia könyvkiadó vállalatának a tagilletményekből és kiadványai elárusításából 13,595 frt 75 kr. volt jövedelme, mihez az Akadémia dotátiójából 2000 forint járul. Kiadásai 12,583 frt 19 kr. tettek. A felesleg (3012 frt 56 kr.) a múlt évekből fönmaradt tartozás törlesztésére fordíttatott.

Az Akadémia épületeinek föntartására az 5000 frtnyi rendes kiadáson felül a rendkívüli kiadások (a csatorna-rendszer átalakítása, a palotaelőtti ültetvények vasrácsozata, a tetőn eszközölt munkálatok, a bérházban több lakás rendbehozása) 11,076 frt 59 kr. tettek, mely kiadások nem terhelhetvén a folyó bevételeket, az Igazgató-Tanács határozata értelmében az Akadémia vagyonából fedeztettek.

Az akadémiai nagyterem díszítése teljesen felemésztette az e czélra tett adományokból létrejött alapot. Sőt 2,738 frt túlkiadás mutatkozott. Ez az Igazgató Tanács határozata értelmében az 1889. 1890. években törlesztetik.

Az Akadémia által kezelt többi alapokból:

a) A Kazinczy-alapból, a Mausoleumra és Kazinczy levelezéseinek sajtó alá készítésére kiadatott 1,734 frt.

b) Az Arany-szobor alapból kiadatott 15,200 frt.

* * *

Az Akadémia 1888-ban kiadott:

Irói tiszteletdíjakra	20,211 frtot
Jutalmakra	5,300 »
Tud. buvárlatok és utazások segélyezésére	4,150 »
Tud. folyóiratok és egyéb irod. vállalatok segélyezésére	18,110 »
Nyomtatásra	33,221 »
Műmellékletek készítésére	2,186 »

HORNYÁNSZKY VIKTOR KÖNYVNYOMDÁJA.

Előirányzat 1889-re.

Bevétel:

I. Alapítványok kamatai		
II. Követelések		
III. Értékpapirok		
IV. Egyéb ingatlanokból		
V. Házbér		
VI. Könyvek eladásából		
VII. Országos dotatió:		
a) Történelmi és irod. történeti czélokra	15,000	
b) Müemlékek közzétételére	5,000	
c) Természettud. kutatásokra	5,000	
d) Classica-philologiai czélokra	1,500	
e) Könyvtárra	5,000	
f) Az Akadémia szabad rendelkezésére (kárpótlás és házbér-adóért)	8,500	40,000 frt

Kiadás:

I. Személyes járandóságok		25,500 frt
II. Általános kiadások:		
a) Évkönyv	400	
b) Értesítő	700	
c) Almanach	800	
d) Akad. kiadványok jegyzéke	500	
e) Helyesirási szabályok	100	2,500 frt
III. I. Osztály és bizottságai		[1]
IV. II. » » »		[2]
V. III. » » »		[3]
VI. Akadémiai, Természettudományi és Orvosi könyvkiadóvállalatok segélye		5,000 frt
VII. Gróf Széchenyi István levelezésének kiadására járulék		500 »
VIII. Jutalmakra		4,000 » [4]
IX. Budapesti Szemle segélye		2,800 »
X. Előfizetés az Ungar. Revue példányaira		1,500 »
XI. Előfizetés a Naturwissenschaftliche Berichte példányaira		1,500 »
XII. Könyvtárra:		
a) Vásárlásokra	3,510	
b) Könyvkötésre	1,300	
c) Szekrények készítésére	640	
d) Czédula-catalogus készítésére	1,000	
e) Kisebb kiadások	150	
f) A kézirattár rendezéséért tiszteletdij	400	
g) A Szilágyi Dániel-féle kéziratgyüjtemény megvásárlásáért törlesztési részlet	1,000	8,000 frt

[1] Ezenfelül a múlt évről fennmaradt 1824 frt 24 kr és a Kazinczy-alapból 1000 frt.
[2] Ezenfelül a múlt évről fennmaradt 762 frt 43 kr.
[3] Ezenfelül a múlt évről fennmaradt 1958 frt 45 kr.
[4] Ezenfelül külön alapokból 1200 frt.

XIII. Akadémia épületeire, rendes kiadások:		
a) Fűtés	2.400	
b) Világítás		
c) Vizfogyasztás	670	
d) Kéménysöprés, bádogosmunkák, mesteremberek	1.400	
e) Tisztítás és apróbb kiadások [1])	530	5.000 frt
XIV. Vegyes kiadásokra:		
a) Akad. kiadványok expeditiója	800	
b) A földhitelintézet főkönyvvivőjének tiszteletdija	600	
c) Ügyvédi költségek	700	
d) Kisebb nyomtatványok	600	
e) Irodai kiadások	650	
f) Biztosítási díj	350	
g) Trefort Á. arczképe	300	4.000 frt
XV. Adó		11.500 »
XVI. Kamatok az Akadémia által kezelt alapok után		3.000 »
XVII. A nagyterem diszítésére tett túlkiadások törlesztésére		1.500 »

[1]) A 3673 frtra előirányzott rendkívüli kiadások nem a rendes bevételekben birják fedezésöket.

C) III. osztály.

I. Az osztály munkálataira:

1.	Mathematikai és Természettudományi Értesítő	2100 frt
2.	Természettudományi Ertekezések	2000 »
3.	Mathematikai Értekezések	600 »
4.	Emlékbeszédek és apró nyomtatványok	300 »
5.	Heller Ágost l. t.: «A physika története»	1400 »
6.	Szabó József r. t.: «Selmecz geologiai leirása» befejezésére	1200 »
7.	Mocsáry Sándor l. t.: «Chrysididae Terrae»	2000 »
8.	Fröhlich Izidor l. t.: «Elméleti physika» I. kötet	1500 »
9.	Péch Antal l. t.: «Alsó-Magyarország bányamivelésének története» czimü munkája tiszteletdíjának az osztályt illető része	645 »
10.	Bolyay Farkas l. t.: «Tentamenje» kiadására	1400 »
11.	König Gyula l. t.: «Analysis» kiadására.	1200 »
12.	Lóczy Lajos. Egyetemes földrajzi térképgyüjtemény (különös tekintettel Magyarországra) munkálataira. I. részlet	1000 »
		15345 frt

II. A Mathematikai és Természettudományi Bizottság munkálataira:

1.	Tudományos buvárlatok segélyezésére	2000 frt
2.	A Mathem. és Természettud. Közleményekre	2600 »
3.	Előadó tiszteletdíja	400 »
		5000 frt

III. A Hadtudományi Bizottság munkálataira:

1.	A Hadtörténelmi Közlemények II. évfolyamára	1500 frt
2.	Zrinyi Miklós prózai munkáinak kiadására	600 »
3.	Előadó tiszteletdíja	400 »
		2500 frt
		22845 frt

Ez összeg részleges fedezetéül szolgál: a múlt évi maradvány 1958 frt 45 kr.

35

889.

MAGYAR
TUDOMÁNYOS
AKADÉMIA.

150

Tisztelt Osztály!

A M. T. Akadémia Igazgató Tanácsa mai napon tartott ülésében az 1889-ik évi költségvetési megállapitván, a II. osztály és bizottságai részére 29.990 forintot irányzott elő, mely összegnek az osztály és a bizottságok munkálataira való fölosztását, az országos dotatióból, miniszteri segélyből és külön alapokból eredő összegek rendeltetésének (12.000 frt történeti kisforrások kiadására és feldolgozására, 2000 frt Teleki Hunyadiak kora folytatására, 5000 frt müemlékek ismertetésére) épségben tartása mellett, az osztályra bizta.

A 29.990 forinton felül az osztálynak a múlt évről fönmaradt 762 frt 43 kr, a nemzetgazdasági bizottságnak pedig 500 frt, az első hazai biztositó társaság alapitványából, áll rendelkezésére.

Tölkérem a I. Osztályt, hogy véglegesen megállapitott munkatervét az Igazgató Tanács elé terjesztemi sziveskedjék.

Budapest, 1889. január 27.

Szarvas
másodelnök.

II. osztály.

35
1889

36
1889

Nagyságos Ovtalyktitkai ui

Ha a legközelebbi ovtálygyülés programmjából ki nem kistem s a gyülés hétfőnap egy hétre esik: legyen szabad tiszteletlen felolvasásomat Tanulmányok a rimaiak daciai avagy bányászatáról ismmel bejelentenem.

Tisztelve vilabát lehető rövid tárgyalás végett kivánni tisztelettel vagyok

Nagyságodnak

Deés 1889 február 7

alázatos szolgája

Tejlés Gábor.

Tisztelt akadémia!

Van szerencsém ujabban is jelenteit
ni a Budapesti Szemléről, de legyen szabad egy
mind multját is érintenem, mert e nélkül jelen áll
ja nehezen megérthető".

A Budapesti Szemle boldogúlt Földy Fe
indítványára alapíttatott s én mint megválaztott sz
tó" megbízattam, hogy kereseek számára kiadót. Ráth
vállalkozott is a kiadásra oly módon, hogy a folyóir
12 forint előfizetési árért két havi 13-14 ives füzetekbe
megjelenni, ivéért fizet 30 ft tiszteletdíjt, a szerződés
den év október 1-én felmondható, azonban a szerkes
költségeket fedezze az akadémia. Az akadémia 2
rintot szavazott meg a szerkesztésre: 1200 ft a szerke
fizetése, a melyből tartozik fedezni a folyóiratok, ko
és levelezés költségeit is, 1000 forint pedig a tiszteletdíj
lönösen a költői müvek tiszteletdíjának pótlására s
vagy két segéd díjazására fordítandó.

Így indúlt meg 1873-ban a Budapesti

saval ugyanazon jeleneben. Indult

1879. óta a Franklin-társulat kiadásában

jelen meg a Budapesti Szemle, eleinte itt is két hav

zetekben egész 1881-ig, a mikor havi szemlévé változott

Ugyanis 1880. őszén Lónyay Menyhért, az akadémia

nemzetgazdasági bizottság elnöke, a bizottság nevében j

szólított: nem volnék-e hajlandó a Szemlében évent

30 ívnyi nemzetgazdasági dolgozatot közölni, me

mind nyomtatási költségét, mind tiszteletdíját: 180

rintot a bizottság fedezné, mert a Nemzetgazdasá

Szemlének, a melyet eddig a bizottság segélyezett, kev

előfizetője, az iránt csekély közönségnek kénytelenek

s díjban nem igen részesülhetnek. Elfogadtam az

latot, mert jó alkalmat láttam arra nézve, hogy e

irat havivá alakuljon. Rávettem a Franklin-társu

hogy a felajánlott 30 írhez a maga erejéből adjon

10 ívet, így havonkint 10 ivet, évenkint 120 ivet ad

tunk, azonban a 12 frt előfizetési árt, Lónyay Men

kívánsága szerint, ne emeljük. A Franklin-társula

elfogadta ez ajánlatot s így 1881 óta havi folyóirat

kiadását a Budapesti Szemle; 90 ív nyomtatási költségét

írói tiszteletdíját 1886-ig a Franklin-társulat fedezte, m

kiadó, 30 ívét pedig a nemzetgazdasági bizottság, mint segé

Azonban a nemzetgazdasági bizottság 1885.

czius 19-én tartott ülésében azt határozta, hogy 1886 jan

kezdve a Budapesti Szemlével oly megállapodás létesítendő,

a folyóiratban közlendő" dolgozatok terjedelme 20 ívre s

hanyatlásával járt volna, vagy pedig, ha az akadémia ne
na hajlandó a pótlásra, saját jövedelméből fedezni a 600 f
hiányt. Ez utóbbira határoztam el magamat s az 1886-
ségvetéskor ily értelemben tettem jelentést az akadémiának
ban az akadémia ajánlatomat nem fogadta el, a 600 fo
pótolta s így emelkedett a Szemle részére megszavazott ösz
2200 forintról 2800-ra.

Azóta három év telt el. Van szerencsém ide
ni a Franklin-társulat kimutatásait az elteli három évről.
a Szemle előfizetőinek száma 700 és 800 között váltakozo
leg 746. Ennyi előfizető" teljesen fedezné nemcsak a kéz
600 forintot, hanem fölöslegessé tenné a nemzetgazdasági
ságnak nemzetgazdasági cikkek kiadására nyújtott 1200
segélyét is, ha minden előfizető" után 12 frtot venne be a
társulat, de csak 171 előfizető" után vesz be annyit, a kik e
nála előfizetnek, a többi 575 előfizetőt a könyvárusok ... Szer
kik fáradságukért 3 frtot visszatartanak s csak 9 frtot fizet
Franklin-társulatnak. A Franklin-társulat kimutatása s
120-24 ív kiállításának összes költsége, beleértve minden
ban lett ---------- 9167

Előfizetések: 171 példány 12 frtjával ---------- 2052
Könyvárusok által 575 példány
9 forintjával ---------- 5175
Hirdetések ---------- 55
Az akadémia segélye ---------- 1800
9082

...sa fel a kiadást, azonban a 600 forint elvállalására va...
...kor kész, ha az előfizetők száma legalább ötvennel emel...
..., az 1200 s így együtt 1800 forint elvállalására pedig akk...
150 új előfizetőt sut kimutatni.

E körülményeknél fogva bátor vagyok megjegy...
...elött három évvel tett ajánlatomat: tudniillik, hogy ha...
...adémia a nemzetgazdasági bizottsággal való viszonyból ke...
...ett 600 forintot kiány nem volna hajlandó pótolni, azt inkább saját...
...ésemből fedezem, mintsem letzállitsam az ivek számát. De...
...yszersmind legyen szabad kinyilatkoztatnom, hogy ha az...
...adémia álszalában sokalja a Szemlére fordított költségek...
...dig az én szerkesztésemmel egészben véve nincs megelégedv...
...más kezekbe megy át, több siker remél, én minden perc...
...z vagyok visszavonúlni. Egyesek elégületlenségével nem...
...ndolok, de az akadémia többségének nemcsak engedel...
...dni tartozom, de készségesen hódolok is.

Maradtam teljes tisztelettel

...da-Pest január 18. 1889.

alázatos szolgája

Gyulai Pál

a Budapesti Szemle szerkesz...

37.

Gyulai Pál jelentése a Bustu
Sicule ügyében.

Tisztelt akadémia!

Van szerencsém ujabban is jelentést tenni a Budapesti Szemléről, de legyen szabad egyszersmind multját is érintenem, mert e nélkül jelen állapota nehezen megérthető".

A Budapesti Szemle boldogúlt Toldy Ferencz indítványára alapittatott s én mint megválasztott szerkesztő" megbízattam, hogy keressek számára kiadót. Ráth Mór vállalkozott is a kiadásra oly módon, hogy a folyóirat évi 12 forint előfizetési árért két havi 13-14 ives füzetekben fog megjelenni, ivéért fizet 30 ft tiszteletdíjt, a szerződés minden év október 1-én felmondható, azonban a szerkesztési költségeket fedezze az akadémia. Az akadémia 2200 forintot szavazott meg a szerkesztésre: 1200 ft a szerkesztő" fizetése, a melyből tartozik fedezni a folyóiratok, könyvek és levelezés költségeit is, 1000 forint pedig a tiszteletdíj, kizárólagosan a költői müvek tiszteletdíjának pótlására s egy vagy két segéd díjazására fordítandó.

Igy indult meg 1873-ban a Budapesti Szemle két havi füzetekben Ráth Mór kiadásában egész 1878 végéig, de minthogy Ráth a tiszteletdíjat keresbíteni akarta s magának, a folyóiratnak tulajdonjogát is, mely az akadémiáé

kétségbe hozta, felmondottam neki a szerződést, a Franklin-társulattal szerződtem, az akadémia jóváhagyásával ugyanazon feltételek mellett.

1879. óta a Franklin-társulat kiadásában jelen meg a Budapesti Szemle, eleinte itt is két havi füzetekben egész 1881-ig, a mikor havi szemlévé változott át.

Ugyanis 1880. őszén Lónyay Menyhért, az akadémia s a nemzetgazdasági bizottság elnöke, a bizottság nevében felszólított: nem volnék-e hajlandó a Szemlében évenkint 30 ívnyi nemzetgazdasági dolgozatot közölni, melynek mind nyomtatási költségét, mind tiszteletdíját: 1800 forintot a bizottság fedezné, mert a Nemzetgazdasági Szemlének, a melyet eddig a bizottság segélyezett, kevés az előfizetője, az irók csekély közönségnek kénytelenek írni s díjban sem igen részesülhetnek. Elfogadtam az ajánlatot, mert jó alkalmat láttam arra nézve, hogy e folyóirat havivá alakúljon. Rávettem a Franklin-társulatot, hogy a felajánlott 30 írhez a maga erejéből adjon még 10 ívet, igy havonkint 10 ivet, évenkint 120 ivet adhatunk, azonban a 12 ft előfizetési árt, Lónyay Menyhért kívánsága szerint, ne emeljük. A Franklin-társulat elfogadta ez ajánlatot s igy 1881 óta havi folyóirattá alakult át a Budapesti Szemle; 90 ív nyomtatási költségei és irói tiszteletdíjai 1886-ig a Franklin-társulat fedezte, mint kiadó, 30 ívei pedig a nemzetgazdasági bizottság, mint segélyező.

Azonban a nemzetgazdasági bizottság 1885. március 19-én tartott ülésében azt határozta, hogy 1886 jan. 1-én kezdve a Budapesti Szemlével oly megállapodás létesítendő, hogy a folyóiratban közlendő dolgozatok terjedelme 20 ivre s az ennek megfelelő segély 1200 forintban állapittassék meg. Igy elesvén tiz ív nyomtatási költségének és irói tiszteletdíjának fedezetétől, a Franklin-társulathoz fordultam, hogy még ez ujabb tiz ivet is vállalja el, de ez nem volt hajlandó reá, csak

/.

azon esetben, ha az előfizetők száma emelkedik. Ekkor kéri is állam-
segélyemet, vagy lejebb szállítani az ívek számát 120-ról 110-re, de ez
az előfizetők elégületlenségével, apadásával s általában a vállalat
hanyatlásával járt volna, vagy pedig, ha az akadémia nem volna
reá hajlandó a pótlásra, saját jövedelméből fedezni a 600 forinyi
hiányt. Ez utóbbira határoztam el magamat s az 1886-iki költ-
ségvetéskor ily értelemben tettem jelentést az akadémiának, azon-
ban az akadémia ajánlatomat nem fogadta el, a 600 ft hiányt
pótolta s így emelkedett a Szemle részére megszavazott összeg
2200 forintról 2800-ra.

Azóta három év telt el. Van szerencsém ide csatol-
ni a Franklin-társulat kimutatásait az első három évről. E szerint
a Szemle előfizetőinek száma 700 és 800 között váltakozott, jelen-
leg 746. Ennyi előfizető teljesen fedezné nemcsak a kérdéses
600 forintot, hanem fölöslegessé tenné a nemzetgazdasági bizott-
ságnak nemzetgazdasági czikkek kiadására nyújtott 1200 forint-
segélyét is, ha minden előfizető után 12 frtot venne be a Frankli-
in-társulat, de csak 171 előfizető után vesz be annyit, a kik egyenesen
nála előfizetnek, a többi 575 előfizetőt a könyvárusok „szerzik", a
kik fáradságukért 3 frtot visszatartanak s csak 9 frtot fizetnek a
Franklin-társulatnak. A Franklin-társulat kimutatása szerint
120-24 ív kiállításának összes költsége, beleértve mindent, 1888-
ban tett ---------- 9167 ft -

Előfizetések: 171 példány 12 frtjával ---------- 2052 ft -
Könyvárusok által 575 példány
9 forintjával ---------- 5175 ft -
Hirdetések ---------- 55 ft 53 kr
Az akadémia segélye ---------- 1800 ft -
9082 ft 53 kr

Hiány ---------- 84 ft

De e hiányt fedezi némely füzetek kidön kelése, mely nincs ide
számítva, másfelől pedig a nyomtatási költségek felszámításá-

ból minden esetre van a Franklin társulatnak egy pár száz forint haszra, a mit az évenkint koczkáztatott jelentékeny pénz összegért és munkáért meg is érdemel. Ezért mindeddig nem mondotta fel a kiadást, azonban a 600 forint elvállalására csak akkor kész, ha az előfizetők száma legalább ötvennel emelkedik, az 1200 s így együtt 1800 forint elvállalására pedig akkor, ha 150 új előfizetőt sut kimutatni.

E körülményeknél fogva bátor vagyok megújítani ezelőtt három évvel tett ajánlatomat: tudniillik, hogy ha az akadémia a nemzetgazdasági bizottsággal való viszonyból keletkezett 600 forintot kiány[I] (nem volna hajlandó pótolni, azt inkább saját fizetésemből fedezem, minssem letzállitsam az ivek számát. De egyszersmind legyen szabad kinyilatkoztatnom, hogy ha az akadémia általában sokalja a Szemlére fordított költséget vagy pedig az én szerkesztésemmel egészben véve nincs megelégedve s ha más kezekbe megy át, több sikert remél, én minden perczben kész vagyok visszavonulni. Egyesek elégületlenségével nem gondolok, de az akadémia többségének nemcsak engedelmeskedni tartozom, de készségesen hódolok is.

Maradtam teljes tisztelettel

Buda-Pest január 18. 1889.

alázatos szolgája

Gyulai Pál

a Budapesti Szemle szerkesztője

Magyar Tudományos
AKADÉMIA
Főtitkári hivatal.

Érk. 1889. jan. 18.

37.

Gyulai Pál jelentése a Budapesti Szemle ügyében

FRANKLIN.-TÁRSULAT

MAGYAR IRODALMI INTÉZET ÉS KÖNYVNYOMDA BUDAPESTEN.

Telefon-összeköttetés: 542. sz.

Budapest, 1889. január 14-én.

A „Budapesti Szemle" üzletere dménye 1886–1888. ban.

Hiány

1886.	109.–120. szám előállítási Költsége			9309 frt 35 kr.	
	Bevételek: a M. T. Akadémia segélye		1800 frt		
	előfizetések 178 pld. à 12 frt		2136 „		
	Könyvárusok által 574 „ à 9 frt		5166 „		
	hirdetésekért	176 „	9278 „ –		31 frt 35
1887.	121.–132. szám előállítási Költsége			9416 frt 71 kr.	
	Bevételek: a M. T. Akadémia segélye		1800 frt		
	előfizetések 179 pld. à 12 frt		2148 „		
	Könyvárusok által 585 pld. à 9 frt		5265 „		
	hirdetésekért	163 „ 07	9376 „ 07 „		40 „ 64 „
1888.	133.–144. szám előállítási Költsége			9167 frt 45 kr.	
	Bevételek: a M. T. Akadémia segélye		1800 frt		
	előfizetések 171 pld. à 12 frt		2052 „		
	Könyvárusok által 575 pld. à 9 frt		5175 „		
	hirdetésekért	55 „ 53	9082 „ 53 „		84 „ 92 „
	a 3 év alatt hiány				156 frt 92 kr

FRANKLIN-TÁRSULAT
MAGYAR IRODALMI INTÉZET ÉS KÖNYVNYOMDA.

Ivanyi

Igen tisztelt nagyságos Osztálytitkár úr!

Van szerencsém tisztelettel jelenteni, hogy akadémiai székfoglaló értekezésemet

„A czéhek történetéről Magyarországon"

akarnám megtartani.

Azon tisztelettel teljes kéréssel jelentem ezt Nagyságodnak, méltóztassék azt a márczius havában tartandó osztályülés napirendjébe felvenni.

Ha netalán megelőzött volna már valaki e ülésre előiratkozott volna: tisztelettel kérem az április havi o. ülésre kitűzni.-

Kiváló tisztelettel maradván

Budapesten 1889 febr. hó 9én

Nagyságodnak

alázatos szolgája

Dr. Szádeczky Lajos

mint a M. T. Akadémia lev. tagja

Nagyságos Pesti Frigyes úrnak,
mint a M. T. Akadémia II. o. titkárának
Budapesten

37/1889

37

1889

A Magyar Tudományos Akademia

II. Osztálya Titkárságának.

Van szerencsém mellékelve „Gróf Benyovszky Móricz adatainak hitelességéről" szóló dolgozatomat beküldeni, azon kérelemmel, hogy azt a M. T. Akademia II. osztályának valamely szakülésén vagy személyesen felolvashassam, vagy, ha ez óhajom a legkisebb ellenzésre találna, más által felolvastathassam, mely utóbbi esetre Dr Ballagi Aladár akad. tag úr szíves igéretét birom.

Budapesten 1889. február 11.

ifj. Jankó János

38

1889

1306 szám

A Magyar Tudományos Akadémiának

Budapest

Budapest, 1906. január 15.

Van szerencsém tisztelettel a Magyar Tudományos Akadémiának 1905-ik évre vonatkozó

1. Jegyzőkönyvét
2. Évkönyv- és ügyrendjavaslatát
3. Költségvetési kimutatását
4. Jegyzőnek, az alkalmazottak és szolgáknak kinevezését
5. Határozott rendelés nélkül lett nagyjavaslatok kimutatását
6. Segélyzőknek s ezek kamatai kimutatását, mennyiben el pótolva az intézetünknél évről évre okmányokat
7. Szerződéseink állását
8. Folyó számla állását
9. Követelések nyilvántartását
10. Függőben forgó ügyek állását

1905. decemberi 31-ik évre terjedő átnyújtani, s kérjük, hogy ezeknek megvizsgálása után észrevételeit a szokásos felmentvényt megadni méltóztassék.

Teljes tisztelettel

MAGYAR FÖLDHITEL INTÉZET

Lukács Trebinek

1026 számlával

Magyar Tudományos
AKADÉMIA
Főtitkári hivatal.

Érk. 1889. jan. 19.

38.

Költségszámla állása

1888 december 31-én, illetőleg összes kiadások 1888. évben.

Költségvetési szánia		Egyenként	Kiadás 1888 évben	Költségvetés 1888 évre	Költségvetés 1889 évre
1	Személyi járandóságok				
	a) rendes tagok fizetése				
	1 Tóth Lőrincz		525 —		
	1 Haszlinszky Frigyes		400 —		
	1. Wenczel Gusztáv	315.—			
	2 Nendtvich Károly	315.—			
	3. Török József	315.—			
	4. Ballagi Mór	315.—			
	5. Hunfalvy Pál	315.—	1575 —	2500	2500 —
	b) több tisztviselők fizetése:				
	1. Fraknói Vilmos		2000 —		
	2 Gyulai Pál		1000 —		
	3. Hunfalvy Pál		1300 —		
	4 Szabó József		1000 —		
	5. Pesti Frigyes		1000 —		
	6 Szemenyey János ügyésznek 166·66				
	7 Dr. Teherpataki Kálmánnak 333·34		500 —		
			6800 —	6799 94	6800 —
	c) Többi tisztviselők fizetése:				
	1 Takács István 1200.—				
	lakbér 400.—		1600 —		
	2 Mészáros Péter 800.—				
	lakbér 250.—		1050 —		
	3. Lindtner Ernő 1300.—				
	lakbér 250.—		1550 —		
	Átvitel ⁄		4200 —	9299 94	9300 —

Költségvetési rovat		Egyenként		Kiadási 1888 évben		Költségvetés 1888 évre		Költségvetés 1889 évre		Költségvetési rovat	
	Áthozat	f	4200 —	9299	94	9300	—				
	4. Berecz Károly	f 800.—									3
	lakbér	250	1050 —								4
	5 Szentes Károly	900.—									Szo
	lakbér	250.—	1150 —								Szo
	6. Hellebrandt István	1000.—									Be
	lakbér	250.—	1250 —								
	7. Borovszky Samu		1000 —								Átvitel
	8. Tónai Károly	1000.—									2
	lakbér	300.—	1300 —								
			9950 —	9949	80	10000	—				3.
	d) Szolgák fizetése és ruházata:										
	1 Kolla Izsák	480.—									
	lakbér	150.—	630 —								
	2. Richling Ferencz		540 —								
	3. Horn Antal	480.—									4
	lakbér	150.—	630 —								
	4. Pulay Károly		480 —								
	5. Gulyás István		480 —								
	6,7. két szolgának hárgonyolával		1200 —								
			3960 —	3660	—						5
	Szolgák ruházata		500 —	738	80	4460	—				
			4460 —								
	e) Nyugdíjak és segélyezések										
	1. Rainprecht József	600.—									6
	2. Rinig Adorjánné	300.—									
	Átvitel f	900.—		23648	54	23760	—				

	Költségvetés tárgya		Egyenként		Kiadás 1888 évben		Költségvetés 1888 évre		Költségvetés 1889 évre
		Áthozat f.			23648	54	23760	—	
		3 Emődi Mihályné 100.							
		4 Reun Ferencz 216	1216	—	1216	—			
		Segélyeztetett: Rainprecht, Capo Dánielné 200. 50.							
		Szentes Károlyjutalom, Deim gyerm. 100 100.							
		Berecz, Stella, Reum, Pulai 30. 20. 10. 20.	530	—	530	—			
			1746	—			1840	—	
	(Lásd a Nyomtatvány tartozási oldal 1. a. b. c. d. e. f. szerint)				25394	54	25600	—	
2	Évkönyv-kiértesítő kiadása								
	u. ott 2				2173	98	2000	—	
3.	Az I. osztály és bizottságai részére								
	u. ott 3 a. b. c. d. szerint								
	a) osztályi kiadások		4297	28					
	b) Nyelvtud. Bonnányi bizottság		5198	20					
	c) Irodalomtörténeti "		3500	43					
	d) Philologiai "		2004	09	15000	—	15000	—	
4	A II. osztály és bizottságai részére								
	u. ott 4. a. b. c. d.								
	a) Osztályi kiadásokra		7207	70					
	b) Történelmi bizottság		12000	73					
	c) Archaeologiai "		4533	89					
	d) Nemzetgazdasági "		4407	68	28150	—	28150	—	
5	A III. osztály és bizottságai részére								
	u. ott 5. a. b. c.								
	a) Osztályi kiadások		8440	71					
	b) Természettudományi bizottság		4909	29					
	c) Hadtudományi "		1600	—	14950	—	14950	—	
6	Könyvkiadó bizottság az akad. könyvkiadóvállalat segélyz.								
	u. ott 6.				5000	—	5000	—	
	Átvitel f.				90668	52	90700	—	

Költség-vetési szám		Egyenkint	Kiadás 1888 évben		Költségvetés 1888 évre		Költségvetés 1889 évre		Költség-vetési szám
	Áthozat f		90668	52	90700	—			
7	Gróf Széchényi levele Kiadására a Vezet i nyelvszt. társ. oldal 7.		691	67	800	—			
8	Jutalmakra u. ott 8.		3704	70	5000	—			
9	Budapesti Szemle segélyzése u. ott 9.		2800	—	2800	—			
10	Előfizetés az Ungarische Revue példányára u. ott 10.		1500	—	1500	—			
11	Előfizetés a Kathreinerschen Lesevereins példányára u. ott 11.		1500	—	1500	—			
12	A könyv és kéziratt árra u. ott 12. sz. szerint		7376	56	7200	—			
13	Akad. épületeire, fentartás, javitás, fütés stb. u. ott 13								
	Tanárnak előlegezett összeg	1701 —							14
	Ujévi ajándék	125 —							
	Kályhák f.	343·08							
	Palafedés "	391·79							
	Vízvezetéki munkálatok	200.—							
	Csatorna készités	80.—							
	Lakatos	441·10							
	Bádogos	1032·09							
	Cross Charles Lewisnek kiülönf.	227·61							
	Alakitási költségek	603·36							15
	Kőmüves	516·36							
	Üveges	240·88							
	Ácsmunkálatok	575·69							
	Betonmunkálatok	219·62							16
	Blaustein épitészeknek	110·95							
	Mázolómunkálatok	1312·36							
	Átvitel f	6294·89	1826	—	108241	45	109500	—	

Költségvetés 1889 évre	Költségvetési szám		Egyenként		Kiadás 1887. évben		Költségvetés 1888 évre		Költségvetés 1889. évre
		Áthozat/62948	1826	–	108241	45	109500	–	
		Vasrácsozat 850.–							
		Kéményseprő" 322.11							
		Asztalos 209.40							
		Szobafestő 204.–							
		Kárpitos 347.–							
		Parquettek 60.–							
		Terazzo 64.66							
		Kefélés 100.–							
		Carbol 4.10	845	16					
		Csatornarendszer átalakításának vasrácsok	245	65					
		Zsigmondnak felülvizsgálásért	400	–					
		Biztosítási díj	267	17					
		Bérház házmestereinek	12	–					
		Schwarznak helyreigazítási költségei.	25	–					
		Bér az alagútért	50						
		Vízfogyasztás	710	34					
		Légszesz, fa, kőszén, gyertya	872	27	16076	59	5000	–	
14	Ügyvédi, irodai és vegyes kiadásokra a Vesztes Nyeresz. tartozási oldal 14 sz. szerint								
		különféle	700	42					
		irodai eszközök	390	43					
		ügyvédi költségek	496	27					
		nyomtatványok	289	66					
		posztai és egyéb költségek	230	–					
		Nánay Ferencznek	180	–	4286	78	4000	–	
15	Adó u. ott 15.				11689	60	11500	–	
					1402	94	130000	–	
16	Kamatok az Akadémia által kezelt alapok után u. ott. 16.								
		Alapítványok után	626	10					
		Átvitel ℓ	626	10	1402	94	130000	–	

Költségvetés száma		Egyenkénti		Kiadás 1888 évben		Költségvetés 1888 évre		Költségvetés 1889 évre
	Áthozat f	626	10	140294	42	130000	—	
	Arany János emlékszoba alap	2679	39					
	M. k. Egyetem (Szilasy alap)	244	12	3549	61	4000	—	
	Az 1888. évre készített költségvetés főösszege					134000	—	
	Valóságos kiadás 1888. évben			143844	03			
	Leírások							
	a Vesztes és nyer sz. tart. old. 17. sz. a. házbérhátralékokra			519	25			
	Összes kiadás 1888. évben			144363	28			
	A kiadás szerint több					14363	28	
						144363	28	
	1888. évben több vétetett be mint ki-							
	adatott, melyösszeg az Akadémiai							
	vagyonát szaporítja a Veszteség és							
	Nyereményszámla tartozási oldal							
	18. sz. szerint			50037	77			
			f	194401	05			

Budapest, 1888. december 31-én

MAGYAR FÖLDHITEL INTÉZET

mint a Magyar tudományos Akadémia vagyonának kezelője.

Lukács Frecsok

Követelések részletezése

3	55	Klimfalvy Pál főkomjutárnok	99	06
5	68	báró Radics hagyaték	936	90
	114	Magyar Keresk. Ipar Bank alap	964	39
	116	Tóth Lőrinc folyó számlája	5000	.
	162	Akadémiai nagy terem kifestésére képzett alap	2938	96
	166	Zsivora követelések:		
		1. Barbera János 6%	f. 4404.—	
		2. Varga Emil 6% tőke 2350.—		
		kamat 194.70 „	2544.70	
		3. Markus Ignácz 6% tőke 11747.—		
		kamat 1540.96 „	13287.96	
		4. Natter Zsuzsánna 6% tőke 160.—		
		kamat 9.74 „	169.74	
		5. Dr Stolner Kálmán 5% tőke 23990.—		
		kamat 1214.40 „	25204.40	
		6. Kisbirtokosok földhitelintézete 5% „	500.—	
		Kamat nélküliek:		
		7. Erdőg Lajos „	2360.—	
		8. Hajnik Béla „	500.—	
		9. Szigethy Gyula „	200.—	
		10. Schad János „	175.—	49345 89
126		Könyvkiadó bizottság		4908 44
222		Könyvtár számla		1733 33
224		Többek számlája:		
		Fejes 100 f. zálogkövél	f. 100.—	
		Hacker Rozália „	1447.50	
		Kohn testvérek „	2445.—	
		Átvitel	f. 3992.50	65306 80

		Áthozat	f.	3992.50	65306 80
		Révai testvérek		456.–	
		Arany Lajos (Bezerédy)		11.614.99	
		Hornyánszky Viktor		2.600.–	
		Révai testvérek		2.340.–	21003 49
5	200	Házi költségek, újévi ajándék 1889 re			130.
	210	Költség számla, ügyvédi költségek 1889 re			251 34
					86691 63

Budapest, 1888. december 31.

MAGYAR FÖLDHITEL INTÉZET

mint a Magyar tudományos Akadémia vagyonának kezelője

Káf Trebnel

A Magyar tudományos Akadémia

vagyonmérlege

1888. December 31-én

A Magyar tudományos Akadémia vagyonma

Aktívum

1	Értékpapírok:							1	Kü
	a.) Magy. földhitelintézeti záloglev. 5% ra 200 frt 5%-os,								a.)
	185.500 frt 4½%-os, 10.000 frt 4%-os, 3.600 frt üzletrészi								b.)
	al pari és kamatok 1888 december 31-ig		778	281	87				c.)
	b.) 100.000 frt 4%-os magyar aranyjáradék al pari és								d.)
	kamatok 1888. december 31-ig		102	413	58				e.)
	c.) 19.200 frt 5%-os p. t. magyar járadék al pari és ka-								f.)
	matok 1888. december 31-ig		19	530	.				g.)
	d.) 5 drb Pannónia u. közl. részv. á 700 frt		3	500	.				
	e.) Sorsjegyek értéke			600	.	964	325	45	
2	Az Akadémia épületei, könyvtára, könyvkészlete							2	Az
	és egyéb felszerelési értéke					1.000	000	.	a.)
3	Kiválfekvő alapítványok:								
	a.) 6%-os alapítványok		88	651	.				
	b.) 5%-os alapítványok		106	840	.				
	c.) 4%-os alapítványok			84	.				
	d.) kamatnélküli alapítványok: fl. 48.972.33								b.)
	e.) ingatlanok							3	Előz
	aa.) Kazinczy alapítvány szépkalmi							4	Vág
	és felsőegmeczi ingatlanai . 24.000.—								
	bb.) Román Terézia alapítványa, mun-								
	kási- és beregmegyei ingatlanai . 11.425.44								
	cc.) pacséri birtok . 38.000.—								
	dd.) illinyi birtok „ 14.000.—		129	394	44	324	972	44	
4	Hátralékos kamatok a fennebbi alapítványok után						606	62	
5	Követelések								
	a.) Magyar földhitelintézet			1859	40				
	b.) többi követelések		86	691	63	88	551	03	
6	Előre kifizetett 1889. évre eső illetmények						1352	12	
7	Kinnlevő előlegek						681	.	
8	Házbér-hátralék						490	31	
						2.386	979	30	

Budapest, 1888. decemb

MAGYAR FÖLDHITEL INT

mint a Magyar tudományos Akadémia vagy

vagyonmérlege 1888. december 31-én

Passivum

1	Külön alapok az Akadémia kezelése alatt:						
	a.) Székely kivándorlási alap			ff.	938	97	
	b.) Herzog Szartoryski-alapítvány				910	45	
	c.) Reguly-alap				319	31	
	d.) Udvardy Ebrma 3 János jubiláris alapítványa				261	42	
	e.) magyar mester mesiótár alap				100		
	f.) tisztviselők nyugdíjalapja				2455	17	
	g.) Kazinczy alap:						
	aa.) ingatlanokban	ff.	24000.—				
5 45	bb.) készpénzben	„	3350.04	ff.	27350	04	39135 36
2	Az Akadémia tartozásai:						
0	a.) Arany János emlékszobor-alap:						
	gyüjtött összeg	ff.	11843.04				
	kamat	„	1615 ff. 98				
		ff.	88001.02				
	Lejár költség, és előleg a szobrásznak	„	16484.29	ff.	11516	73	
	b.) különféle tartozások				12163	83	83680 56
3	Előrefizetett házbér, mely az 1889. évet illeti						1896 05
1	Vagyonmérleg:						
	Vagyon 1888. január 1-én				2212249	56	
	1888. évi tiszta eredmény			ff.	5003 ff.	11	2262285 33
12	11						
6	62						
81	03						
52	12						
81	.						
90	31						
19	30						2386979 30

1888 december 31

FÖLDHITELINTÉZET

Akadémia vagyonának kezelője

Trefort

Magyar tudományos Akadémia

Különféle tartozások

3	65	Szilágyi Ullmann külön alapítvány		5000	.
	96	Marczibányi alapítvány		94	58
	104	Lovag Horvát külön alapítvány		542	52
	134	Ötvényi alapítvány		220	.
4	26	Szilágyi István alapítványa		500	.
5	116	Tóth Lőrincz folyó számlája		2	16
	168	Kisvona Gyöngy tőmeg számlája		1019	39
	224	Többek számlája:			
		Fejes	f. 100.—		
		Fekete mulom	25.—		
		Kohler	90. 16		
		Pénzbüntetés (2 sorsjak)	10.—		
		Szentes Károly	8.08	222	24
	226	Kóczán Ferencz alapítványa		20	.
	216	Első osztály könyvek számlája		31	18
	104	Irodalomtörténeti bizottság		1635	.
4	166	Philologiai bizottság		158	.
5	131	Második osztály könyvek számlája		279	43
	133	Történelmi bizottság		483	.
	134	Harmadik osztály könyvek számlája		958	35
5	30	Mathematikai és természettudományi bizottság		1000	.
				12 163	83

Budapest, 1888. decemberen 31.

MAGYAR FÖLDHITEL INTÉZET

mint a Magyar tudományos Akadémia vagyonának kezelője

Lám Trebitsch

Kimutatás

a magyar tudományos Akadémia részére a magyar földhitelintézet-nél letétben volt értékpapirokról 1888. decemberr 31-én.

Értékpapir megnevezés	drb szám	Egyenk. névért.	összeg					
I. Záloglevelek.								
1.) Magyar földhitel 5% záloglevél 1889/1 l.sz.								
23. 506/7 527. 553/4	6	10000	60000	—				
2546. 2718. 2721/2. 2725/6. 2728/9. 3677/8. 5754. 5761. 6014/5. 6274. 6276. 6280/7. 6309/11. 6313. 7321. 7910/1. 7914/7. 7921/3. 7927/33. 7937. 7939/40. 7942. 7944. 7947. 7953. 7955/4. 7962/74. 7979. 7981/2. 7987. 7989/91. 7993/4. 7996. 7998. 8525/6. 8528. 8531/6. 8538. 8545/7. 8549. 8553. 8556. 8559/61. 8564. 8567/8. 8570/2. 8574. 8578/9. 8583/4. 8586/1. 8590. 8595/7. 8601/2. 8609/14. 10372/6. 10379/604. 10606/12. 10614/23. 10639/41. 10643/4. 10647/8. 10650. 10652. 10654. 10657. 10659/60. 10662/4. 10666/98. 10873. 10876/82. 14119/20. 14898/917. 15632/6. 15638. 15640/2. 15644/7. 15713/4. 15716/9. 15722/3. 15725/7. 15743/7. 15981/16031. 16034/62. 16106/9. 16174/79. 16181. 16198/255. 16258. 16260/5. 16941/3. 17077/87. 17091. 17194/207. 17260. 17479/509. 17512. 17515. 17517/28. 17531/2. 17534/40. 17542/3. 17545/6. 18421	512	1000	512.000	—				
3177. 3178	2	100	200	—	572.200	—		
2.) Magy. földhitel 4½% zálogl. 1889 4/4 l.sz.								
1242/4 1561/70	13	10000	130.000	—				
28307/11. 35091/140	55	1000	55.000	—				
14909/13	5	100	500	—	185.500	—		
3.) Magyar földhitel 4% zálogl. 1889. 1/5 l.sz.								
6124/30 6132/4	10	1000			10.000	—		
4.) Magy. földhitel aranyzálogl. 1889 1/3 l.sz.								
8671. 8674. 8676	3	1200			3.600	—	771300	—
II Járadék.								
Magy kir. 4% aranyjáradék 1889. 1/1 lej. sz.	100	1000			100.000	—		
Magy kir. 5% papirjáradék 1889. 1/6 l. sz.	69	1000	69.000	—				
1 drb 1000 frtos kötvényről kiadnak az 1889. decemb. szelvény.	20	500	10.000					
	2	100	200	—	79.200	—	179.200	—
Átvitel						/	950.500	—

Értékpapir megnevezése		db. száma	Egyenk. névért.	összeg			
	Áthozat						950.500 —
III. Sorsjegyek.							
1860. évi államsorsjegy	1889. 1/5 l. sz.						
14434/2		1	500			500 —	
Osztrák Dunagőzhajóz. társ. sorsj.	1889 1/7 l. sz.						
2079		1	100			100 —	600 —
II. Pannonia viszont biztosító társ. részv.	1889 1/7 l. sz.	5	300				1.500 —
V. Alapítványok.							
1) Magy. földhitelint. alapítv. okmány	1886 1/1 l. sz.	1	500			500 —	
2) Kisbirt. orsz. földhitelint. alapítv. okmány	1889 1/7	1	500			500 —	1.000 —
Egy lepecsételt csomag (Tóthné V. végrendelete" felirattal)							
Egy lepecsételt levélboríték (Tudom. Tóth végrend. felirattal)							
Tóth Lőrinczféle nyilatkozat		1 db.					
Tóth Lőrinez által kiállított kötelezvény							
Zsivora György részére		1 db.					
Leleti térítvény a magy. ált. biztosító társa							
sajtól egy Tóth Lőrinez részére kiállított							
10000 ft-tos életbiztosítási kötvény átvételéről,		1 db.					
						ƒ	953600 —
özv. Bezeredy Istvánné hagyományra	2063	db. cs. kir. arany					
özv. Fejes Jánosné alapítvány							
Magy. földhitel 5% p. zálogleuél	1889 1/5 l. sz.						
4446.		1	100			ƒ	100 —

Budapest, 1888. december 31-én

MAGYAR FÖLDHITEL INTÉZET

mint a Magyar tudományos Akadémia nagyjainak kezelője

Kún Trebersk

A Magyar tudományos Akadémia

vezredség- és nyeremény-számlája

1888 deczember 31-én

A Magyar tudományos Akadémia veszteség- és nyere

Kiadás

1	a, Rendes tagok fizetése	2500	.				1	Be
	b, Több tisztviselők fizetése	6799	94					a.
	c, Többi tisztviselők fizetése	9949	80					b.
	d, Szolgák fizetése és ruházata	4398	80					
	e, Nyugdíjak	1216	.				2	Erk
	f, Segélyezések	530	.	25394	54		3	Ház
2	Evkönyv és értesítő kiadása			2173	98		4	Kön
3	Az I. osztály és bizottságai részére:						5	Ors
	a, osztályi kiadások	1297	28					a,
	b, nyelvtudományi bizottság	5198	20					b,
	c, irodalomtörténeti bizottság	3500	43					c,
	d, philologiai bizottság	2004	09	15000	.			d,
4	A II. osztály részére:							e,
	a, osztályi kiadásokra	7207	70				6	Ing
	b, történelmi bizottság	12000	93				7	Fla
	c, archaeologiai bizottság	4533	89				8	Ado
	d, nemzetgazdasági bizottság	4407	68	28150	.		9	Uj
5	A III. osztály részére							
	a, osztályi kiadásokra	8440	91					
	b, természettudományi bizottság	4909	29					
	c, hadtudományi bizottság	1600	.	14950	.			
6	Könyvkiadó bizottság, az akadémiai, természettudomá-							
	nyi és orvosi könyvkiadó vállalatok segélye			5000	.			
7	Prof Széchenyi István összédei kiadására			691	67			
8	Jutalmakra			3704	20			
9	Budapesti szemle segélyezésére			2800	.			
10	Előfizetés az Ungarische Revue példányaira			1500	.			
11	Előfizetés a Naturwissenschaftliche Berichte példányaira			1500	.			
12	A könyv- és kézirattárra			3376	56			
13	Az Akadémia épületeire; fentartás, javítás, fűtés							
	stb-re			1607	59			
14	Ügyvédi, irodai és vegyes kiadásokra			4286	98			
15	Adó			1168	60			
16	Kamatok és pedig alapítványok és alapok után			3549	61			
17	Leírás házbérhátralékokból			519	25			
				144363	28			
18	Tiszta eredmény, mely az akadémiai vagyont szaporítja			50037	77			
				194401	05			

Budapest, 1898. de

MAGYAR FÖLDHITEL INT

mint a Magyar tudományos Akadémia

és nyereménypszámlája 1888. decemberben 31. én

Bevétel

		1	Bevételezett kamatok:				
			a., alapítványok kamatai		11084	42	
			b., különféle kamat		3384	37	
					14471	79	
		2	Értékpapírok után		56405	68	
4	54	3	Házbér		39639	10	
3	98	4	Könyvek eladásából		2685	06	113193	63
		5	Országos dotatió:				
			a., történelmi s irodalomtörténeti czélokra		15000	.	
			b., műemlékek kiadására		1000	.	
			c., természettudományi kutatásokra		5000	.	
0	.		d., könyvtárra		5000	.	
			e., ó kori classicusok két nyelvű kiadására		1500	.	30500	.
		6	Ingatlanokból				1050	.
		7	Hagyományok				38677	42
		8	Adomány határozott rendeltetéssel				1000	.
0	.	9	Uj alapítvány				10000	.
0	.							
0	.							
1	67							
1	70							
0	.							
0	.							
0	.							
6	56							
6	59							
6	78							
9	60							
9	61							
9	25							
6	28							
9	77							
1	05							
							194401	05

1888. december 31.

ÖLDHITEL INTÉZET

Akadémia vagyonának kezelője

Trefort

Magyar tudományos akadémia

Bevételezések állása 1889. deczember 31-én

Költségvetés száma		Könyv száma	Bevételezések 1889. évben		Költségvetés 1890. évre		Költségvetés 1890. évre	
1	Alapítványi kamatok	1a,	10874	92	10000	.		
2	Pénzbeli kamatok	1b	3140	01	2500	.		
3	Értékpapírok kamatai	2	51302	82	46400	.		
4	Ingatlanokból	6	410		1000	.		
5	Házból	3	38687	37	39500	.		
6	Könyvek eladásából	4	2843	80	3000	.		
7	Összegos dotatio	5a-f	40000	.	40000	.		
	Az 1890 évre készített költségvetések főösszege						142400	.
	Bevételezések		147548	42				
	Hagyományok	7	3918	02				
	Bevételezések 1889. évben, illetőleg a Pénztáry- és nyeremény-számlának főösszege		151466	44				
	több vétetett be						9066	44
			151466	44	151466	44		

Budapesten, 1889. deczember 31-én.

MAGYAR FÖLDHITEL INTÉZET
mint a Magyar tudományos Akadémia vagyonának kezelője
Lukáts Szeberényi

10

Magyar tudományos akadémia

Elemezése a költség számlán 1869. évben előforduló vegyes költségeknek

1869						
Január	2	Alkuszkéj 2061 arany dárdáért	4	64		
	2	nyugtabélyeg		20		
	3	koszorúk	196	.		
	8	„ Szelnár	20	.		
	24	póstaköltség	.	30		
	29	„	.	50		
	„	Szilágyi Dániel arczképe	50	.	298	94
Február	11	bizottsági díj	242	31		
	27	Faragonak irodai teendő	15	.	257	31
Március	15	tiszteletdíj Erdélyiekre	684	.	684	.
April	1	Faragonak	15	.		
	10	Szelnároknak koszorúért	26	.		
	11	„	100	75		
	12	póstadíj	.	30		
	29	Faragó	15	.		
	30	póstaköltség	.	75	166	50
Május	4	nyugtabélyeg	1	50		
	6	Kisvora arczképéért Abrányinak	100	.		
	24	Hesz szállítónak	6	55		
	28	két koszorúért Szelnároknak	58	72		
	31	Faragonak	15	.	181	77
Június	3	Szavárinak fordításért	60	.		
	8	utazási költség Szakál Elteknek	50	.		
	21	Dr Czobor Bélának utazási költség	15	.		
	26	nyugtabélyeg	30	32		
	30	postai – és őrzési díjak	125	66	280	98
		Átvitel			1869	50

		Átvitel				1869	50
Július	19	négy ládáért	11	20			
	26	postaköltség	.	90			
	"	" Szerkes-kocához	11	10			
	27	Bérmentesítés 5 láda könyvért	59	05		83	15
Augusz	1	nyugtabélyeg	.	95			
	7	postabér	.	30		1	14
Szept.	3	Kéve vámnöknek	16	.			
	9	Lóvásári díj	2	70			
	.	Csiky Sergelynek utazási költség	33	50		52	20
Okt.	9	nyugtabélyeg	3	95			
	12	biztosítási díj	62	40			
	31	postabér	.	60		71	95
Novemb.	5	nyugtabélyeg	.	95			
	20	Dr. Borovszkynak fordításért	8	.			
	30	korcsolyáért	15	.		23	95
Decemb.	2	"	5	.			
	13	szállítási költség	2	60			
	14	korcsolyáért	20	.			
	16	három "	45	.			
	18	egy "	25	.			
	31	egy "	15	.			
	"	őrzési- és postai díjak	153	33		270	93
						2372	42

Budapest, 1889. decemberében 31.

MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA

mint a Magyar tudományos akadémia ügyvezetőjének kezelője

Kún Szeven

7

Költség számla állása

1889. december 31., illetőleg összes kiadások 1889. évben.

Költségvetés száma		Egyenkint	Kiadás 1889 évben	Költségvetés 1889. evre	Költségvetés 1890. evre.
1.	Személyes járandóságok				
	a, Rendes tagok fizetése				
	1. Tóth Lőrincz	525 —			
	1. Hazslinszky Frigyes	400 —			
	1. Wenczel Gusztáv	315. —			
	2. Mendtvich Károly	315. —			
	3. Török József	315. —			
	4. Ballagi Mór	315. —			
	5. Hunfalvy Pál	315. —	1575 —	2500 —	
	b, Több tisztviselők fizetése:				
	1. Fraknói Vilmos				
	Fraknói Vilmosnak	833.33			
	Gyulai Pálnak	416.32			
	Szabo Józsefnek	333.34	1582 99		
	2. Szily Kálmánnak	416.65			
	2 havi lakbér	166.67	583 32		
	3. Gyulai Pál		1.000 —		
	4. Dr. Szabo József		1000 —		
	5. Pesti Frigyes		1.000 —		
	6 Hunfalvy Pál		1.300 —		
	7 Dr. Fehérpataki Kálmán		499 92		
		ƒ 6.800.—		6.966 23	
	c, Többi tisztviselők fizetése:				
	1 Szakács István	1200.—			
	1600.— lakbér	400. —	1600 —		
	2. Mészáros Péter	800.—			
	1050.— lakbér	250.—			
	lakbér januárhora	20.75			
	temetési költség	100.—			
	segély családjának	112.50	1283 25		
2650.—	Átvitel	ƒ	2683 25	9466 23	— —

Költségvetési szám		Egyenként		Kiadás 1889. évben		Költségvetés 1889. évre		Költségvetés 1890. évre		Költségvetési szám
	2,650.– Áthozat	fl. 2.883	25	9.466	23	—		—		
	3. Lindtner Ernő 1300.–									
	1,550. lakbér 250.–	1.550	08							
	4. Bereczk Károly 800.–									
	1,050.– lakbér 250.–	1.049	92							
	5. Szentes Károly 900.–									
	lakbér 250.–									
	1250.– pótlék 100.–	1.249	97							2.
	6. Hellebrandt árpád 1000.–									
	1,250.– lakbér 250.–	1.249	96							3.
	7. Borovszky Samu 1000.–									
	1,300 pótlék 300.–	1.299	96							
	8. Tónai Károly 1.000.–									
	1,300.– lakbér 300.–	1.299	96							
	10.350.–			10.583	10					
	d.) Szolgák fizetése és ruházata:									
	1. Molla Szeák 480.–									
	lakbér 150.–	630	—							
	2. Richling Ferencz	540	—							
	3. Horn Antal 480.–									
	lakbér 150.–	630	—							
	4. Pulai Károly	480	—							
	5. Gulyás István	480	—							
	6. és 7. Kéz szolgáinak a házgondnok által	1200	—							4.
		3.960	—							
	Szolgák ruházata	477	—	4437	—					
	e.) Nyugdíjasok és segélyezésiek:									
	1. Ramprecht József	600	—							
	2. Ring Adorjánné	300	—							
	Átvitel fl.	900	—	24486	33	—		—		

	Költségvetés száma		Egyenként		Kiadás 1889. évben		Költségvetés 1889. évre	Költségvetés 1890. évre
		Áthozat	f. 900	—	24.486	33	—	—
		3. Emődi Mihályné	100	—				
		4. Rein Ferencz	216	—	1216	—		
		Segélyezések: Deimgyermekei 100.-, Rainprecht 50.-, Berecz 100.-, Csapó 10.- Boronkay 100.-						
		Kerkár Veronika 50.-			410	—		
		(A vezet. és ügyer. oszt. tartozási oldal 1. a-f. szerint.)			26.112	33	25.800	—
2.		Általános kiadások			2.661	86	2.500	—
		u. ott 2.						
3.		I. osztály és bizottságai:						
		u. ott 3. a-d. szerint						
		a) Osztályi kiadások	5.446	63				
		b. Nyelvtudományi bizottság	6.446	50				
		c. Irodalomtörténeti bizottság	2.149	18				
		d. Philologiai bizottság	2.187	98				
		Valóságos kiadás 1889. évben	16.230	29				
		Ebből lejár 1888. évből fenmaradt összegek						
		a) Osztályi kiadások 31.18						
		c.) Irodalom-tört. bizottság 1635.-						
		d.) Philologiai bizottság 158.-	1.824	18				
			14.406	11				
		Előirányzott összeg 1889. évre	16.830	—	16.830	—	16.830	—
		marad az I. osztálynak 1890. évre	2.423	89				
4.		II. osztály és bizottságai:						
		u. ott 4. a.b.c.d. szerint						
		a) Osztályi kiadások	6,058	10				
		b.) Történelmi bizottság	9.847	54				
		c.) Archaeologiai "	4.925	67				
		d.) Nemzetgazdasági "	5.004	19				
		Valóságos kiadás 1889. évben	25.835	50				
		Átvitel	f. 25.835	50	45.604	19	45.130	—

Költségvetési szám		Egyenkint		Kiadás 1889. évben		Költségvetés 1889 évre		Költségvetés 1890. évre.		Költségvetési szám
	Áthozat			f 25835	50	45.604	19	45130	—	
	ebből lejár 1888 évről fennmaradt összegek.									9.
	a) Osztályi kiadások	f 279 43								
	b) Történelmi bizottság	483. —		762	43					
				25.073	07					10.
	előirányzott összeg 1889 évre			29990	—	29.990	—	29.990	—	
	Marad a II. osztálynak 1890 évre			4916	93					11.
5.	III. osztály és bizottságai:									
	a Veszt. és nyer. számla tartozása									
	oldal 5. szám a. b. c. szerint									12.
	a) Osztályi kiadások			11.067	99					
	b. Math. és term. tud. bizottság			4.653	26					13.
	c) Haditudományi bizottság			2.160	—					
	Valóságos kiadás 1889. évben			17.881	25					
	ebből lejár 1888. évből fennmaradt összegek:									
	a) Osztályi kiadások	f 958.35								
	b) Math. és term. tud. bizottság	1.000. —		1.958	35					
				15.922	90					
	előirányzott összeg 1889 évre			16.780	—	16.780	—	16.780	—	
	marad a III. osztálynak 1890 évre			857	10					
6.	Könyvkiadó vállalatok segélyezése u. ott 6. szám szerint					5.000	—	5.000	—	
7.	Gróf Széchényi István levelezésének kiadására járulék: u. ott 7. szám szerint		480	—						
	lejár az Athenaeum könyvnyomda által megtérített összeg		333	—		147	—	500	—	
8.	Jutalmakra: u. ott 8. szám szerint					2.781	50	4.000	—	
	Átvitel		—	f		100.302	69	101.400	—	—

Költségvetési szám		Egyenként	Kiadás 1889. évben		Költségvetés 1889. évre		Költségvetés 1890. évre	
	Áthozat		100.302	69	101.400	—	—	
9.	Budapesti Szemle segélye a Veszteség és nyereményszámla tartozási oldal 9 szám szerint		2.800	—	2.800	—		
10.	Előfizetés az „Ungar. Revue" példányaira u. ott 10. szám szerint		1.500	—	1.500	—		
11.	Előfizetés a „Naturwissenschaftliche Berichte" példányaira u. ott 11. szám szerint		1.500	—	1.500	—		
12.	Könyvtárra u. ott. 12. szám szerint		8.664	04	8.000	—		
13.	Akadémia épületeire rendes és rendkivüli kiadások:							
	Jónás házgondnok költségei	1060 —						
	Újévi ajándék	130 —						
	mázoló	f. 800.45						
	kéményseprő	323.61						
	palafödő	232.60						
	ültetvények	40. —						
	bádogos	566.67						
	csatorna tisztitás	80. —						
	kályhák	474.08						
	ács	93.69						
	kemenczék	142.30						
	szőnyeg	178.92						
	kőfaragó	80. —						
	üveges	140.50						
	kárpitos	74 —						
	vasrács	372.68						
	asztalos	166.40						
	Átvitel	f 3.765.90	1.190	—	114.766	73	115.200	—

Költségvetési szám		Egyenként	Kiadás 1889. évben	Költségvetés 1889 évre	Költségvetés 1890. évre.	Költségvetési szám
	Áthozat	ƒ 3765.90	1190 —	114.766 73	113.200 —	—
	lakatos	108.75				
	kefék	35.90				
	légszeszvezetők	73.93				
	épületész	104.78				
	alagúts	50.—				
	vízvezetők	180.—	4.319 26			
	Forgmondnak tiszteletdíj		100 —			17
	Vízfogyasztás		675 25			
	légszesz	1,195.82				
	fa	307.90				
	szén	418. 14				
	gyertya	70. 56	1.992 42	8.276 93	6.700 —	
14	Vegyes kiadásokra:					
	a Vezet. és nyer. számla tartozási oldal 14. száma szerint:					
	különféle kiadások és biztosítási					
	díjak külön jegyzék szerint		2.372 42			
	irodai eszközök		326 31			
	ügyvédi költségek		616 61			
	nyomtatványra		1.323 07			
	posta és egyéb költségek		280 —			
	Nánásy Terézneknek		30 —	4948 41	4500 —	
15.	Adó					
	u. ott 15. száma szerint			10.944 90	11.500 —	
				138.936 97	137.900 —	
16	Kamatok az Akadémia által kezelt alapok után:					
	u. ott 16. száma:					
	Átvitel	—		138.936 97	137.900 —	—

	Költségvetési szám		Egyenként		Kiadás 1889. évben		Költségvetés 1889. évre		Költségvetés 1890. évre.	
		Átkozat	.	.	138.936	97	137.900	—	.	.
		alapok után	703	46						
		alapítványi kamatok visszatérítése	25	—						
		Arany János emlékszobra alap után kamat	2.204	53						
		Magyar kir. Egyetemnek Szitányi alapítvány	244	12						
		Bukovinszky alapítvány tisztviselői fizetések javítására	159	03	3.338	14	3.000	—		
17		A nagyterem díszítésére tett túlkiadások törlesztésére:								
		a Veszteség és nyereményszámla tartozás oldala 17. szám szerint			1.500	—	1.500	—		
		Az 1889. évre készített költségvetés főösszege					142.400	—		
		Összes kiadások 1889. évben			143775	11				
		a kiadás e szerint több					1375	11		
							143.775	11		
		1889. évben több vétetett be, mint kiadatott, mely összeg az Akadémia vagyonát szaporítja a Veszteség- és nyereményszámla tartozási oldal 18. száma szerint					7.691	33		
		A veszteség és nyereményszámla főösszege					151466	44		

Budapest, 1889. december 31-én.

MAGYAR FÖLDHITEL INTÉZET.

mint a Magyar tudományos Akadémia vagyonának kezelője.

Kéry Szeberin

Magyar tudományos akadémia

Hagyományok határozott rendeltetés nélkül 1889. decemb. 31-én

1	váltó	Szechenyi Lajos	100.
2	"	Kozeby Imre	2368 02
3	"	Thomka Sándorné	100.
4	"	Hertelendy Gyula	500.
5	"	Nagy István	500.
6	"	Weber N. János	200.
7	"	Ebenhöch Ferencz györi ajándékozmok	50.
8	"	Béky Imre	100.
			3918 02

Budapesten, 1889. december 31-én

MAGYAR FÖLDHITEL INTÉZET

mint a Magyar tudományos akadémia vagyonának kezelője

Kálmán Trefurth

Kimutatás

a „Magyar Tudományos Akadémia" részére a „Magyar Földhitelintézet" nél letétben volt értékpapirokról 1889. deczember 31-én.

Értékpapir megnevezés	Darab	Egyenk. névert.	Összeg		
I Zálogtevelek					
1, Magy. földhitelint. 5% p. zálogyl. 1890. 1/5 l.-a.					
23, 506/7, 553/4					
2596, 2718, 2725/6, 2728/9, 3677/8, 5761, 6014/5,					
6280/7, 6309/11, 6313, 7321, 7915, 7917, 7929/31,					
7937, 7942, 7944, 7947, 7957/8, 7962, 7966/73,					
7981, 7989/90, 7993, 7996, 7998, 8526, 8531/2,					
8534, 8538, 8547, 8553, 8559, 8561, 8564, 8567,					
8570, 8574, 8583, 8586/7, 8597, 8602, 8604, 8609,					
8610, 8613, 10372/76, 10599/604, 10606, 10608/12,					
10616/623, 10639/41, 10643/4, 10647/8, 10650, 10652,					
10654, 10657, 10659/60, 10661/4, 10666/87,					
10691/98, 10873, 10876/78, 10880/2, 14119/20,					
14898/917, 15632/6, 15638, 15640/2, 15644/7,					
15713/4, 15716/9, 15722/3, 15725/7, 15743/7,					
15981/99, 16000/31, 16034/62, 16106/9,					
16174/79, 16181, 16198/253, 16258, 16260/65					
17077/85, 17194/96, 17198, 17200/1, 17203,					
17206, 17260, 16941, 16943, 17479/81,					
17483/9, 17491/2, 17494/5, 17497/502,					
17504/5, 17507, 17512, 17517/23, 17525/28,					
17532, 17534/40, 17542/3, 17545/6 1842, 6274, 6276	427	1.000	427.000—		
3177, 3178	2	100	200—	477.200—	
2, Magyar földhitelint. arany zálogl. 1890 1/3 l.-a.					
8671, 8674	2	1200		2.400—	
3, Magy. földhitelint. 4½% zálogl. 1890 1/4 l.-a.					
1242/4, 1561/70	13	10.000	130.000—		
28307/11, 35091/140.	53	1.000	53.000—		
14909/13.	5	100	500—	185.500—	
4, Magy. földhitelint. 4% zálogl. 1890. 1/5. l.-a.					
6124/30, 6132/4	10	1.000		10.000—	675.100—
Átvitel					675.100—

Értékpapir megnevezés	Darab sz.	Egyenk. névérték	Összeg		
					fl. 675.100 —
Áthozat					
II. Járadék					
1. Magyar kir. 4% aranyjáradék 1890. ¼ l.-a.	110	1000		110.000 —	
2. Magyar kir. 5% papirjáradék 1890 ¼ l.-a.	142	1000	142.000 —		
	180	500	90.000 —		
	2	100	200 —	232.200 —	342.200 —
III. Sorsjegyek					
1. 1860 évi államsorsjegy 1890. ¼. l.-a. 14434/2	1	500		500 —	
2. Osztrák dunagőzhajó. társ. sorsj. 1890 ¼ l.-a. 2079.	1	100		100 —	600 —
IV. Alapítványi okmányok.					
1. Kishirtok. földhitelint. alapító okm. 1890 ¼ l.-a.	1	500		500 —	500 —
Egy lepecsételt csomag (Fraknói Vilmos végrendelete feliratal.)					
Tóth Lőrincz fele nyilatkozat 1 dar.					
Tóth Lőrincz által kiállított kötelezvény					
Zsivora György részére 1 dar.					
Letéti térítvény a magy. ált. biztosító					
társaságtól egy Tóth Lőrincz részére					
kiállított 10.000 frtos életbiztosítási					
kötvény átvételéről. 1 dar.					
					fl. 1.018.400 —

Budapest, 1889. Deczember 31.

MAGYAR FÖLDHITEL INTÉZET.
mint a Magyar Tudományos Akadémia
vagyonának kezelője.

Máj Szebenek

Magyar tudományos akadémia

Különféle tartozások 1889. deczember 31-én

3/165	Szilassy Wilmann alapítvány		6000	.
89	Adományok kat. rend. Beck Miksa pályadija		400	.
96	Marczibányi alapítvány		94	58
154	Ottvány alapítvány		280	.
7/26	Szilágyi Zsigm.		600	.
7/116	Tolk Lőrincz folyó számlája		2	88
144	Török József rend. tag		78	95
168	Lisznyai hagyatéki tömeg		21	39
216	Első osztály könyvkiadási számla		2423	89
230	Kócsán Ferencz alapítvány		60	.
232	Lónay Henrik külön alapítványa		542	02
243	Harmadik osztály könyvkiadási számla		82	10
254	Második osztály könyvkiadási számla		491	63
224	Többek számlája:			
	Fejes alapítvány	f. 100.—		
	" szelvény	2.50	f. 102.50	
	Tehértemplom		" 25.—	
	Kohler		" 19.16	
	Szolgák pénzbirsága		" 12.—	
	„emlek táblák" alapja		" 560.—	
	történelmi kutatásokra:			
	6000 ft-ból fennmaradt összeg		" 2.354.18	
	Szentes Károly		" 8.08	3140 92
				18614 99

Budapesten, 1890. deczember 31-én.

MAGYAR FÖLDHITEL INTÉZET
mint a Magyar tudományos akadémia vagyonának kezelője

Lukács Frederick

9

Magyar tudományos akadémia

Követelések 1889. decemberben 31-én

5/68	Báró Radics kagyatéka			936 90
114	Magyar kereskedelmi műszótár-alap			964 39
116	Tóth Lőrinez folyó számlája	+	5000.	
145	Tónás Károly hagyomnak		125.	
163	Akadémiai nagyterem kifestésére kiírt alap			968 96
223	Könyvtár számla, Jakab Elek		200.	
231	Hunfalvy Pál előleg számlája		110.	
			+	
167	Özvegyi követelések:			
	1. Radocza Tamás 6% tőke		4.404.	
	2. Varga Emil 6% tőke	2.350.		
	1889. decemberben 31-ig kamat	349.68	2.699.68	
	3. Márkus Ignácz 6% tőke	11.747.		
	1889. decemberben 31-ig kamat	2.350.19	14.097.19	
	4. Natter Zsuzsánna 6% tőke	160.		
	1889. decemberben 31-ig kamat	20.07	180.07	
	5. Dr. Molnár Kálmán 5% tőke		23.946.10	
	6. Kisbirtokosok alapítványi kötelezvény		500.	
	Kamat nélküliek:			
	7. Erdődy Lajos		2.120.	
	8. Hajnik Béla		500.	
	9. Szigethy Ignácz		200.	
	10. Schad Tamás		175.	48622.04
187	Könyvkiadó bizottság			1577.88
224	Többek számlája:			
	Hacker Rozália		1447.50	
	Révai testvérek		1140.	2587.50
				95109.42

Budapesten, 1889. decemberben 31-én.

MAGYAR FÖLDHITEL INTÉZET

mint a Magyar tudományos akadémia megbízottának kezelője

Lám

Frenn

8

39

1889

Nagyságos uram!

A III-ik Decemb. 3-diki ülésén tartott demonstrációi felszólalásom szerint van szerencsém arra nézve jegyzőnél átadni, hogy azt – bekövetkezni ugyan bekövetkezése a mulasztás egy statisztikai kérdésnek tekintendő nyilvánítására nézve jár. – saját költségemre kiszedetem.

Mély tisztelettel

Nagyságod kész szolgája

Budapest 1869 febr. 27.

Kövi Pongrácz
ker. tag

24/1869

A magyar tudományos Akademia mathematikai és természettudományi

Tekintetes Bizottságának!

Alolirott, mint a magyar nemzeti Museum állat-
vány- ősléénytani Osztály őrsegéde több idő óta egy e-
gyes helyiségek foraminifera faunáival, valamint kü-
lönösen egyes fajok megvizsgálásával foglalkozva, bátor-
kodik a magyar tudományos Akademia mathematikai
és természettudományi Tekintetes Bizottságához azon kére-
lemmel fordulni, méltoztatnék az általa szándékolt
lethési (kontinegyei) tertiär helyiség foraminifera fauná-
jának tüzetesebb megvizsgálására, egybekötve környéke geo-
logiai viszonyainak megismertetésével, a hazai kutatások-
ra szánt összegből 150 forintot részére kiutalványozni.

A magyar tudományos Akademia mathematikai
és természettudományi Tekintetes Bizottságának

Budapesten, 1889-ik évi március hó 2-dikán

alázatos szolgája

Franzenau Agoston

muzeumi őrsegéd.

Franzenau
1889

A magyar tudományos Akadémia
mathematikai és természettudományi

Tekintetes Bizottságának

Budapesten.

Franzenau Ágoston, muzeumi őrsegéd a
letkési (hontmegyei) tertiär helyiség foramini-
fera faunajának megvizsgálására és a
környéke geologiájának ismertetésére 150
forintot kér a hazai kutatásokra szánt
összegből.

40
1889

1889. május 21.

SZÁSZSEBESI
MAGYAR
KASZINÓ

A magyar tud. akadémia

Nagyságos Igazgatóságának Budapesten

Szász-sebes városában a nehány tiszteletre álló, elszigeteltten élő székely számú magyarság olvasás és esemecsere czéljából társalkozási helyül kaszinot alapított. – Itt-ott nagy sziksegét érezték egy könyvtárnak hogy a tagok részint a magok részint családjok számára magyar könyvekkel vihessenek haza olvasás végett. –

A kaszinó választmányának f. hó 16-án tartott ülése határozatából mély tisztelettel kérjük:

a Nagyságos Igazgatóságot

kegyeskedjék nemi adomány által a könyvtár alapításához hozzájárulni. –

Az adományokat hiűlegis fogjuk nyugtázni. –

Szász-sebes 1888 dec. hó.

A szászsebesi magyar kaszinó választmánya nevében:

Mandátumnyugalmi Béla
kir. erdőlanácsos, elnök

Meinhold Károly
könyvtáros.

Magyar Tudományos
AKADÉMIA
Főtitkári hivatal.

Érk. 1889. jan. 21.

41.

Nagy tekintetű Akadémiai Iskolaváry

Tisztelettel alulírott a mult 1888 évben nem
részesülvén a nagy tekintetű Iskolaváry anyagi
támogatásában, kénytelen valék arra nagy
kedvvel és nem épen szerencse nélkül
megkezdeni barlangkutatásokat, melyek-
ből a Mathematikai és Természettudományi
Közlemények 1888 kötetre egy Kőbánya-
vidéki napvilágot és látó-szemlét
terjü. Legyen szabad a f. 1889 évre
a korábban élvezett segély megszavazását
tisztelettel kérnem, igéve, hogy mint
eddig ugy ezután is időt költséget
nem kímélve vajta lenek: hogy

az erdélyrészi déli Kárpátok és Erdélyrész mészkövében létező barlangokból minél több
het kimutatva, és idáig alig ismert ter-
mészeti képződvényeik részletes feldol-
gozását dokézhessem.

Kérésemet eddigi munkáim-
ra utalással ismételve kiváló
mély tisztelettel vagyok

a nagyt. Bíróságnak

Deva 1889 március hó 7

alázatos szolgája:
Fejtai Gábor.

1889

Fejér Lipót

A

magyar tudományos Akadémia
állandó mathematikai
és természettudományi
Bizottságához

Budapest

benyujtott kézirat

Fejér Lipót

dolgozat második javá-
latának és a m. tud.
Akadémia lev. tagjá-
nak

41
1889

melyben 1888 febr.
hó 9-én tegyük kijelen
felbenszakadt har-
monikus kutatásai-
nak folytatására
anyagi támoga-
tást kér.

1889. márc. 7.

S. a. Ujhely 1869 Marczius 15.

Méltóságos Uram!

Fogadja hálás köszönetemet kegyes figyelmeztetéséért.

A t. Akademia segélyét magyar óráimban igénybe venni, mert utóbbin nyolcz évi sorgalmas gyűjtésem és tanulmányom eredményét a magyar irodalmi. Irodalmáról szóló munkámat - mely nagyról nagyra nagyobb dimensiókat ölt - összállítom, akkor meggyőződésem, hogy kutatásaim legdélibb vége, mely gelly gyűjtésem sajátos fonalával bír, akkoriban még igen kevesek van áttekintése lesznek s minden annak kapos Küldeményében kutatásra nézve uj fogalmak uralj folyton találok.

Ezért óhajtanék e nyáron még egyszer az Alföldre,
Tisztelt Könyvkiadóhoz s ezelőtt a Velebit hegységbe lenni,
utazni, vagy a Balaton környékére lenni, hogy
a fogalmi tanulmányokba tovább mélyedhessek
és ezeket kiegészíthessem; mire nézve vagy Kosz-
tolányi Dezsőnek, vagy a K. Akadémia engedet-
tel vennem.
Ki kérném megjegyzésére még ide való
Költségem, az e célra előirányzott összegekből
150 - 200 pengő segélyben részesítését kegyes
Kegyednek.
Mivel évi hasonló célra utaznak - de csak
tanulmányi leírásra van szükségem ide is.
mellékelve több példányban a K. bizalmi ke-
ja számára megküldeni.
Fogadja Méltóságod legmélyebb tiszteletem ki-
fejezését, melyben maradok

Méltóságodnak

alázatos szolgája

Nyiszer Kornél

1889

Chypre Konsil.

42
1889

1889. Március 15.

A nagyságos

Országos Erdő tanácsnak, a magyar
kir. Academiai Levéltárnok, Helyben.

Budapest 1889 március 20án

Igen sajnosan kapcsolatban,
hogy a beküldött pályamun-
kák [röl] Mező gazdasági Keri-
kömnyel, — és: Határ
nagyipari) Rél becses
birálatait, minden tü-
gyeléseim daczára eddig
meg kapni nem volta-
kerem sét.

Felelősségemre hivat-
kozva, és tekintettel az
ezen ügyből a magy
gyülér alkalmával emlí-
tendő incovenien-
tiákra kénytelen vagyok
Nagyságodhoz ezennel bátor-
sággal felkérni, hogy
az illető birálatokat mi-
nél előbb, — a pályamun-
kákat pedig akonnal
az Academiához visszaa-
vétetni sinedkedjék;
mert egy ezen, hogy
a legközelebbi osztálygyülés-
ben az elkészet allairól
jelentést tenni kötelessé-
gemnek tartom.

43

1889

Nagyságos
Thallóczy Lajos Honvédségi tanácsos
úr magyar orsz. levéltárnoknak Helyben.

Budapesten 1889 március 16.

A II osztály levéltárnokától
van szerencsém ifj. Jankó
János úr: "Első Benyovszky
Mór adatainak
hitelességéről" című érte-
kezését, melyet szíveskedje
valamely szaklapban
felolvasni akarja, azon
kéréssel átküldeni,
hogy kéziratban szükséges változtatások
vagy, vagyon a kézirat
az akadémia ép kiad-
ványainak szempontjából
"felolvasható"-e, - annak
végett a mellékelt kéz-
irathoz szíveskedjék,

43/9

1889

Nagytágos
Györgyi Endre nemes
alkudemiai levelező tagnak

Budapest 1889 március 14-én

Tekintetes Választó Polgárok
Polgártársak!

Nagytágos Endre nemes György
a Kegyes pénzügyi Miniszter
Ur által Nagytágos városunk
Képviselőjének ajánlva lett.
Ezen körülmény engem is
arra indított, hogy a Kegyes
Miniszter Urat személyesen
megismerjem, és pedig mint
megbízottjának.

Nagytágos Polgártársaim!
Ha a mostani Választó
Kerület a "Kellő" időt nem engedi
nekem a politikai meggyőző-
désem szerint, jogom nem lesz
a Választóktól elkülönülni, s
mint pedig Tekintetes
Nagytágos városunk
Képviselőjének megválasztá-
sában közreműködni.

Tisztelettel kérem Polgártársaimat
a Kegyelmes Miniszter Ur
mint Képviselőjének arra, hogy

43/16
1809

Nagyságos

György Endre alezredes hadnagynak 1

Lenz Lajos " " 2

Körösfey Pál tüzérhadnagynak 3.

Budapest 1889 február 9-én

1

A II osztály bekövetkezett
vén szerencsém a Fáy-
féle nyílt pályázatra
beérkezett munkákat
azon kérelemmel kiszolgálni
átküldeni, hogy ezekről
két hét alatt az osztálynak
jelentést tenni tudjak.
Kérem.

Egy illal bátor vagyok
a már multi hó 15-én
megörzött bírálati
jelentést a Fáy alapít-
ványból jutalmazandó
munkákról (Mérő gyakorlati
Kérdőjegy) és mellékelve beteg
Fegyelmibe ajánlani.
Melyről a bíróságot be-
Kérni.

ad 43
1889

43/c

1889

AZ ELSŐ CS. K. SZ.
DUNA-GŐZHAJÓZÁSI TÁRSULAT
FORGALMI IGAZGATÓSÁGA
BUDAPESTEN.

165 szám.

Válaszolás alkalmával fenti számra hivatkozni kéretnek.

188—

A magyar tudományos Akadémia
tekintetes elnökségének

Budapesten

Mellékelve van szerencsénk egy a folyó évre társulatunk magyarországi vonalaira érvényes a tisztelt elnökségének egy tagja részére szóló, első oszt. évi szabadjegyet további használatra tisztelettel felajánlani.

Budapest, 1889 január 2-án.

Tisztelettel
AZ ELSŐ CS. K. SZ.
DUNA GŐZHAJÓZÁSI TÁRSULAT
FORGALMI IGAZGATÓSÁGA

1 melléklet

Magyar Tudományos
AKADÉMIA
Titkári hivatal.

Érk. 1889. jan. 21.

44.

Az első cs. és kir. sz. Duna-gőzhajózási Társulat
T. Forgalmi Igazgatóságának.

Szerencsém van értesíteni, hogy a T. Forgalmi Igazgatóság által a M. T. Akadémia részére, az 1889. év folyamára fölajánlott szabadjegyet megkaptuk, és (Dieter arant) szíves készségért, melylyel annak megküldéséről intézkedni méltóztatott, ⊥az Akadémia őszinte köszönetét nyilvánítani.

Fogadja stb.

⊥ a múlt évről szóló jegy ide csatolása mellett,

Kivát czikk

a M. T. Akadémia 1889. marczius 19-én tartott összes ülésének jegyzőkönyvéből.

Id. Hl. főtitkár bejelenti azon súlyos veszteséget, mely a hazai tudományosságot és első sorban az Akadémiát Römer Flóris Ferencz rendes tagunak f. hó 18-án bekövetkezett elhunytával érte, és kiemeli azon érdemeket, melyeket a boldogúlt előbb mint az ország természeti viszonyainak ismertetője, majd mint a régészeti tudomány egyik úttörője és megalapitója szerzett. Jelenti továbbá, hogy az Akadémiát a távolban elhunytnak ravatalánál a főtitkár fogja képviselni.

Az Akadémia fájdalmas részvéttel veszi tudomásúl nagyérdemü tagjának elhunytát s felkéri a II osztályt, hogy emlékbeszéd tartásáról gondoskodjék.

44

1889

Harpel

Versailles (Seine et oise) 18 rue de l'Orangerie, le 19 janvier 1889.
France.

Monsieur le Secrétaire Perpétuel,

J'ai l'honneur de vous adresser, en vous priant de vouloir bien le présenter à l'Académie Royale des Sciences de Hongrie, un exemplaire de mon ouvrage en deux volumes in 8° avec 8 planches, intitulé : « Recherches théoriques et expérimentales sur les oscillations de l'eau et les machines hydrauliques à colonnes liquides oscillantes. » Cet ouvrage n'est pas un traité, c'est un recueil des principes que j'ai découverts et des machines que j'ai inventées.

Depuis sa publication, j'ai présenté diverses notes, imprimées dans les Comptes rendus des Séances de l'Académie des Sciences de Paris, dans les annales des Ponts et Chaussées, etc. Ce travail et les diverses notes précités ont été remarqués par les Jurys internationaux qui m'ont décerné les médailles d'or aux expositions Universelles d'Amsterdam, d'Anvers, de Liverpool et de Barcelone, les Diplômes d'honneur à celles de la nouvelle Orléans et de Bruxelles. J'ai été nommé cette année l'un des huit Membres honoraires de la Société Royale des Ingénieurs des Pays-bas et associé de l'académie Royale des Sciences de Belgique.

J'appartenais déjà à la Société Royale des Sciences de Prague, à la Société impériale des Naturalistes de Moscou, aux académies Royales des Sciences de Lisbonne, Madrid, Turin, Florence, aux académies Pontificale et Royale des Lincei de Rome, à l'académie des Sciences Naturelles de Philadelphie, à la Société de physique de Genève, aux Sociétés des Sciences

de Manchester, Luxembourg, Königsberg, Dantzick
de Zélande, à l'Institut de Coimbre à la Société
des ingénieurs & architectes de Portugal, &c.

Je remplace Monsieur Clausius comme Doyen
des Correspondants de la Section de mécanique
de l'Institut de France & comme associé de
l'Académie Royale des Sciences de Belgique.

Je vous prie de vouloir bien me porter
comme Candidat à la place qu'il laisse vacante
dans votre illustre Compagnie. Abstraction faite
des services personnels que j'ai rendus à la Science,
j'en ai rendu un aux Sciences militaires & à
l'histoire par la publication de Sept Volumes
de mémoires militaires inédits du Maréchal
de Vauban, & des ingénieurs de Caligny mes
ancêtres, extraits de mes archives personnelles.
J'en ai envoyé un exemplaire à Son Excellence
Monsieur le Ministre de la Guerre d'Autriche-
Hongrie, qui l'a offert de ma part à votre
académie militaire & m'en a exprimé sa
satisfaction par lettre chargée. Vous avez reçu dans
les mémoires de la Société des Sciences Naturelles
& mathématiques de Cherbourg, année 1879, un
mémoire sur la fondation de l'ancien Fort
de cette Ville par mon Bisaïeul. Ce travail a été
fait en commun avec Monsieur Bertin, un des
ingénieurs les plus distingués de la Marine Française.
C'est d'une manière absolument désintéressée

que je m'occupe de Sciences. Mes premiers principes ont été connus par l'Institut de France en 1839 et ont été mis il y a plus de 50 ans dans le Cours de l'école Polytechnique.

Je conserve toute mon activité Scientifique, et j'ai installé un observatoire hydraulique dans le parc de mon Château de Flottemanville.

Dernièrement encore, le 7 janvier 1889, j'ai publié dans les Comptes rendus des Séances de l'Académie des Sciences de Paris, une Note sur une de mes idées, appliquées avec succès en Angleterre sur une grande échelle. C'est surtout, dans l'espoir de propager des idées utiles et entièrement nouvelles, que je désire avoir l'honneur d'entrer en relation avec votre illustre Compagnie. Je vous prie de vouloir bien me faire connaître les noms de ceux de vos savants Confrères que mon ouvrage pourrait intéresser le plus spécialement.

Le premier volume a pour objet l'hydraulique physique. C'est un titre pour que je puisse être présenté dans la Section de Physique. Je fais même partie de diverses Sociétés de Sciences naturelles. Le second volume, qui est mon principal titre, a pour objet les machines que j'ai inventées, l'une d'elles, mon Syphon d'épuisement de l'eau dans les écluses de navigation, jointe à mes nombreuses expériences sur les ondes pourrait me permettre de me présenter à la Section de Géographie et de navigation peut-être autant qu'à celle de Mécanique. Je vous prie de vouloir bien m'accuser réception de l'exemplaire ci-joint.

Veuillez agréer, Monsieur le Secrétaire Perpétuel, l'expression de mes sentiments de haute considération

le marquis de Caligny
Doyen des Correspondants Français et Étrangers de la Section de mécanique de l'Institut de France. etc.

Magyar Tudományos
AKADÉMIA
Történelmi Bizottsági hivatal.

Érk. 1889. jan. 22.

45.

Átvételek a III. Osztályhoz

Budapest 1889 febr. 13.

Szabó Károly
főnök

Tizedes Bizottság.

A tizedes Bizottság Budapesten 1869 april 5-ei ülésében, az alólirottnak elnöklete alatti bizottsági ülésében, az alólirottnak elnöklete alatti bizottsági ülésében oly irányban küldetni ki, hogy a Fényi alapitványból díjazandó pályakérdés formulázása és a hazai első takarékpénztárak ez ügybeni átirása tára adandó válasz tárgyában vélemény jelentés illetőleg javaslatot adjon.

A kiküldött bizottság Budapesten 1869 april 7-én az alólirottnak elnöklete alatt, Hajnik Imre és Svarcz Gyula rendes, Pulszky Ágost és Vécsey Tamás levelező tagok megjelenésével, a "kiszünteto" küldetésében eljárt, a kérdést minden tekintetből megvizsgálta s egyhangú lag jelenti a következőket.

I

1. A "kitüzendő" pályakérdést mélózkaffék igy formulázni kogy: "Kivánatik" A magyar államjog mai érvényében"

2. A pályakérdés iránti alapos tájékozásánál, fo" log közjogi irodalmunk eddigi állapotára tekintve, felkivjuk a tisztelt tekintet figyelmét a következőkre:

II A magyar államjog

~~a.~~ A magyar közjogból a magyar államjog ~~megismerését tartjuk első~~ helyre teendőnek, és pedig az ~~magyar államjogot~~ az 1848iki törvényekben érvényre emelt államészme és ennek továbbfejlő"dése alapján; megfelelő rendszerben; dogmatice (előadandó?)

~~b~~ A ~~államjogi~~ tudományt ~~ezen~~, mint ilyen, ezen pályamü körébe nem tartozik. Csak az érvényben levő" államjogi intézmények megértéséhez szükségesnek tartja" ger fejlődési főbb vonalok illetőleg be.

~~c~~ A közigazgatási jogból csak az államjogi szempontból vendők be.

~~d~~ A pályamü a nyugateurópai publicistika

adjus

tudományos kívánalmának megfelelő"
könyv legyen, a források irodalmi feldolgozásá-
val, a polemiák mellőzésével, tanulságos olvasmá-
nyául, az eredmények kiemelésével, úgy képzve,
X valamelyik kére hogy esetleg a főbb cultúrnyelvekre X lefordít-
hassa, s elérje a külföldi irodalomba is azt,
sikerülő legyen."

II.

Tudomásul, hogy a pesti hazai takarékpénztár-
Fehértói Igazgatósági tagokhoz a következő" bővebb
mélózattal intézni:

Fehértói Igazgató úr!

A Fáy András érdemei kegyeletes elismerésül, ne-
vére tett kazafias alapítvány kamataiból, a kö-
vetkező" három évre, a 3000 forintos pályázati já-
talmat ez alkalommal is kitűzni mélóztatván:
örömmel értesítünk, hogy a tiszteletes Egyesület
nagyérdemű Igazgató úrja a magyar közjogot
jelölte ki azon tudományul, melyben ez idő-
szerint a pályakérdés kitűzendő."

Az előtte kijelölt tudomány köréből" Ügyrendünk 100-ik §-a 3-dik pontja értelmében hivatva a pályakérdést maga az Akademia leven hivatva megállapítani, formulázni és kihirdetni, tiszteletével jelentjük, hogy a pálya-kérdést következőleg tűzzék ki.

Kívántatik" a magyar államjog mai évé-nyében."

III.

A tiszteletes Egyesület Ügyrendszerű további intéz-kedések megtételére kérjük s maradunk

Budapesten 1859 április 7-én

Tiszteletével

Kautz Gyula
Bizottsági elnök

K. Kérdéstárnak
bizottsági jegyző"

Budapest. Március 22.
1889.

Nagyságos Uram!

A fentebb leírt pályamunkákra nézve, miután három megfelelő vastag kötet, még nem mondhatok számot véleményemet. Ehhez még három-négy heti időre van szükségem.

Tisztelő híve
Hauszmann Gyula.

45
1889

MAGYAR
TUDOMÁNYOS
AKADÉMIA

Nagyságos Úr!

A jelen évi nagygyűlésen a M. Tud Akadémia II. osztálya részéről a Gorove-alapítványból 100 arany jutalom lesz kitűzendő művelségtörténeti Kérdésre.

A II. osztály Nagyságodat és Pauler Gyula és Szilágyi Sándor t. tag urakat Kéri fel, hogy a pályakérdést formulázni és az osztálynak bemutatni szíveskedjék.

Kiváló tisztelettel

Budapest, 1889, április 6-án

Pesty Frigyes

osztálytitkár.

Nagyságos és Főtisztelendő
Dr. Fraknói Vilmos t. tag urnak
Budapesten.

X

Kivantatik a haraszó
Rétpöldi iskolaház története
a XIV. és XV. napadban.

Hatarido 1890 sept. 30.

46
1889

49345 szám
1888

Kultéri november 26-án 844 Jz. a. kelt nagybecsü felterjesztésére, vonatkozólag van szerencsém az Akadémiát értesiteni, hogy a Tékés házy-alapitvány azon ügyeinek elintézésére, melyek ez idáig az Akadémia által láttattak el, az országos közoktatási tanácsot hivatottnak nem tekinthetem s emellett kivánatosnak tartom, hogy az emlitett alapitványnál az alapitó-levél értelmében az Akadémiát-megillető összes jogok továbbra is az Akadémia által gyakoltassanak.

Felhérem tehát az Akadémiát, hogy a tárgyalt alapitvány emlitett ügyeire vonatkozó határozatát ujólag megfontolni s az eredményt velem közölni szives legyen.

Budapesten 1889-évi január hó 2-án.

Gf. Csáky

Magyar tudományos akadémiának.

Magyar Tudományos
AKADÉMIA
Főtitkári hivatal.

Érk. 1889. jan. 23.

47.

Fekestrazy

47
1889

Mélyen Kisztelt Osztálytitkár ú!

A marosi 11 dki gyűlésen bétegesztett
vekfoglalóm beküldésével a melle-
kelt tárgy miatt Kesten Fajdalom
czéljaimra teljesen megfelelő lehetnek
most se adhatok be. Legjobb volna
a Homolka féle Magyarország (1887
Eggenberger kiadás 4.60): de
abban se talaltam meg minde
nevet. A menyiben a leggyeget

47
1889

hiven tüntetes fel: a Graeserfele erdeg
mappát helle választanom. Ezen ugyan
nemetül állnak a helynevek; de
ha a Marostól (Déva) Tilalug
terjedő szakasz kiadható lesz:
akkor a metező csaimára a
helynevekat külön kijelölhetem.
Keren tehát ez iránti becses hatá
rozatát közölni velem. Puszta
helyrajzi vázlat azért nem elégséges,
mert a helység configurationja
mérkül nem oly csembeötlő
az általan vitatott hadi

és bámjáratai berendezhetés kölsönös viszonya.
Dolgozatom correcturáját is kérem sán
bizni.

Magamot tapasztalt vizsgá
lógébe ajánlva, Eiváló Kisztelettel
vagyok

Déva 1889 april 9

alázatos szolgája

Teglásháber

I. Zemplén vármegye kőrig. erd. birtokságától.

80 erd. sz. Rendeletek a magyarországi föld-
159. művelés, ipar és kereskedelem ügyi Minis. teri-
um f. évi 24977. sz. a. az erd. birtokság
f. évi $\frac{27}{57}$ sz. a. felterjesztése folyamában
felmerült ütközvények, melyek Zelesz-Folyásu
kőrség, a Magyar Tudományos Academia Alsó
regmeczi és Ruda-bányászkai, a Felső" vla-
dicsai volt uradalmak, a keresnyicskai g. cath.
egyház jakusóczi, a dricsnai g. cath. lelkész
Dricsnai és f. vladicsai, a S. kálnóczi g. cath.
lelkész, a Belopralyai gör. cath. lelkész, a
Kis-Várkányi ev. ref. egyház, a Rakaleczini
g. cath. lelkész és énekész, továbbá a vég-
vidéki g. cath. lelkész és énekész és a Gróf
Mailáth József Szinyvár és Csicza kőrösi-
gek határában felmerült kitüntetési, s
végül a f. alsóvadi g. cath. lelkész és a le-
lédéri helyi várda s. kálnóczi erdejére vo-
natkozó ideiglenes gazdasági üzemter-
vek megállapítja.-

A Magyar Királyi Ministerium
felhatalmazás utasítványa másolatban
azzal a felhívással hatóságunkat
az erdő birtokosoknak a járási fő-
szolgabírák útján kiadandó, hogy az
ideiglenes üzemtervek felmutatása,
szabályszerűségi ammyival is inkább
szigorúan tartsák be, mely az attól
való eltérés, mint. erdő rendezési
áthágás következtében fogna bün-
tettetni.-

Amennyiben pedig az intézvény
több erdőnek felett, kerületünk az
erdőbirtokosságnak a járási fő-
szolgabírák útján kiadandó, hogy az
ideiglenes üzemtervek felmutatása,
szabályszerűségi ammyival is inkább
szigorúan tartsák be, mely az attól
való eltérés, mint. erdő rendezési
áthágás következtében fogna bün-
tettetni.-

Amennyiben pedig az intézvény
több erdőnek felett, kerületünk az
erdőbirtokosságnak a járási fő-
szolgabírák útján kiadandó, hogy az

1/.

az intézmény ügyében indítandó eljárás során, illetőleg valamennyi előterjesztésének a legfőbb elbírói hatósági ügyében lehető megtétele végett a kir. erdőfelügyelőnek is kiküldeni rendeltetik.-

Kelt Lemplén vmegye Königsb. erd. kir. osztályának Sanyikban 1898. évi június hó 10-én tartott ülésében.-

Dr. Mentlik
Königsb. erd. kir. elnök.

2/ Másolat.

Földmívelés, ipar és kereskedelemügyi m. kir. Minister.- 24977 sz. Lemplén vmegye Königsb. kir. osztrágának, II. Sanyikban.- Erdőrendezési kiszabásának f. évi 29/57 sz. előterjesztésére az alább megnevezett erdőre az erdőrendezési üzemtervnek állandó jóváhagyásáig az első ellenőrző-gazdasági tervet állapítom meg: 1.) Fahasználatra vonatkozólag: a.) Jelenpolyán határrészben mintegy 535. kat. hold kiterjedésű erdőségben évenként 8.91 f. nyolcz egész kilencszáztized ölnyi hasáb:/ Kat. hold vágás fenntartása mellett az erdő kezelési részéről nyugati irányban való rendezés alkalmával; b.) a m. kir. Academiának a. Regmecz és R. Bányaosta határrészek határában fekvő erdőben mintegy 107. kat. hold kiterjedésű erdőségben évenként 1.34 f. egy egész harmincznégy század:/ kat. hold vágás fenntartása mellett rendszeres kitaposási vágásban; c.) a k. haditanoda valkói erdőrészletében mintegy 14. kat. hold kiterjedésű erdőségben évenként 0.35 f. három ötöd század:/ kat. hold vágás fenntartása

/.

/.

rendszeres kihasználása; d, a keresnyéri
g. e. egyháznak Takarodó kárvéy határában
fekvő mintegy 4.75 kat. holdi kiterjedésü
erdejében a f. évben és az utána 4-4. évi
fakitermelés által, minden elvágott évben 0.50
/: ötvenezredet számát :/ kat. hold vágás te-
rületének rendszeres kihasználása; f. a dévé-
nai g. e. lelkészének Bársna kárvéy hatá-
rában fekvő mintegy 3. kat. holdi kiterjedé-
sü erdejében a f. évben és az utána 4-4. évi ki-
mérlés utján minden elvágott évben 0.5 /: öt-
ezred :/ kat. hold vágás területnek rendsze-
res kihasználása; g. a dévénai g. e. lelkész-
nek I. Vladiva kárvéy határában fekvő mint-
egy 18. kat. holdi kiterjedésü erdejében évenkén
kint 0.45 /: negyvenöt század :/ kat. hold vá-
gás területnek rendszeres kihasználása;
h., a s. keléseri g. e. lelkésznek mintegy
10.5. kat. holdi kiterjedésü erdejében évenként
0.26 /: huszonhat század :/ kat. hold vágás te-
rületnek rendszeres kihasználása; i., a vel-
bergi g. e. lelkésznek mintegy 9.0. kat. holdi
kiterjedésü erdejében évenként 0.22 /: huszonkét
század :/ kat. hold vágás területnek rendsze-
res kihasználása; k., a kis-károlyi ev. ref.
egyháznak mintegy 14. kat. holdi kiterjedésü
erdejében évenként 0.35 /: harmincöt ág század :/ kat. hold
vágás területnek rendszeres kihasználása;
l., a szalacsi g. e. lelkész és tanítói javai-
nak mintegy 15. kat. holdi kiterjedésü er-
dejében évenként 0.5 /: ötödrész :/ kat. hold vá-
gás területnek rendszeres kihasználása, f.
a vég-aradi g. e. lelkész és tanítóságnak
Faluhely város határában fekvő mintegy
22.5. kat. holdi kiterjedésü erdejében fokozat-
ban felújító vágás útján évenként 0.28 /: hú-
szonnyolcz század :/ kat. holdi használati
területnek megfelelő fatömeg rendszeres ki-

/.

/ határolása:- a gerl ellailáth Kürtöstől Ke-
ányvár és Sóvár községek határában fekvő öst-
szesen mintegy 1538 kat. hold kiterjedésű
hitb. erdejében fokozatos felújító vágás útján
a „Hagymás Garam" nevű erdőrészletben kezd-
ve évenkénti 14·8 /: tizennégy egész nyolcz tized:/
kat. hold határterületnek megfelelő"/
fatömeg kitermelése kihasználása; engedt-
tessék meg oly feltétel mellett annakban,
hogy a vágás területek határvonalai, va-
lamint a K. és L. betűk alatt megnevezett
erdőrészben az ezek kerületén belül kihasználha
tó fatörzsek, mindenkor szakértő erdőtiszt
által - figyelemmel a szélszerű vágatásai
szerencsére és a talaj" felújításra - jelölendők
lei; megegyezvén, hogy a K. és L. betűk alatt
engedélyezett vágás területeken úgy a kihasznál
lás, mint a teljes felújítás legtovább 5 /: öt:/
év alatt befejezendő"; ennek folytán a vég-
vágás a nevelővágás elhelyezésétől számítandó
legtovább öt évben esedékessé válik azon
esetben is, ha ez időközben a termékeny
ítésben való felújítás nem sikerült volna.-
2., A fent engedélyezett vágás területeken
kívül eső erdőrészben, valamint m. a f. alat-
vai 9. e. delkirzmek mintegy 23. kat. hold
kiterjedésű erdejében és n., a kukóczhegyi Zár-
daiaka I. Bukócz határában fekvő
mintegy 11. kat. hold kiterjedésű erdejében
mindennemű favágatás szigorúan tilalma-
zandó, az esetleg előforduló, talán fekvő
szárazkultadék fa azonban kellő jelelő
gyázat és ellenőrzés mellett, valamennyi
jelenlegi elősarazás esetében felhasználható.-
3., A legeltetés tilos: a kukóczhegyi Zárda
erdejének egész területén, a fáleli erdőrészben
pedig az évi vágásterületeken a kihasználás
megelőzőleg 5 /: öt:/ évenként, és kihasz-

/.

/ málás útján 20 /: húsz :/ éven áz, szarvákká a
20 /: húsz :/ évek mg nem halaszt valamely
nyi fiatalasztások a beerdősítendő avagy
kipótlandó területeken, a általában minden
azon helyeken, ahol a legelő marha, fában
vagy talajban kárt tehet. - A legeltetési
tilalom az erdőtörvény 75ik szakaszában felso-
rolandó nyilvános tilalmi jelek által vagy
területőre leendő. - 4., Felújítás tekintetében
kell rendelem, hogy a szarvágás útján ki-
használandó területekben az évi vágás te-
rületek egész kiterjedésükben, s az erdőben
pedig az azokon keresztül futóút helyei s e-
gyéb kézzagok a kihasználásra kerülő
első évben teljesen kerítésszerű s ideig-
lenesen kiegészítő talajvonalig, úgyszintén hogy
a 1. és 2. sorok alatt engedélyezett vágás-te-
rületek, ha azok a vető vágás elhelyezésé-
től számított legkésőbb öt évig kerí-
tetlen állan fel nem újíttatnak - a vég-
gáss megelőzőleg alávetés útján beerdősí-
tessenek; továbbá, hogy a gróf Odaillán
Károlyné erdejében levő állásos dűlőút és
kézzagas helyén 10 /: tíz :/ öl alatt a 4. alsó-
rét. sorban erdejében levő tűzvonások s a kő-
kőr hegyi zárda erdeje 44 /: négy :/ öl alatt, és a
többi erdőben esetleg előforduló tűzvonal és
a fiatalosoknak kézzagai 2 /: két :/ öl alatt
egyenlő évi részletekben szakértő erdőtiszt
utasításai szerint megfelelő jegyzőkönyvek
vétel vagy ültetés útján helyesen beerdősí-
tessenek; megjegyezvén, hogy az első évi ve-
tés vagy ültetés után esetleg mutatkozó kéz-
zagok mindaddig pótlandók, míg
a felújítás helyesen történt. - 5., Az erdők
határai határárkokból vagy más tartós jelek
által arannal kitartandók. - Felhívom
a kerületiséget, hogy ezen intézkedés gyakorlati

1. tervek életbeléptetése iránt azzal intézkedés s azoknak pontos megtartása felett őrködjék. Egyúttal figyelmeztesse mérték erőbecslésre hogy az ideiglenes gazdasági tervtől való kár, hogy az üzemnyereség eltérése, mint eredő összetevőkre történő áthárítás törvényszerűség fog bekövetkezni.- Egyúttal felhívom a tisztelt elnökséget az első magyar gazdasági vasút-tervek indokolása, valamint a magyar érzék-beleli vasútnak tervezői és szerkesztői és szerkesztői tervezőkönyvéből tárgyalja; továbbá hogy az 1900. évi g.e. költségnek 3. tag. hold erdejére vonatkozó gazdasági üzemterv mellékletét képező gazdasági üzemterv-tervezet jóváhagyása végett hozzám időlegesen terjesztve fel.- Budapest, 1888. május hó 31-én. A miniszter megbízásából! Bedő" stb.—

1.1.

ad 48

889.

An Hochwohlgeboren

Herrn dr. med. Lorand Ihrygen

als Verwalter des National Gutes Szépthalom

S.a. Nyíredy

Infolge Ihrer werthen Einladung habe ich am 7ten h.m. den der kön. ung. Akademie der Wissenschaften gehörigen Waldbesitz in Szépthalom in allen seinen Theilen begangen und besichtigt, und beehre mich nun nachstehend hierüber zu relationiren:

Vom obigen Waldobjekt liegen sub Parc. No 923

im Szépthalom'er Kotter

. Bányacskaer . 99 Joch 8⅛ □Klft.

⅞ . 1041 .

Somit Grösse des Ganzen 106 Joch 1125 □Klft.

Die Lage ist östlich steil, bis 30° abgeböscht

Grundgestein: Trachyt

Verwitterungsboden: Milder Lehm, ziemlich steinfrei

Holzart: Eiche C.6 Buche C.4

Bestandesform: durch Stockausschlag begründet

Bestandesschluss: C.4

Bestandesalter: 55-60 Jahre

Durchschnittliche jährliche Massenzunahme: 1.4 Festmeter pro Joch

Der Wald ist geschlossen, ziemlich begrenzt und habe ich daselbst keiner-
lei Art Ausnützung vorgefunden.

Da aber dieser Waldbesitz der ungar. Akademie der Wissenschaften, mithin einer Corporation gehört, so kann er nicht gleich einem Privatwald nach der Intention des Eigenthümers genützt werden, sondern ist laut § 14 des Gesetz-artikels XXXI vom Jahre 1879 nach einem regelmäßigen wirthschaftlichen Betriebsplan zu verwalten, und zwar muß dieser Betriebsplan nach den Vor-schriften der ministeriellen Verordnung vom Jahre 1880 sub Z. 23374 durch einen fachmännisch qualificirten Forstmann in ungarischer Sprache ausgearbei-tet sein, welcher erst dann die volle Giltigkeit erlangt, wenn er die Ratifikation des kön. ung. Ministers für Ackerbau, Industrie und Handel erhalten hat.

Die Aufstellung dieses Wirthschafts oder Betriebsplanes bedingt ferner die Vor-nahme nachstehender fachlichen Arbeiten:

a., die forstliche Vermessung des Waldes,

b., die taxatorische Aufnahme der Holzbestände und Erhebung aller inneren und äußeren Verhältnisse.

c., die Etatsermittelung und Feststellung der Schlagordnung.

Meine Zeit und Verhältnisse gestatten mir es nicht die Arbeiten sub a und b auszu-führen und wären diese daher irgend einem Forsttechniker zu übertragen

Wien a 28 Juli 1888

Hochachtungsvoll

Wilh. Winkler

Gräflich Szécsény'scher Forstmann
Diplom. Forstmann.

3./.

Sátoralja-Ujhely, 1888. december 23. 52. sz. Tizenkilencedik évfolyam.

ELŐFIZETÉSI ÁR
Egész évre 6 frt.
Félévre 3 „
Negyedévre 1 frt 50 kr.
Bérmentetlen levelek csak ismert kezektől fogadtatnak el.
Kéziratok nem adatnak vissza.
Egyes szám ára 20 kr.
A nyilttérben minden garmondsor dija 20 kr.

ZEMPLÉN.

Társadalmi és irodalmi lap.

ZEMPLÉNVÁRMEGYE HIVATALOS KÖZLÖNYE

(Megjelenik minden vasárnap.)

HIRDETÉSI DIJ:
hivatalos hirdetéseknél:
Minden egyes szó után 1 kr.
Azonfelül bélyeg 30 kr.
Kiemelt diszbetük s körzettel ellátott hirdetmények tármérték szerint minden □ centiméter után 5 kr számittatik.
Állandó hirdetéseknél kedvezmény nyujtatik.
Hirdetések a „Zemplén" nyomdába küldendők.

Előfizetési felhivás

a ‚Zemplén‘ 1889. évi XX. folyamára.

Lapunk az uj év bekövetkeztével pályafutásának XXik évébe lép. Mint a multban volt, ugy megmarad jövőre is a ‚Zemplén‘ Zemplénvármegye társadalmi életének s közérdekének hü szolgája.

Müvelni a hazai nyelvet, tért nyitni az irodalomnak, utat törni a nemzeti müvelődés és népnevelés fejlődésének, éleszteni a hazafiság szent tüzét, tisztelni és tiszteletet szerezni a jog- és vallásegyenlőség magasztos elveinek, ápolni a nemzetiségek testvéri érzületét, vagy ha kell, sikra szállani a magyar államot fenyegető bármiféle törekvéssel: programunk változatlan jeligéje. Mint a vármegye hivatalos közlönye pedig arra fog törekedni a ‚Zemplén‘, hogy a hivatalos vármegye tiszta tükre legyen, függetlenül és pártatlanul támogassa a vármegye egyetemét és igazgatóit a közkormányzatban.

Ezek és ezekhez hasonlók azok az eszmék, a melyek szemeink előtt lebegtek a multban, ezek lesznek vezéreink a jövőben, meiket ha elég erősek nem vagyunk is megvalósitani, tettvágyunk azáltal is jutalmazva leend, ha legalább lépésről lépésre megközeliteni szerencsések lehetünk. A mely feladatok betöltéséhez tisztelt munkatársainknak és lapunk támogatóinak közremüködését remélve indul lapunk az 1889-ik év folyamára.

*

A ‚Zemplén‘ előfizetési ára a lap homlokán olvasható.

A „Zemplén" szerkesztősége és kiadóhivatala.

HIVATALOS RÉSZ.

Zemplénvármegye alispánjától

Körözvények.

17313. sz. Közhirrététel végett tudatom, hogy Ag-Csernyő község elöljárósága által f. hó 2-án egy fekete szőrü 7—8 éves, balszemére vak, herélt ló bitangságba vétetett.

—

17295. sz. Stunder József karádi lakosnak f. évi október hó 31 én egy 2 éves, 146 cm. magas pej herélt, és egy 3 éves 146 cm. magas fekete lova elveszett.

S.-a. Ujhely, 1888, nov. 20.

Matolai Etele, alispán.

—

Vármegyei szabályrendelet

az utakról és uti személyzetről.

VIII. FEJEZET.

B) *A kőpálya jó karban tartása.*

(Folytatás.)

Általában véve azonban megjegyeztetik, hogy ezen eljárás mellett az a) b) c) d) stb. oldalrészeken általános kavicsolást csak akkor kell eszközölni, ha az mulhatatlanul szükséges volna, különben pedig ezen mód mellett is csak ott kell kavicsolni, a hol az kikerülhetetlenül szükséges.

102. §. A 101. §. alatt előadott kavicsbeágyazást azonban mindenek előtt meg kell előznie az ut tisztán tartásának.

Már az év egész folyamán keresztül is szorgalmasan kell az utról a fölösleges port és sarat levenni, azonban nagy vigyázattal, nehogy az ut kavicsteste ezáltal sérülést vagy szükségtelen koptatást szenvedjen, különösen gond forditandó e mellett közvetlenül a kavics beágyazása előtt a fölösleges sár lehuzására, nehogy a kavics sárba fészkeltessék s ez által annak szilárdabb összeköttetése megakadályoztassék.

Az utpálya tisztán tartása érdekében tehát annak időközönkinti lesöprtetése is szükséges lévén: kötelessége az utbiztosnak azon utakat, melyeken nagyobb forgalom van s a melyek ugyanazért gondosabb fentartást igényelnek és amelyeken e mellett sok por és sár képződik, időnkint nyirfa seprőkkel sepertetni. Ezen sepertetés legcélszerübben akkor eszközölhető, midőn erős esők után hig folyékony sár képződött az uton, de eszközölhető száraz időben is, foltéve, hogy a szárazság nem olyan hoszantartó, hogy az uton levő kavics kötöttségét már megbontotta, mert ez utóbbi esetben a söprtetést már foganatositani nem lehet.

Ezen munka az utkaparók által teljesitendő s annak végzésére ennélfogva napszámosak nem alkalmazhatók.

Az ut felszinén a beágyazott kavics összeköttetése után mutatkozni szokott több-kevesebb egyes darab kavicsot, mely a kocsi közlekedést kellemetlenné teszi, uj gödrök képzésének első oka és végre is haszontalan porrá zuzatik össze, az ut kaparónak szorgalmasan össze kell szedni és e támadt mélyedések betöltésére felhasználni.

Különös gond forditandó azonkivül arra is, hogy hó olvadások vagy esőzések után az uton megállapodó viz ideiglenes, de használatuk után ismét kiegyengetendő kereszt-árkocskák által azonnak levezettessék s igy az uttest igen ártékony átázása megakadályoztassék.

Olmos időben mulhatatlanul szükséges, hogy az utpályát boritó jégkéreg feltöressék s ha az utnak nagyobb a lejtőssége, egyszersmid homokkal behintessék.

Igy az oldalárkokban, valamint a hid és átereszek nyilásain képződött jég lágy idő beáltával azonnal felvágandó és eltávolitandó.

103. §. A mi már az előadott utápolási munkáknak teljesitését illeti, ezekre nézve megjegyeztetik, hogy azon munkákat, melyek az ut tisztántartására, a por időszakonkinti lesöprtetésére, az esővizek levezetésére és a kisebb terjedelmü sár levonására, az év folytán támadt gödrök, mélyedések, kerékvágások kaviccsal való betöltésére s a kerékvágások kiegyengetésére vonatkoznak: azokat az uton állandóan alkalmazott utkaparóknak kell teljesiteni, ellenben az őszi és tavaszi nagyobb mérvü kavics beágyazás, valamint az ezen munka előtt szükséges nagyobb terjedelmü sárlehuzás, mely munkák gyorsan végzendők s ugyanazért az utkaparó által egyedül az illető szakaszon végre nem hajthatók, továbbá beiszapolt árkok tisztitására, a befüvesedett utpadkák letakaritása s más hasonló munkák, az illető utiszemélyzet felügyelete mellett vármegyei közmunkák, esetleg segédnapszámosak által teljesithetők, még pedig természetükhöz képest, majd napibér, majd szakmány munkaszerint.

TÁRCA.

1848/9-iki emlékeimből.

(Foly. és vége.)

Déltájban bontakozik Budamérből a császáriak előcsapata, megkezdődik a csatározás, s kis vártatva a császáriak egy 12 fontos és egy 6 fontos üteget előhajtatnak s a 12 fontosokkal megkezdik a dombra helyezkedett tüzértelepünk és az előretolt három ágyunk lövetését, a 6 fontosokkal pedig a balszárny ellen tüzelnek és az erős ágyutüz fedezete alatt a gyalogság a magyar hadállás közepének áttörésére indul. A középben előretolt három ágyunk az ellenséges üteg heves tüzelési köréből nagynehezen kimenekül s ezt látva az országuton elhelyezett század, megzavarodva visszahőköl, s a lovassággal együtt hátrálni kezd. Azonközben a csatárláncz erősitésére a második századot előre küldik. Rohamlépésben nyomul előre, de már késő, hogy az első század kitartását megerősitse. No hát, mi türés tagadás, taktikai kiképzettség nem volt erős oldalunk, és mielőtt két szakasz csatárt beállithattunk volna, az első század visszaenged, a két század összegomolyodik, és . . . . . és az első kassai ütközet be volt fejezve . . .

Vessünk fátyolt a halál rémes munkájára . . . ne nézzük a fajgyülölség vad szenvedélyétől mészárló-haramiákká aljasult osztrák zsoldosokat hogy miként kegyetlenkednek a fegyvertelen futó nemzetőrökön; kövessenek odáig, honnan a vesztett csata fájó érzetétől elkomorult lengyel hősök elszántsága elől, az elbizakodott ellenség harácsolói véres fővel menekülnek . . . .

* * *

Mig a lengyelek, kikhez a feloszlás zürzavarában jutottam, — a Hernád-hid felégetéséhez készültek, egy gondolat villant meg agyamban. Csótka Mihály káplárомnak meghagytam, hogy a lengyelek mellett maradjon. én pedig futottam Kassára a kórházba, hol főhadnagyom Miskolczy Sándor is feküdt több altiszt társammal. A főhadnagy fel nem kelhetett, foglyul esett, — a többiek elkotródtak. A kórházból jövet a városháza előtt láttam az összes magistratust, teljes osztrák díszben, frakk és pincsben várták a császári vezért. közöttük volt az a gróf Török Miklós is, a ki még egy órával előbb a csatatéren, szürke gubában az abauji önkéntes huszárokat mint őrnagy vezényelte. — Elhajtottak mellettem a téhányi hernád-ág védelmére rendelt ágyuk, társzekerek; elvágtattak a zempléni huszárok s aztán — a város mint egy temető csendes lett, s én is a hozzám szegődött Temesváry őrmester társammal sietve igyekeztem ismét a lengyelekhez.

Elértük Bárczát. — Lassan, minden perczben védelemre készen huzódtunk végig a falu hosszában az országuton. Az öreg lengyel vezér, vissza-vissza tekintett az utánunk vágtató lovasságra; midőn látta, hogy a lovasok mintegy defilébe, a mindkét oldalról mocsárral szegett országuton vágtatnak felénk, sietve igyekezett csapatjával a falu alsó végére, s a Széplak felé vezető mezei út elsánczolt oldalán levő kerülőház mellett az országuton, a rohanó svalizsérekkel szembe állitja csapatát. Az ellenséges lovasság vére nem mert egyenesen annak a csapatnak nekizágni, amelyik mig a 150 lépésnyi távolságra levő ellenségre sem süti ki puskáját, hanem bátran szemébe néz, — bekeritésre forditotta a dolgot, s balra kanyarodással az egész lovas csapat a rétre ugrat, ahol lovaik csürkön felül süppedve meglassulnak.

Az ellenséges lovasság balrakanyarodásakor a lengyel légio felerésze a kerülő-ház fedezete alatt hirtelen az út sánczához szalad és a sáncz szélén lehasalva 20—25 lépésre várják be a svalizséreket, a másik rész az országuton Kassa felé arczban sorfalat képez.

A lélekzetet visszafojtva, arczhoz emelt fegyverrel vártuk a következendőt . . . Az első sortüz eldördült . . . eszeveszetten rohant a lovasság vissza Kassának, ekkor a második sortüz is eldördült s a zárt sorok tágultával hullottak le lovaikról. Az első sortüz eredménye Concoreggio őrnagy halva, Scudier százados foglyul maradt a téren. Később a menekült foglyoktól hallánk, hogy a Bárczánál elhultak és sebesültek számát, magok a császáriak 30 emberre tették.

Igy hát a Kassáról menekült ágyuk megmentettek, és az első kassai vesztett ütközet záró-jelenete a lengyel vezér halántékára babérkoszorut font, nem ugy mint a második kassai ütközet, a melyet minden valószinüség szerint meg kellett nyernünk és mégis elvesztettük. Pulszky Sándor elvesztette az első kassai ütközetet, azzal hadvezéri képességének hirét is; pedig ott meg sem mutathatta mit tud van-e katonai ismerete és képessége, mert mielőtt produkczióra került volna a sor, már nem volt kivel legénykednie.

Mai számunkhoz egy ív melléklet van csatolva.

Ezen esetben az utkaparó ne tekintse magát csupán a melléje adott napszámosok felügyelőjének, hanem maga is erélyessen lásson a munkához.

104. §. Általában véve, az utnak ésszerü kiépitése és takarékos ápolása és folytonos jó karban tartása leginkább az ezzel megbizott utiszemélyzet ügyességétől, szorgalmától és jó akaratától függvén: szükséges, hogy ezen munkák vezetésével és teljesitésével szakképzett, ügyes szorgalmas, ép testi erővel és az uti munkákhoz kedvvel biró egyének alkalmaztassanak s teendőjük ugy legyen beosztva, hogy képesek legyenek annak meg is felelni, azaz tulterhelve ne legyenek.

A mi továbbá az utápolás közvetett és közvetlen felügyeletével vagy teljesitésével megbizott személyzet különös kötelességeit illeti, azokról különös utasitás intézkedik.

C) Az útpadkák, oldalárkok, rézsük és nyári utak jó karban tartása.

105. §. Az utpadkák az utnak azon részét képezik melyek az ut kövezett részétől, mindkét oldalról, az árok széléig esnek s melyeknek felszine az ut meghatározott domboruságába beleesvén, a kőpályával együttesen képezik az ut egész testének koronáját.

Ennélfogva mindenekelőtt ügyelni kell arra, hogy az utpadka az ut egész koronája meghatározott domboruságanak valódi kiegészitő része legyen, vagyis: az sem magasabban ne feküdjék, mint a kőpalyának két széle, sem pedig a meghatározott és szükséges domborusagnál nagyobb eséssel ne birjon.

Ugyanis az első esetben a viz az ut közepéről le nem folyhatna, az utóbbi esetben pedig egyrészt a kavicsot az utról az esőzés könnyen leseperné, másrészt azon a viz hamar árkocskakat és kimosásokat okozna, továbbá arra a kavicsrakásokat leomlás kikerülése nélkül felhalmozni nem lehetne s végre a magasan rakott szekerekkel való kitérést is veszélyeztetné.

Az utpadkák rendeltetése az, hogy ezek által az ut koronája a marhahajtas, a gyalogjárók jövése-menése s a szekerekkel való könnyebb kitérhetés tekintetéből szélesbittessék s az ut ápolására szükséges fedanyag ápolására és készletben tartására s az utról levont sárnak, pornak, hónak ideiglenes felhalmozására hely legyen.

Ennélfogva az utpadkák a fuvarosok által rendesen használva nem levén, sőt azoknak használata meg sem engedtetvén, csakhamar benőnek gazzal, mely aztán a viznek az ut testéről való lefolyhatását gátolja.

Ugyanazért az utpadkákról a növényzetet mindenkor szorgalmatosan le kell tisztitani s gondot kell forditani arra, hogy ha az utpadka a tisztitás és elemi befolyások következtében eredeti lejtősségéből veszitett, a veszteség földfeltöltés által kipótoltassék, ellenben ha eredeti lejtősségénél nagyobb lett, a szükséghez képest lenyesessék.

Az utpadkák emlitett tisztántartásának szükségéből tehát természetesen következik, hogy a kövezett utpályából levont s az utpadkán felhalmozott követ, sarat és havat onnan lehető gyorsan el kell távolitani.

Ugyszintén meg nem engedhető, hogy az utpadkákon fuvarosok lovaikat kifogják és etessék, valamint nem lehet megengedni, hogy azon az utápoláshoz nem tartozó és idegen tulajdont képező tárgyak, épitési anyagok stb. hoszab időre lerakassanak.

107. §. Az utárkok az utfenntartásának lényeges kellékei levén, szükséges, hogy azok az ut koronájától lefolyó vagy a környékről az uttöltés felé jövő viz levezetésére kellő és akadálytalan eséssel birjanak, legyen azért az utárkok valamely hid, áteresz vagy vizfogó helyhez vezetve, célszerü és lehetőleg nem nagy eséssel látandók el, nehogy azokban a sebes vizfolyás által szakadások képződjenek.

Szükséges továbbá ezen árkokat a növényzettől tisztán tartani és az ott összegyülni szokott hordalékokat, fövenyt, földet azonnal eltávolitani, hogy azok a viz lefolyását ne akadályozzák s a lefolyásában akadályozott viz az utpályára ki ne törjön, vagy hogy az árokban viz soha ne maradjon, mivel az az utterhet csak gyengitené.

108. §. Az ut rézsüi képezik az uttestének mindkét felül való oldalait s azoknak a föld minőségéhez képest kisebb vagy nagyobb hajlással kell birniok.

Ezen rézsük kedvező fekvésü helyeken csak az ut árkába esnek s nem magasak, lapályos helyeken azonban sokszor több méter magassággal birnak. Minthogy pedig azok az utpályáról lecsorgó esöviz, folyasoknak és több másféle rongálásoknak vannak kitéve, melyek ha folytonosan helyre nem állittatnak, az uttestének beszakadását okozzák; ennélfogva gondoskodni és ügyelni kell arra, hogy az ut rézsüi ott, hol azok müépitmény által védve nincsenek, kellő szilárdsággal és hajlással birjanak. E végből legcélszerübb, ha azok sürü gyeppel vannak benőve s amint rajtuk tapad, az azonnal helyreállitva és gyephanttal beboritva lesz.

Minthogy pedig a rézsük annál jobban vannak megoltalmazva, minnél sürübb gyeppel boritnak, ugyanazért az azokon felnőtt növényzetet idejében le kell kaszálni és a gyep sürüdését gátló növényzetet kipusztani.

Nem hagyható helyben azon némely helyen divatozó szokás, mely szerint az uttöltés rézsüit kisebb-nagy terjedelmü fákkal ültetik be.

Ezen eljárás az uttöltés testét gyengiti s a férgek rongálásának alkalmat nyujt.

Ha fák ültetése szükséges azért, hogy azok az uttestet a mellettük feláradni szokott viz hullám-csapásai ellen oltalmazzák, akkor azokat nem a rézsükre, hanem azok alatt és tőlük kisebb-nagyobb távolságban kell ültetni.

109. §. Ha az uton végrehajtandó valamely munkánál a távirό-vezeték utban áll e körülményt köteles az alárendelt utfentartási személyzet a muzkának foganatositása előtt a hivatalnál azonnal bejelenteni; a hivatal által pedig errről az illető táviró igazgatóság azon megkereséssel értesitendő, hogy az az utban álló táviró vezetéknek rendes áthelyezése és az üzlet biztossága iránt szükséges intézkedéseket ideje korán tegye meg.

(Vége köv.)

Karácsonyi gondolatok.

Midőn a keleti bölcsek karácsonyi ajándékot vittek Jézus bölcsőjéhez: ama legszentebb érzeménynek adtak kifejezést, mely a nemesen dobogó emberi kebelnek egyik fő jellemvonása, s az emberi méltóság ékes koronájának legdrágább gyöngyszeme; mely nélkül lehet a kebel kincsekben gazdag, ismeretekben bövölködő, de üdvadó és boldogitó soha sem!

Ez a lelki gyöngédség!

Vannak, kik a lelki gyöngédség magasztos érzetét kicsinylőleg gyengeségnek, gyarlóságnak tekintik a maga mivoltában; gyarlóságnak, mely szárnyát szegi a lélek emelkedésének, s elzsibbasztja rugékonyságát sokszor a legválságosabb percekben; ott és akkor, ahol és mikor épen hivatva lenne erejét érvényesiteni, s a köznapiság sorai közül kiemelkedni!

Ez a nézet azonban a lelki élet világával járó ismeretlenség tanujele, s nagy mérvü tévedésnek veti meg alapját. Mert aki komoly figyelemmel tekint körül a kebel világában, s az emberi cselekmények titkos rugóit fürkészi, tudni fogja, hogy a lelki gyöngédség a legnagyobb lelki erő! . . . erő, mely oda segit bennünket az emberi méltóság ama magaslatára, hol a boldogitó öntudat édes gyümölcsei teremnek, s az a hüs forrás fakad, melynek cseppjei életre keltik az alélt vándort, és beheggesztik az élet zsoldosai által ejtett sebeket! . .

Valóban a lelki gyöngédség szülő anyja az emberi legszebb cselekményeknek: alapköve a társadalmi élet legboldogitóbb intézményeinek; szeretet, hüség, rokonszenv, áldozatkészség, barátság mind megannyi gyermekei e szent érzelemnek. Ahol ennek napja nem ragyog, nincs ott hazája a hit, remény és szeretet virágainak, nem terem ott semmi szép és boldogitó, miként az örök hósivatag határain nem található aranykalász!. . .

Eszerint bátran állithatjuk, hogy a lelki gyöngédség összekötő kapcsa a társadalmi életnek, enélkül a szenvedelmek viharai szétszórnának bennünket, mint hulló faleveleket az őszi szél . . . állithatjuk, hogy a lelki gyöngédség füzi a rokonszenv virágaiból azt a rózsaláncot, mely a testvériség és hazafiság érzetében a rokon lelkeket egymáshoz kapcsolja. Mert olyan az mint a tavaszi napfény, mely meleg sugarakkal födözi be a haragvó idő által ejtett sebeket a természet kebelén; olyan mint a csergedező patak mely partot nem szakgat, sőt inkább gyöngéden öntözgeti az elalélt virág fonnyadt gyökereit hüs cseppjeivel . . . testvére a lágy szellőnek, a harmatcseppnek a hasadó hajnalnak, melyek mind hü dajkái a nagy világegyetemnek. . .

Aki tehát e szent érzelemnek nem enged helyet keblében: ellensége a társadalmi haladásnak és minden üdvadó törekvésnek; miként a természetben nem, az emberi kebel világában sem lehet üres hely, ahol ha egyébb nem, hát tövis és méregfü terem, a lelkeket éltető szeretet vesztére! . . .

És már ennek a világboldogitó érzelemnek leghivebb nemtője a karácsonyi angyal. Mindannyiszor, ahányszor oda vezet bennün-

---

No de majd ha a második kassai ütközetből is elszaladok, a két kassai ütközetre az összehasonlitást megteendem.

* * *

De nem! Minek kisérnék önök az elzüllött hadsereg lézengő katonáját a vesztett csaták utain? . . . minek fedném fel amaz idők sötét pontjait? . . , hiszen ugy jó az, ha a későbbi kor, a véres győzelmek világoló fényétől, nem látja, nem akarja látni a vivódásokat, a melyeknek ugyis örömmel áldozná fel magát, ha a haza és szabadság érdeke azt megkivánná, — mint ahogy azt tőlünk megkövetelte. Azonban még sem zárkózhatunk el annak elismerése elől hogy: a Hunyady János világraszóló harczai ujultak ugyan meg az 1849-iki véres győzelmekben, — de a megpróbáltatás nehéz idejében csüggedni nem tudó hazafiui lelkesedésen és a roszban, jóban egyaránt kitartó s nem egyszer csaknem szétrobbantott magyar hadsereg tántorithatatlan elvhüségén és kitartásán épült fel az 1848/9-iki évek dicsőségének temploma; és a kétségbeejtő veszteségek homálya a lélekemelő győzelmek mellé állitva — adja a kidomboritó árnyéklatot s együtt alkotják összeillő egészszé és elragadó széppé a felséges müvet!

Nem uraim! nem kivánkozom jó öreg Mészáros Lázár tábornokunk hirének gyásztemetőjéhez, a kassai akasztó-dombhoz, inkább kisérjenek oda, hol a lehanyatlott magyar fegyverek fénye, az átláthatatlan ködből először kezd vala kicsillámlani . . . kisérjenek Tarczal, Bodrogkeresztúr és Kisfalud halmaira . . .

* * *

1849. január 12-ikén Klapka átvette a hadtest-parancsnokságot. Első dolga volt, hogy seregében a fegyelmet helyreállitsa és a Tisza-felé indulóban levő Schlick ellen seregét egyesitse.

Megyaszón voltunk, midőn elért a parancsolat hogy a kik hiányosan vannak felruházva, akiknek szuronyos puska helyett lovassági karabejaik vannak, (a kurtány-t nem akczeptálom) ugyszintén a betegek, hajnal hasadtával egy tiszt vezénylete alatt azonnal induljanak Debreczenbe. — Késő éjjel megtörtént a kimustrálás, és lett zászlóaljunkból *két század*.

Január 21-én a hadtest bevonult hadállásába. Desewffy osztály a Tisza síkjain, Bulharin és Gedeon dandárok Tarczalon, Schulz dandár B.-Kisfalud és O.-Liszka közt Szeginél, és egy osztag a Wolkenstein-féle kastélyrom környékén a miskolczi vöröspántlikások egy század honvéddel Zalkodon fogott állást.

22-én hajnalban a Gedeon dandár Tarczal és Keresztúr közé helyezkedett, hogy amint a szükség hozza magával, mint tartalék irányitható legyen. . .

Sűrű köd, minőről csak annak lehet képzelete, aki abban benne volt — borította a tájat. Tíz lépésre az embernek csak körvonalai láthatók. — Már majdnem dél lehetett s mégis minden csendes; a mindinkább ereszkedő köd homálya fokozá nyugtalanságunkat, mely abból származott, hogy semmit nem láthatván a mellettünk levő csapatok állását sem tudhattuk. Egyszer aztán hallunk puskaropogást, majd ágyuzást — ismét puskaropogás, majd szakgatott ágyuzás. A hang sem nem közeledik, sem nem távolodik, minket mégsem mozditanak.

Az utolsó ágyulövés elhangzott, még sincs rendelkezés. Végre 3—4 óra közt egy táborkari tiszt Bodrog-Keresztúrba küld bennunket szállásokra. Ekkor tudtuk meg hogy a csata meg van nyerve, s a német Mádra retirált

Bodrog-Keresztúrban szállásadóink, hallgatagon csüggedten viselkedtek, még a tarczali győzedelem sem birta homlokukról az aggodalom redőit lesimitani; az oka hogy miért? majd kitudódik.

De ne előzzük meg az eseményeket, hadd mondom el előbb a tarczali ütközetnek döntő epizódját.

A Bulharin osztálynak jobb szárnyán állott Thvornyiki lengyeleivel — kiket már bárczai viselkedésükből ismerünk, — két század abauji vitéz önkéntes — kik később a hidasnémeti égő hidat szuronynyal vették el a némettől, — két század hevesi önkéntes derék fiuval és a hiressé vált 34. honvédzászlóalj két századával. . . . Amint a császáriak a verekedést megkezdték, a magyar vezér elrendeli, hogy azt az előhegyet, amelyen a kápolna van és amelyben, amint mondják, a mi Schlickünknek valamelyik Tarczalnál elesett őse fekszik és akinek lelkiüdvességeért a tarczali plebános minden évben, Bécsből került egy aranyért misét mond, (én ugyan nem tudom, de mondják, ha nem igaz majd megirja a plebános úr; különben bár a mi Schlickünkért is a tarczali plebános mondaná a misét) — hát mondom azt az előhegyet minden áron el kell foglalni és megtartani. — Thvornycki a császáriakat elkergette és az előhegyet megszál-

Folytatás a mellékleten

ket a Jézus bölcsőjéhez: a jászolhoz, egyszersmind oda mutat a keleti bölcsekre, s megérinti kezeivel szivünket is, hogy eleszsze azt a szent gerjedelmet, mely a lelki gyöngédség érzetében tevékenységre ébreszti kebleinket!

Készitsünk tehát helyet keblünkben a karácsonyi angyal számára. Engedjük magunkat odavezettetni a Jézus bölcsőjéhez, hadd teremjék meg sziveink e karácsonyi napokban a lelki gyöngédség édes gyümölcseit! . . .

Avagy ti mint apák, anyák, testvérek és rokonok odamutattok ama tényekre, melyek szerint szeretteiteknek karácsonyi ajándékokkal kedveskedtetek! . . .

Ez is szép jele a karácsonyi érzelemnek, hanem még nem elég! . . . Tőlünk többet követel a karácsonyi angyal! Nekünk kedveskednünk kell a bölcsek példája szerint a Jézusnak is, illetve az ő kedveseinek! Oda kell járulnunk a társadalom kicsinyeihez: az árvák bölcsőjéhez . . fel kell keresnünk az elhagyatott gyermekeket, s miként a bölcsek, kell hogy mi is aranyat, tömjént és mirhát vigyünk azok számára ajándékul! . . . Igen! szivünk aranyját: a szeretetet, lelkünk tömjénét: a hitéletet, és keblünk mirháját: az áldozatkészséget! . . .

E hármas érzelemben legyen a karácsony mindnyájunkra nézve örvendetes, környezőinkre nézve pedig boldogito! . . .

Málcai.

Egészségtan és közmüvelődés.

(Három cikk.)

II.

Rendkivül fontos a népoktatási tanintézeteknek imént röviden vázolt reformja. A társadalom igen széles rétege az, mely ezekből kikerül, s a milyen ezen osztály gondolkodás módja, olyan a cselekvése, olyan az élete. Ha ezt az osztályt áthatja a természettudományi felfogás, a törvényszerüség érzete, azon tudat, hogy ebben az életben kell megvalósitania amire mint ember képes, akkor nem kell félteni a magyar társadalmat, annak a természettudományok által átiskolázott józan felfogásu része meg fogja találni azon utat, melyet követve valódi kulturát teremthet a hármas bérc és négy folyam hazájában. De ma, amikor mindez csak jámbor óhajtás, amikor a felsorolt rendkivül fontos tudnivalók cimeit is alig ösmeri, lehet-e kivánni is, hogy okszerübb életet éljen, hogy erkölcsileg jobb legyen, hogy emberi magasztos hivatásának jobban megfeleljen? Ha majd a népiskola megadja oly nagy mértékben, amint az egy valódi kulturállamban kivánatos a fizikai ismereteket, akkor nem lesznek százával az olyan községek hazánkban, melyekben orvosnak hire-hamva sincs, hanem maguk lesznek rajta a községek értelmes lakói, hogy az orvos segitségét igénybe vegyék, az orvost legjobb barátjuknak tekintsék s tudománya iránt a saját jóvoltukért a legmelegebben érdeklődjenek. Ehhez azonban az értelmesség azon magasabb foka kivántatik meg, melyet legnagyobb részben a természettudományi ismeretek fejleszthetnek ki. Akkor, ha ez az idő bekövetkezik, a magasabb erkölcsi szinvonalon álló nép családi élete is egészen más képet fog mutatni, s a tiszta magyar faj nem fog tetszelegni önmagának a szaporátlansággal, s nem fogja gyermekeit lelketlenül s tudatlan gyámoltalansággal elpusztulni hagyni. Annak, hogy a magyar faj rendkivül lassan szaporodik, sőt némely vármegyék területén bár lassan, de folytonosan apad, oka azon gyámoltalan tudatlanság, melyben az eddigi nemzedékek felnőttek s czen tudatlanságból fakadó laza erkölcsiség, melyet csak az igaz tudomány, a természet alapos ismerése javithat meg. A természettudományi felfogástól teljesen áthatott nép, magasabb erkölcsiségének tudatában honpolgári kötelességeinek pontosabb teljesitésére is alkalmasabbá válik, mig az ennek hiányában szenvedő a tudatlanság sötétségében botorkázik s csoda-e, ha lépten-nyomon megüti magát.

Nagyon okos mondás: »elvesz az én népem, mert tudomány nélkül való!« ezt látjuk lépten-nyomon, a szegény és tudatlan nép életében. Vajjon nem feltünő s megdöbbentő jelenség e az, hogy egy ugynevezett kulturállamban alig van, ha van olyan kis- vagy nagyközség vagy akármilyen város, amelyiknek meg ne lenne a maga kuruzslója, javasasszonya, s versenyt ne gyógyitana az orvosokkal? Mi egyéb ennek oka, mint azon tudatlanság, mely még ma is a természettudományi eszmék fölvilágosult korszakában a középkor sötétségéhez illő babonaságok után kapkod? Mely elhiszi azt, hogy egy tudatlan vén asszony, vagy egy teljesen tanulatlan ripők az emberi test szervezetének minden ismerete nélkül füvekkel és gyökerekkel, melyeknek élettani sajátságait szintén nem ösmeri, s azok káros vagy esetleg gyógyitó hatását az emberi szervezetre kiszámitani teljesen képtelen, hogy egy ilyen exisztencia gyógykezelni beteget képes? Hát van ennél vastagabb babonaság? nem egyenértékü ez az amulettek hordásával, nem a tudatlanság valóságos feticizmusa az? S az ilyen kuruzslók ámitásainak ki van szolgáltatva a népnek egy jelentékeny része, az amely tudatlan és szegény. S a kulturállam mit tesz ez ellen? Ha egy vagy más esetet feljelentenek azt a politikai hatóság üldözi, bünteti, ennyi az egész, de nem gondolkozik arról, hogy az ország polgárainak jó nagy része miképen jusson orvosi segélyhez, olcsó gyógyszerekhez. Nem szeretem az állami mindenhatóságot, de ha van rá szükség bizonyos fokig, hogy az állam beavatkozzék gyámolitólag sőt kényszeritőleg a polgárok dolgaiba, ime a közegészségügy tere az, melyen a honpolgárok érdekében azt a beavatkozást szivesen venném. Sok helyt a nép azért nem fordul orvoshoz, mert az mindjárt receptet ir, mily naivitás, mintha anélkül gyógyithatna! s a patika igen drága. Az állam igen sok monopóliomot csinált már, miért nem váltja magához a gyógyszertárakat, miért nem árul olcsó gyógyszereket vagy legalább a magánüzlettel szemben miért nem állit fel a maga részéről is oly üzleteket, hol a szegényebb néposztály olcsóbban juthatna gyógyszereihez?

Nagyon fontos kérdések ezek, melyekhez még hozzá lehetne és kellene tenni, miért nem állit fel az állam külön közegészségügyi minisztériumot — aminővel az immár vezérszerepet játszó Poroszország már régen bir — hiszen a közegészségügy csak van talán olyan fontos, mint bármelyike azon szakoknak, melyek külön minisztériummal dicsekszenek? Hiszen ha az embert egészsége cserben hagyja nincs többé szüksége sem hadügy-, sem pénzügy-, sem igazságügyminiszterre sem a világnak semmiféle dicsőségére, megszünik akkor összes érdeklődése mind az irant ami addig hevitette, lelkesitette. Azonban biztasson bennünket azon remény, hogy az igazi kulturállam, mely a népnevelést az imént vázolt modorban szervezi, meg fogja találni a legcélravezetőbb eszközöket is a közegészségügy felvirágoztatására.

Mindenesetre egyelőre az iskolák azon tényezők, melyek által hatni lehet és hatni kell, s különösen a felsőbb tanintézetek közül a középiskolák azok, melyeknek meg kell találniok azon rejtély kulcsát, miképen hozassanak közvetlenebb viszonyba az orvosi tudományok a müvelt közönség általános érdeklődésével. Ezek a tanintézetek mi-nálunk Janus fejjel vannak ellátva. A gimnáziumok sok tekintetben azon alapon mozognak, amelyre valamikor helyezkedtek, s a mely alkalmas lehetett a renaissance korában, mely a latin és hellen irók müveivel foglalkozott s az akkori felfogás szerint az európai emberiséget az ó-klaszszicizmus kasztaliai forrásából felüditette. Nagy szellemek Dante, Petrarca, Boccacio s mások foglalkoztak az ó-világ ezen irott emlékeivel, s immár mondhatjuk századok vannak szaturálva általuk s nincs olyan gyarló gimnázista, aki legalább Cicero, Virgil, Caesar, Homér, Ovid stb.-nek nevét ne tudná, habár müveiknek tartalmával s értékével a legcsekélyebb mértékben sincs tisztában. Rotterdami Erasmus, Reichlin és Melanchton szelleme az, mely ezen tudós tanintézetek fülledt levegőjü termeiben kisért. Ma is az ó-klaszszikai filológia azon egyedül üdvözitő panácea, mely nélkül üdvösség nincsen a földön, sem megváltatás a szolgálatnak házából.

Miután nem szeretném, ha bárki is félreértene, azzal amit itt előre bocsátottam, egyáltalában nem akarom az ó-klaszszikai irodalmak becsét kisebbiteni. Rendkivül becsesek azok a maguk helyén, az egyetemen. Felette érdekes az emberiség ezen fiatal korának eszméivel, törekvéseivel, küzdelmeivel megismerkedni kellő érett észszel, tudományos ismeretekkel felkészülve; de azt követelni, hogy a gimnáziumi tanuló 8 éves pályájának, heti óraszámjainak, mondhatni, tulnyomó részét oly tanulmányokkal töltse el, melyeknek az élettel semmi igazi kapcsolatuk nincs, és hogy erősebb kifejezést ne használjak, valóságos paedagógiai rövidlátóság. Ballisztákkal és katapultákkal foglalkozni az Armstrong ágyuk korában, a csak parti hajózásokra alkalmas triremisekről elmélkedni akkor, midőn a nagy Oceánt óriási gőzösök szelik át, Héron lapdájával foglalkozni a léghajók korában, ez mindenesetre sajnálatra méltó ábrándozás, mely első sorban azon közönyben boszulja meg magát, melyet a nemes fiatalság a klasszikai tanulmányok iránt tanusit. Akhilleusz és Agamemnon haragjánál sokkal fontosabb problemái vannak a modern életnek, de hogy a gimnázium ezeket meg nem fogja fejteni, az az eddigi jelek után itélve több mint valószinü. S nem fejti meg, bár jobban megközeliti, a reáliskola sem; azon egységes középiskola lehetne erre hivatva, mely a mai tulnyomólag irodalmi müveltség helyett valódi tudományos ismereteket közölne növendékeivel. Ámde ezen tudományos ismeretek közlésére, a mai tanrendszer keretében rendkivül kevés idő marad, s a szellemtelen és minden izében üres filologizálás kiöli a tanulókból még azt a csekély érdeklődést is, mely talán meglenne egyik-másik tudományos kérdés iránt. A természettudományok legfontosabb kérdéseit a mi középiskoláink, jelesen gimnáziumaink, ma is épen ugy mellőzik, mint az Orbis Pictus korában. Cicerónak egy szónoklata behalotta. . . . De a császári vezér is azt a poziciót, mint a csata kulcsát birni akarta; egy erős dandárt küldött visszavételére. A császári hadoszlop élén lovagolt Fiedler csász. generális, aki az előre bolyongó Thvornyckit felismervén kezet fogott vele és mondja hogy két galiczíai zászlóalj van vele, akik nem örömest harczolnak a hazájokbeliek, a lengyelek ellen, és annak bizonyságául *bés fuszt* vezényel. — Thvornycky egészen elbámult, el sem tudja képzelni, hogy ő-e hát a fogoly, vagy a császáriak adták meg magukat? és épenség hasonló lelki állapotban volt a császári generális. . . . Azonközben ropog a hó és több-több osztrák csapat érkezik a helyszinére — egy aztán épen a hevesi önkéntesekre bukkan, akik jólirányzott lövéssel fogadják a németeket, mire azok hasonlóval válaszolnak, — és mindkét részről árulást kiabálnak; de a lengyelek és magyarok szuronyra fogják a dolgot, mire a császáriak eszeveszetten szaladva az átláthatatlan ködben eltüntek. — Ez a szuronyroham és császárhuszárjaink merész atakja, a tarczali ütközetet a magyar sereg előnyére befejezi.

23-án a Gedeon dandár korán reggel Bodrog-Keresztúrtól a Tokajnak vezető szoros út, ugynevezett Patkó-kő melletti csárdánál helyezkedett el . . . Tarczal felől csendesség . . . Bodrog-Keresztúr felől ugy 9—10 óra tájban ágyuzás hallik . . . Majd vágtatva jön egy futártiszt, s a 20. z.-alj két százada sebes lépésben előre küldetik. Keresztúrból a Bodrog jegén Kisfaludnak inditja a két századot Schulz, az épen verekedő 43-ik zászlóalj segitségére — mondván: »előre fiuk, Schlik meghal — a német elszalad. . . .«

Megteszik a jég-expedicziót, s midőn Kisfalud irányában épen a Bodrog folyó medréből készülnek kikapaszkodni — kétségbeesett fegyvertelen honvédek lélekszakadva rohannak elibök kiabálva hogy mindennek vége; őrnagyuk fogva, a legénység egy lábig levágva. — A 43-ik zászlóalj töredéke volt.

Ép ebben a pillanatban egy ordinánez-huszár sietve utasitotta vissza a két századot Keresztúrba.

Oda érkeztünkkor a zavar tetőfokra hágott; feltartóztathatlan hátratörekvő honvédek, káromkodó huszárok, s a visszatolakodókat rendezni igyekvő tisztek erőlködése. Hozzák a sebesülteket, köztük a 43. z.-alj vitéz, de vigyázatlan őrnagyát, Kálnokyt — összezuzott fejébe sincs kötve; húzódnak vissza az ágyuk, a tüzérek zugolódnak, hogy kifogyott a töltés és kiabálnak: hol vannak a Gedeon ágyui? . . .

A páni félelem csaknem elfogta már a sereget, midőn a dandár vezér Schulz Bódog alezredes előre vágtat és a 20 z.-alj egyik századát Bodrog-Keresztúrban a város közepén tartalékként elhelyezi, a másik századot, Bodrog-Keresztúr végső házaiba és különösen az ugynevezett serházba befészkelődött ellenség ellen rohamra küldi, hogy azokat szuronynyal verjék ki.

A század négy roham oszlopba fejlődött; a jobb szárny egy szakasz a Bodrog jegén az ellenség háta mögé, — a balszárny egy szakasz a szára malom felől a sörház nyugoti oldalának vagyis a temető felé oldaluton arra felől, honnan most a vasuti állomástól az országut Bodrog-Keresztúrba befut, — a közép két szakasz, egyik rész az országuton vagyis jobban mondva az utczán szemközt a sörháznak; másik szakasz a főutczával egyenközben futó s az országut fölött levő skarp-szerü pincze és borház utczán szintén egyenesen, egy legfeljebb 7—8 láb széles sikátoron keresztül a sörház felé irányult.

A rohamnak, kivált a látottak miá megrendült legénységgel, hogy eredményes legyen, a legnagyobb gyorsasággal kell vala véghez vitetnie; s a két szárny elinditása után 5 percznyi időközre, e két szakasz roham lépésben előre indul.

A főutczán előre toluló rohamot Hegymeghy Samu, mádi születésü zempléni fiu, főhadnagy vezette; a pinczeuton rohanókat én . . . Az agyvelőt megrázó fegyverropogás fogadta a rohanókat, melyben az előre törők zsivaja elenyészett; . . . a sortüz egész ereje a Hegymeghy szakaszára volt irányozva; Hegymeghy négy golyótól találva elesik, legénysége halomra lőve s erről a másik szakasznak, amelyet a már hátukban levő házakból jövő sürü lövések tizedelnek, még csak sejtelmük sincs. Hanem midőn a házakból, a honnan lövetének, az ellenséget kituszkolák s épen a sikátor megrohanására szedelőzködtek, egy legény elkiáltja magát: »Hegymeghy főhadnagy után a fehér-szíjasok mennek — mit csináljunk?« A szakaszvezénylő tüzelést parancsol, mire egy orditás után a fehér-szíjasok szuronynyal támadják meg a honvédeket. . . . Már már érintkeznek a szuronyok, midőn a fehér-szíjasok tisztje elkiáltja magát: »ne lőjjetek hiszen mi a Don-Miguelek vagyunk!« és megérteti a honvédekkel hogy Hegymeghy és csapatja helyére, a hézag betöltésére ők vannak rendelve. »Előre

tóbb tárgyalásra van méltatva, mint az élettan legfontosabb törvényei. Amit tanitanak is a realiákból, nem a maguk helyén adján, nem ott ahol már a fiatal ember önmaga is képes lenne itéletet alkotni a kérdések becséről, hanem alantabb fokon óvatosan, nehogy a növendék kellő belátást nyerjen a természet tüneményeinek páratlan nagyszerüségébe. Mintha mind a temérdek fölfedezés, amivel az ujkor gazdagitotta az emberi életet, a gimnázistára nem tartoznék,

A középiskolákra uj lendületet volt hozandó az 1883. XXX-ik t. c. Ez azonban minden tzében hatalmas csalódásnak bizonyult, mert ez a törvény, amint ma már a legkiválóbb tanférfiak bevallják, egyáltalában nem vált be. Trefort miniszter előtt azon kettős törekvés lebegett, s ezt nemcsak hogy nem titkolta, de szokásos nyilt leveleiben hirdette is, hogy a gimnáziumot közelebb hozza az élet jogos követelményeihez, s ha másként nem lehetne, az ó-klasszikai tanulmányok összébb szoritásával, a másik az, hogy organikus törvény időelőtti megalkotásával a középiskolák szabad és egészséges fejlődését korlátozni nem akarta. Tudjuk, hogy bevallott törekvéseinek épen az ellenkezőjét érte el, mert a klasszikai kényszert fokozta, s ezen intézetek szabad, önálló fejlődését lehetetlenné tette. A gimnázium elfordult az élettől, ne csodálkozzunk azon, ha az élet is mindinkább elfordul tőle. Pedig igen fontos dolog lenne a gimnáziumokat az élet jogos kivánalmaihoz idomitani s a kellő fokon és készlettel bevezetni az ifjakat a természet és önmaguknak ismeretébe. Hol van a mai gimnáziumban az embertan? Felelet, az állatvilág függelékében, oly csekély mennyiségben, hogy az komolyan szót sem érdemel. Hiszen amit az anthropologiai fiziologiából tanulnak az intézetek 5-ik és 6-ik osztályában, még csak a legtávolabbról sem felel meg sem minőségileg sem mennyiségileg annak, amit Huxley elemi élettanában találunk; már pedig Huxley könyvét, mint azt tudós szerzője a könyv előszavában jelzi, a fiu- és leányiskoláknak szánta tankönyvül. Ime hol vagyunk mi attól, hogy oly mennyiségét követelhetnők a tanulótól az elemi élettan ismeretéből, mint amennyit ezen munka tartalmaz! Általában azon mennyisége a politikai tudományok anyagának, melyet a gimnázium nyujt oly csekély, s legtöbbször annyira megbizhatlan, hogy arra épiteni semmit sem lehet. Innen van azon furcsa anomália, hogy az orvosi egyetem kénytelen bizonyos hiányokat előzetesen pótoltatni, azon növendékekkel, kiknek érettségi bizonyitványuk, mint a szakpályára adott jogositvány a kezükben van. Az ásvány-, növény-, állattani ösmeretek is csekélyek, noha az orvosi pályán oly nélkülözhetetlen a természetrajz alapos ismerete, hogy anélkül okosan egy lépést sem lehet tenni. De hát nincs rá idő s a hatodik osztálylyal végezni kell azon tudományt, mely éppen a hetedik és 8-ik osztályu tanulónak adna kellemes és rendkivül tanulságos foglalkozást.

Kár, hogy legalább az érettségi vizsgálatot nem alkották meg a tudomány elvei alapján. Itt a tudományok közül csak a mathematika és tulajdonképeni értelemben vett fizika szerepel. Menynyivel okosabb dolog lenne innen a latin irod. cim alatt kisértő forditási gyakorlatokat elhagyni, melyek ugy is csak azt mutatják, hogy a növendékek egyáltalában nincsenek tisztában sem a latin szerzők eszméivel, sem magával a latin irálylyal, s e helyett beállitani a vizsgálat tárgyai közzé a természetrajzot kapcsolatosan a növényi, állati és emberi fiziológiával. Ismerd meg magadat mondták a hajdankor bölcsei, ugy látszik ma sem felesleges ezt a mod rn kor bizonyos bölcseinek emlékezetükbe idézni.

A mai vasutas, gőzhajós, táviratos világban minden átalakult, csak a gimnázium maradt meg és pedig a mi tragikomikum törvényhozási intézkedés közbenjöttével azon csökönyös állapotában, mely ignorál mindent a mi körülötte történik. Pedig a nemzet magasabb müveltséget, tudományt sóvárgó fiatalságának tetemes része az, mely ezen tanintézetet vagy jószántából vagy kényszerüségből látogatja. Komolyan megfontolandó azon dolog, hogy meddig engedtesssék meg a philologizálás szalma csépelése, az üres formák mesterséges gyakoroltatása, a semminek látszólagos nagysággá felfuvása. S itt azoknak, kik a természettudományi ösmeretek terjesztését óhajtják, első sorban az orvosoknak kellene hatalmas szavukat felemelni. Követelni kellene azt, hogy a gimnázium modern alapokra helyezkedjék s a real mathematikai és phisikai ismeretek közvetitőjévé váljék. Tanrendszerét a mai életnek megfelelőleg alakitsa át. Ez azért is nagyon fontos, mert a középiskolákat végzett magasabb általános müveltség birtokában levő ifjuság természetes és hivatott szövetségesévé lehetne az orvosi kar kulturális törekvéseinek. A természettudományi alapokon kimüvelt fiatalság immár ahhoz értő és buzgó pártfogója lenne az orvosi tudományok minden ágának, hatalmas terjesztőjévé válnékaz orvosi körök eszméinek, s igy maga az orvosikar, megszünvén mai elszigeteltsége, a legnagyobb és üdvös társadalom-politikai befolyásra tehetne szert.

Ma az orvostudományi irodalom iránt, a mint tudjuk majd nem kizárólagosan csak az orvosok érdeklődnek. Ennek a valóban primitiv állapotnak az emberiség érdekében meg kell szünnie. Amde miképen szünjék meg a közönyösség, ha az a tárgyhoz nem értés által ápoltatik, ha magok a magasabb tanintézetek oly módon vannak szervezve, hogy azokban épen az ember életére vonatkozó azzal legszorosabb kapcsolatban lévő dolgok felől kielégitő tudást szerezni nem lehet. Már pedig mindaddig mig maga a müvelt nagy közönség nem fogja az orvostudományi irodalom fejlődését kellő figyelemmel s avatott érdeklődéssel kisérni, maga ezen rendkivül fontos irodalmi ág sem fog soha egyoldalusságából kibontakozhatni. Azoknak, kik orvosi értekezéseket, könyveket irnak folytonosan csak az lebegvén szemök előtt, hogy az ő müveiket csakis egyedül, kizárólag ugynevezett szakemberek olvassák világos, hogy nem is igyekeznek oly módon irni, hogy müveiket a nagy közönség is élvezhesse. Pedig minden áron arra kell törekedni, hogy a müvelt s kellő alapismeretekkel biró közönség örömmel vegye kezébe az orvostudományra vonatkozó müveket, azokat megszerezze és szorgalmasan olvassa, mert a közmüvelődésre másként ezen leggfontosabb disciplináknak behatásuk nem lesz soha. Miért ne lehetne élvezettel elolvasni iskolázott embernek az orvosi tudományok bármely ágában megjelent s igazán érthető, választékos szép nyelven megirt szakmüvet? Hát azért mert az orvosi tudományok az emberről szólnak, az ember testének, lelkének, a testi szervek káros átváltozásának tüneményeit magyarázzák, s talán épen ezért ne érdeklődjünk irántok? Mily kiskoruság lenne! Hát nem a legnagyobb érdeklődéssel olvashatnánk pl. az *embryogeniáról* az élő lény első, születését megelőző fejlődéséről; vagy az *anatomiáról* a szerves lények különböző részeinek és e részek kölcsönös viszonyainak tudományáról. Vagy az orvosi tudományok közös alapjáról a *pathologiáról*, mely azon káros módosulások tudománya, melyek az élőlények szervezeté ek alakulásában vagy müködésében előfordulnak?

Azon nagyszámu müvelt ifjuság, mely a középiskolákból kikerül, meg vagyok róla győződve, az e fajta kérdések iránt a legnagyobb mértékben érdeklődnék, ha amint annak lenni kellene, már ott az iskola falai között kellőképen meg lenne vetve alapja természettudományi ismereteinek. De hogy az alap rendkivül hiányos, azt aki a mi gimnáziumaink szervezetét ösmeri tudhatja jól, s hogy ezt nemcsak én hangoztatom, legyen szabad egy olyan férfiu szavaira hivatkoznom, aki hazánkban, mint első rangu természettudós ismeretes, s aki épen ide vonatkozólag következőleg nyilatkozik: „Sajnálattal nélkülözöm a tudomány iránt általában s a természettudomány és különösen a természetrajz iránt való előszeretetet azoknál, kik hivatva volnának apostolai lenni. Éber figyelemmel kisérem hazánk természetrajzának mozgalmát, ismerem Magyarország jelentékeny részében a természetrajzzal foglalkozókat, de középiskolai tanár vajmi kevés van köztük. Ez sajátságos tünemény, hogy a számos tanárjelölt közul oly kevesen választják a tarmészettudományi szakmát, s még ezek közül is a legnagyobb rész a fizika és chemia felé fordul, magának a természetrajznak alig akad müvelője s azt is többnyire csak addig müveli, mig kénytelen vele. Mit várhatunk azután növendékeiktől! Ha azt akarjuk, hogy a természettudományi ismeretek hazánkban terjedjenek, óhajtanunk s keresztül kell vinnünk azt, hogy mentől több iskolás gyermek, mentől több és többféle hivatásu egyén kedvelje meg azokat, foglalkozzék a természeti tárgyak gyüjtésével s ily módon szerezzen és gyüjtsön tapasztalást. Ha ezek közül az ezredik sem fog oda emelkedni, hogy képes legyen az általa kedvteléssel gyüjtött növények vagy állatok életét szabályozó törvények ismeretébe hatolni, mégis nagy haszon fog háramlani foglalkozásából, mert mig egyrészt gyüjtése által hozzá fog járulni hazánk megismertetéséhez s ezáltal nem fogunk rászorulni a még most is hazánk természeti kincseit felfedezni s velünk ismertetni hozzánk járó külföldre, másrészt az oly sokféleképen nyilvánuló élet gyakori látása, akaratlan szembeötlése, ebből folyó megfigyelése által, még ha nem is tud belőle következtetni semmit, tapasztal, okul, azután nagyobb kedvvel olvas és könnyebben látja be a mások által hirdetett igazságokat, mintha e tárgy előtte egészen ismeretlen. Ily irányu mozgalom pedig csak a középiskolákból indulhat ki.« (Közegészségügyi bajaink összefüggése természettudományi ismereteink hiányosságával, dr. Chyzer Kornél 1886.)

Kell-e a középiskolai oktatás fontosságát ez irányban inkább meggyőző beszédre hivatkoznom, mint Chyzer Kornélnek ezen szavai, melyeket 1886-ba na magyar-orvosok és természetvizsgálók buziás-temesvári nagygyülésének bezáró közgyülésén tartott? Azt hiszem, hogy az ujjászületés mozgalmának gócpontja csakugyan a középiskola, melynek hatása fel- és lefelé érezhető egyaránt. Mert hat az egyetemi oktatásra azon növendékei által, kiket annak átszolgáltat, s azok által emeli vagy sülyeszti az oktatás szinvonalát s visszahat számtalan viszonyulataiban a népoktatás összes körére, s nagyon sok esetben közvetlenül magára az életre, a társadalomra. Mert a társadalmat, annak magasabb általános képét csakugyan azok alakitják, akik magasabb oktatás részesei valának. S ha ezek a természettudományok szeretetét nem viszik ki magukkal az életbe, ha gondolkozásuk nincs áthatva a fizikai tudományok igazsága által, miképen várhatjuk azt, hogy környezetükre kedvező irányban átalakitólag hassanak? Miképen remélhetjük azt, hogy a magyar természettudományi irodalom művei s ezekkel kapcsolatosan az egészség ügyét tárgyazó munkák keresett és olvasott közkincsévé váljanak a mi társadalmunknak. Igaz ugyan bizonyos lendület mutatkozik eddigelé is, de mindez még nem elég; igy pl. a természettudományi társulat kiadványai tekintélyes számu pártfogóknak örvendenek; Cotta, Helmholtz, Darwin s a tudomány egyéb jeleseinek nevei bizonyos tekintetben közkeletüek a közönség egy része előtt: de nem lehet hirtelen meghatározni azt, mennyi ez irányban a divatszerüség, mennyi azon reálitás, amire a jövőt alapitani kell. A természet tudományokkal való foglalkozás, ha csak divatos szórakozás marad, úgy főcéljától üttetik el; annak valóságos életszükségletté kell válnia oly mindennapi kenyérré, mely nélkül meg nem élhetünk; a természettudományi gondolkodás az, melynek a müvelt társadalom minden rétegét át kell hatnia, át kell gyurnia, teljesen át kell idomitania.

Az ok és okozat viszonya életünk egész folyása. Amilyen a kiindulási alap, olyan azon végeredmény, melyet elérünk. A tapasztalás a mi tanitó-mesterünk, s ime hol tapasztaljuk ezt, melyik tudománykörben leginkább, ha nem a természettudományok körében, hogy ezzel a szigoru, de igazságos tanitónkkal lépten-nyomon találkozunk? A természettudományok egész köre a tapasztalásra van alapitva. A gyakorlati szükség, a mindennapi élet hozza létre összes kozmografiai, chemiai, botanikai, zoologai, mechanikai stb. isme-

---

hát fiuk!« igy végzé a vitéz Don-Miguel tiszt, »ha letudtátok lőni embereimet, tudjatok ártani a németnek is és meg ne álljatok a város végéig.« . . .

Honvédek és Don Miguelek elváltak egymástól egyik is másik is kijelölt utjokra, hogy szuronyaikkal nyissák meg a viszont egyesülés utját . .

A roham végre annyi véráldozat után sikerült; de fájdalom, az ellenség a köd fedezete alatt ugy elvonulhatott, hogy nem éreztethették velok honvédeink és a derek Don Miguelek társaik elhullásán feltámadt bosszujokat.

Hogy a b.-kisfaludi és b.-keresztúri ütközet nekünk mily nagy véráldozatba került? csak ugy alkothatnak róla fogalmat, ha megmondom hogy a 43. z. alj óriás veszteségén felül, a 20-ik zászlóaljnak két szakasza, a melylyel a roham intéztetett, s legfeljebb 80 embert számolt. B. Keresztúrban több mint 40 embert veszitett legnagyobb részt halottakban — a Don Miguelek vesztesége is kitett vagy 12—15 embert, s azok közül néhányat bizony a honvédek lőttek le.

Az ellenség megfutamodása után, a Don Miguelek a futó ágyuk dübörgésének irányában, a szerencs-ujhelyi országutnak vették utjokat — a honvédek pedig B.-Kisfaludnak, mindkét csapat az ellenség képzelt visszavonulási iránya felé. Kisfaludon a svalizsérek épen a podgyász, élelmezési szereik, és az ütközet kezdetén zsákmányul ejtett fegyverek elszállitása körül szorgoskodtak, de midőn a honvédek beérkeztek, vágtatva elretiráltak, és a honvéd rohamcsapat kikhez ekkor már a megkerülésre elküldött szakasz is csatlakozott, estefelé a 43. z. aljból foglyul esetekkel, három szekér bor, kenyér és szalonnából álló élelmi szerrel és egy szekér fegyverrel, a nép leirhatatlan öröme és lelkesedésétől kisérve B. Keresztúrba bevonult.

Este aztán, mig z. alji orvosunk dr Lengyel Endre a számtalan sebesült ellátása körül egymaga a kimerülésig fáradozott, a szivesláts közben azt is megtudtuk, hogy a tegnapi vacsora, amelyet mi eszünk, a németeknek volt megrendelve. Ezért ült a nép homlokán tegnap este a sötét közony! —

* * *

A Jarkováci meglepetés — a pancsovai vereség s az ezt követett visszavonulás szenvedésteljes nyomoruságai, a Windschacht, Selmecz és zsarnóczi veszteségek lélekölő hirei, délről és északról sötét felhőként borultak a küzdő nemzet lelkére; . . . és — a komor felhők ködéből villant fel a gálfalvi, tarczali, b.-kisfalud keresztúri győzedelmek véres fénye, megujult önbizalmat öntve a magyar hadsereg soraiba . . . s jobb jövő iránti reményt a nemzet vezetőinek lelkébe . . . .

A zemplén vármegye földjében termő — s örökkön élő *szabadság-szellem*, mely annyiszor megingatá a zsarnokok hatalmát, 1849-ben is Tarczal, Kisfalud B.-Keresztúr, és Tokaj dombjairól felkerekedve: Hidas-Némethi égő hidján át elindult a honvéd hadsereggel Kápolna, Szolnok, Hatvan, Tápio-Bicske, Isaszeg, Vácz, Nagy-Sarló, Komárom síkjaira, hogy megharczolja ama nagy harczokat, melyeknek vérrel irott »*arany bullája*« a *népszabadság* és a *magyar nemzet* létjogát Európa nemzeteinek törvénykönyvébe ujra beigtatá!

reteinket. Hogy a csillagászat a hajósok és pásztorok találmánya alapelemeit tekintve, mutatják azon népies elnevezések, melyek az asztronomiában kiküszöbölhetetlenül fenmaradtak a Gönczölszekere, Fiastyúk, kis- és nagy Medve, Tejut vagy Hadak-utja, s maga a csillag-szó, melyet a magyar nép csillogó voltáról nevezett el. A hajósok és pásztorok voltak arra utalva, hogy tájékozódást nyerjenek a csillagok járásából a sík tengeren és tengernyi síkon. A növénytan, botanika első művelői baromtenyésztéssel foglalkozó emberek voltak, amit a botanika alapszava a botane mutat — mint Müller Miksa igen találóan említi nyelvtudományi felolvasásaiban — minthogy az takarmányt jelent, amelyre kétségkivül nekik volt legfőbb szükségük, mert saját érdekükben állt megtanulni a növények jó vagy rosz hatását barmaikra. S igy bármely tudománynak, mely ma már az elméletek egész sorozatát kifejlesztette, keressük eredetét csak azt fogjuk látni, hogy valamennyit a gyakorlati szükség hozza létre, s viszont hogy a legelméletibbé vált, legelvontabb tudomány végcélja sem egyéb, mint az élet gyakorlati szükségeinek mentől tökéletesebb módon való kielégitése. S ime a fizikai tudományok körében önkényt kinálkozik számunkra azon kedvező körülmény felhasználhatása, amely megtanit bennünket arra, miképen támadtak s fejlődtek ki az ember összes ösmeretei, s miképen alakult azok összessége azzá, amit tudománynak nevezünk. A természettudományok mintegy kézen fogva vezetnek bennünket azon az uton, mely a tudományok haladását mutatja; évszázadok, sőt évezredek ezen hosszu és fáradtságos út mérföldmutatói, s mi azon kedvező helyzetben vagyunk ma már, hogy ezen hoszu utat aránylag rövid idő alatt s könnyedén végezhetjük.

(Vége köv.)

Vármegyei ügyek.

Vármegyénk t. bizottsága decemberi közgyülésének főbb tárgyait folytatólag a következőkben ösmertetjük meg t. olvasóinkkal; — gf. *Csáky Albin* vall. és közokt. minister leirata, melyben a vármegye közönségét kineveztetéséről értesiti s hivatalos ténykedéséhez a közönség támogatását kéri — éljenzéssel fogadtatott s a minister fe iratilag üdvözöltetni határoztatott. — Az állategészségügyi uj törvény végrehajtása tárgyában kelt szakministeri körrendeletnek azon része, mely a községeket állatorvosok tartására kötelezi, jogos aggodalommal fogadtatott; s minthogy az állategészség ügye országos ügy, melynek kezelése és orvosi kozegekkel való ellátása is csak az ország terhét képezheti: a községi és vármegyei pótadókkal különben is túlterhelt községek érdekében a körrendelet idézett pontjának hatályon kivül helyezése végett felterjesztés intéztetett. — Tokaj n. község folyamodása a kir. pénzügyministeriumhoz egy ottan felállitandó dohánygyár tárgyában, pártolólag felterjesztetett. — Az 1889. évi vármegyei s természetben ledolgozandó közmunkának fele része N.-Mihály folyamodása alapján az ottan emelendő kisdedóvó intézet épitési céljára átengedtetett. — Az épitkezésre vonatkozó s a kir. belügyminister által jóváhagyott szabályrendelet életbelépvén, erről a közönség szigoru alkalmazkodás végett hivatalosan is értesittetni rendeltetett. Egyébiránt ugy ezen, mint az érvényesitési záradékokkal ellátott több szabályrendelet is a kinyomatás iránt tenndő intézkedésig irattárba tétetett s ottan az érdekeltek bármikor megtekinthetik — a községek előljáróságai pedig utasitva lettek, hogy a törvényhatóság által számukra készitett és a belügym. részéről is helyeselt tervezethez alkalmazkodva szabályrendeleteiket legkésőbb 1889. év február havában megerősités végett a törvényhatóság elé terjeszteni kötelességüknek tartsák, a mulasztásban maradó községi és körjegyzők ellen annak idejében fegyelmi eljárás léven folyamatba teendő. — Fehérvármegye közönségének átirata, melynek kapcsán a vármegyéz állami javadalmazásának javitása és illetve az 1883. XV. t. c. módositása végett a képviselőházhoz intézett felirat is közöltetett, helyeslessel fogadtatván, hasonló szellemü felirattal támogatni rendeltetett. — A községi költségvetési előirányzatok, községi számvitel és azok ellenőrzése tárgyában alkotott szabályrendelet törvényhatóságilag elfogadtatván, a „Zemplén“ hasábjain közzé fog tétetni — *Csótyomi Wagner Géza*, girincsi közbirtokos 1000 ftnyi alapitványt tett Girincs és K.-Csécs községekben az olyan lakosok részére, akik valamely baj vagy szerencsétlenség következtében pénzzavarba jutnak. Ebből az alapból a segitségre szorultaknak esetről esetre kamat nélküli kölcsöntőke fog kiutaltatni. Minthogy az alapitólevélben foglalt intenció a vármegye meleg rokonszenvével találkozott: a torv. hatóság alapitványt tevőnek jkönyvi elösmerést és köszönetet szavazott. — S.-a.-Ujhely n. községnek a napszámosoknak községi adóval leendő megterheltetése iránt alkotott szabályrendelete törvényhatóságilag jóváhagyatott. — A vmegyének 1889. évi háztartási költségvetési előirányzata 99,288 ft 34 knyi kiadással és 99,371 ft 60 krnyi fedezettel a belügyminisztérium által megállapittatván, megfelelő intézkedés, illetve alkalmazkodás végett a vármegye alispánjának s főpénztárosának kiadatott. — A közigazgatási régi letétek és szegényalap rendezésével megbizott küldöttség jelentése alapján keletkezett állandó választmányi hat. javaslat elfogadtatván — a küldöttség jelentése és annak összes csatolmányai az alispánnak megfelelő utasitással kiadattak. — A horzonnai járási magánkórház választmányának folyamodása, melyben közkórházi jelleg megadatását kérelmezi, az egészségügyi választmány véleményének elfogadásával, a kir. belügyminisztériumhoz felterjesztetett. Hasonló értelemben nyert elintézést a Málczán létesiteni szándékolt gyógyszertárra vonatkozólag benyujtott folyamodás is. — Olvastatott az árvizkárosultakat segélyező központi bizottságnak jelentése és a segélyezési összegnek további kezelése és felhasználása iránt előterjesztett javaslata — minek elfogadásával a 9448 ft 67 krnyi pénzmaradványról kiállitott takpt. könyvecske, az árviz által elpusztitott községek áttelepitési ügyének végleges elintézéséig, a vármegye letéti pénztárában őriztetni rendeltetett.

(Vége köv.)

Pót-ló-vásár. A m. kir. 5. honv. huszár ezred parancsnoksága értesitette a vármegyei gazdasági egyesületet, hogy jövő *1889. jan. hó 6. s 7-én* a délelőtti órákban *T.-Terebesen és T.-Lucon* a városházánál az ezred pótlovazó bizottsága által, *pótlovak fognak vásároltatni*. Mely körülményre ezuton is felhivjuk a lótenyésztő gazdaközönség figyelmét.

A papinai választókerületben kétszeri halasztás után a f. hó 17-én megtartott pótválasztás alkalmával *Csiszár Árpád* választatott meg várm. bizottsági taggá.

Államositás. *A vármegyénket szelő magyar-gácsországi vasut államositása* ügyében e hó 9-én tartatott meg a tárgyalás Budapesten a közlekedésügyi miniszter elnöklete alatt. A tárgyalás alapját az államositási szerződés képezte, melynek értelmében ezen vonalak üzemét már 1889. jan. elsejével a magyar északkeleti vasut veszi at.

(**Hibaigazitás.**) Lapunk mult számának e rovatában tévesen az volt mondva, hogy a dec. 12-én kezdődött vármegyei közgyülés 14-én végződött, A valósághoz hiven meg kell jegyeznünk, hogy a közgyülés csak negyednapon, vagyis dec. 15-én, a késő esti órákban ért véget.

Hirek a nagyvilágból.

A **szerb választások** eddig a következő eredményt mutatják: megválasztatott 504 radikális, 86 szabadelvü, 4 haladópárti és 19 ismeretlen pártállásu képviselő. *Milán* király helyzete a radikális párt nagy győzelme miatt kritikussá vált.

Thún Leó gf. akinek neve Magyarországon gyászos emlékü marad orokké, mert mint kultuszminiszter a magyarnyelvet kiirtani, iskoláinkat tüzzel-vassal germanizálni akarta — meghalt. Uram! bocsáss meg ő neki, mert nem tudta mit cselekedett.

Magyar ló diadala. Angliában a mancsesz teri nagy loversenyen *Esszterházy gróf* „Etcetera“ ja érkezett be elsőnek.

Hirek az országból.

Erzsébet királyasszony f. hó 24-én, karácsony első napján üli meg 51-ik születésnapját.

A képviselőház alelnokévé néh. gf *Bánffy Béla* helyére a szabadelvü partnak egyik kiváló tagja, *Horváth Gyula* lett megválasztva. Az uj alelnök tiszteletére képviselőtársai Budapesten a Hungáriában ma egyhete lakomát rendeztek.

Erkel Ferenc, az ihletett lelkü zeneköltő, a magyar dalmü-faj megteremtője, müvész pályájának 50 éves jubileomát, a fővárosi közönség lelkes ovacioja közt, ma egyhete ünnepelte meg. Isten éltesse a talentomos müvészt a dalban nyilvánuló nemzeti szellem igaz gyönyörüségére még igen sokáig!

Simonffy Kalmán, a magyar népdal-zenének ösmeretes müvelője, f. hó 17-én Budapesten a lipótmezei téboly-házban elhunyt. Ő volt az, aki néh. Boruth Elemérnek 17-több szerelmi dalát (pl. *Szomoru fuzfának lehajlott az ága*) megzenésitette, miket aztán ajakára vett a nép, ontudatlanul is hirdetve „kedves nótájával“ a dal- és zene ismeretlen költőinek halhatatlanságát.

Uj magyar báró. A hivatalos lap közli, hogy a király markus- és hanusfalvi *Máriássy János* nyugalmazott altábornagynak és a főrendiház élethossziglani tagjának, valamint törvényes utódainak a magyar báró méltóságot dijmentesen adományozta.

Különtélék.

Tisztelt olvasóinknak s kedves munkatársainknak boldog karácsonyi ünnepeket kivánunk!

(**Személyi hir**) *Hvozdovits Antal* kir. s.-mérnök, a vármegyei államépitészeti hivatalnak egyik kiválóan képzett tagja, tisztelt barátunk, királyi mérnökké lett kinevezve. Gratulálunk!

(**Az uj évi gratulációk megváltása**) a mult gyakorlatához mérten fog ez évben is teljesittetni. Az őszinte jó kivánság kedves dolog, a boldog uj év kivánása is ősi szép szokás. A helyben lakó jó barátok, jó ismerősök uj év reggelén a hétköznapinál melegebb érzelemmel köszöntik egymást, szivük az ajkukon van, midőn legőszintébb s legjobb szerencsekivánataikat élőszóval, kölcsönösen, vonzalmas kézszoritással, személyesen kicserélik. Hanem ez az ősi szép szokás sokat veszit az érzelem melegségéből, sőt merő gépiességgé, értelmetlen divatta fajul, mikor azt Merkur szárnyaira bizva, robot-munka modjára, immel ámmal tudják le egymás iránt az egymástól távol lakó emberek. A müvelt, s tegyük hozzá, az emberszeretet dolgának gyakorlásában is követendő például szolgáló külföld már régen tisztában van azzal, hogy a vidékre szóló uj évi jókivánságoknak legalkalmasabb tolmácsolója a helyi sajtó, melynek utján nemcsak gondolatokat, eszméket, hanem érzelmeket is lehet kölcsönösen kicserélni. Ahelyett tehát, hogy a vidékre küldendő uj évi gratulációknak póstadiját az államkincstár pénzerejének fokozására, egy cseppet az égető szomjuságnak csiltalan oltására, forditanák, *váltságösszegeket ajánlanak föl a helyi jótékonyság oltárára*. S.-a.-Ujhelyben a vidékre szóló uj évi gratulációkat ily módon most harmadizben váltják meg a jó szivü emberek s máris 100 ft körül jár a szép összeg, melylyel az árvasegélyező és jótékonysági egyesületnek közhasznu pénztárát a jótékonyság adójával felsegitették. Azért bizalomteljesen fordulunk e mult év napjának leáldozásával is a nemes keblü emberbarátokhoz, hogy uj évi gratulációiknak póstaköltségét a S.-a.-Ujhelyben felállitandó árvaház alaptőkéjének gyarapitására kegyesen felajánlani, gyujtőiveinkre magukat (vidékiek s helyben lakók) mennél teljesebb számmal bejegyezni méltóztassanak. A „Zemplén“-nek ez évi utolsó száma a jó szivü adakozók névsorát közölni, uj évi jókivánataikat tolmácsolni s váltságdijaikat nyugtatni fogja. Gyujtőiveket ez évben is sziveskednek kinálni: Szentgyörgyi Vilmos kereskedése, a helybeli pénzintézetek, Csernyiczky ugyszintén Korinkó vendéglogadója, Wihs Keresztély cukrász, a kaszinó és a polgári olvasókör elnöksége, Szalay fodrásznak látogatott müterme s végül a s.-a.-ujhelyi önk. tüzoltó-egyesület. Az emberszeretet munkáján legyen isten áldása! *Az árvasegélyző és jótékonysági egyesület.*

(**Lapunk főmunkatársát**) s vele együtt családját sulyos vesztesség érte. *Gyula* nevü hat hetes fiacskájukat ragadta ki e hó 21-én szerettei karjaiból a könyörtelen halál. Pormaradványát tegnap délután helyezték nyugalomra, a család ismerősei s barátainak osztatlan részvételével; ártatlan lelke pedig, vigaszára a bánatos szülőknek, már fönn az angyalok karával zengi a karácsonyi glóriát! —t.

(**Strakosch tanár**) f. hó 15-én tartott drámai előadása és lirai szavalatai teljesen megfeleltek a várakozásnak, melyre a közönséget a világhirü müvész bokros reklamjai feljogositották. Az előadott darabok között a müvész kétségen kivül Schiller „Haramiák“ cimü drámája egyik jelenetében kulminált, melyet annyi tökélyilyel ecsetelt, hogy mintegy látható képét varázsolta a szemlélő közönség elé a vadonban orgyilkot villogtató rablók rémes jelenetének. Egyáltalán, ha tekintetbe vesszük, mily élénk szinezés, a drámai egység, mennyi tényezőnek ösmeretét feltételezi a drámai szini előadás, lehetetlen az e fajta előadástól az elismerést megtagadni, ahol a különféle szerepek egyetlen erőpáthoszában, tag és hanglejtéseiben összpontosulva várnak megoldásra. Strakosch ur a nehéz feladat minden nüanszaiban a müvészi tökély magaslatán áll. Hangjában most dörgő villám, majd a lágy szellő szólal meg, amint azt a drámai jellemek és szenvedélyek variációi megkivánják. Az előadást ezuttal bár nem nagy számu, de müértő közönség látogatta és frenetikus tapsokkal jutalmazta a müvészt.

(**Az időjárás**) jövendőmondói borus, nedves és meglehetősen lanyha napokat jósoltak e hétre. Igazuk lett. A hőmérő, mely a mult héten még 10—12 R. fokot mutatott, tegnap, tegnapelőtt 0 fokig, sőt föléje emelkedett. Az időjárásnak ily rendetlenkedése nem fog kedvező hatással lenni a közegészségi viszonyokra.

(**A csütörtöki országos vásár**) Ujhelyben nem mondott csütörtököt. Különösen nagy tolongás volt a kodmen- és gubarakások körül, melyek már délutánban gazdát cseréltek. Az élénk látogatottság mellett tanuskodik az is, hogy a rendőrség harmincöt zsebmetszőt keritett burokra. Egyáltalában véve pedig az eladó s vevő közönség a vásártérről megelégedéssel távozott.

(**Tűz ütött ki**) f. hó 21-én d. u. a m. laborczi vasuti állomásnak házi szertárában. A vad haraggal előtörő lángokat tovaterjedésükben sikerült megfékezni.

(**Esküvő.**) Zinner Adolf ujhelyi kereskedő e hó 18-án eskudott örök hüséget Guttman Jenny kisasszonynak, Guttman Izrael b.-szerdahelyi birtokos kedves leányának. Ezzel kapcsolatban feleméljük, hogy ebből az alkalomból a Zinner fél

ujhelyi rőfőskereskedés cége megváltozott, a menynyiben azon a »Henrik« nevet »Adolf« váltotta fel.

(**A zempléni egyetemi ifjuság egyesülete**) Bpesten, e hó 15-én rendkivüli közgyülést tartott. Az egyesülnt titkára benyujtotta *Staut József* elnök lemondó levelét, mit a közgyülés sajnálattal fogadott, s neki az évek során át tanusitott buzgó működésért elismerést és köszönetet szavazott. A megüresedett elnöki székbe egyhangulag *Ihnátkó Ágost* jh., eddigi alelnök; ennek helyére pedig alelnökul *Rácz Ernő* pénztáros választatott meg; a pénztárosi tisztség pedig *Friedmann Henrik* o. h.-ra bizatott.

(**Bubics kassai püspök**) f. hó 20-án hg. Windischgrätz Lajos látogatását viszonozandó Sáros-patakra érkezett. A herceg kitünő vendége tiszteletére esteli 6-kor fényes ebédet adott, melyre a városiak közül és a Patakon állomásozó huszárság tisztikaráből többen voltak hivatalosak. Puspök őméltósága a másnap reggeli vonattal hazautaztában érintette városunkat, mely alkalommal a vasuti indulóházban *Matolai Ettele* alispán vezetése mellett szép számu küldöttség üdvözölte a kassai egyházmegyének jóságos lelkületü és szeretett főpásztorát. Bubics püspök a vele társalkodók előtt örömének és abbeli igéretének adott kifejezést, hogy S.-a.-Ujhelyt s a vármegyét, melyet kiválóan kedvel, a jövő tavaszkor hoszabb időre is meg fogja látogatni.

(**Meghivás**) a kaszinó helyiségében f. évi december hó 29-én tartandó táncestére. Családjegy 3 ft, személyjegy 1 ft. Kezdete este pont fél nyolc órakor. *A zemplénvármegyei kaszinó választmánya.*

(**Az ujhelyi piac sorsa.**) S.-a.-Ujhely város képviselete tudvalévőleg oly határozatot hozott, hogy a köz-piac terét mostani helyéről az u. n. „sétatérre« helyezi át. E határozat ellen *Bydeskuthy Sándor* felebbezéssel élvén, a vármegye bizottsága azt megváltoztatta és pedig olyképen, hogy a piac áthelyezését helyeslé ugyan, de a sétatér helyett egy harmadik alkalmas hely kiszemelését tette a város kötelességévé. A város elöljárósága e reá nézve nem kellemes határozat ellen, egyesülve a Kossuth-utcai lakókkal, a belügyministerhez apellált. A belügyministernek ez ügyben döntő határozata f. hó 21-én érkezett le, melylyel a vármegye határozatát *feloldja s a képviselőtestület határozatát érvényre emeli.* A ministeri megokolás többiközött kiemeli, hogy a város azon tere, a melyen a piac ez időszerint el van helyezve, szuk és alkalmatlan; az ujabban piac-térül kiszemelt hely, habár nem is bir mindazokkal a kellékekkel, melyek egy piacnál megkivántatnának, de a jelenleginél minden esetre tágasabb és szintén körülbelül a község közepe táján a vasuti és országuti közlekedés vonalán lévén, a mostaninál bizonyára inkább megfelelőnek mutatkozik; továbbá, hogy a piacnak oda való áthelyezése még szépészeti és egészségi szempontból is indokolva van, mert mig a piacnak kiszemelt sétatér sétatéri rendeltetésének eddig egyáltalán meg nem felelt, mi a felebbezéshez mellékelt fényképből is kivehető*) s arra jövőben is alig van kilátás, — másfelől a vármegyeháza előtt elvonuló Széchenyitér a városnak egyetlen számbavehető közterét képezi, mely a rajta lévő s renoválásra kiszemelt emlék-oszlop által diszitve, tisztán és rendben tartva, esetleg befásitva, inkább van hivatva a közönségnek séta- és üdölőhelyéül szolgálhatni. Végül a törvényhatóságnak azon feltevése, hogy egy harmadik hely volna piac-térül megszerzendő, azon nehézségekbe ütközik, miszerint a városnak ilyen harmadik alkalmas helye nincs, annak kisajátitás utján való megszerzése pedig a városnak nehezen elviselhető anyagi áldozatába kerülne háztartásának jelenlegi nehéz viszonyai között.

(**A »Zemplén« fekete táblája.**) *A vasut-igazgatóságok emberszeretetébe* ajánljuk a csikorgó téli hidegben utazni kényszerülő nagyközönséget. Mert az az elbánás, melyben most részesül, szándékos kisértés, kész veszedelem az utas-nép egészsége ellen. P. o. az Ujhelyből reggel induló vonat, mely azután L.-Mihalyinál Gácsország irányába fordul, Ujhelytől L.-Mihalyig valóságos jégverem, L.-Mihalyitól N. Mihályig csak a „fülés« gondolatával kell beérni — este a Homonnáról N.-Mihályba érkező személyvonat meg olyan, mint a gőzfürdő, azután L.-Mihalyitól Ujhelyig a vegyesvonat ismét olyan hideg, mint a farkas-orditó. Az se tréfa-dolog, mikor a pokoli hőségben ránk nyilik a kupé ajtaja. Ilyen és még ilyenebb elbánással lehet aztán szaporitani a nyögő betegek számát s már télen át biztositani a nyári fürdőzés beteg-forgalmát, de lehet szaporitani a koldusok számát is — ami pedig sem nem humánus, sem nem udvarias dolog. Abban a reménységben, hogy jogos panaszom az illetékes körökben nem fog süket fülekre találni, kérem a M. É. K. V. és első magyar gácsországi vasut igazgatóságát, sziveskedjék keserves felszólalásomnak sikert biztositani. —s —a. — *Több világosságot!* Ujhelyben a »vörös-ökör« szálló előtti trotoart ujból épitik; a régi kőlapokat felszedték, az ujakat pedig oly lassan szállitják, mintha a hozzájuk való követ is most csinálnák (ami onnan van, hogy a v. főbiró meg a vállalkozó nem fujnak egy követ. Szerk.) A városnak ez a legnagyobb forgalmu gyalogjáró helye, már hetek óta gidres godros és keresztül-kasul el van torlaszolva. Jön aztán egy-egy éjszaka, mikor a kalendárjom holdvilágot jelez, de csak a felhők fölött s ezzel a tüneménynyel nem törődvén a felhők alatt, Ujhelyben minden pontot kivilágitatlanul felejtenek, igy aztán a szóban lévő trotoáron még a legjámborabb lélek is elhasalhat. Ebben a körülményben, hogy t. i. bizonyos emberek számára szentirás a kalendárjom s ha *ottan* holdvilág van, a *földön* az istennek sem világitatnak, lelik magyarázatukat a napirenden lévő éjjeli tolvajlások, s betörések is. —*g* — *Hus mizéria.* Évtizedek óta tart Sáros-Patakon az a visszás állapot, hogy a marhahus, ez az első fogyasztási cikk, az egész vármegyét felvéve, *itt a* legdrágább. Hiába való minden felszólalás, a dolog ugy áll, hogy most is, e hó 1 sejétől kezdve 4 krral emelték a mészárosok a husárat. A szarvasmarha ára folyvást száll, a pataki ehetetlen husnak az ára pedig emelkedik. Egy kiló hus 40 kr., s amint elhozza a cseléd lehet kidobni, mert ember ugy sem eheti meg (Ugy halljuk, valahára megmozdult e türhetetlen sarcolás ellen az ottani polgárság. Vállalkozót keres, aki becsületes árért jó hust adna. A főiskolai tápintézet az egyedüli ahova 30 krért adható a hus, másnak senkinek. Az is furcsa, hogy a jó és rosz hus egyformán 40 kr. S.-a.-Ujhelyben van 40 kros, de van 25 krot hus is, a minőség szerint, ugy ahogy a főszolgabiró megállapitja. Forduljanak egyelőre a patakiak is ide, az lesz a legjobb. Szerk.)

(**Emlékeztetjük**) t. olvasóinkat a ma délutáni nyilvános felolvasásra.

(Alapitvány.) *Wágner Géza* dr. girincsi birtokos, budapesti lakos, *Girincs* és *Kis-Csécs* község azon lakósai részére, kik önhibájukon kivül szoruit helyzetbe jutnak, vagy tüz, vagy más elemi csapás által károsultak, *1000 ftnyi alapitványt* tett, melyből az illetők kamatnélküli kölcsönt élvezhetnek. Az alapot a községek képviselete kezeli, a mely felett a felügyeletet a vm. torvényhatósága gyakorolja. Ezen ritka, nemes lelkületre való tett nem szorul dicséretre.

(**A tiszai ág. hitv. egyházkerület**) *Czékus István* püspök születésének 70-ik évfordulóját Rozsnyón f. hó 20-án ünnepelte meg, mely alkalommal a hegyaljai ev. egyházmegye s a miskolczi ág. hitv. ev. egyház képviseletében *Radvány István* felügyelő vezetése alatt számosan voltak jelen. Részt vett a lélekemelő ünnepségen *Péchy Tamás* egyházkerületi főfelügyelő is. Gömör Panyitáról, hol a jeles főpap született, irják nekünk, hogy a jubiláris napra onnan szintén küldöttséget inditottak. A g.-panyitai üdvözlő küldöttségnek egyszerü szép szavai mélyen meghatották az ünnepelt főpapot s örömkönyek közt vette át az igénytelen külsejü szülőházat mutató fényképet. Adjon a boldogságnak ez a szép napja ifjult erőt az érdemes főpapnak, hogy hőn szeretett egyháza- és a drága hon javára még igen sokáig munkálhasson.

(**A lokomobil- és cséplőgépkezelők**) esti tanfolyama a budapesti állami közép-ipariskolánál (Budapest, VIII. kerület, Sándortér 4. szám) jövő januar hó 2-án nyilik meg s március hó végéig tart. Beiratkozni lehet naponkint este 6 órától 8-óráig. Felvételi feltételek: a magyar nyelv birása, legalább 18 éves életkor, irni, olvasni tudás az illetékes elöljáróságtól kiállitott erkölcsi bizonyitvány. Tandij 5 ft. Vidékiek levélben is jelentkezhetnek.

Irodalom.

A „**Pesti Hirlap**", mely immár tizéves multra tekinthet vissza, ez idő alatt oly mélyremenő gyökereket vert a magyar ujságolvasó közönség minden rétegében, hogy ajánlásra nem szorul. Ha mégis ezt tesszük, arra az a gazdag programm indit minket, melyhez hasonlót egyetlen más lap sem hirdet ma olvasóinak a jövő évre. A „*Pesti Hirlap*„ politikai iránya marad a régi: magyar nemzeti politika, független szabadelvü irány. Ez irányban irják vezércikkeiket a legelső publicisták, mint: *Pulszky* Ferenc, *Schvarcz* Gyula, *Eötvös* Károly, *Törs* Kálmán, stb. A szépirodalmi részre a „Pesti Hirlap" jövőre az eddiginél is több gondot fordit, annyiban, hogy nem fog többé hoszabb regényt közölni, csak 2—3 hétig tartót s annál többször fog *eredeti novellákat* hozni nem kissebb iróktól, mint **Jókai Mór** és **Mikszáth Kálmán**, tehát napjaink két legelső és legnépszerübb irójától. *Mikszáth* Kálmán, ki immár 8 év óta tartozik a „Pesti Hirlap" belső munkatársai közé, folytatni fogja a t. Házból való karcolatok és napi tárcák irását is. A „*Pesti Hirlap*" rendes tárcairói sorába fognak ujévtől tartozni: *Ágai* Adolf, *Ambrus* Zoltán, *Barták* Lajos, *Beöthy* Zsolt, *Borostyáni* Nándor, *Eötvös* Károly, *Gozsdu* Elek, *Justh* Zsigmond, *Kenedy* Géza, *Kürthy* Emil, *Marczali* Henrik, *Mikszáth* Kálmán, *Radó* Antal, *Reviczky* Gyula, *Sebeök* Zsigmond, *Szabó* Endre, *Szécsi* Ferenc, *Tolnai* Lajos, *Törs* Kálmán, stb. Valóban oly gárda, melylyel nem minden lap dicsekedhetik. A „*Pesti Hirlap*" szinházi, napihir és távirat-rovatai ezentul is, mint eddig, leggazdagabbak lesznek minden lap között. A lap ugy bel-, mint külföldi hirei nagyrészt saját tudósitóktól *táviratilag* kapja. A „*Pesti Hirlap*" eddigi rendkivüli kedvezményét, melyet előfizetőinek nyujtott: *ingyenes heti zenemellékletet* ujévtől kezdve *havonként kétszer megjelenő sorsolási lappal* fogja tetézni, mely az összes nevezetesebb sorsjegyek huzási eredményeit közölni fogja s az *előfizetőknek ingyen küldetik meg.* Ismét egy oly ujitás, melylyel a „*Pesti Hirlap*" *egyedül fog állani a napi lapok közt.* A „*Pesti Hirlap*" most megindult uj regénye: **Ki a gyilkos?** érdekfeszitő francia regény. Ily lapért, mely enynyit nyujt előfizetőinek, valóban csekély árnak mondható a havi 1 ft 20 kr, s negyedévi 3 ft 50 kr előfizetési összeg, mely a „*Pesti Hirlap*" kiadóhivatalába (Budapest, Nádor-utca 7 sz.) küldendő, honnét kivánatra egy hétig mutatványszámokat is küldenek ingyen és bérmentve.

Budapesti Hirlap. Szerkeszti: *Csukássy József.* A „Budapesti Hirlap"-nak a hazai müvelt olvasóközönség vetette meg alapját. A lap eleitől fogva megértette a magyar közönség szellemét; minden pártérdek mellőzésével küzdött nemzetünk- és fajunkért, ez egyetlen jelszóval: ***magyarság!*** Viszont az ország legkiválóbb intelligenciája is azonositotta magát a lappal, fölkarolva azt oly módon, mely páratlan a magyar ujságirás történetében. A hazai sajtóban máig a legfényesebb eredményt a „Budapesti Hirlap" érte el; legnépszerübb, legelterjedettebb lap az országban. A külső dolgozótársak egész seregén kivül a szerkesztőségnek annyi belső tagja van, a mennyivel egy magyar lap sem dolgozik. Minden fontosabb bel- vagy külföldi esemény felől rendes levelezőn kivül ***saját külön tudósitó*** értesit közvetlenül; a távirati szolgálat immár oly tökéletesen van berendezve, hogy elmondhatjuk: nem történik a világon semmi jelentékeny dolog anélkül, hogy a „Budapesti Hirlap" arról rögtön ne adjon hü és kimeritő tudósitást. A ***„Budapesti Hirlap" politikai cikkeit*** Kaas Ivor báró, Rákosi Jenő, Gränvald Béla, Balogh Pál irják más kiváló hazai publicistákkal hiven a lap független, magyar pártérdekeket nem ismerő szelleméhez. ***Politikai hirei*** széleskörü összeköttetések alapján a legmegbizhatóbb forrásokból származnak. Az országgyülési tudósitásokat a gyorsirói jegyzetek alapján szerkesztik. Magyarország politikai és közélete felől távirati értesülésekkel látnak el rendes levelezőnk, minőkkel minden városban, sőt nagyobb községben is bir a lap: a ***„Budapesti Hirlap"*** távirati tudósitási manap már teljesen egy fokon állanak a világsajtó legjobban szervezett hirszolgálatával. Európa összes metropolisaiban Londontól Konstantinápolyig saját tudósitók vannak, akik ugy az ott történő eseményeket, mint az elektromos dróton oda futó hireket rögtön megtáviratozzák. A ***„Budapesti Hirlap" Tárcarovata*** a lapnak egyik erőssége s mindig gondot fordit rá, hogy megmaradjon előkelő szinvonalán. ***A napirovatokat*** kitünő zsurnalisztáik szerkesztik s a helyi értesülés ismert legügyesebb tudósitókra van bizva. Rendőrségi törvényszéki rovatai külön-külön szerkesztői a főváros sötét eseményeit is mindig oly hangon tárgyalják, hogy a „Budapesti Hirlap" helyet foglalhat minden család asztalán. A közgazdasági rovatban a magyar gazda, birtokos iparos, kereskedő megtalálja mindazt, a mi tájékozásra szükséges. A A regénycsarnokban csak kiváló irók legujabb müveit közöljük. De ezuttal még egy kedves meglepetéssel is szolgálunk olvasóinknak. 1889 január első napján **Jókai Mórtól** kezdünk egy uj regényt, melyet koszorus irónk *kizárólag* a „Budapesti Hirlap" számára irt. Jókai Mór uj regényének cime: **Aki a szivét a homlokán hordja** s mint a költő maga mondja, „egy modern czeregyéji mese." A regény egyike Jókai ama geniális, ragyogó alkotásainak, melyek már oly régóta az ő büvös körébe vonták az olvasó közönséget, s Jókait oly népszerüvé, hálványozottá tették, a minő soha még magyar iró nem volt. A regény eleje Magyarországon, a vége Mekkában játszik. Hőse egy nő. Jókai Mór uj regényének közlését *1889 január 1-én* kezdjük meg. Az előfizetés feltételei: Egész évre 14 ft, félévre 7 ft, negyedévre 3 ft 50 kr. egy hóra 1 ft 20 kr. Az előfizetések vidékről legcélszerübben postautalványnyal eszközölhetők e cim alatt: A „Budapesti Hirlap" kiadó-hivatalnak IV. kerület, kalap-utca 16. s zám.

Fekete selyemszöveteket 80 krtól 11 frt 40 krig méterjét (körülbelől 150 minőségben) szétküldi öltözet és darabonkint vámmentesen **Henneberg G. gyári raktára** (cs. és kir. udvari szállító) **Zürich**-ben. — Minták azonnal küldetnek. — Levelek 10 kr. portóval.

Egyesületi élet.

Nyilvános nyugtató.

A s. a. ujhelyi árvasegélyző és jótékony egyesület pénztárába befo'yt fizetésekről f. évi október 10-étől december 22-éig: 1. Uj alapitványt tett özv. gf. Somsich Imréné szül. Siskovich Mária urnő **ezer forint**; 2. Alapitványuk utolsó részletét egyenkint 10 ftot: Demjén Gusztávné, Sebeok Antalné, Jelenek Ádám, Dókus Mihályné; 3. 1888. rendes tagdijat egyenkint 3 ftot: Bencsik István Molnár István, Lehóczky Irma, Balogh Károlyné, Bodnár Péter, Boronkay Györgyné, Kovácsy Pál, Mayer Imréné, Major Istvánné, Margitai József, Meczner Mór, Oroszy Géza, Oroszy Gézáné, Payzsoss Andor, Kapy Lajos és uj tag Gyulay Lajos Adorján; 4. 1888-iki részben befizetett tagdij kiegészitéseül: Vay Tihamér grófné 1 ft; 5. Adományképen befolyt Halmay Imre szinigazgatótól bucsu előadás tiszta jövedelmének fele 55 ft 85 kr; 6 Kir. járásbiróságtól Geöcze Andor urnak perben megitélt 2 ft 71 kr.; 7. S.-a.-Ujhely város elöljáróságától Szende ruháinak elárverezéséből befolyt 12 ft, Strakosch szavaló müvész adománya 5 ft. Összesen 1164 ft 56 kr. — A régebben kimutatott összegekkel együtt **8214 ft 82 kr.**

S.-a. Ujhely, 1888. december 22.

Chyzer Kornél,
egyesületi pénztárnok.

Meghivó.

A zemplénmegyei egészségügybeliek kölcsönös segélyegylete *rendes évi közgyülését* jövő 1889. évi január 6-án délután S.-a.-Ujhelyben a megyeháza kistermében tartandja, melyre t. c. tagtárs urat tisztelettel meghivom.

S. a.-Ujhely. 1888. december 20.

Dr. Chyzer Kornél,
egyesületi elnök.

Nyilvános köszönet.

I.

Zimonyi Schwarcz Armin vasuti vállalkozó mérnök urnak, ki a vasuti 2-ik vágány épitésének tartama alatt munkásai közt esetleg felléphető járvány betegségek tovaterjedésének megakadályozása végett 10 ágyra teljesen felszerelt, de igénybe nem vett kórházának összes felszerelési tárgyait az országos vörös kereszt egyesület s.-a.-ujhelyi fiókjának ajándékozni szives volt.

Fogadja ezen nemes emberbaráti tettéért és kegyes adományáért az egyesulet hálás köszönetének kifejezését.

S.-a.-Ujhely, 1888. dec. 16.

Az elnökség:

Dr. Chyzer Kornél *Ambrózy Nándorné.*

II.

Özv. id. gf. Somsich Imréné szül Siskovich Mária Somogyvármegye mikei lakos és nagybirtokos ómtsga a s.-a.-ujhelyi árvasegélyző és jótékony egyesület alaptőkéjének gyarapitásához 1000

*) E tényképe a ronda sétatéren legelésző pulyka-csapatokat bizalmaskodó csoportokban szemlélteti. Szerk.

ftot adományozván, ezen az egyesület megalakulása óta eddig páratlanul álló nagylelkü adomány kezünkhöz jutását elösmervén és nyugtázván — azért egyszersmind egyesületünk nevében legmélyebb hálánkát és köszonetunket nyilvánitjuk.

S.-a. Ujhely, 1888. dec 20.

Chyzer Kornél, egyesületi pénztárnok. *Matolai Etele,* egyesületi elnök.

KÖZGAZDASÁG.

Felhivás

a Zemplénvármegyében felállitandó cukorgyár részére való cukorrépa termelésre.

T. Gazdatársak!

Az uj cukoradó-törvény meghozatalával hazánk azon nagy előnyben részesült, hogy a cukorgyárak immár nálunk eredménynyel és haszonnal dolgozhatnak, mi az eddigi viszonyok szerint alig volt elérhető, a miért is a magyar cukorgyárak eddig mindég háttérbe szorultak az ausztriai, cseh és kulföldi cukorgyárak versenyével szemben.

A törvénynek közgazdaságunk fejlesztésére nagy horderejü eme intézkedéseit a magas kormány is hazánk javára kivánván forditani, az ügyek élére állott, melynek eredménye már mostansag is egy Erdélyben és Nagy-Váradon létesitendő cukorgyár felállitássa iránti nagy mozgalom.

Hogy pedig a cukorgyárak felállitása mily nagy horderejü tényező mezőgazdaságunk rentabilitásának fokozására, igazolja azon lázas tevékenység, mely országszerte mintegy villanyütésre az érdekelt gazdaköröket edddigi tevéketlenségükből felrázta s minden alkalmas ponton egy cukorgyár létesitésére ösztönzi.

A Hatvanban felállitandó cukorgyár például egész vidékünkre is kiterjeszteni igyekezett hatását s Zemplén vármegye nem egy gazdája már szerződési viszonyba lépni szándékozott a Hatvanban létesitendő cukorgyárral.

Államkormányunk a felső és szomszédos Zemplén, Abauj, Borsod, Ung, Bereg és Szabolcs v.-megyék kozgazdasági viszonyainak javitására Zemplén vármegyében — a nagyváradi és erdélyi cukorgyárakkal kapcsolatban álló cukorgyárat szándékozik létesittetni, melynek biztositására legalább 5000 kat. hold jegyzendő a cukorrépa termelésére.

Ha ezen mennyiség a felső vmegyékben nem gyeztetnék, akkor az itt felállittatni tervezett cukorgyár okvetlen az ország más és alkalmas vidékén fog felállittatni.

Ezen cukorgyárakat — egy megfelelő biztositékkal biró gyáros vagy konzorcium állitja fel, a mely a gyártól 100 kilometerre fekvő bármely vasuti állomáson átadott cukorrépa 12%-os foktartalmának m. mázsájáért 70 krt, a 15%-osért pedig már 85 krt, és igy minden magasabb fokért aránylagosan többet s pl. a 18% fokuért már 1 forintot fizet, de a vetőmagot, 35% répaszeletet 56 kiló gyári salakot trágyázásra minden beszolgáltatott m. m. után ingyen adja vissza a termelőnek.

Minden 100 kilometeren belől eső vasuti állomásról a répának a gyárig való szállitása a gyáros terhére esik.

A szerződés feltételei velünk kozoltetvén, azokat a S.-a.-Ujhelyben f. évi december hó 12-én tartott szukebb körü értekezleten — a magas kormány megbizottjának közbenjottével tárgyalás alá vettük s némi csekély módositással elfogadhatónak itéltük, a mely szerződés feltételei azonban, ha az 500 hold már jegyezve lett, a gyárossal lesz véglegesen megállapitandók.

E szerződésnek alapján ezen a szükebbkötü értekezleten, mint a mellékelt aláirásokból kitünik már 2000 kat. holdon felül jegyeztetett — és csupán vármegyénk gazdái közel 4000 holdat fognak jegyezni; ez igazolása annak, hogy a magas kormány nagy horderejü kezdeményezése felső vidékünk áldását képezheti s anyagi helyzetünk javitása most már ennek felkarolása által egyedül önakaratunktól függ.

Tisztelt Gazdatársak! Testvéri és szomszédos bizalommal nyujtjuk jobbunkat, hogy vármegyéink sanyaru anyagi helyzetének javitására kezet fogva, e cukorgyárnak vidékünkön való létesitését közös akarattal s vállvetett munkássággal biztosithassuk s azon testvéri őszinte kéréssel küldjük meg a szükebb értekezlet határozatából a . . . . számu aláirási ivet, hogy azt kitölteni, a termelendő holdak számát jegyezni s mindama barátaival is jegyeztetni méltóztassanak, kik eme vállalat nagy horderejét felfogva, annak áldásában részesülni kivánnak. Mennel nagyobb lesz ezen aláirás eredménye, annál nagyobb kedvezményeket fogunk elérhetni, a miért is lelkes közreműködését közös ügyün érdekében testvéri bizalommal és barátsággal kérjük

A mellékelt aláirási ivet folyó évi december hó 30-ig vármegyénk főispánjához S.-a.-Ujhelybe *okvetlen visszaküldeni kérjük.*

Különösen hagsulyozzuk, hogy a mostan tett jegyzések, mig a végleges szerződés a gyárossal meg nem köttetett, nem kötelezők; de mert a jegyzett holdak számától függ az itteni cukorgyár létesitése, azért feltétlenül kell tudnunk, hogy testvér vármegyéink szövetkezve — hány holdon képesek cukorrépát termelni.

A tágabb körü értekezlet S.-a.-Ujhelyben a vármegyeháza nagytermében 1889. évi január hó 7-én délelőtt 10 órakor fog megtartatni, melyre ugy t. cimed, valamint minden ügybarát megjelenni tisztelettel felkéretik.

Kelt Sátoralja Ujhelyben, 1888. évi december hó 12 én.

Molnár István, főispán. *Vlozmándy Ödön,* gazdasági egyesületi h. elnök.

Löcherer Andor, gazdasági egyesületi titkár.

Felelős szerkesztő:
HORVÁTH JÓZSEF.
Főmunkatárs: DONGÓ GY. GÉZA.
Kiadótulajdonos: ÖZV. BORUTH ELEMÉRNÉ.

HIRDETÉSEK.

HIRDETMÉNY.

A sátoralja-ujhelyi takarékpénztár rendes évi közgyülését

az intézet helyiségében 1889. évi január hó 27-én délelőtt 10 órakor tartja, melyre az intézeti részvényeseket ezennel tisztelettel meghivom.

Tárgyai:

a) az igazgatóság és felügyelő-bizottság jelentésének, valamint a zászámadásnak beterjesztése, ebből kifolyólag ugy az igazgatóság, mint a felügyelő bizottságnak a felmentvény megadása;

b) a tiszta nyeremény felosztása iránti intézkedés, ennek kapcsán az évi osztalék megállapitása;

c) elhalálozás folytán az intzeti elnök, esetleg egy igazgatósági tagnak megválasztása;

d) esetleges inditvány tárgyalása.

S.-a.-Ujhely, 1888. deczember hó 20-án.

Diószeghy János,
intézeti igazgató.

1—3

TK. 3255/1888. sz.

Árverési hirdetményi kivonat.

A szerencsi kir. jbság, mint telekkönyvi hatóság közhirré teszi, hogy Dr. Szabó Gyula és társa végrehajtatóknak Hubay Miklós és társai végrehajtást szenvedők elleni 430 frt tőkekövetelés és járulékai iránti végrehajtási ügyében a szerencsi kir. járásbiróság területén lévő, Tállya község határában fekvő, a tállyai 347. sz. tjkvben (1836—1837) hr. sz. Ujfalun lévő, Mura György és neje szül. Turányi Zsuzsánna tulajdonául felvett szőlőnek 1/3-ad részére 102 frt becs- és kikiáltási árban, az ugyanazon számu tjkvben 2/3-od részben Knizner Sándor és neje szül. Demuth Tini, 1/3-od részben Hubai József, 1/3-od részben kisk. Szentmiklóssy Mária nem adósok és 1/3-od részben adós Hubay Miklós tulajdonául felvett 2355. hr. számu, a Koldun lévő szőlőre az 1881. 60. t. cz. 156. §-a értelmében egészben 24 frt becs- és kikiáltási árban, továbbá a tállyai 1679/a sz. tjkvben kisk. Szentmiklóssy Mária tulajdonául 1/3-od részben felvett (1072—1073.) hr. sz., a Cserepesen lévő szőlőből birtok illetőségére 103 frt 33 kr. becs- és kikiáltási árban, végül a rátkai 234. sz. tjkvben Hubay Miklós és kiskoru Szentmiklóssy Mária tulajdonául felvett 575. hr. sz., a Tállyán lévő szőlőre 366 frtban ezennel megállapitott kikiáltási árban az árverést elrendelte és hogy a fennebb megjelölt ingatlanok, nevezetesen pedig a tállyai ingatlanok f. 1888. évi deczember hó 27-én d. e. 10 órakor Tállya nagyközség házánál, a rátkai ingatlan pedig 1888. évi deczember hó 28-ik napján d. e. 10 órakor Rátka község házánát megtartandó nyilvános árverésen a megállapitott kikiáltási áron alul is el fognak adatni.

Árverezni szándékozók tartoznak az ingatlanok becsárának 10%-át, vagyis 10 frt 20 krt, 2 frt 40 krt, 10 forint 33 krajczárt, 40 forint 40 krajczárt, 25 forint 20 krt és 36 frt 60 krt készpénzben, vagy az 1881. LX. törvényczikk 42-ik §-ában jelzett árfolyammal számitott és az 1881. évi novem. hó 1-én 3333. szám alatt kelt igazságügyminiszter rendelet 8-ik §-ában kijelölt ovadékképes értékpapirban a kiküldött kezéhez letenni, avagy az 1881. LX. t. cz. 170. §-a értelmében a bánatpénznek a biróságnál előleges elhelyezéséről kiállitott szabályszerü elismervényt átszolgáltatni.

Kelt a kir. jbiróság, mint tkkvi hatóságnál Szerencsen, 1888. október hó 1-én.

Kiss György,
kir. aljbiró.

Bérbeadandó lakások.

Alólirottnak a tulajdonat képező nagyhid melleti ujonnan épült házában **egy** ó szoba-, konyha-, kamara- és fatartóból, — **két** 3 szoba-, konyha-, kamara- és fatartóból, — **egy** 3 szoba-, alkoven-, konyha-kamara- és fatartóból, — **nyolc** 1 szoba-, konyha-, kamara- és fatartóból álló lakás 1889. április hó 24-, esetleg január 24-től bérbe adatik. Ertekezni lehet a tulajdonossal.

S.-a.-Ujhely, 1888. dec. 15.

Dókus Gyula.

Eladó erdő.

A magyar t. Akadémia széphalmi birtokához tartozó 107 holdas erdö akár örökáron talajostul, akár csak a fája eladó. Bövebb értesitéssel szolgál

Dr. Chyzer Kornél,
ezen birtok felügyelője.

COGNAC

CZUBA-DUROZIER & Cº
FRANCZIA COGNACGYÁR
PROMONTOR

A vegytani müintézet
(Laboratorium) által megvizsgáltatván, **francia cognakkal egyenértékünek és orvosi czélokul ajánlatosnak** találtatott.

Egyedüli főraktár:

DEUTSCH JÓZSEF FIA
kereskedése,
S.-A.-UJHELYBEN.

9—10

LEGALKALMASABB

Karácsonyi és Ujévi ajándékul

ajánljuk a legujabb divatu

NÉVJEGYEKET

valamint dobozokban lévő

díszes levélpapirokat,

melyek nálunk igen olcsó áron készittetnek és kaphatók.

A „Zemplén“ könyvnyomdája.

Gazdasági gépraktár.

Szalon, kő és pirszén (conks)

BEHYNA TESTVÉREK

vas- és füszerkereskedőknél Sátoralja-Ujhelytt

megrendelhetők **többféle szinü**

márvány és granit

síremlék és asztallemezek

a legolcsóbb áron.

Többféle mintakövek és rajzok megtekinthetők.

Czémentraktár.

Mindenféle ásványvizek.

Van szerencsém a nagyérdemü közönség tudomására hozni, hogy 24 év óta fennálló

füszer- és vegyes kereskedésemet

a téli idényre erősen ellátva a lehető legolcsóbb árakkal rendeztem be, s a nálam vett árúk ugy az árak, valamint minőségüket véve, a háztartásnál nagy megtakaritást hoznak.

Nevezetesebb áruimnak árjegyzéke a következő:

Kávé kiloja 1 frt 60 krtól 2 frtig; különleges fajok 2 frt 20 kr.

Czukor	egész süveg	kiloja	44 kr.
»	kimérve	»	46 „
»	koczka	»	47 „
»	liszt	»	47 „
Rizs-kása	1 kilo 16 krtól		36 » ig.

Lisztek a napi árakban minden fajban.

Szappan	szegedi 1 kg. 28 kr. táblába 1 kgr.		26 kr.
»	kernbarna	»	24 „
Petroleum	szalon	»	24 »
»	amerikai 1 csillag	»	28 »
»	császár belföldi	»	32 »
»	» 3 rózsa amerikai	»	40 »

ugyancsak literenkint 4 krral olcsóbban.

A legjobb minőségű **„Apolló-gyertya“** ½ kilos csomag 6-os, 8-as — 36 kr.

Ugyanaz bécsi font, 560 grammos 4-es 6.8 a — 42 kr.

Kapható mindenkor saját készitményü **patkány- és egérirto** szerem, nem veszélyes és egészen biztos hatásu!

Továbbá ajánlom nagy raktáromat mindenféle bel- és külföldi **rum- és cognakból** és ipari czélokra engedélyezett **szeszt** a legolcsobb napi áron.

Tisztelettel

Malártsik György.

Eddig még fölülmulhatatlan.

Maager V.-féle

cs. kir. szab. valódi tisztitott

CSUKAMÁJOLAJ

Maager Vilmostól, Bécsben.

Az első orvosi autoritások által megvizsgálva, **könnyü emészthető hatása** végett gyermekek részére is, különösen ajánlható; mint legtisztább, legjobb, legeredetibb és általánosan elismert leghatásosabb gyógyszer **mell- és tüdőbetegség** ellen, **gümö, sömör, daganatok, bőrkiütések, mirigybetegség, gyöngeség** stb. ellen.

1 üveg sárga olaj 1 frt, 1 üveg fehér olaj 1 frt 50 kr.

Kaphatók a gyári raktárban:

Bécs, III. Bez. Heumarkt Nr. 3.,

valamint valódi minőségben Ausztria-Magyarország gyógyszertáraiban és minden nagyobb füszerkereskedéseiben.

Sátoralja-Ujhelyben: csak *Zlinszk J.* ur gyógyszertárában. 11—18

Január 1-vel uj előfizetést nyitunk a

XIX. évf. „MERCUR“ XIX. évf.

hiteles sorsolási tudósitóra.

A **„MERCUR“** az összes bel- és külföldi sorsjegyek, záloglevelek, elsőbbségek, kötvények, részvények stb. teljes, pontos és könnyen áttekinthető sorsolási jegyzékeit közli.

A **„MERCUR“** pénzügyi részében az európai pénzpiacz általános helyzetét illető czikkeket tartalmaz, valamint minden a nemzetgazdaság, kereskedelem és közlekedésügy terén előforduló tudnivalót illető hireket és közleményeket.

A **„MERCUR“** havonkint 2—3-szor, nyomban minden fontosabb huzás után jelenik meg magyar és német szövegben.

Minden évi előfizető ingyen kapja a „Mercur“

sorsolási évkönyvét 1889-ik évre,

mely az összes 1888. év végéig kihuzott és még be nem váltott sorsjegyek jegyzékét tartalmazza. Ingyen adjuk továbbá az

általános sorsolási naptárt 1889-ik évre,

mely az összes európai sorsjegyek pontos huzási naptárát tartalmazza.

Ezen óriási anyaga daczára a lap előfizetési ára

egész évre csak 2 frt.

bérmentes postai szétküldéssel együtt. — Próba-előfizetés fél évre 1 frt. — **Mutatványszámok ingyen.**

A „Mercur“ kiadóhivatala Budapest, Dorottya-utcza 12.

Sirkövekre feliratok vésése és aranyozása

SIR-EMLÉK-KÖVEK NAGY RAKTÁRA.

Sirkövek ujbóli tervezése

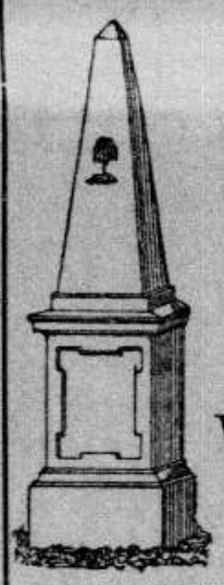

BURGER ADOLFNÁL

S.-A.-UJHELYT

Főutczán, a „Vörös ökör“ vendéglő épületében.

MINDEN IDŐBEN

nagy választékban tartok s kivánatra felállitok

POROSZ SZÜRKE MÁRVÁNY,

VÖRÖS MÁRVÁNY

és homokkő sirkövet.

Jutányos áron készittetnek.

Tisztelettel

BURGER ADOLF

vállalkozó. 23—

Sürgönyczim: **Burger Adolf S.-a.-Ujhely.**

Kivánatra képes árjegyzék megtekintésül bérmentve küldetik.

Eladó

Lasztóczon a Viczmándy Viktor-féle belsőség, mintegy 9 hold kert luczernás és zöldségtermelésre kiválóan alkalmas föld, lakás, magtár és istállóval. Alkalmas nyaralóul is kinálkozik. **Továbbá eladó Márkon körülbelül 1600 mtr mázsa igen finom apró idei termésü réti sarju.** Bővebb felvilágositást ad Nagy-Kövesden (p. állomás)

Szerdahelyi Vincze.

Nyomatott a »Zemplén“ gyorssajtóján, S.-a-Ujhelyt.

Tekintetes Akademia!

A szépkalmi erdő értékesítésére vonatkozólag van szerencsém a következő javaslatot előterjeszteni:

Az erdőnek kihasználását megelőzőleg az erdőtörvény értelmében rendszeres és költségesebb üzemtervet kellene készíttetni, melynek szakemberek általi elkészítteltetésére nézve a mult nyáron megtettem a kellő lépéseket, mely azonban az erdész akadályoztatása folytán abba maradt.

Idő közben Kaplan Ferenc tanyáján megye közigazgatási erdészeti bizottságától az idemellékelt határozatot, mely a másodikt napon az Akademia erdeje határában kivatalból intézkedik.

Ezen intézkedés értelmében nekünk évenkint csak egy egész és 34/100 kat. hold értékesítése van megengedve. De ha rendszeres üzemtervet készíttetnénk is,

akkor is alig lehetne annál több fát értéke-
síteni évenként, mivel jövedelme majdnem
egészen felemésztené az erdőnek fizetésére, mely
ki az erdő kihasználása mellett elkerülhetlen.
Az erdőnek rövidebb idő alatt való értékesíté-
sére a mint Ronnay ajánlja kivágatnék,
mely eljárás tekintetben az erdő Korára meg-
adatnék ugyan, mint azt illetékes helyen
hallottam, de azon feltétel alatt, hogy a kivágott
erdő területe a tolvaló, vadon heverendő,
és a mi igen nagy költséggel járna, részben
beültetendő s ezután lemészkezésszerűleg folyto-
nosan őrizendő. Ezen módon az erdőből 4-5 év
alatt bevett jövedelmet, évek során át minden
további jövedelem nélkül vissza kellene fizet-
ni adni, sőt talán még meg is fosztani.
Nem maradna tehát egyéb hátra, ha az
erdőt értékesíteni óhajtják, mint azt talajvi-
szonyai eladni, mert így ki területnek kezelése és
fellügyelete aránytalanul sokba kerül.
Így tanácsot kapva a legilletékesebb helyről
a közelebbi erdőtiszti (1 akad.) állás be ő Nagyságával, ő is leg-
célszerűbbnek találta az erdőnek így módon
való értékesítését. Miért is határozva Buda-
pestről a helybeli Templei laphan közlöttet.
tem, hogy az erdő eladó. 2./ alatti mellékelt.
Sok oldalról való üres kérdezősködés utána
concrét ajánlat mai nagy csak egy érdekelt

Glück Adolf rudabányácskai fakereskedése,
ki kosszú adósságai után a következő
feltételek mellett kaphandó az erdőt megveszi,
ha az üzlet 14 nap alatt ~~t~~ megköthető",
hogy t. i. még a ~~szerződést~~ télen szerződés az
első részletet leszámolhassa.
Glück ajánl a 107 hold erdőért, mely kel
részben tölgyes, kel részben bükkes s részben
vegyes s mintegy 55-60 éves, 7000 o. é. fkot
akarja fizetni a vételárból, hogy a vételárt 3 év alatt
fizesse és pedig 1889 márczius 1jén 500 fkot, - ~~augusztus~~
junius 1jén 500 fkot, - augusztus 1jén 1000 fkot;
1890 márczius elsején 1000 fkot, julius 1jén 1000 fk
1891. márczius 1jén 1500, decemb 1jén 1500 fkot.
a vételárból időközben kamatot nem fizet.
Biztosítékképen, arról mig a vételárt teljesen
le nem fizeti, az erdő az ő nevére által nem
iratik - és fát csak annyit vágat, a menny
az általa időközönként fizetett összegek fedé-
nek felel meg.
Ő a talajt ha mélyül kolvanként tett
fordítva beszíli s a ha kivágatása után
kész azt ezen az áron vissza is adni.
S ejnen ezért mint felperestető, ki az erdőt
csak a ha értékesíthetése okáért veszi, a szer-
ződést úgy óhajtja megkötni, hogy az alá-
la fizetendő százalék terhére, hogy a szerző-
désben neki a ha 6000 fkért és az erdő
talaja 1000 fkért adatik el.

Részemről az erdőnek örökáron való eladását
javaslom, egyrészt az erdő semmit nem jövedelmezett
. terület értékesítésének okáért, másrészt mert
a szomszédos erdőknek, melyeket nagy részt
ugyancsak fakereskedő hasonló áralon vásárolt,
napról napra jobban haladó letarolása mellett,
a lelki erőnket a pesszimizmustól illetve bajtól
megóvni nak drága kerülő kaviárja által lehet
lesz lehetséges.
Döntő kinyilatkozás iránt az ár i elfogadható-
nak kantom és ifjuerőe az árlejtések megtétele
és ürlettárgynak emberek i még attól i kantok,
hogy ha a kétségtelen Akarmin árverésen el-
adni rendelné, kalán még az igy ajánlott összet
jet sem kapnok meg, mert vidékünkön minden ily-
nemü vállalat épen ugy mint mindenn állami gyár-
kezés a nyilvános árverések daczára a szó leg-
jes értelmében monopolisálva van.
Wintermitz Vilmosnak, ff Szláray Antal
ur erdőmesterének, kivel az erdőt megnézetem
jelentését 3./ alatt ide mellékelve, kérem
a kk. Akarmint, hogy ez ügyben sürgő-
sen intézkedni s engemet a kiemelt irányt
alkalmi Kegyes kerjét.
Kiváló tisztelettel
S. a. Ujlak 1889 január 22
Thyker Kornél
Szjhalmi jegyző

Magyar Tudományos
AKADÉMIA
Főtitkári hivatal.

Érk. 1889. jan. 24.

48.

Dr Chyzer Kornél

javaslata a Szépalcsi

erdő eladására vonat-

kozólag

Tekintetes Akadémia!

Szépkalomra vonatkozólag van szerencsém a következőket jelenteni illetőleg előterjeszteni:

1. Az erdőt, mely szakértők becslése szerint 55–60 éves és jó karban van, addig nem értékesíthetjük, míg az erdőtörvény értelmében üzemterveink nem lesz. Ennek elkészítéséről Glósz Alajos Zemplénmegyei erdészt biztam meg.

2., Koch Henrik műépítész mától arról értesülvén, hogy neki már régibb megbízatás folytán még a Mauzoleumra díszes vasrácsos ajtót, továbbá a mult óben vasráccsal bekerített sírra feliratos sírkövet vagy jobban mondva kőlapot, – végül a sír körül oszlopos hegyes drótu kerítést kell készíttetni; az utóbbi két megrendelésre nézve bátor voltam Koch urat felkérni, hogy azt mind addig ne foganatosítassa, míg e tárgyban a Tekintetes Akademia újabb határozatát ki nem kérem.

S most bocsánatot kérve ibynemü beavatkozásomért, bátor vagyok figyelmeztetni a Tekintetes Akadémiát, hogy az oszlopos és hegyes drótu kerítés a sír körül, élő sövénynyel jól kerített kert közepette míg egyrészt teljesen felesleges, másrészt a

díszes

díszes sírt elétlelenítő volna, de egyáltalában
ily helyre nem is illő.

Kérem a tekintetes Akadémiát, hogy e kerítés megrendelését, melynek elkészítésével Koch úr az illető drót-gyárost szerencsére még meg nem bízta, visszavonni kegyeskedjék. A réa szánt jelentékeny összeggel más elkerülhetlen teendők költségei lesznek fedezhetők.

A bekerített sírra Syenitkő-lap van megrendelve ily felirással „Kazinczy Ferencz született ekkor- meghalt ekkor". E kőlapot, mely a bekerített sírfelületnek alig harmadrészét fogja fedni, Koch úr a sírra nem vízszintesen, hanem ferdén fektetni akarja, a mi határozottan nem szép lesz.

Ha e kőlap, mely szemben a Mausoleummal igénytelen nézetem szerint egészen felesleges, már el nem maradhat, úgy kérem a Tekintetes Akadémiát, méltóztassék elrendelni, hogy az (az általam borostyánnal egészen beültetett) sír közepére és vízszintesen helyeztessék el.

A tervezett feliratot, Kazinczy itt lakó utódai nagy nehezteléssel vették tudomásul, a mennyiben az ugyanazon sírban, férje oldalán fekvő anyjuk illetve nagyanyjuk emlékét, melynek sírkeresztjét és a rácsos új sír felállítása következtében félre kellett tenni, mellőzve látják.

S miután e hant csakugyan Kazinczyt és nejét fedi, az én kérelmem is oda terjed, hogy a család óhaját tekintetbe venni

és elrendelni kegyeskedjék, hogy a felirat még ezzel megtoldassék „és neje Gróf Török Zsófia született 1780 február hó 19-én meghalt 1842 február 14-én."

3, A Mausoleumot körülvevő 14 kat. holdnyi kertre vonatkozólag tiszteletteljesen jelentem, hogy mikor annak gondozására reám bizatott, azt rendben találtam ugyan, - de olyannak, a mely egyszerűségénél fogva ákáczaival és nyárfáival egy általában nem felel meg sem a díszes Mausoleum környezetének, sem a hely fontosságának és legkevésbé a tekintetes Akadémia méltóságának. Ennek a Mausoleumhoz méltó átalakítását elkerülhetlennek látom. (tot)

Hogy erre nézve tervet készíthessek, kénytelen voltam legelébb a kerek felmérést is róla derékrajzot készíttetni.

Továbbá hogy park alakításáról, de csak a meglevő egyszerű kert illő fentartásáról is szó lehessen, mindenekelőtt vízről kellett gondoskodnom, mely ez agyagos szárazdombon csak nagy mélységben és kis mennyiségben kapható.

Bármily drága kútnak ásása tehát czélra nem vezetne.

Van azonban a Mausoleumtól 300 és egynehány méternyi távolban az Akadémia földjén egy igen bő forrás, melyből állandóan patak folyik. Ennek bevezetése a parkba minden díszítésnek alapfeltétele.

Az V-ik kerületi Sas-hegyben levő m. kir. kulturmérnöki hivatal vezetője Tanagó Lipót főmérnök úr általam felkérve, szíves volt a helyszínén a kellő lejtméréseket megtenni és ezen vízvezetékre a tervet és költségvetést

díj nélkül elkészítem s megígérni, hogy a víz bevezetési munkálatok hivatalának felügyelete és vezetése mellett fogja foganatosítatni. A tervet, műszaki leírást és költségvetést van szerencsém ide j. mellé lelve bemutatni.

Ezen költségvetés szerint a vízvezeték a parkban betonból epitendő medenczével együtt 1242 frba kerülne, csakhogy ez összegben a belső falazattal épült medencze 605 frttal szerepel. Elhagyva ezen nélkülözhető medenczét, melyre, ha parkalakításkor tavat csinálunk, különben sincs szükség, a tervezett vízvezeték költségei legfeljebb 600 frtra mognának, minthogy a projectozó munkás utiköltsége, ellátása és éjtszái napidija is elesik, a mennyiben ehhez értő ügyes munkást az északkeleti vasut itteni nagy gyárelepének vezetője lesz szives olcsóbb áron rendelkezésünkre átengedni.

Tekintve azonban azon körülményt, hogy a vizet azon pontról a hol a medencze tervezteték, ismét vascsövekben kellend a park másik oldalára átvezetni, a költség még 100 frttal emelkednék.

Kérem a tekintetes Akadémiát, hogy ezen elkerülhetlen és halaszthatlan munkálat foganatosítására nekem a meghatalmazást megadni se czélra 700 frtot utalványozni méltóztassék.

Jelenleg az egész kert területén kut nincs s vízhordásra a fent említett patakból lovat tartottunk, mely a mult héten elhullott. Ujabbat most

j./

2./

700

szerezni feleslegesnek tartok, javaszig
Különben sem lévén reá szükség s
a vízvezeték költsége ennek beszerzési
költségével is keresbednék.

H.) A másik elkerülhetlen kellék, melynek
készítetésére nézve szintén felhatalma-
zást kérek: kapu a kertre.
Most a Kazsa felé vezető országuttal
párhuzamosan futó s ettől csak az út
sánczа által elválaszlott élő sövény-
ben látandó 5 méternyi ür jelzi
a park bemenetét, a melyen min-
den állat szabadon bemehet a kertbe.
A sir körül lerovandó fogas drót-keri-
tés költségei ide volnának fordítandók,
csakhogy nem elegendők, mert a kapu-
nak a Mausoleumhoz illőnek, monu-
mentalisnak kell lenni. A kapunak
Koch épitész ur által készitett tervét
és a költségvetést van szerencsém ide
2./ j. mellékelve beterjeszteni. E szerint a
kapu 853 ftba kerülne a Budapestről
a helyszinére küldött munkások élel-
mezésén és lakbérén, továbbá a vas-
alkatrészek csomagolási, szállitási és
felállitási dijain kivül.
Van azonban S.a. helyben ügyes
mükovács, ki jelenleg is hasonló ka-
put dolgozik, s a terv szerinti ka-
put kovácsolt vasból 240 ft helyett,
150 ftért kész elvállalni és csomago-
lási meg szállitási dij nélkül felálli-
tani. Nyilatkozatát ide mellékelem.
A kőmunkánál is képes leszek
még részben helybeli munkát al-
kalmazásával

levonást eszközölni, úgy, hogy a kaput Koch
úr tervei szerint s az ő közreműködésével
750 pforint fel tudnám állítani, ha a te-
kintetes Akadémia kegyes beleegyezését meg-
adja.

5. A kertnek a Mausoleumhoz méltó parkká
való átalakítására vonatkozólag elismert
szaktekintélyhez Pecz Amrin budapesti
műkertész urhoz fordultam, ki a helyszí-
nére kirándulván s a kert környezetét, és
kilátási pontjait is szemügyre véve, a mellé-
kelt tervet állította össze. A tervhez csatolt
költségvetés szerint a kert ibyetén átalakí-
tása 2312 ftba kerülne a tervbe rajzolt tó
nélkül, melyet egyelőre, míg a vízi viszo-
nyokkal jobban meg nem ismerkedünk,
különben sem volna tanácsos ásatni.
Itt is azonban több tételt megtakarít-
hatni, de 2000 forint összegre volna szükség.

6. Mint már június hó 13ikán kelt, a sáros-
patoki főiskola és s.a.ujhelyi gymnási-
um által rendezett közös Kazinczy ün-
nepélyről beadott jelentésemben is jeleztem,
hogy hiánynak tapasztaltuk azt, hogy
Szöphalmon nincs hely, hol az ünneplő
közönség, vagy különben is oda kiránduló
k az időjárás viszontagságai elül meg-
oltalmazhatnának. Ha az említett iskolák
által rendezendő ünnepélyeket évenként
is mélelni akarjuk, úgy ily pavillonról
is kell gondoskodni.

Erre is készíttettem tervet Koch úrral
melyet ide mellékelek. A költségvetés sze-
rint ily pavillon, mely Pecz parkterv[illegible]en
a park délkeleti zugában a Mausoleummal
szemben van elhelyezve, 2274 ftba kerülne.

Az 5 és 6 tétel alatt említett park alakításra és pavillonra nézve most csak elvi határozatot kérek, s azon esetben ha ezek foganatosítására kimondatnának alázatosan indítványozom, hogy az ügy végrehajtásával néhány tagból álló választmány bízassék meg, melynek tagjai Becz és Koch urakkal valamint velem érintkezve az ügyet fennakadás nélkül folytonosan intézhetik.

A fent említett kiadások fedezetére vonatkozólag tiszteletteljesen jelentem, hogy a birtoknak mostani 1200 frtnyi bruttó jövedelméből eddigi tapasztalatom szerint, az adó és kert kezelési költség levonása után évenként 400-450 frt marad fel tisztán, mely az említett beruházásokra fordítható, az erdő jövedelmén kívül, melyből, ha annak kellő kihasználását a kormány a legközelebbi 5-8 év alatt megengedendi, minden beruházás fedezhető.

A mennyiben azonban az erdő még a kormánytól esetleg kinyerendő engedély mellett (midőn szomszédaink br. Jemnyey tömeg, Gf. Károlyi László, Dókus Ernő sat. a jának nagy mennyiségével árasztják el a piacrot) is egyszerre az itteni viszonyok mellett nem értékesíthető, másrészt a tervbe vett ujitásoknak hosszabb időn át tartó foganatosítása többe is kerülne, szerény véleményem szerint a szükséges összegek egyszerre volnának e célra előlegezendők.

A fent előadottakat a Tekintetes Akadémia kegyes figyelmébe ajánlva, kiváló tisztelettel maradok

S.a. Ujhely 1888 October hó 7-én.

A Tekintetes Akadémiának

alázatos szolgája

Thyszer Kornél

Szépkalui felügyelő"

1. 1. 2. 3 és 4. mellékletekkel

A 3ik melléklet egyik része külön nagy csomagban ugyan postán.

Chyzer Kornél
Szépkalmi felügyelő
előterjesztései a
„Lecedo" ujlaisorra vo-
natkozólag

mély belátás- bölcsesége Bernt
támogatásában rejlik-tevő
hely Dörre beosztása a
tudomány jövőre lehetőleg vál-
lalatot vagyok pártfogói
sába ajánlva vagyok
legmélyebb tisztelettel

a Tekintetes m. t. Akademiának

legalázatosabb szolgája

Budapesten 1889. április 15-én.

Spiegler Gy. Sámuel
a m. t. Akademia segélyzése mellett
megjelent „Hébe Bölcsészet c. m.
Szerzője. — Budapesten Királyutcza 21.

48
1889

Tekintetes m. tudom. Akademia!

Halhatatlanság nélkül az
ember hamvában Hasonlat
viselné és nem lenne más mint
nyomorult földi-futó 4 éjjel-
nappal, vétel és viha közt,
bolyongana a nélkül, hogy
menhelyre rendnyugodhetik.

Ha az emberen a megvál-
más képe erőt vett, elet
Kedve elkeseríthetik, és ter-
Kotes hajtama minden jó és
nemes iránt eltompúl.

A halhatatlanság eszméje
a bölcsészet, kit és erköltsi, a
civilisatio és hámas osztlopaira
sarkKöve; azért is a bölcsészek
minden korban ostorozták,
és vetik a halhatatlanság
megmutatására do mindeddig
siker telenül.

A dialectika élesszegű,
épít és rontó, úgy, mint a
bölcseletek egy része bebizo-
nyított, másoknak megcáfolhatat-
lan évek során át folytatott ki-
vételeknek nyomán arra vo-
natkoztam, hogy a mindenség
a bolhatatlanság mellett és
ellen szóló okoknak megvizsgálását te-
kinteteses m. t. Akademiánk
elibe, miközben méltóztassék
e munkát kiadatni

Minden szerző az általam kijelölt oldalhely
kifejezéseket mellyek akad. előadásaiba semmi fön
akadt ben valók – előadásaiból készségesen törölte.
a dolgozat kinyomatása ellen, véleményül kifejezte
nem lehet.

Budapest 1849 április 25

L. Lenhossék

49
1889

MAGYAR
TUDOMÁNYOS
AKADÉMIA.

Budapest 1889 április 27-én.

Nagyságos uram!

Van szerencsém Ide mellékelve Szádeczky Lajos
ur hagyaték szétfoglalási eljárásában a tőlektől
Magyarországon ideiglenes birtokkörben levő
mel általadandó, hogy Kimpenhatásánál
szóló véleményt mondani méltóztassék.
Kiváló tisztelettel

Szádeczky Lajos l. t. úrnak fenn jelzett értekezését,
mely szerzőnek és a kútfők alapos használásáról és
tanulmányozásával kí van dolgozva, annál inkább ki-
érdemes találom, mert a hazai ipar nak története benne
nevezetes felvilágosítást fog nyerni. Budapest 1889. április
hó 29-én.

570
1889

Nagyságos
Dr. Wenzel Gusztáv akad. ig. tagnak

50
1889

180/9

München, 18. Januar 1889

Schein

über den Empfang des nachstehenden an den Unterzeichneten auf 4 Wochen aus der K. b. Hof- und Staatsbibliothek verabfolgten Werkes:

Cod. lat. 5141. 1963 8.

Mit dem Ausdrucke des ausgr. Dankes sende ich die Handschriften zurück.

Wert: 600 M.

Diesen Leihschein erbitte wie amtlich unterzeichnet zurück.

Budapest 1889 d. 25 Jan.

Dr Fraknói General-Sekr der ung. Akad.

Magyar Tudományos
AKADÉMIA
Főtitkári hivatal.

Érk. 1889. jan. 25.

51.

Tekintetes
Dienes Kálmán tanárnak Lőcsén
Budapest 1889 május 11én

A f. é. május 2án kelt
levele alkalmul szolgál
arra, hogy a tekintetes
vadászok törvényeket tár-
gyaló munkáját a II oszt.
hálye hegnap tartott
értekezletén előterjes-
tem. Az osztály
a munka szerző által
adatadást hasznavehetőnek,
van szerencsém a Tekin-
tet ezen Kérésé-
nek eleget tenni, hogy abban
a tisztelegés mondásá-
val és kiegészítésével
a bírálók ohajtása sze-
rint megkeresés, a mely,
két Rimpomakörös
annak idején el nyer-
jesztessék nyert Rendjét.

A bírálók észrevé-
teleit mint alatban
tisztelve mellékelve küldöm.

52/89

52
1889

1889

Vécsey Tamásnak
van ügyében

Aemilius Papinianusról, mely ügyben, tisztelettel

alulírottnak, f. é. Május hó 7-én kelt becses átiratával

~~abban~~ bíróilag utasított, van szerencsém azon véleményes

jelentés kíséretében Nagyságodnak visszaküldeni, hogy ön e tár-

gyalatot mint tárgyunknál, mint pedig tudományszakunknál fogva

alkalmasnak találja arra, hogy az osztályértekezlet során

ismertethessék.

Május hó 7-én

Kivonó tisztelettel

Dr. Szászy Imre

a. tag.

51
1889

Mélyen tisztelt doctor Ur!

Bécsen feltszolitására van szerencsén igen tisztelt doctor urat értesiteni, hogy én már Méltóságos Hunfalvy Pál uraák a visszaküldendő könyvek ügyében irtam.

Kiváló tisztelettel

Wertheimer Ed.

Pozsony, 1889, máj. 15-én

5/3 1889

5/3 1889

1889. máj. 15.

Nagyságos Uram!

Miut Frakmói úrtól érte-
sültem, a Törv. Bizottság, el-
fogadván előterjesztésemet, a
Zsigmondkori Oklevéltár elő-
költségeire előlegképen 700 frtot
engedélyezett.

Minthogy rövid idő" multva
az utazást és a másolatokat
meg akarom kezdeni, kitze-
lével kérem Nagyságodat, hogy
az utalványt hozzám elkül-
deni kegyeskedjék.

Kiválló tisztelettem nyilvá-

mintával vagyok

Budapesten 1889. jún. 3.

alázatos szolgája

Fejérpataky László

57

1889

Z. 7.

KAISERLICH KÖNIGLICHE

HOF-BIBLIOTHEK.

WIEN, d. 21. Jänner 1889.

Löbliche Akademie der Wissenschaften!

ad /. In der Anlage übersende ich die zwei Handschriften der k. k. Hofbibliothek No. 3609, Sententiae biblicae nebst anderen Stücken enthaltend, und No. 4498, Concordantiae bibliorum etc., für die Dauer eines Monats, gegen Rückstellung der mit,

2 Stück. ad //. folgenden zwei Empfangsbestätigungen.

Der Vorstand der k. k. Hofbibliothek:

Birk

An
die löbliche ungarische Akademie der Wissenschaften in
Budapest.

Magyar Tudományos
AKADÉMIA
Történeti Bizottsága

Érk. 1889. január 26.

55.

Vecsomagolt kézirat
mellékletek.

Nagyságos Úr,

Van szerencsém Nagyságodnak jelenteni, hogy a Természettudományi Történeti osztály részéről vélemény adás végett átadatott két dolgozatot, nevezetesen Vécsey Tamás r. tag székfoglaló értekezését Africamusról és Teglás Gábor szék foglaló dolgozatát a romanok dáciai bányászatáról Közzétételre ajánlom. Egyúttal van szerencsém jelenteni, hogy Vécsey Tamás úr dolgozatát rövid úton a Tulajdonosnak adtam által, a Teglás féle dolgozatot pedig van szerencsém idezárni.

Kitűnő tiszteletével
Budapesten 1889 január 6 án

Teglás Gábor
Kampelmózes
s.k.
helyben.

Nagyságos Csoky Gyula úrnak
a Tört. osztály titkára

55
1889

12

SZERSZÁM, MÁLOM-
SZEREK- és
SZERSZÁMGÉPEK
ÜZLETE,
GAZDASÁGI GÉP-RAKTÁR és
GÉPJAVITÓ MŰHELY

KANN és HELLER

Budapest,
V. Váczikörút 62.

RAKTÁR-JEGYZÉK:

Angol és belföldi géphajtószíjak, varró- és kötő-szíjak, malomkövek és malomeszközök, sodrony- és selyemszövetek, ruggyantaáruk és tömlők, magánolajozók, gépolaj, esztergapad és furógépek, fuvók, tábori tűzhelyek, emelőgépek és emelőcsigák, kazánszerelvények, vízvezető- és kazáncsövek, csőszorító-gépek, lyukasztott lemezek, konkolyválasztógépek (Trieur) és rostak, kutak és fecskendők, dobsinek és cséplőgéptengelyek, mindennemü fürészek, vízhatlan takaróponyvák, amerikai villák és lapátok, mindennemü szerszámok lakatos, asztalos, kovács és gépészek számára.

Sürgönycim: „KANN HELLER"
BUDAPEST.

Budapest, 1889 január 24.

A Magyar Tudományos Akademia
Tekintetes Titkárságához
Budapest

Vagy kőszönetre kötelezettségem,
had kegyeskedjék velem azon különb-
séget közölni, mely bemutatásánál a két
fonnal kivül:

N. N. vagyok
nevem N. N.

létezik.

Kiválló tisztelettel
Lichtscheim Gyula

Tiszteletteljes

Magyar Tudományos
AKADÉMIA
Főtitkári hivatal.

Érk. 1889. január 26.

56.

56
1889

Budapest 1889 junius 17-én.

Nagyságos Osztálytitkár Ur!

Az akadémia II. osztályának megbizásából Nagyságod által f. hó 11-én hozzám intézett becses felszólítás-ra, miszerint Dr. Vécsey Tamás akad. rendes tagnak ide csatolt székfoglaló értekezéséről („S. C. Africanus") ennek kiadhatósága szempontjá-ból véleményt adjak, van szerencsém ezennel kijelenteni, hogy ezen

1.

értekezés, mely szerzőnek az akademia által immár kiadott más két tanulmánya („Ulp. Macellus" és „Ae. Papinianus") folytatását képezi, úgy, valamint ezek, az akademia által leendő kiadásra érdemes.

Kiváló tisztelettel

Dr Hoffmann Dál
egyetemi tanár,
akad. lev. tag

6884/25

Nagymélt.ságú Igazgató Tanács.

Az utóbbi években, a családi életemben előfordult halálozások, betegségek s egyéb súlyos bajok miatt szükségelt előlegeimből még - havi részletekben fizetendő - 100 az az Egyszáz Ft terhelt fizetésemet, a mely jelenleg egyedüli forrása több tagból álló családom fönntartásának;

Alázatosan esedezem, hogy: tekintettel súlyos helyzetemre, s a M. T. Akadémia szolgálatában immár 15 év óta - egyenlő fizetés mellett - folyvást kitartó szorgalommal s pontossággal teljesített munkásságomra, a fönnebb jelzett 100 Ft. hátralék törlését engedélyezni kegyeskedjék.

A Nagymélt.ságú Igazgató Tanácsnak

legalázatosabb szolgája

Gerecz Károly

M. t. akadémiai jurátusnak.

Budapest 1889 jan. 26.

Magyar Tudományos
AKADÉMIA
Főtitkári hivatal.

Érk. 1889. jan. 26.

57.

A M. T. Akadémia
Nagyméltóságú Igazgató
Tanácsához

alázatos Kérvénye

Beöthy Károly
M. t. akadémiai javainak

kér

Nagyságos Főtisztelendő N

Pór Antal rendes tag úrnak

Becsben.

Budapest 1889 október 15én

A magyar tud. Akadémia II osztályának határozatából van szerencsém hivatalos tudomására hozni, hogy Önt az Akadémia rendes tagjává főtisztelendőségednek feltétlen szavazatával megválasztotta.

Tisztelettel maradok

Hivatalosan

57

1889

57

1889

Nagyságos Főszolkár Úr!

A Szépkalmi 1888 iki. Számadásokat
mellékleteikkel együtt van szerencsém
ide / mellékelve, felterjeszteni azon megjegyzéssel
hogy a felmaradt Készpénzt 300 ft 95 kr
tokaréknyztárba elhelyezve arról szabol-
tan vissza, mert reményleni hogy a vz-
vezetékhez, melynek Kiegészitett tervei
és Költségvetését legközelebb be fogom
mutatni, kora tavasszal fogok hozzá fog-
hatni.
Kiváló tisztelettel maradván

V. a. Ugyhely 1889 január 25 iki

Nagyságodnak

alázatos szolgája
Thyker Kornél

Magyar Tudományos
Akadémia
Történelmi Bizottsága

Érk. 1889. jan. 27.

58.

Thyzer Kornél
levéltárnok a Szépkalmi
1888iki számadást

2 sorral mellékletekkel

MAGYAR
TUDOMÁNYOS
AKADÉMIA.

200
1889.

MAGY. TUD. AKADÉMIA.
NEMZETGAZDASÁGI ÉS STATISZTIKAI
BIZOTTSÁG 1860.

Javaslat
a magyar biztosító társaság 500 frtnyi pályadíjára.

Fejtessenek ki az olasz valuta-kérdés előzményei s pénzügyi eredményei.

Jutalma az Első magyar biztosító társaság alapjából 500 forint.

Határnap 1890. december 31.

A jutalom csak önálló, tudományos becscsel bíró munkának adatik ki.

A jutalmazott munka a szerző tulajdona, de ha azt egy esztendő alatt ki nem adja, a tulajdonjog az Akadémiára száll.

A nemzetgazdasági és statisztikai bizottság:

Kautz Gyula
biz. előadó.

58
1889

Nagyságos Pesty Frigyes osztálytitkár Úrnak

Helyben

MAGYAR
TUDOMÁNYOS
AKADÉMIA.

59.

Tisztelt Osztály!

A M. T. Akadémia Igazgató Tanácsa mai napon tartott ülésében az 1889-ik évi költségvetést megállapitván, az I. osztály és bizottságai részére 16,830 forintot irányzott elő, mely összegnek az osztály és a bizottságok munkálatsira való fölosztását, az országos dotációból, miniszteri segélyből és különös alapokból eredő összegek rendeltetésének (3000 frt irodalomtörténeti czélokra és 1500 frt classicusok bilinguis kiadása) épségben tartása mellett, az osztályra bizta.

A 16,830 frton felül a múlt évről fönmaradt 1824 frt 24 kr, Kazinczy Ferenc munkáinak kiadására pedig 1000 frt áll az osztály rendelkezésére a Kazinczy-alapból.

A philologiai tanulmányutak segélyezésére pedig az osztály a Reguly-alapot veheti igénybe.

Fölkérem a I. osztályt, hogy véglegesen megállapitott munkatervét az Igazgató Tanács elé terjeszteni sziveskedjék.

Budapest, 1889. január 27.

Szarvas Gábor
másodelnök.

I. osztály.

1889 Győri S.
Kautz - Kalocsa
Jerelfalussy -

„Birálati Jelentés"

a m. tud. Akademia nemzetgazdasági bi„
zottsága által a Lévay-alapitványból kitü„
zött, a következő pályakérdésre: „Legyenek
ki Németország valutapolitikája'nak előz„
ményei, pénzügyi eredményei és közgazdasá„
gi hatásai" beérkezett pályamüvek tárgyában.

Tekintetes Akademiai Osztály!

Midőn a tisztelettel alulirott, mint egyike a pályamüvek megbirálására felhivott osztálytagoknak, a fentjelzett kérdésre beérke„zett három pályamunkáról birálatos jelenté„sét előterjeszteni, mindjárt bevezetőleg megelégedés„sel constatálhatónak véli azt, hogy a jelen pálya„zat egészben véve igen szép sikerrel folyt le, a„mennyiben (eltekintve egyelőre az alantabb ugy„is részletesebben kiemelendő egyes némely hiányok- és fogyatkozásoktól) a benyujtott mind három dolgozat: az akademiai pályázat szinvona„lát igen megközeliti, ugy tudományos és iro„dalmi, mint gyakorlati szempontból kétségte„lenül értékes s maradandóbb becsü szellemi ter„mékek képez.

59
1889.

Közelebbről nézve az illető munkákat, s mérlegelve különösen azt, melyiket lehet a három közül a legmegfelelőbbnek, esetleg a pálya- díjjal kitüntetendőnek nyilvánítani, a következő- kre bátorkodom utalni. - Az I. számu s Göthéből vett jeligével ellátott pályamű, az kitüzött kérdést, legterjedelmesebben, annak még történelmi fejlődését is behatóan, s az egész irodalmi apparatust is ügyesen fel- használó módon tárgyalja; a megleh- sen bő anyagot helyes tagozatban és elren- dezésben dolgozza fel; helyenkint igen be- ható a tudomány jelen színvonalának meg- felelő fejtegetést nyujt; conclusióiban pedig, mint kifejezetten a bimetallistikus iskolához- szitó szakember, a német valutapolitika vi- telét és folyamatát (majd alább látni fog- juk: jogosultan-e, avagy nem jogosultan) erős birálatnak veti alája.

A II. számu és az amerikai Thur- mamtól kölcsönzött jeligével ellátott dolgo- zat, az előbbi dolgozatnál jóval kisebb ter- jedelmü. A történelmi előzményekre nem igen terjeszkedik ki és a források behatóbb tanul- mányozásának és felhasználásának sem nyujtja annyi bizonyságait, mint a másik két pályamü. Érdekes és (azon iskolának szem- pontjából, a melyhez értekező tartozik) érté- kes része azonban munkájának az ezüstkér- dés tüzetesebb elemzése, s az ezüst-demone- tisátió következéseit és hatásait részletesen

Közelebbről nézve az illető munkákat, s mérlegelve különösen azt, melyiket lehet a három közül a legmegfelelőbbnek, esetleg a pálya-díjjal kitüntetendőnek nyilvánítani, a következőkre bátorkodom utalni. – Az I. számú s Göthéből vett jeligével ellátott pályamű, az kitűzött kérdést, legterjedelmesebben, annak még történelmi fejlődését is behatóan, s az egész irodalmi apparatust is ügyesen felhasználó módon tárgyalja; a megleheto-sen bő anyagot helyes tagozatban és elren-dezésben dolgozza fel; helyenkint igen be-ható a tudomány jelen színvonalának meg-felelő fejtegetést nyújt; conclusióiban pedig, mint kifejezetten a bimetallistikus iskolához szító szakember, a német valutapolitika vi-telét és folyamatát (majd alább látni fog-juk: jogosultan-e, avagy nem jogosultan) erős bírálatnak veti alája.

A II. számú és az amerikai Thur-mamtól kölcsönzött jeligével ellátott dolgo-zat, az előbbi dolgozatnál jóval kisebb ter-jedelmű. A történelmi előzményekre nem igen terjeszkedik ki, és a források behatóbb tanul-mányozásának és felhasználásának sem nyujtja annyi bizonyságait, mint a másik két pályamű. Érdekes és (azon iskolának szem-pontjából, a melyhez értekező tartozik) érté-kes része azonban munkájának az ezüstkér-dés tüzetesebb elemzése, s az ezüst-demone-tisátió következéseit és hatásait részletesen

(bár nem mindenben elégyé objektive) hangsúlyozó elemzései. Conclusióra nézve ezen pályázó is a bimetallismus hívei közé tartozik, s ezek szemmértékével méri és bírálja a német valuta-politika eljárását és alkotásait.

A III. számu munka, mely Ricardo: „Heigh price of bullion" czimü munkájából kölcsön-zi jeligéjét, (~~tapasztalatra a másik kettő kivett a középen állt~~) nem bocsátkozik sem a történelmi jelenségeknek oly részletező taglalásába, sem az irodalmi források oly nagymérvü kiaknázásá-sát — mint jelesül az I. számu munka szerzője teszi — nem árulja el. — Ő mi azonban a dol-gozat berendezését, az okoskodó eszmemenetet, a következtetések sorát és jellegét, s emellett a tárgyalás helyenként élesebb és szellemesb módját, meg az monometallistikus doctrina elfogulatlanabb mél-tatását illeti: úgy látszik, hogy ez a pályázó ura a feladatnak legteljesebb mértékben; ez ha-tott be a nagy pénzpolitikai actió lényegébe leginkább, és fogta fel legteljesebb mérvben azt, hogy az 1871 óta 1876 ig a német birodalom de-rékfiai által keresztülvitt pénz- és valuta-reform, a mely az előbbeni rendszerrel való igen ügyes szakítást és az ő aranyvalutára való átmenetelt von-ta maga után, egyiket képezi az uj birodalom legnagyszerübb s legjelentősebb állami cselekvényeinek, a mely nemcsak méltóan sorakozik annak egyébb messzehatú alkotásai hoz, nemcsak egy nagy s következetes nemzeti politikai rendszabály, hanem az idővisszonyok

és közgazdasági fejlemények egészen természetszerű, kikerülhetetlenné vált szük-
séges folyománya is volt, a melyre a körül-
mények szerfelett kedvezőtlen kínálkoztak,
s a melyet ugyanazért (még egynémely visz-
szás következései ellenére is) elmulasztani vagy
a melytől visszarettenni, soká helyrehozhatat-
lan sulyos balléptés lett volna. - Mely alka-
lommal különben nem hallgathatja el alul-
irott a jelen (III. számu) dolgozatra nézve azt
sem, hogy az helyenként nem kellő gondos-
sággal szerkesztett, irályában itt ott rongyo-
la, s egynémely) nem kellően indokolt állitást
és tételt tartalmazó, a mi annak irodalmi be-
vét, szemben névszerint az I. számu pálya-
munkával, némileg csökkenti.

Mielőtt egyébiránt alólirott a pálya-
dij kiadatására nézve is érdemlegesen nyilat-
koznék, nem mulaszthatja el úgy az ügy
érdemét illetőleg, mint a netán későbben
nyomtatásban is közzéteendő egyik vagy má-
sik munkálat kivánatosnak látszó kiegé-
szitése és megjavitása érdekében, arra utalni,
hogy a kitüzve volt pályakérdés <u>azon részét</u> te-
kintve, a mely a német birodalmi valuta poli-
tika <u>közgazdasági</u> hatásait is akarta tüzetesen
megvilágittatni: szóban lévő pályamüveink,
minden jelességük és érdemességük ellenére,
nem egy lényeges hézagot hagynak fenn; s egyi-
kök sem öleli át a tárgy körét azon részletesség-
ben, a mely több szerfelett érdekes és tanulsá-

gos, s a feladványnyal összefüggésben álló tü„
nemény magyarázatában és méltatásában
állandott. – Így, hogy csak egy két pontra
utaljak: kívánatos lett volna, hogy a pályázók
a német valuta„reform által állitólag az ezüst„
nek értékhanyatlására gyakorolt közvetlen ha„
tást behatóbban, arra az e kérdés körül tá„
madt szenvedélyes mozgalmat s monometallisták és bi„
metallisták közt folyó harczot tüzetesebben elemez„
zék és fejtegessék; óhajtandó lett volna, hogy e re„
form visszhatása Europa általános valutavi„
szonyaira szemügyre vétessék és az ez alapon
való kilátások a közelebbi jövőre, habárcsak fu„
tólag is, megérintessenek; nem kellett volna továb„
bá figyelmen kívül hagyni azon törekvéseknek mél„
tatását, a melyek a német valutaváltoztatás nyo„
mán az ugyanott uralomra jutott agrárius párt
részéről, az uj intézmények ellen, egyoldalu osz„
tály-érdekben s semmivel sem indokolható köve„
letőségben, intézetnek, s a bimetallismusra
való visszatérést rövidlátó módon erőszakolni akar„
ják, – végül, kiváló érdekességü és gyakorlati
tekintetben is igen tanulságos lett volna azon,
főleg monarchiánkat oly közelről érintő feladat„
ványt, legalább általánosságban figyelembe
venni, a melyet röviden kifejezve „szelvény-pörök"
(Couponprocesse) neve alatt ismerünk, a mely a
német valuta-változtatással bizonyos kapcsolat„
ban áll, s osztrák és magyar államférfiaknak,
vasuttársulatoknak, pénzügykormányoknak és
felső és legfelsőbb bíróságoknak annyi munkát,

gondot, keserüséget és küzdelmeket okozott.

A mi a pályadíj odaitélését immár illeti, e részben alulirott nézete oda járul, hogy gondos egybevetésénél az elmondottaknak, s szem előtt tartva különösen azt, hogy a két, elismerésssel és dicsérettel említett dolgozat, úgy egészben mint részleteiben véve, egyaránt határozott irodalmi becscsel bíró munka, mindenike a maga külön előnyeivel és jelességeivel; de továbbá azt is, hogy egyik sem emelkedik absolute és kitünően a másik fölé, úgy hogy a pályadíjra kizárólagos érdemesnek nyilvánittatni hatnék: alulirott nézete oda járul, hogy ugy az igazságosság mint a méltányosság és a jólfelfogott irodalmi érdek követelményének akként tétetnék elég, hogy ha (még annak daczára is, hogy egészben véve nem jelentékeny összegről van szó) a pályadíj a két munek szerzője között egyenlő mértékben megosztatnék, s a harmadik munka, vagyis a II. számu, mint a melynek szerzője szintén elismerésre méltó módon küzdött az erősebb versenytársakkal: dicsérettel kitüntetendőnek határoztatnék el.

Mihez még azt csatolom, hogy alólirott, bíráló-társával Keleti K. rendes taggal folytatott értekezletben, ugyanattól azon nyilatkozatot vevé, hogy ezen itt javasolt felosztásához a pályadíjnak hozzájárul, s azt elfogadni hajlandó.

Mely megoldás különösen a két pályanyertes dolgozat tekintetében, mé- szetem szerint, még azon további, s ta- lán nem kicsinylendő körülmény ben is találja indokolását, hogy az egyik pályá- zó a bimetallismus, a másik pedig a monome- tallismus hivei közé tartozik; és igy egy nagy, az egész tudományos világot sőt még a gyakor- lati államférfiakat is két egymással éles ellen- tétben álló táborra osztó principiális vita-kérdés oly elintézést nyer, a mely akadémiánk teljes tudo- mányos részrehajlatlanságáról tesz tanuságot, s azt az e részben netán ezentúl még előforduló- dó vagy szükségessé válandó nyilatkozatai- ban semmi irányban sem köti meg.

Végül megjegyzi alulirott még azt, hogy azon esetre, hogy a pályanyertes dolgozatoknak sajtó útján való közrebocsátása vétetnék szélba, a mi tekintettel az kérdésnek a gyakorlati élet szempontjából is fontossága sőt actuális jelentőségére kivánatos, a szerzőknek arra kellene törekedniök, hogy dolgozatuk egyneműly tévé- dését és hézagait kiigazitsák, illetve pótolják, s ez által azoknak becsét és használhatóságát fokozni feladatuknak tekintsék.

A Tekintetes Osztálynak

mély tisztelettel

Budapest Apr. 23. 1889.

Kautz Gyula

akadémiai rendes tag.

Bírálat

A Tek. M. Tud. Akadémia Lónay alapítvá-
ából 1887-ben következő pályakérdés tüzetett ki: „Fejtessenek
Németország valuta politikájának előzményei, pénzügyi ered-
ményei és közgazdasági hatása."

Ezen pályakérdésre f. é. september végéig három pályamunka
küldetett be.

Az I. pályamű „Az aranyvaluta behozatala Német-
országban" címe alatt, jeligéül Goethe ismert szavait használja:
„Kauf Sclav' ohnmögt vom Sclav' sonst Sclav' bleibt Kauf Sclav!"

A II. pályamű, czimül a kitűzött pályakérdést használja
jeligéje: Thurmann nyilatkozata a párisi 1881-diki pénzérte-
kezleten: „Avec les deux métaux, la base a été trouvée souvent
étroite, mais avec un seul métal elle serait, je le crains de
pire."

A III. ez cím alatt jelenik meg: „Tanulmány a valuta
szabályozásáról." Jeligéje: Gold and silver, like other com-
modities, have an intrinsic value, which is not arbitrary, but is
dependent on their scarcity, the quantity of labour bestowed
in procuring them and the value of the capital employed in
the mines which produce them." (Ricardo, High Price of
Bullion.)

A T. Akadémia nemzetgazdasági és statistikai bizott-
sága, melynek kebelében a pályakérdés kiindult, tervszerű egymás-

utánban ugyan először az olasz, másodszor a német s harmadszor az angol-amerikai pénzrendszereket és változásaikat akarta pályázati tanulmányozás tárgyául kitüzni; de az olasz kérdés kitüzése elmaradt, mert ki nem derített okokból - elmaradt. Mindamellett jelen pályázat ugy a beérkezett müvek száma, valamint tartalmuk minősége nézve fogva, örvendetesnek és kielégitőnek mondható. Míg azonban a két első pályamü külalakjára nézve is megfelel az Akademiai pályázatok feladatának, a III. számú mü oly pongyola, éktelen irás ban nyujtatott be, hogy már ezen alaki hiánynál fogva is méltán lett volna visszautasitható és igazán csak a birálók jóakaratának tudható be, ha idejöket az olvashatlan ezernyi igazitással is éktelenitett irás tanulmányozására forditani nem restellték.

Beléptékére nézve mindhárom pályamü tisztességes irodalmi szinvonalon áll s a kitüzött pályakérdést, több-kevesebb szerencsével és sikerrel mindhárom megoldja.

Ezen egyébiránt alig is lehet csodálkozni, mert ép e kérdésre nézve állt rendelkezésre a különben is bőirásu Németország gazdag szak és időleges irodalma, nevezetesen az ujabban elannyira lábrakapott brochure irodalom, melyet mindhárom pályazó, nehány alapvető, nagyobbszabásu müvön kivül lelkiismeretesen fel is használt, mint azt a bemutatott forrásjegyzékben ki is tüntetik.

Minél inkább egyértékünek látszik igy általánosságban a három pályamü, annál nehezebbé válik a határozott itélet mondás, mit még fokoz azon körülmény, hogy épen a német valutakérdésben egész Németország két nagy táborra szakad, melyeknek egyike az arany monometallismust tartja egyedül üdvözitőnek mig másika a bimetalismusra eskünik, miben egyrészt Franczia ország régi és gazdag multja s a bár szükebb körben még

mind fenálló latin pénzunio, másrészt Angliának is egyik egyre erősbülő pártja támogatja.

Ily viszonyok között csakugyan bajos abszolut objectivitást követelni a pályázó írótól, sőt maga a bíráló is kénytelen megtagadni pártállását ez ügyben, hogy kellő tárgyilagossággal ítéljen.

Az I és II számú pályamű komolyan is parkodik ugyan e tárgyilagosságot szem elől nem tévesztem, de, bármennyire mél tányolja mindkettő a Németországban behozott, noha csak félig érvényesült aranyvaluta által elért eredményeket, nem hunyt szemet azon kaiok és veszélyek elől sem, melyeket e kérdés hatalmi megoldása okozott az országnak magának s melyeket rejt a szomszéd országok valutaviszonyaira nézve..

A III. számú pályamű teljesen a német valutarendezés álláspontjára helyezkedik. Néki minden jó a mi történt, Németország kereskedelmi fejlődését is a pénzreformnak tudja be és számba se veszi, vagy kevesre látszik becsülni azon milliárdokat, melyeket a franczia hadisarcz Németországnak juttatott, ez által egyedül tevén lehetővé, hogy Németország egyáltalán átmehetett ily rögtönözve az aranyvalutára.

A kérdés történelmi bevezetését illetőleg legérdekesebben tárgyalja ezt az I számú mű mely körülbelül a 30-éves háború idejétől fogva követi nyomon a német zilált pénzviszonyokat egész az 1871, illetőleg 73-diki tényleges kibonyolításáig. Szintén érdekesen tárgyalja ezt a II számú pályamű bár a történelmi vázlatot csak az 1857-diki állapottal kezdi, de ez is még elégge zilált volt arra nézve, hogy menetében a folytonos javulás s végre, legalább ideiglenes sanálás szemlélhető legyen. A III. számú mű éjjen a rómaiakra vezeti vissza a német pénzrendszer alapjait, mi, ha nem is hibás, legalább fölösleges, mert a mely tanulmányozását a német pénzviszonyoknak az

akadémiai pályakérdés kívánta az nem a pénzverési jog fejlődésére ha-
nem a monetaris rendszerek változásaira irányult.

Örvendetes, hogy minden három pályamű nem ragadtatja magát túl
a kitűzött határokon, eleget nyújt arra nézve, hogy Németország ebbe-
li viszonyait megismerhessük, ki-kitér, a mennyiben hatásuk el nem
tagadható, Franciaország és Anglia viszonyaira is, de fejtegető
körü tanulmányai alapján, nem akarja egyúttal megoldani az osz-
trák-magyar valutakérdést is. Tanulmányát mindhárom az is,
mert Haupt- és Soetbeer-féle és egyéb statistikai anyaggal támo-
gatja is illustrálja, valamint egyformán használják a Stanley
Jevons-féle index-number néven alatt ismert áröszegeket is. A III.
sz. pályamű ezenfelül még grafikai rajzokat is mutat be, de a me-
lyek úgy kissé kezdetleges kivitelükkel, valamint túlcomplicált mó-
dozatoknál és alig olvasható magyarázatoknál fogva, a mi becsét
nem valami nagyon emelik.

Nyelvezetre nézve az I. és II. számú pályamű előnyösen külön-bö-
zik a III. számútól, mely a „Währung", „Standard," „étalon" szó helyé-
be „értékelő" új magyar szót használ s abból igét is készít s mint
„értékelni"-ben él vele. Azontúl magyarossága gyarlóbb, gyakran
összetéveszti a „ki" és „mely" jelzőket, hadi lábon áll az „ikes igékkel
s egyre a németes „lett" és „lett elfogadva" szókat használja.

Mindent összefoglalva, miután az I. sz. pályamű a szakbavá-
gó irodalmat és a legkimerítőbben s legáttekinthetőbben nyújtja: a
pályadíjat ezen, a Göthe-féle: „Nach Golde drängt" sub jeli-
gejű pályaműnek velem kiadandónak. -

A II. számú pályamű, a Thunmann-féle jeligével, az
Akademia dicséretével volna kitüntetendő, esetleg kinyomatása
is elrendelendő.

De a III. számú pályamű és mőjának határozottan tudományos
kerülésénél fogva mely a mű hiányai mellett is becses tanul-
mányt szolgáltat, megjelenésében elő volna segítendő.

Budapest, 1898 december hó 12-én

v. tag

Tekintetes Akademia!

A Lévay alapítványból 500 forint volt kitüzve
olyan pályamunkára, mely a német valuta-
rendszert és közgazdaságot kellően is-
merteti. Beérkezett 3 pályamunka, de
a közből kizárólag I és III számú nem
felelt meg, melyek mindegyike érdemli ugyan
a tárgyilagosságot nem elől lévén tárva,
de bár nemzetközi viszonyok mindkettő a
Németországba behozott, mohatatlan példig
érvényesülő aranyvaluta által elénk tárt
mérlegek, nem bennfoglalnak olyan kér-
dés és részletet elöttünk, melyekkel e
kérdést kellőleg megoldaná akkor sem.
A pályázók egyike a bimetallizmust, a
másik a monometallizmust tartja, - mindkettőnek az illető rendszerben
teljesen elkötelezett, és azt kalászaiban
ügyesen ismerteti. Ennél fogva az
alább azt határozza, hogy a pályadíj
(500 ft.) az
I-ső számú (jelige Gülle-től: Nur Gold
kommt, nur Gold dringt durch Alles)
és
III számú (jelige Ricardotul: Gold and
silver etb.) pályamű közt egyaránt
osztassék meg.
A II számú pályamű pedig (jelige
Thurmanntól: Avec les deux metaux,
la base a été trouvée etb) mely Ri-
cárdon az érmékérdést tüzetesen

/.

Különösen
ott az

S hogy mind-
harom dol-
gozat az
akadémiai
pályaára
minimalis
nem megköve-
teli, s úgy
tudomány
és irodalmi
mivelt gyara-
dati szempont-
ból értékes, s
mandandó
becsü nelleni
emlékes képez.

jellemzi; ez az oszt. demonstrációs készülékeit hangoztatja, Dietzéktől lényegesen eltérő ki.

Budapest 1886 május 1én

Tekintetes ország!

A Lévay-alapítványból 500 forint volt kitűzve
oly pályamunkára, mely a német nyelvnek
rendszeres és közgyakorlatu tanulását
A beérkezett pályamunkák közül Dunky
Gyulának Kelet Károly irodalmi hiva-
latos Kiadványai czímű Közlekedésügyi
nyilatkozatot:

Es pedig Kelet Károly az I számu
munkáról, (melynek jeligéje Gaeckebol: Nong
gold drang, szu. Gold drängt doch alles) ha-
sonlólag a II számu műről (jeligéje:
Thurmann után: Avec les deux metaux,
la base a été trouvé souvent trop étroite
mais avec un seul metal elle serait,
je le crains de plus perilleuse) egy
nyilatkozik, hogy mindkettő óvakodik
ugyan a tárgy alaposságot nem elölni nem
tévesztni, de bár mennyire méltányolja
mindkettő a Németországban behozott
noha csak félig érvényesült arányoltatás
által elért eredményeket, nem hiszi
szerinte azon Károly és nevelést elől sem,
melyeket e rendes haladási megoldás
okozni az országnak magának, s mel-
lyekkel nincs a szomszéd országok vetula-
tásunkban nélkül

Ricardotól! A III számu pályamű (jeligéje:
Gold und silber etc) teljesen a német va-
lutarendezés álláspontjára helyezkedik.

Nekik minden jó, a mi történt. Németország
kereskedelmi fejlődését és a pénzrendszer=
nek tudják be, és számba sem veszik azon mil=
liárdokat, melyekkel a francia hadisarc
Németországnak juttatott, ez által egyré=
széről lehetővé, hogy Németország egyál=
talán álmodhatott ily óriásiasan az
országokban.

Összefoglalván az eredményeket, Re=
ich Károly ur az I számu pályamunkát
javasolja kiadni a pályadíjjal, – a II szá=
mut dicsérettel kitüntetni, és Ringo=
mato ur a III számut megjelenését
ajánlja elrendelni.

A másik bíráló Raabe Gyula ur
megegyezik bíráló társával, hogy a II szá=
mu dolgozat dicsérettel kitüntetendő. E
mü történelmi előtanulmányokra nem ép
ugy épült ki, és a forrásokat behatóbb
tanulmányozásának és felhasználásá=
nak tekintetében annyi bizonyságát,
mint a másik két pályamü. Érdekes
részre azonban munkájának az erősebb
részt demonstrativ körülkerítését és
határai részletesen, hangsulyozó
elemzését. Ezen pályamü is a birmi=
zalismus hívei közé tartozik, és ezek
szen. mérlegével méri és bírálja a
német valuta politikai eljárásait és
alkotásait.

Az I számu pályamüről, mely Göthe
jelszóját viseli, bíráló ur azt mondja,

hogy ez a kitűzött kérdést legtapasztalatosabban megoldhassa, és az egész vizsgálati eljárást is behatóan, és az egész vizsgálati apparatust is úgy ismerje, hogy a mélyebb vizsgálatot is bármikor elrendelhesse, a megkeresett hivatalnok pedig a megkeresésben foglaltakat is hiánytalanul teljesíthesse, a mennyiben a kérdés tárgyát képező ügyben a vizsgálat vezetésére kirendeltetik, szükséges, hogy a pályázó a jogi tudományokban, különösen a büntetőjogban, a büntető perrendtartásban, mint az 1871 évi LIII. törvénycikk által szentesített büntető perrendtartás elméletében és gyakorlatában, a mellett a büntetőjogi tudományok terén is, különösen a büntetőjogi elméletek és jogelvek terén, a mennyiben azok a büntetőjogi törvényhozás alapjául szolgálnak, megfelelő jártassággal bírjon.

A III számú pályakérdés (Bicanda bot ezüst jelvénnyel: Gold und Silber 276) szövege következik, mely a kérdésnek fejtegetésére és megoldására, mint az indokolás részletesen kifejti, a pályázónak legalább 3 hónap áll rendelkezésére, mint az I számú mennyiségre nézve. A mi azonban a dolgozat részletes tárgyalását illeti, az a bírálónak tetszésére van bízva, a mennyiben a dolgozat a tárgy természetével és jellegével, s a mellett a tárgyalási helyzetünkkel előreláthatólag legközelebb is szükségessé válandó részletes vizsgálatokkal, a mennyiben a dolgozat a pályázónak a tárgyalandó kérdés legközelebbi mintáiban, a mennyiben a dolgozat a pályázónak a tárgyalandó kérdés legközelebbi mintáiban, mint az 1 számú mennyiségre nézve. A mi azonban a dolgozat részletes tárgyalását illeti, az a bírálónak tetszésére van bízva, a mennyiben a dolgozat a tárgy természetével és jellegével, s a mellett a tárgyalási helyzetünkkel előreláthatólag legközelebb is szükségessé válandó részletes vizsgálatokkal

Bíráló úrig kéretnek mélláng[olni] az
I és II számú pályaművekre adandó egyéni
vélemények határozatlan időtartami kézi[ratnak] nyilatkozatlanul hagyja, mindenek a nagy Kölcsön eldöntésével is je-
lentéktelenségével; de továbbá azt is, hogy egyik
sem emelkedik abszolute és Kölcsönösen a
másik fölé, úgy hogy a pályadíjnak kitűzendő
összegnek megfelelőleg határozhatnék. Ennél
fogva pályadíjat bírálói ur. hogy da cára
a "pályadíj" nem nagy összegének, - a pálya-
díj (5000 fr) az I és III számú munka
közt osztassék meg, - a II számú
pályaműnek díszéretet kitüntetéssel.

Ezen javaslatot ugyan Kelety Kál-
mán úr is fogadta el, mint ki a fen-
nebbi körlet szerint elsőnek szólal
hasmal Bíróúnk az I számú pályamű-
nek adván elsőbbséget; - úgy hogy most egy-
hangu véleménye terjesztetnek az
országos elé.

Budapest 1889 április 25én

Tekintetes Akademia!

Az Ullmann-alapítványból 300 arany pályadíjon volt kitüzve „Magyarország közegészségi állapotának ismertetésére, a bajok okai és a javulás föltételei" elővadásával. Három pályamunka érkezett be, melyek közül az I. számú a hány közmapi tapasztalatok emlitése és tudományos becsével nem bir, a II számú munka nagyobb fejlemények tekintetben a Kormány intézkedéseit, például külön államhivatal az egészségügy számára, több körorvost, több körházat az állam költségén. stemile a közegészségi törvények elmaradtak a Körülben. A munka szerzője gondolkodó orvosnak vall, de az ő nézetei sem felel meg az Akademia által kivánt tudományos magaslatnak.

Legjobb a III számú pályamunka (jelige: Megjönni fog egy jobb kor) melyben sok helyes észrevétel található, a melyek közül külön kiemelendő a közoktatás a törvényhozás és közigazgatás reformjával kapcsolatban. Szerző célszerű eszközöket is felsorol a közegészségi állapotok javítására, de ezek nincsenek kellőleg rendszeresítve, és az ahány, annyi kérdés sok tekintetben. A munka gyakorlati értéke tehát nem nagy. A bíráló egyhangúlag a munkát arannyal jutalmazni javasolja.

L. ülés, A pályadíj emelt összeg — nem osztható fel magát hirdetve, a teendő javításokat kimondására, a pályadíjat kinem adandónak véli.

Budapest 1876 május 1én

Tekintetes országház!

Az Ullmann- országgyűlésből 360 arany jutalom
vel Kiküldve Magyarország Közegészségi álla-
potának ismeretében, a hazai orvosi és a
járulás fővárosi előadásával.

Határozat vele 1888 szeptember 30-ka,
a melyet napig 3 pályamű érkezett be,
A 1ső pályamű (jelige: A remedy
embertig javára) a felkért bírálók
(Fodor József és Körösy József) oda vé-
leltetnek, hogy a munka nélkülöz a kidol-
mányos készültséget, és a kérdést egész
tejedelmében nem karolja fel. Nehány
közmapi tapasztalást említ fel, és
azzal véli a kérdést megoldani. Ju-
dományos bevezetése nem bír, és ki-
dolgozása nem éndemes

A 2-dik számú pályamű melynek
jeligéje: Argumentum pondera causa-
rum nagyobb figyelmet érdemel. Szer-
zője közelről ismeri a közegészségügyi
viszonyainkat részleteiről egyetben meg
többnyi tömörséggel hoz fel a felől, hogy
a közegészségügyi törvények jó végrehaj-
tásának akadályai a tömegsegélyezés kivitelében,
és mikép pályázatnak mindenoldalról
a törvény tökéletesítési. A pályázó elő-
adja, hogy Magyarországon egyre terjed a szegé-
nység; a szegénység közvetlen a betegség

minden alsó körorvost; nem gyógyíthatják magukat az emberek; sokan tilkolják fertőző betegségeiket, a megtévők pedig nincsenek kórházak, ápolónők részéről ellenőrizve, nem járványok alkalmával; nincsenek tébolydák; nincsenek a törvényekkel; tilkolják a járványokban a közlekedés; nincsenek vágóhidak, ezredhelyeki hiányos vízvezetékek, városokban, körzetek városokban, hiányos város

becsel nem bir. Mind Kelt bíráló ok
nyilatkoztak, hogy a II szám pályamű nem
jutalmazhatói.

A III-ik pályamű (jelige: Még jönni
fog egy jobb kor) a legterjedelmesebb, és
határozottan a legjobb. Különösen positiv
reformindítványai tekintetében, melyek elő-
sorban az orvosok számának szaporítását, má-
sodsorban, az egészségügy államosítása feli
törekednek. Munkájának de vajó harmada
részében igen sok fejetlenséget, helyes meg-
jegyzést találhatni, és erek közvélemény és előítéletek
a Közegészségügyi reformokra. Baj, hogy
szerző mint látszik nem ismeri Kelet-
nek a hiányos képzettségű közegeinek szoká-
sait és gondolkozását is a tájainkon tapasztalt körülmé-
nyeket részben sem ismeri. Kötelességének
felfogásával ellenmondásban áll szerző értekezé-
sének személyi részében gyakorolni
tanácsokat adni, a mikor is
több ízben, a melyek a magyar kir. Akad.
jelentés által jutalmazott munkában
helyet nem találhatnak.

A Két bíráló abban megegyezik
hogy ezen III-ik sz. munkának
jeles alakjában az akadémiai díjnak
kitüntetésre, de minthogy a munka lényeg
sok helyen ezzel ellentmondásban áll és hogy ezek-
nek kiküszöbölése kívánatos, egy. K bíráló azt
javasolja, hogy a díj azon esetre kiadassék
ha a munka körülebb kijavíttatnék; — a másik bíráló

s oda nyilatkozik, hogy ha a pályaválasztás
a lett volna: "Magyarország egészségügyi
Közalapgazdaságának hiányai és eredmények
voltak", – melyek helyes pótlása után
Ujhely Ödönnek jelentkezni volna a pá
lyamül. Ez oly "adalék" után, amely
az ázsiai bírák, vajjon peler Károlné
nyert-e az ügyben, a pályázat kiosztásának ügyi
-e a pályázás a pályában érdemek
Ket biró nem tudnak

Budapest 1889 április 17-én

Vélemény az Ullmann-pályadíjra beérkezett 3 műről.

I.

Jelige: A szenvedő emberiség javára.

A tartalmára nézve is szükre szabott értekezés szerzője több, a gyakorlati életből merített figyelemre méltó észlelet közöl a nép körében dívó ártalmas szokásokról. Így külö, nösen a korai dohányzásról, a csecsemőknek mákfőzettel való táplálásáról, a kenderáztatók és az árvadás után fenn, maradt állóvizek ártalmasságáról és az urasági cselédeknek szük lakásukban való összezsúfolásáról. A munka azonban tökéletesen nélkülözi nemcsak a tudományos készültséget, de a kérdésnek teljes terjedelmében való felkarolását is, és mivel azonfelül még oly állításokat is tartalmaz, melyek a társadalmi rend és erkölcs szempontjából joggal elítélen, dők: a jutalom elnyerésére érdemesnek sehogy sem tekinthető.

II.

Jelige: Argumenta ponderanda.

Az ezen czím alatt beérkezett pályamű határozottan nagyobb figyelmet érdemel. Szerzője közelről ismeri a közegészségügyi szolgálatnak részleteit és valóban megdöb, bentő tényeket hoz fel a felől, hogyan gyöngülnek és hal, ványulnak el a közegészségügyi törvénynek jó szándékú intézkedései a tényleges kivitelben és miképen játszcsák ki minden oldalról e törvény követeléseit. Ha a törvény büntetéssel fenyíti azon szülőt, aki gyermekét orvossal nem ápoltatta, a nép azzal segít magának, hogy a beteg gyer, meket a körorvosnak egyszer bemutatja, de sem többé nem hívja azt, sem orvosságot nem csináltat; ha a kormány a statisztikai kimutatások alapján valamely járványról értesül és hatásos intézkedéseket sürget, e kimutatások lassanként elnémulnak és egy-két hét multva se betegek,

se halvástnak híre többé. Pedig ha másként nem, úgy annak idejében az újoncziállításkor kifog tűnni, hogy a legutóbbi években a roncsoló torokból sok helyütt egész évi generációkat kiirtott. Maga a közegészségi szervezet is inkább csak papiron létezik. A törvény értelmében a közegészségi szolgálat egész súlya a körorvosban összpontosúl: de e körorvosi helyek nagy része be sincs töltve; a betöltöttek rosszúl fizetvék, a kerületek oly nagyok, hogy azokat -különösen hegyes vidéken vagy a zord téli időben- be sem járhatják; azonfölül meg épen lehetetlen, hogy a körorvos a közegészségügyi ellenőrizést és a büntetéseket azok ellen alkalmazza, a kiktől megválasztatott és fizettetik. A felemlített hiányok mellett, valamint a kórházakban való nagy hiány következtében a szegény ember gyógyítgatása tulajdonkép alig részesül. A képzett szülésznők hiányát pedig az anyák és gyermekek egészsége sínylik meg. Felemlíti továbbá, hogy a szeszes italok mérgekkel is vegyíttetnek, anélkül hogy azokat valaki elemezné; hogy a gyógytárak vizsgálata a legfelületesebb; hogy a megyei főorvosok működése legtöbbször csak jelentések szerkesztésére szorítkozik, mikor pedig (mint a közigazgatási bizottság tagjai) az egészségi állapotok, a börtönök stb. felülvizsgálatára kiküldetnek, tulajdonkép a saját működésüket vizsgálják felül. Szerző szerint Magyarországon közegészségi szolgálatról tulajdonkép nem is lehetne szó: pedig a nagy halandóság és a járványok elleni védekezést pedig csak oly fontosnak tartani, mint a külhatalom ellenit. Ezekből követeli, hogy a közegészségügy vezetésére külön minisztérium állíttassék fel, hogy a törvényhatóságoknál a tiszti főorvosok mellett közegészségügyi hivatalok szervezessenek, melyeknek élén, a tan, felügyelők mérjára, egy közegészségügyi felügyelő álla, na; a körorvosokat pedig a kormány nevezné ki és fizetné.

Szerzőnek ezen positiv javaslatai alighanem túl, mennek az elérhetőnek határán, valamint a tényleges állapotok leirásánál is nagyon egyoldalú pessimistikus

felfogást árul el; tagadhatatlan azonban, hogy ujj javaslatai, valamint a közegészségügyi állapotokról tett észleletei figyelemre méltók és igy nagyon is kivánatos volna, hogy azok a sajtó utján nyilvánosságra jutva, eszmecserére, helyreigazitásokra, de reformokra is alkalmat nyujtsanak. Sajnos azonban, hogy a pályamü, szerkezetének és hangjának fogva, inkább ujságczikknek és nem tudományos munkálatnak tekinthető: állitásai általánosságban vannak odavetve, azok igazolását meg sem kisérli, tényeket sehol sem emlit és igy ez okoknál fogva akadémiai jutalomra alkalmasnak nem tekinthető.

Mellesleg legyen még felemlitve, hogy a kézirat – talán a leiró hibájából – nyelvtani, de még helyesirási hibáktól csak igy hemzseg.

III.

Jelige: Még jönni fog egy jobb kor.

A három pályamunka közt a legterjedelmesebb és hatá„ rozottan a legjobb, különösen positiv reformindítványai tekintetében, melyek első sorban az orvosok számának szaporitása, másodsorban az egészségügy államositása felé törekednek. Munkájának ide vágó harmadik részében igen sok figyelemre méltó, helyes megjegyzés található és azt kiszem, hogy ezeknek közzététele csakugyan tisztázná a köz„ véleményt és előkészitésül szolgálhatna a közegészségügy fon„ tos kérdésének rendezéséhez. Azonban másrészt pen munka, különösen első két részének szerkezetétől fogva, nem üti meg teljesen a mértéket, amennyiben a tényleg fennforgó bajokra vonatkozó állitásai szintén csak általánosság„ ban mozognak. Az egész műben alig akadunk egy sza„ batos tényre. Szerzőnek értékes gyakorlati felfogásával kellemetlenül ellenkezik továbbiak elméleti felfogásában gyakrabban tanusitott kerdekkegyessége: van több oly tétel, mely egy a magyar tudományos akadémia által jutalmazott munkában helyet nem találhatna. Hozzájárul még, hogy a munka nem„ csak szókötési, de helyesirási hibákban is bővelkedik, igy hogy azt a jelen alakjában akadémiai dijjal kitün„ tetni alig lehetne. Tekintettel azonban arra, hogy e pályá„

munka, különösen harmadik részében, tényleg sok helyes eszmét tartalmaz és hogy ezeknek közzététele oravkis kívánatosnak tekinthető: nézetem odaterjed, méltóztatnék eren munkának a díjat azon esetben odaitélni, ha az ~~[illegible]~~ annak idejében közelebbről megjelölendő módon kijavíttatnék.

(A második pályamű tekintetében pedig kívánatosnak tartanám, ha szerzővel a bírálat tartalma közöltetnék.

Budapest 1880 April 4.

Körösi József
ker. tag.

Mélyen tisztelt Akademia.

A m. t. Akademia II. osztálya, 1888 november 6 kán, az osztálytitkár által fölkért, hogy az Ullmann alapitványból kitüzött pálya kérdésre, beérkezett 3 pályamunkáról véleményes jelentést tegyek.—

A pályakérdés e következő volt:

„Magyarország közegészségi állapotának ismerte„ tése, a bajok okai és a javulás föltételei."

Megjegyezvén, hogy az Ullmann pályadij 3 évenkint adatik ki, 360 arany forint értékben, és hogy a pályadij csak absolut tudományos becsü munkának adható ki, szerencsém van jelentésemet e következőkben előadni.—

1.) Az I számú pályamü, melynek jeligéje „A szenvedő emberiség javára" ii vitkán irott oldalra terjed.

A pályamü nem bocsátkozik Ma„ gyarország közegészségi állapotának vizsgálatába

s leirásába; a Közegészségi bajok okaiul nehány köz=
napi tapasztalást említ meg, mint pl a Kelelten és sü„
letlen Kenyérevést, a szeszivást, a mákhéjfőzet ivását, a
dohányzást a gyermekek Közt stb; ugyanezen egészségi
Károk elleneben népszerü javaslatokat tesz; mint pl.
hogy „a kik Kenyérsütéshez a Kemenczét füteni nem
tudják, azok ne alkalmaztassanak."—

A munka tudományos becscsel nem
bir, tehát jutalomra nem érdemes.—

2., A II számü pályamü jeligéje „Argu
menta ponderanda". A Kézirat 38 nagyon ritkán,
öreg betükkel irt oldalra terjed.—

Előadja, hogy Magyarországon egyre terjed
a szegénység; a szegénységnek Kisérője a betegség;
nincsen elég Körorvos; nem gyógyittatják magu
kat az emberek; sokan titkolják fertőző be=
jaikat is; nincsenek Kórházaik; a meglévők rosszul
vezettetnek, nem ellenőriztetnek; nincsenek téboly.
dáik; játványok ellenében fonákul hajtják
végre a törvényeket, titkolják a járványokat;
hiányos városokban, Községekben a Köztisz„
taság; nincsenek vágóhidak, ezzel lehjett ~~ott~~

arányban való Katona-szolgálatra alkalmatlansága,- meginl szakszerü bizonyitás nélkül, holott erre is az újonczozási adatokat s újabb szakmunkákat sikeresen felhasználhatta volna.- Mondja, hogy a rosz közegészség egyik oka a rosz ivóviz, de egyetlen tudományos adatot sem közöl a magyarországi ivóvizekre, azok minőségére, alkotásukra vonatkozólag, holott sok városunk vize, ezen vizek egészségi hatása irodalmilag tárgyaltatott, s sok értékes adat beszerezhető lett volna.-

Foglalkozik a gyermek halandósággal, a gyermekek gyógyitásának elhanyagolásával, meginl egyetlen adat nélkül, holott a belügyminister évi jelentéseiből erre nézve is felette tanulságos és bizonyitó adatokat állithatott volna egybe.- Irja hogy vannak városok, melyek egészségét tönkre teszik a szeszgyárak, a régi városi falak; állitja hogy ezeknek ártalmáról statistikai adatok meggyőző bizonyitékot szolgáltatnak,- de a várost s a meggyőző statistikai adatokat elhallgatja.-

Másutt és más alkalomból közöl nehány statistikai adatot, a magyarországi

születéseknek s halálozásnak arányára nézve,- Ekkor azonban Közlése nem Korrekt, mert az évet, illetőleg években Kifejti vagyoni viszonyainknak nyomasztó befolyá-

évekkel, melyekre az arányszámok vonatkoznak, nem említi, a mi tudományos munkában nem engedhető el.-

Ezek szerint a pályamunkának Magyarország Közegészségi állapotát leiró, tehát a mun-Kálatnak alapját Képező, illetőleg szolgáltató része, tudományos szempontból semmi értékkel sem bir.-

Épen oly általánosságokban mozog a pálya munka 2ik része, a mely az egészségügyi hiányok okait tárgyalja, a mely rész egyébként nagyjában ismétlése az i részneK.- Vannak itt azonban egyes jól gondolt, melegen érzett és meggyőzően irt részletek is; például az, a mely a gyermekhalálozás egyik Kútforrását a Köznép Között a család- szeretet hiányának tulajdonitja s a mely a család- szeretet éledésél a fölvilágosodástól várja; vagy az, a mely Kifejti vagyoni viszonyainknak nyomasztó befolyását az egészségügyre; az, a mely jelzi a fölvilágosodás terjedésél egészségi dolgokban hazánkban.-

A III rész javaslatokat ad, a Közegészségügy javitására.-

Sok igazat és helyeset mond el és javasol a Köt,- járási-, tisztiorvosok javadalmazásának javitására vonatkozólag; helyes az is, hogy a tiszti orvos mellett egészségügyi laboratorium állitandó fel; világosan fejtegeti s helyes bizonyitékokkal támogatja, hogy az egészségügy közigazgatásának államositása, az ország egészségügyének javára válnék; a tapasztalt egészségügyi tisztviselő gyakorlottságával készit programmot az államositott hivatalok közigazgatási rendszerünkben működésére vonatkozólag!-

Helyes nézeteket ad elő a bábák hiányára, jobb ellenőrzésük szükséges voltára nézve; azonban megint adat nélkül; éppen igy áll javaslata Kórházak épitésére vonatkozólag; az iskolákra vonatkozólag stb.- Sürgeti a Közegészségügyi szolgálat életébe az egészségügyi törvények tanitását az egyetemen, az orvosi karon,- nem tudva, nem járva utána, hogy az évről évre tényleg tanittatik—; ellenben a Közegészségügyi szolgálat reformja tekintetében oly fontos tiszti orvosi minősitő-törvényt, és a Közegészségi tanácsnak arra vonatkozó működésével, javaslatát nem is említi.-

Egészségügyi statistikánk hiányairól szólva, teljes tájékozatlansággal száll szembe „a statistikai hivatalnak Magyarország táplálkozására vonatkozó egy munkálatával.“ [A pályamű nyelvezete világos helyes.

Mindezek nyomán a 3ik pályamű egészében, nevezetesen az alapvető első részben, nélkülözi a kutatás, megvilágítás, indokolás tudományos módszereit s anyagát; ennélfogva — habár a 2 és 3ik részben számos gyakorlati tapasztalaton alapuló, értelmes és életképes nézetet tartalmaz egészségügyi közigazgatásunk hiányaira s a szükséges reformokra vonatkozólag, melyek nyilvánosságra hozva, hasznos szolgálatokat tehetnének a közegészségügynek — mégis egészben véve, absolut tudományos becscsel nem bír és a pályakérdést egészében nem oldja meg. — [Bátor vagyok mindazáltal megjegyezni, hogy a kitűzött pályadíj értéke teljességgel nincsen arányban a pályakérdés terjedelmével s megoldásának tudományos nehézségeivel — A pályakérdés megoldása terjedelmes szövegü monographiát, nagy számú, fáradsággal egybegyüjtött, és csoportosított s igy tanulmányozott és megvilágított Bu

statistikai s egyébb adatok követel meg.- E mellett a Közegészségtudomány és az egészségügyi Közigazgatás terén irodalmi jártasságot és gyakorlati tapasztalást kivan meg, a mi minden egy irótól alig várható meg.-

Ennélfogva, tekintettel eme nehézségekre s másrészt a pályadij csekélységére, bátor vagyok javasolni, hogy a pályakérdés szükebb határok közé szabassék; például legyen az csupán „Magyarország egészségügyi állapotának leirása" avagy legyen „Magyarország egészségügyi Közigazgatásának hiányai s ezeknek orvoslása."-

A 3ik pályamü utóbbi Kérdést behatóan tárgyalja 2 és 3ik részében s erre nézve eléggé becses munkálatot szolgáltat, olyanyira, hogy ha a pályakérdés már eredetileg igy tüzetik vala ki, alulirott a pályamunkát - nehány megemlitett hibának igazitása, nehány elhanyagolt dolog pótlása után - dijra érdemesnek jelenthette volna.- Vájjon ezek után a részleteiben érdemekkel biró munkának a pályadij ezen részletekért kiadható-e, azt a mélyen tisztelt osztály bölcs itéletére kell biznom.-

Budapest 1888 decz. 31.

Aláiratus bizalmas

Dr. Fodor József

ktan. a. tan.

– azt véli, hogy – higetett Rénsavat árúlnak, bor helyett
mübort, a mely mérgezést és halált okoz, és elmond
még sok más, részben helyesen tapasztalt, részben
elképzelt, félreértett általmat, még pedig minden
számos nyelvtani hibával, ellenben a tudományos bi-
zonyítás nélkül s adatok nélkül.–

Ezután pontozatokba foglalja javas-
latát a Közegészségügy javítására.– Ajánlja 1-ször,
hogy az államegészségügy a belügyminisztériumba összpon-
tosíttassék; 2-szor a belügyministerium ezentúl „belés
egészségügyministerium" legyen; 3-szor hogy az egész-
ségügynek Külön államtitkára legyen stb. 4-szer
hogy a városi és megyei tiszti orvosi állások helyett
állami egészségügyi hivatalok létesítessenek, az egész-
ségügyi Körök Kisebb területre szabassanak, hogy
állami Körlátzat építtessenek stb.

Mindezen javaslatok megint részben
helyesek, s más civilizált államok visszhangjainak,
valamint hazai szakértőink sürgetéseinek is
megfelelnek; más részökben azonban felületesen
gondolvák s tervszerűtlenül odadobvák és semmi,
némü tudományos bizonyítékkal, adattal, tapasztalattal

nem indokolhatnak.– Ezeknél fogva a II számú pályamü, habár tapasztalt és gondolkozó orvosra valló egynémely megjegyzést és megfigyelést tartalmaz, mégis tudományos becscsel nem bir s így a jutalomra nem érdemes.–

3., A III számú pályamü jeligéje: „.... még jönni fog egy jobb Kor..." Terjedelme 125 ritkán irt oldal.–

A Közegészségi törvénytől megszabott Közigazgatási alap ismertetésével Rékai, – részletesen előadván ama törvény tartalmát.– Aztán rátér arra, hogy minő a Közegészségi állapot szemben a törvénynyel.– A lakásokat általánosságban egészségtelenneknek jelzi – annélkül, hogy az egészségtelenséget tudományos indokolással kimutatná; a nép táplálkozását általánosságban hiányosnak mondja, megint anélkül, hogy adatok, bizonyítékok emlitene.– ~~Keletinek~~ e tárgyra vonatkozó, a buvárkodás gazdag forrásául szolgáló müvek az iró, nyilván nem ismeri, mert nem is említi.– Állitja, hogy a hiányos táplálkozásnak következménye a sok betegségek nagy

Tekintetes Akadémia!

A Fáy-alapítványból 1000 forint évi kitüzve
nyílt pályázatra a jelenlegi állapotának és fejlesztésére szol-
gálható intézményeinek tárgyalására, -
és egyúttal annak kimutatására, az or-
szágban hol és milyen jóravalóknak vol-
nának tanulmányok előfeltételei.
A beérkezett 3 pályamű közül egyik sem
felelvén meg a pályázat követelményeinek. Az egyik alig több
mint rövid ajánlat; a második pedig
jóravalóval nem is említ, vagy az állami
kezdő határozatra nincs elégge
tekintve Munkatervet csak a II. számú
Jegyzet közül, de ez is Reveset részle-
ter, a Részmű jár Kérdés és helyesen
elvetett Rem elől. Az adatok a pályá-
zók egyikének sem véli kiadhatóknak.
a jóakaratnak, egyelőre megbízást sem
Kívánt adni, hanem azt határozta, hogy
"az ujabb pályázati feladatokra és
pályázatoknak az ügyrend szabályai ér-
telmében megállapítására, - mintáúl
ez a Kérdés közelebb tanácskozás
igényel - közelebb tartandó ülésé-
ben tárgyalja és javaslatot tegyen.
Budapest 1879 május 1én

Tekintetes országház!

A Fáy-alapítványból 1000 frt volt kitüzve
nyílt pályázatra Haraszti magyarázatának
jelenlegi állapotának és fejlesztésének
gélhető intézményének tárgyalására — ei
egyuttal annak a kimutatására, az
országban hol és milyen iparágaknak
volnának még termelési előfeltételei

Három pályázat érkezett be, de
ezek közül a III számú Mundorf Pálé
inkább csak rövid ajánlat, mintsem
les tervvaló. tekintetbe nem vehető.

A II számú dolgozat Dr. Tedeus
Sándoré, ki egy rövid tervezet mellett
fontosabb mutatványokat is ad. mind
amellett kevesel részletezett. Kü-
nösen kettőt kell kiemelni: Egyik az,
hogy a házi és nagy ipar lehetőleg szem
előtt, és mindenben teljesen elválik a ver-
mű ipar kárára. Másik, hogy az el-
lélekek körül, melyek az ipar lehetőségét
tél befolyásolják, csak egy részből vesz
szemügyre. Az állami tevékenység körül
csupán csak a szállítási ügyekkel és
az állami rendeletmények fogalakozik,
az oly fontos szállítási tarifák dolgát,
melyek az erdélyi ipart megsemmisítik a ver-
seny tömkelegében, nem
is érinti; az oktatás, munkásügyet, kis-
lelügyet stb. épen nem. A tárgyalásra

tesendőre alig reflektál, s így tervezete kevés
lett hiányos. Annál nagyobb akar most
látszik önálló gondolkozásra, s az hogy
szeretettel vereli bárczáját. Az ügyvéd érvé-
nyesítési szempontjai is helyesen mellőzve
vannak, a melyek pedig az iparvalla-
tásnak szemében fontosak.

Az 1-ső számu pályázó Galgóczy Károly
bajtársunk. Beadványa mutatványt
nem nyujt. De a tervrajz alapján részletes
Az első pillanatra a bizottsági nagyjában jelenlegi
helyzetet ismerteti, — a mérnöki részben va-
gyonkar előfeltételek általában és különö-
sen az egyes parcellákra vonatkozólag tempentyűből
való fontosságuak megjelölése. A homlok
rész a nagyjában fejlesztésére vonatkozó
intézkedéseket tárgyalja.

A második pályamű nem ad jogot a
pályadíjra. A bíráló egyike sem java-
solja azt kiadni. Azonban mindkét
bíráló (Lang Lajos és Gróh Endre)
a feladatból kiesett mezőrészt mégis véli
megoldandónak. A bíráló egyike
(Lang) nyiltan ajánlja, hogy a munka
megbízással Galgóczy Károly bizassék
meg, mint kőrgazdasági ismeretünk
egyik legkitünőbb munkása.

Budapest 1889 április 20-án

A fáy féle nyilt pályázatra ezen

Kérdés tűzetett ki: „Hazánk nagyjainak jelenlegi állapotainak és a fejlesztésére szolgálható intézkedéseknek tárgyalása, egyszersmind kimutatására az országban hol és mifélék iparágaknak volnának meg természetes előfeltételei. E kérdési második részének tárgyalásánál bár a kéri (ennek kéri) épen figyelembe vétele ellenében megkívántatik, a főnyomás mégis a nagy iparra fektetendő."

Tekintetes Kisvárdai az Akadémia — mely nemcsak választ adjon a megfejtendő mű tartalmának, hanem az író tanügyi ismeretei mélyebbre hatolásának, munkája főbb részeinek sorának s irányának behatóbb és világosabb fejtegetései, s legalább nevezetesebb forrásainak kijelölései, — kérdésünk megfelelőleg ki nem elégítő az eredmény, mely a pályázat által elénk van.

Legtöbb igénnyel lép fel a II sz. pályamű „Hazánk nagyjai" czímmel dr. Lédeczi Sándor miskolczi tanártól. Ő fejezetben következőleg disponálja a tárgyat:

1. Fejezet.

Bevezetés; a mezőgazdaságról és iparról szóló irodalom áttekintése; régibb nézetek; mai elvek.

2. Fejezet.

Iparunk története és mostohasága; iparunk a legrégibb időkben; iparunk a multszázad végén; a jelen század elején; a negyvenes években; a hatvanas években; az 1872-iki iparfejlődés; az iparkedvezményekről szóló 1884-iki törvény; az 1884-iki iparfejlődés; az 1887–88-iki gyáripar-vizsgálatok

gyáriparunk állása számadatokban
az 1878 évben. —

3. fejezet

Gyáriparunk részletes ismertetése,
iparágak és iparcsoportok szerint. A
tanulóban 12 iparág; ismertetése egy-
szer a nevezetesebb ipartelepeknek; min-
den egyes iparágnál kimutatása annak,
hogy az országban, hol, minőle gyárak
létesítésére vannak meg a természe-
tes előfeltételek.

4. fejezet

Házi ipar; a házi ipar a régibb idők
ben és ma; ismertetése a házi-ipar,
foglalkozásoknak részletesen; házi-
ipar statisztika; mi a teendők a házi-
ipar terén; milyen irányba kell terelni
házi-iparunkat; házi-ipar = családi-
ipar = gyáron kívüli ipar; házi-ipar
fejlesztésére szolgáló állami intézke-
dések.

5. fejezet

A nagy-ipar fejlesztésére szolgáló intéz-
mények; a társadalom; a tőke; az
állam; állami ipartelepek; állami ked-
vezmények; állami szállítások szabá-
lyozása, az országban rendelkezésre álló
vizerő; az országos közgazdasági alap
rendelésére; állami hozzájárulás; stb..

Minden részletében a tervezetben
elég részletesen, s mindenütt egészen helyes
irányban vannak irányozva. A fenn
elmondottakban, hogy t.i. hazánkban a föld-
művelés helyesen felfogott érdeke sokkal
többször az ipar fejlesztését, egészen
így, a belpiacz megkívánása és oly nagy
növekedését kívánja az, a mely egészen
természetes consequentiával folyik a
külpiacok elvesztéséből. Ha azonban
helyes és majdnem megcáfolhatlan
az elv, sem egész irányában még
hiba van, még pedig sokat.

Az egyik az, hogy a házi és

nagy ipar lebegvén neme előtt, majdnem teljesen elmarad a kézműipar kérdésétől, a másik az, hogy az előfeltételek közül, melyek az ipar létrejötténél igénybe vétetnek, feltétlenül, vagy egy-kettő van személyre; az állami segítség közül csupán a pályadíjakkal és az állami kedvezményekkel foglalkozik, az oly fontos vállalati tanítás dolgára, mely az erdélyi ipart megmentené a román vámháború csapásaitól, nem is említ, az okokat, munkásügyet stb. épen nem. A társadalom szerepére alig reflektál, s így szemére vetnivalót hiányos. Annál nagyobb kár, mert tárgyát önálló gondolkodása és az, hogy szeretettel kezeli a tárgyat. Az iparügy érdekeltségi viszonyai is teljesen mellőzve vannak, a melyek pedig az iparalakításnak szemmelvert fokozatai:

Még sokkal kevesebb az, a mit Galgóczy Károly nagyságunk I. sz. szerzőjéről mondhatunk.

Mégis kívül nem technikai, hanem közgazdasági nézőpontok itt, s ez a szerzőnek nem célja is.

Egy átalános természetű bevezetés után, mely megtekintésben érdekes kérdésekbe fel, a daméh a magyar nagy ipar jelenlegi helyzete, okaik, ugyszinán a megszüntetnek jövedelmezőségi viszonyai következnek.

A második részben megoldja az előfeltételek számában és különösen az egyes iparágaknak szempontjából, ehhez csatlakozván a hazai termelési kompetenciából legfontosabbaknak megjelölése.

A harmadik rész a nagyipar fejlesztése szükségén tőkeösszegek tárgyalá mind a tőke hová, mind a társadalom szempontjából. Meg kell vallani, hogy e felosztási egészen kimerítő mind két tekintetben, de talán nem is több egyéni nézetnél, a mely a szerző gondolatainak egyáltalán nem engedi semmi nemű következtetést.

Érdemes tagtársunk mai ülésében korábban megjelent dolgozatára vagy, hogy a szabad ipar híve. Mindkét munkái nem ad azonban sajátosságaira az itt felmerülő egyik kérdésről iránti való álláspontja iránt, vagy bár részletesebb, de egyben világos vázlata nem ad jogot a pályadíjra.

A harmadik ajánlattevő Mudrony Pál ur III. r. ajánlata. Semmi nem egyébb, mint egyszerű ajánlat, melyből nem lehet nyilatkozni.

Tanulmányi alelnök véleménye szerint tehát bár dr. Lederer S. ur ajánlata legközelebb jár az Akadémia intencióihoz, de nem kimerítő; Galgóczy Károly ugyé pedig kimerítő, de vagy vázlat: a pályadíjat egyik munkának sem véleményadási indokolatlanul, hanem a kérdést tisztán felette érdekes kérdést élesebb megvitatás útján jövőben megoldhatónak.

Pozsony, 1889 márc. 20.

Györgyi Endre,
h. tag

Jelentés

az 1888. decemberi 31-iki

bejárt Fay-féle nyílt

pályázatra beérkezett pá-

lyamüvek tárgyában

A pályázatra összesen

három mű érkezett be, de ezek

közül a III. sz. mudrony pálya-

jelige csak egy rövid ajánlat,

minden részletes tervrajz nélkül,

s ezért más alapi szempontból

tekintetbe sem vehető.

Legterjedelmesebb a II. sz.

N Lederer Sándortól, Ei 'D

jövő tervrajz mellett kontrab

montabrúnyolas is ad. et tervrajz

ezenban tolán jelentéseil többet

s ölel föl is mindamellett

magyon kevéssé nyújtakozott,

a mudabrunyol perej vetben

of vízlabrazial rajzben ismét

of törvdetech, em azokból

a tervrajz jövő képe mellett

legalább i nehéz vélemény
ellátni a felől, a mi a terv-
ző kelli hemei előn mint
megirandó lebegett.

Tárgyalásunkra nézve
sokkal rövidebb az I. fő. Gal.
góczy Károlytól, mint ezek után
várt is, mert meglepetést
nem szerzemek. Annál
részletesebb azonban a terv-
rajz, je
jegyzőkönyvi kivonat, de az
bőven is eléggé vérehe-
lyesen adja. S habár a pá-
lyamű szerzői kidolgozott me-
hanikai részletekkel nem szolgálnak
még tekintetek úgy a
részletes tervrajz előnyére,
mint azon részletes számítás
hiú körülményre, hogy szerzői
a kapcsi statisztikai és köz=
gazdasági irodalom eddi
legtérjük is legjelentesebb mu-

Kéla iást tárvalom
ajánlani, hogy a mulat
megjósónk az I. szám
alatti szerzője Salgóczy
Károly bizassék meg.

Budapest, 1889.
apríl. 18.

Láng Lajos

Tekintetes Akademia!

A Fáy-alapítványból 3000 frt kitételi pályamunka érkezett be.

Sok jeles tulajdonnal bíró, de ~~nehány~~ még sem áll meg a mértékkel, és inkább felel meg a pályakérdés és igényeinek. Szerző kiválóbb, a tiszta helyzet leírására szorítkozik, és nem mindig: mi a teendő. Más szempontból van beosztva: sok fejezet ~~több~~ ellenben több ~~egy~~ tekintet szerint, mélyebb fejtegetés és részletekkel inkább megkerülik mint megoldják a nehézségeket, — a szőlőmívelésről és állattenyésztésről szakszerű sajátkalászvetés mond, melyekből okulást senki sem merithet. A munka hiányai határozottan, annak szerzőjéből nem lehet megtagadni minden érdemet, sőt hiba máshol könnyebben lesz, jobb munkát is várhatunk, — a jelenlegi munka azonban jutalomra nem ajánlható.

Egyébiránt az osztály határozata, hogy a kitűzött munka a versenytárgyalkodatási bizottságnak adassék ki, javaslatot tenni akarván, vajjon mi módon lehetne a kitűzött pályamunkára tett indítványait értelmezhetni.

Budapest 1889 május 1én

L Az osztály az ügyben feladatának és feltételeinek az ügyrend értelmében megállapítása rendes ülésére halasztja.

6,26.

59

1889

Véleményes jelentés a Fáy díjra kitűzött pályakérdésről.

A m. tud. Akademia aligha tűzött még ki a közgazdasági tudomány köréből érdekesebb és hazánkra nézve fontosabb, de egyuttal nehezebben megoldható pályakérdést, mint a Fáy díjra legutóbb hirdetett pályatételt.

Sikeres megoldásához nemcsak széles közgazdasági látkör, a mezőgazdaság valamennyi ágának alapos elméleti és gyakorlati ismerete és a hazánk különböző részeiben, valamint a külföldi kulturállamokban divó gazdasági rendszerek közvetlen szemléleten alapuló behatóbb tanulmányozása és kritikai felfogása szükséges, hanem oly magasabb irói tehetség is, mely kevés szóval sokat tud mondani, a lényeges viszonyokat élesen ki tudja domboritani, a roppant anyagot annak minden csonkitása nélkül bele tudja önteni egy kerikönyv keretébe.

A beérkezett „Mezőgazdaságunk jelene és jövője" czimü, és „szakértelem, munka, takarékosság" jeligével ellátott egyetlen pályamunka, alatta marad a feladat nagyságának, a kérdést inkább megkerülni semmint megoldani akarja. Nem indul ki a hazában létező gazdasági rendszerek ismertetéséből, mert — úgymond — „egyrészt mezőgazdaságunkban semmiféle megállapodott rendszerek, kivéve a már diledező császárnas nyomású rendszert — nincsenek, másrészt mert épppen a gazdasági tudomány haladása vezetett reá, hogy jó müvelés és helló kárgya teszi a legjobb rendszert."

Igaz, hogy a különböző gazdasági rendszerek

nem jelentkeznek nálunk többé elkülönítve, de azért bizonyos megbatározott irányok, hol vidékenkint, hol nagyobb területen mégis érvényesülnek, s ezeket rendszerbe foglalva, mintegy típusok gyanánt felállitani és egy hasonlitani össze a fontosabb külföldi gazdálkodási módokkal, mindenesetre tanulságosabb lett volna, mint a szerzőnek részekre tagoló módszere.

Az is mellőz hiányás alá esbetik, hogy szerző a kérdést nem tárgyalja elég behatóan, elég kimeritően, sok fejezet inkább csak vázlat, s bár némileg mentheto is, hogy a világversenyre vonatkozó rész, melynek megirása széles látkört és erős elemző tehetséget igényel, csak felületes megérintése a kérdésnek, de semmiesetre sem igazolható, hogy oly fejezetek is, mint a szőlő müvelés és az állattenyésztés egyes ágai, csak mero általánosságokat tartalmaznak, melyekből okulást senki sem meritbet.

A munka általában azt a benyomást teszi, hogy szerző igen keveset meritett a viszonyok közvetlen szemléletéből, annál többet irodalmi forrásokból. Lapokon keresztül látunk más munkákból vett idézeteket és ismét lapokon keresztül találunk nem idézett, de azért szóról szóra más munkából vett részeket, melyek kissé különös szinben tüntetik fel a szerzőnek az eredeti munkák felöl táplált véleményét.

Nem a statisztikai táblázatokra célozunk itt, melyeknek átvétele ellen kifogás alig tehető, bár ezeknél is az eredetiség csillogtatása kedvéért kár az illető statisztikai munkában megjelölt eredeti forrásokra hivatkozni, kivált rosszul hivatkozni, a mi szerzővel szintén megtörtént; de már ezen statisztikai táblák

magyarázatát s a belölük levont következtetéseket is egyszerüen átvenni, alig hisszük, hogy megengedhető eljárás volna.

Szerző bár többnyire irodalmi forrásokra támaszkodik, erezhetni sincs valami bövében, nelsány hazai munkában s valamelyik mezögazdasági szaklap pár évfolyamában körülbelül mindazt feltalálhatjuk, a mit a pályamunka tartalmaz.

Dacára azonban a felhozott hiányoknak, a szerzötöl nem tagadhatunk meg minden érdemet. Van érzéke a helyes mezögazdasági elvek iránt, a mit állit, az többnyire megállhat s minthogy a különböző munkákban szétszórva rejlö tanulságok gondos összegyüjtése és világos, könnyed elöadása által nagyon megkönnyithetni azok elterjedését, müve bár jutalmazásra egyáltalán nem ajánlható, megérdemli, hogy napvilágot lásson. Itt-ott átdolgozva és kibagyva belöle a táblázatok jó részét, mint népszerü olvasmány hasznos szolgálatot tenne gazdaközönségünknek.

Pest, 24/IV 889

Ferenczy József

„Mezőgazdaságunk jelene és jövője" cím alatt „Szakértelem, munka, takarékosság" jeligével a Táj jövőjére kiírásra 3000 frt pályadíjra egy pályamunka érkezett be, a mely, - ha nem is mindenben a mértéket, - mégis minden részében kivül teljes figyelmet érdemel.

A pályakérdés illetőleg kivánatosnak „a Mezőgazdaság keretébe illeszsze és annak tanaival megvilágitott gyakorlati mezőgazdasági kézikönyv, mely felölelje a földmivelés, s annak minden ágát, ideértve az erdészet és állattenyésztést is." Előben ő bírunk, hogy szerző mily módon igyekezik elegendni a kérdés kifejtésének.

Bevezető részében általán képet ad a magyar földmivelés adott helyzetéről. Igen helyesen. A földmivelési tényleges állapotának megértésére, annál inkább a reformok czélszerű voltának megbirálására lehetetlen az adott helyes teljes ismerete nélkül, mert kiven nem a theoria adja a viszonyokat, de a tényleges helyzetből kell állapitani a gyakorlatot.

Müvének első részében érdekes, és részletesen képet a meteorologiai viszonyokról, úgy a napsütés, mint a hőmérséklet adatoknak felhasználva, (kiválólag amennyiben, a mennyiben ezen a Szabó is irányára, ezen a kérdés fogalma, a magyar földmivelés ezen két napszám mint kellő tekintetével), és még érdekesebbek a talaj viszonyokról, a Hunfalvy alapján s ezen túlterjeszkedőleg a talaj geologiai képződményeit földmivelési felosztásáról, annak a víz és vízgyüjtési és birtok viszonyokról. Egy utóbbi részben szerző annak tévedésbe esett. Nevezetesen állitása szerint a tagositási szempontjából statistikai adatok nem állanak rendelkezésre. Ez csak félig-meddig igaz

és Kenő ezen felette fontos részen roppant
gyorsan fut keresztül ásalában. Kérései azonban
e tekintetben nemcsak kiáltványok, de némileg
helyreállnak is. Alig lehet például megegyezni
– egyes kivételes esetektől eltekintve, –
törvényhozó meghagyására a tagosításról; nem lehet
például a bíróságnak a legtöbbenebből érdekelt
felek egyenégén eltéri, az ő jól felfogott érdekében
is mulhatlanul ásalában azonban az egész
kérdés 2-3 napon van tárgyalva, s még nem
érintve annak fáma nehézsége, míg maga
a magyar és német nyelvben igazán csak érintve,
holott alföldi gazdálkodási viszonyainknak
ez egyik legérdekesebb, a jövő szociális, és
közgazdasági fejlődésének legsúlyosabb tünemény.

A közlekedési és kereskedési viszonyok
nak van még itt szervelve egy fejezet.
Ásalában helyes és igaz adatok és következ-
tetések, ugy a vasúti be elhanyagolásra, mint a
forgalmi politika helytelensége nézve. Ismétlem
kiáltom az is. Magyarország e kérdés – az ame-
rikai versenyt első megjelenése óta, – ásalában
sarkpontjává lett a földmivelési kérdésnek
ugy a föld jó megmivelése, mint az értékesí-
tési viszonyok átalakítására nézve, s minthy
évtizedek lesz szükség minden irányban szerkesz-
kutatásokat tenni ezen átalakító forradalom
történetében a magyar földmivelési kérdés
belül! E sejtem elmaradt.

Ezek után tér át az ur szemét
tulajdonképi feladatára, a mezőgazdaságra.
Előre bocsátva a mivelési ágakban történt
változásokat az ötven évnek határában
1857-60 és 1887 között részletesen kifej-
fejtetik a talaj megmivelésére, a
hol igen erős kiadásra tör a gőzeke
mellett talajonként helyes megfigyelések
alapján; annak a trágyázási kérdésére,
és a vetési forgóra, minden tekintetben
teljesen összhangzóan a Kossuth óta

általánosan elfogadott nagyobb államaink
és ennek megfelelőleg nagyobb mértékben
talajunk termőerő fenntartására kényszerülve.
Jelentőségében öröklangúban van e felfogással
az, a mit a vérek és legelők intenzívebb
műveléséről mondtunk s itt különösen sok
gyakorlati érdekkel bírnak tanúsai.
Sőmán igen bonyolult öröklaconlási kér-
dései a termés világosra vonatkozólag
mennyek az európai egész országok, hanem
főleg a nagyon nagyobb arányokban közös,
a hely klímaviszonyok nagyok ellenére indo-
gitálják a közvetlenül irányt.
Említett is arra kívül, hogy a búza
mindig első termőnye marad a nagyon
földnek, ellenben nem kíz a rozs jó ér-
zésben, melyben sőt bámulnia az egy nem-
zet kereskedelmi mérlegét mellett, de
főleg ide is a zab mellett, melynek kérdés
kívül nem is jövője, de főleg viszont itt
is, mint ezen vérében is, a jobb trágyázási
érdekében is az állattenyésztés és a mellékipar
talajunkra termőképének fenntartására,
a minek legédesebbje az ősrégi is.
A mellék-földmívelési ágak közül
majdnem csak teljesen ismert dolgokat
mond a Scott; gyümölcs és zöldség termelés
tárgyában, mindegyikének licentes kitűnő
fontosságát, megemlékezvén egy pár igazán
érdekes karai adatról pl. kertészeti
gyümölcs forgalmáról, hogy Német ország
ból, Dánia kitűnő elónyre helyezvén
ger tapintatosan a főnyelv, hogy 2-3
héttel hamarabb jelenhetünk meg ezen
eddigelé elhanyagolt termékünkkel
a piacon, mint versenytársaink, s
hogy emélfogva nemcsak kivitelünk e
tekintetben a nagyobb erőfeszítés, de a jö-
vedelmezőség is majdnem felére emelkedik.

Jemnéczen, hogy az államgyűlés
dolgában semmik egyenesen irányban halad.
Itt is Kisér még egyben a körlegelő kérdésre,
sürgesse azokat még ott is, a hol a tagosítás
már keresztül vitetett körlegelő fenntartása
nélkül, felette, hogy a felosztás tulajdonjoga
nem gátolja a tulajdonosok abban semmi
által körül használatban, a miben lehet egyetlen
kis birtokosoknál a legelők lehetősége. Elégni
helyesek tanácsai ugy a hó, mint kitűnően
a szamosmenti tengerszínél, melyen nyár helyen
a legelhanyagoltabb részek tetemes gazdasági
értékkel bírnak, s a hova jövőben a legnagyobb
gondot kell fordítanunk; ugy a Tisza, jobb-
tengerszínei, továbbá a halmegyeiek, helyenként,
mikéntes tetemesében is helyesen indokolt
és gyakorlatias tanácsadása.

Az erdőnek kamponjából semmi nyár
nem mondj; legfeljebb acsalitsá vált a
legtöbb rohamosan beköszöntésen ár-
emelkedés folytán is a tölgyerdőnek nagyobb
kiterjedése és gondozása.

Ezzel tér át a mezőgazdasági
helyes kiszikájára. Sajnálatos, hogy e
része a műnek, mely pedig annak tartalmára
ter központja volna, felületes. Sovány.
Majdnem egyes általános fogalmak képest.
Ismertebe hangsúlyozza az intenzivebb gazdál-
kodási szükségét, különösen a kis birtokos
ellentétben állattenyésztését, ohajtja a kis bir-
tokos olcsóbb szaporodását, minden, fennebb
már általam is említett kívánalom
valósítását, de semmit sem mond arra nézve,
hogy miként foganatosíthatók az, mely
módon lehetne megoldani a reform elvárását
is bevinni a kis birtokos eszébe, és ha ez
sikerül, elő tegyünk a kitűnőnek,
hol lehet a tanácsadóm, a közigazgatás, az
elméleti egészét tárni és megadni, és
mily formában? mely vidékeken hogy

volna az megtenendő és megtehető"-
minden fenntartás nélkül adói marad a
felelősnek, s bizonyos pium desideriumokkal
kénytelen megelégedni.

Mert kérdés e megoldásnál a
tőkére való utalás, melytől a törvény
előadói fejezetben a mezőgazdasági hitel
kérdésénél foglaltakat részletesebben, csak
egyik része a felelősnek, de nem az egész.
Kétségkívül ez az egyik baj, de csak az egyik.
A földmívelési szaggatásról, - ha nyugodt az e
téren is munkálkodó gyors haladási mellett
igazából beszélhetünk, - ez is csak mai dolog
is gyökeredzik, s a reform sokat mai irány-
ban kívánhat el.

Hanem arról szólnak a hitel kérdései
sem részletesen tárgyalja.

Feltéve helyes az a nézet, hogy ha-
zánkban a földhitel, - vegyük hozzá a legjobb
feltételeket mellett: a talajjavítási hitel is, -
magvan alatta, bár ez sem helyes az a
nézet, hogy a talajjavítási kölcsön csak
bizi munkálatokra alkalmazható, mint pl.
lecsapolási, erdősítési stb. tekintve is jogosan
tekintetbe jöhet; hanem a mi a mezőgaz-
hitelt illeti: ott a felfogási egészen hiányos,
mert kitetik nem arról van a szó, hogy
helyes e és mily mértékig igénybe venni a
hitelt? hanem arról, ha felvételét igénybe
kell venni: mi a teendő? A legjobban sikerült
és megindult hitelszövetkezeti mozgalmak
fényében jelzik e tekintetben a teendők
egész irányát. Nagy hiba, hogy a szerző, bár
a kérdési felvetése által mintegy világosan
tudatára volt ezek, teljesen ignorálni látszik
a magyar földmívelés, első sorban a kisbirtok
óriási ezen első rangu kérdését.

A mezőgazdasági ipar tárgyában szerző
utalt a hitel, amikor, persze az iparban
elért eredményekre construálja ennek

A kenai mezőgazdaság állapotáról
a világ nevezetességei sorában szól ezután
a befejező rész. Számos táblázatok
foglalkoznak itt ennek mezőgazdasági
termékeink be és kiviteli forgalmáról
valamint és a többi államokban, a melyeknek
végeredményül arra kellene törekednünk
nak, miszerint ezt termékek nemcsak
tudniillik a térfogat kicsinyítése és az
ezáltal emelése képesi a feladás könnyítésén,
hogy a világpiacokon megállhassanak helyünket.

Egy záró, az elmondottak recapitulálása
végzi fejezi be a művet.

Az elmondottakból kitetszőleg is, egy
gondolkozó, helyesen és nyugodtan szemlélő
fő művénél állunk itt szemben, a ki nem
csak az ujdonságon, hanem a helyes mér-
tékben is mérsékből indulva ki, vonja
le következtetéseit, a melyek legtöbb
esetben helyesek is. E mellett előadása
tiszta, világos, minden erőltetettségtől gondosan
kerülő, a mely tulajdonsága mega megében
is felette becses mai napság.

Semmi kétségem sincs arra
nézve, hogy e mű ezen hazánkat
gyarapítja a közönség, és élvezettel
a szakember, s valóban kívánatos is
volna, hogy ha a közönség köré kerülne,
nem sokszor elmondott, de elég sokszor
nem is méltányos igazságtalan mondat el,
oly irányban, a mely földmíveléseink
egészséges fejlődésére oly jótékony
hatású lehetne, s ezen igazságtalan
vélemény formában, meggyőző érvelés
kíséretében mutatja ki, azon egy
előadási hiba, mely a statisztikai

/

anyag tükrében áll, azt vélem, nyolcas
ának és a franciai táblázatok rend-
jára nézve mennyiben volna változtatás.

Ha végül ezek darabra - e tekintet-
ben munkámat nem javaslom a
pályadíj kiadására: két okból tesem azt.

A főbb ok az, hogy a munka
nem felel meg a pályakérdés igényeinek.
A főfigyelem a kérdés szerint arra lett
volna fordítandó, hogy mi a teendő; míg
a szerző főfigyelmét, majdnem kizárólag
figyelmét, a lépés helyes tüzes leírá-
sára fordította, úgy a gondossági élet, mint
a törvény hozási szerű teendők tárgyában
csak elvétve, odavetve mond valamit.
Ilyen a hiba, a kritika közös tul pl. a
mérei rendőrség, értékesítési viszonyok stb.
kérdése, a melyekre épen nem is érint
kérdésről rapportra tegyen vele a
pályakérdés lenne, sőt történt az anyag,
a mellett az elfogadási kanem épen azért,
a benyújtott dolgokban kellett volna jobban
kiemelni, s nem a kérdésre olyan behatóan
dolgozni ki.

A második ok az, hogy a munkának
ép a hogy van, önmagában becsére
van. Részletekbe véve el, alig van oly
dolog, a mi ne ismételtetnek, míg a
javaslatok mindenike csak viszonyos
szerű módon jelennek meg, nem
rendszeresen tehát. Egy mezőgazdasági
gyakorlati kézikönyvnek pedig ez lett
volna a főfeladata, s kérdésről csak
ily szinre lehetett az Akadémia előtt,
a mikor ezt a pályázatot kihirdette.

Ezen indokaimat alaphibátlan egy pár-

apróbb, agy is kiszaladhasd, szemedet kovácsolva,
kérjék kívül rehéz szóval, de a javadon
fő nem adható kell javaslom.

Szerző azonban kérjék kívül minél
szakismeretének, s előtanulmányainál,
mind általában helyes és gyakorlati javas-
latainál fogva az az ember, a kitől ily
munka megírását (a jelen munka egy
részének helyes felhasználásával) is joggal
várhatnók; s így az volna javaslatom,
hogy a bizalmat meg - ha jelentkezés esetén
találkozó kilépés, - e munka megírásával a
fáy-javadon mellett, a mennyiben pedig
ez nem lehetséges: Szorgalmas, kerülő
múvei tanárnak javadalmazásul.

Budapesten, 1889 márc. 15.

György Endre
k. tag.

Tekintetes arcok!

A mult évi nagyfürdési a Fény - alapítványból
3000 forint tőkével ki egy gratulációs mérő-
pardasági Körülöny megnyitására.
E feladatra csak egy pályamunka
érkezett be, mely be nem is küldi meg
a mérlékel minden tekintetben, még is kétség-
kívül teljes figyelmet érdemel.
A bíráló Grőger Endre, ki Je-
hálpalatty József urak.
Az első dr. nyilatkozik hogy reménye
gondolkozó, helyesen és megfontolan ítélő fő-
a tárgyban kap az egyértelműségen, hanem a kér-
zet gratulációk tanulmányából indulva ki-
vonja le következtetéseit. A mellett
előadása bírálat, világot, minden cél-
nyát kerülő. Leírni kétség nincs arra
nézve hogy e művet hasznosat forgal-
hatja a közönség és élvezettel a tartalom-
ban. Az általa bírálat igazságával
megegyező érzete közönségében minden-
ki. De van egy előadási hibája, mely
a statisztikai anyag túlbecsülésében
áll. A sok jeles tulajdonsággal bíró
munkának, bírálói megítélésem veli ok
ítélhető nek a pályadíjat. Továbbra ar.
hogy a munka nem felel meg a pálya-
kérdés igényeinek. A főfigyelem a tér-
dés tárgyát arra kell volna fordítandó
hogy mi a kérdés; mire a tervező figyel-
nek minden körülmény a célra helyesen

Lüneles leírásával foglalkozik. Más forrásokból csak elvétve mond valamit. Olyan a kibel, amerre rendűnek, értékesítési szempontok stb. kérdése. Kilépésnél nappal kár volt a pályaudvar kerülő, tul hümöly szavazó. Ne éjjen arról a legleinyegesebb dolgokról volna jobban kimerülni.

Amásodik oltás, hogy a munkának legyen a hogy van, arányos, beosztású, részletekkel, és alig van dolog a mi helyre ne illenék, mig a javaslatok nincsenek csak cicomás részletekben, nem rendszeresen sehol. Semmiség, nem rendszeresen sehol.

Ezen inkarens alapelvből az kövi, hogy a is kiigazítható tévedést hozzá adva, bírálói (Egyetemi Lapok) nehéz szivvel a jutalom kivándatával pártolja. Szerző azonban még is oly sok tanulságot ad elő tárgyalásunkban tárgyakkal kapcsolatban, hogy tulmelőn lehet vájni oly munkát, mint az Akadémia tanulmányi elött lebegett. Javaslatát tehát hogy annak szerzője – ha kilépte esetleg lehetővé – bizassék meg a munka megírásával a Fejér-jutalom alkalmával mellett. A mennyiben pedig ez nem lehetséges, szorgalmas, és tartalmat müve részesüljön jutalomban.

Amásodik bírálói (Gebhardt Károly) szerint a pályamunka alakja marad a feladat megoldásának, a kérdést inkább megszünni semmint megoldani akarja. Nem indul ki a hazában lévő

gazdasági rendszerek összehasonlításából, mert
-ugyanis- "egyrészt megvizsgálja a
számszerű megállapítások rendszerét, hiába a
más különben hasonló nyomdatermékek rendszerét,
másrészt; másrészt mutatja a gazdasági
tudomány helyzetét, szerkezetét, hogy jó
minőségi és külső" tárgyi tekintetben legyen
rendszer."

Ugyanígy a "különböző" gazdasági rend-
szerek vonatkozásában nélkülözhetetlen a többé
elkülönítve, de azért közvetlen kapcsolatban
irányok, hol időközönként, hol nagyobb
területen megint érvényesülnek, s' ezeket
rendszerbe foglalva, mintegy képeznek
gyakorlati felállítási, s' összehasonlítási
"külföldi" gazdálkodási módszerekkel,
mindenesetre hasznosabb lett volna,
mint a szerzőnek részéről tagadó mód-
szer.

Az is mellőzhetetlen, hogy
szerző a kérdést nem hagyja elég be-
hatóan, elég tömören; sok fejezet in-
kább szakkönyvet, s' be nem illeszkedő mon-
datok" is, hogy a világversenyre vonat-
kozó rész, a nyersanyagszükséglet részben
hiányát ez erős elemző" tehetséges
tényező. stat felületes megérintése
a kérdésnek, de semmiesetre sem igazol-
ható, hogy ily fejezetek is, mint a
szőlőművelés egyes ágai, csak mero" általános ismeretek
tartalmaznak, melyekből okulást
senki sem merítsen!

A munka általában azt a benyo-
mást keltette, hogy rossz" egészben tervezés nél-

nélkül a részvényt közvetlen szemléletéből,
annál többet irodalmi forrásokból. Szerző
erőket sajnáz kódik, - erőknek nincs valamin
nagy bűvöletes, melyeny hozzá munkában
s' valamelyik mérő'gyakorlati szakkép
pár év folyamában kínálhatól mindazt
felhalmozhatják, a mit a pályamunka
tartalmaz.

Daczára a felhozott kiánytalanok
a szerzőnél nem lehet megtagadni minden
érdemet. Van érzéke a helyes mennyi-
gyakorlati elvek iránt, a mit állítsa az
többnyire megállhat, s' minthogy a
nyelvű tanulságot gyakor a szerzőre
és világos, könnyed előadása által
nagyon megkívánjuk, hogy jutalmazásra ajánlható, - megérdemli
hogy népszerűségét lássa.

A pályamunka kinek adandó
nevét tehát a két bíráló megegyezik.

Budapest 1885 április 2ben

JELENTÉS

A M. TUD. AKADÉMIA VAGYONÁNAK ÁLLÁSÁRÓL,

VALAMINT 1888-IK ÉVI BEVÉTELEIRŐL ÉS KIADÁSAIRÓL.

I.

A Magyar Földhitelintézet által 1888. deczember 31-én lezárt vagyonmérleg az Akadémia vagyonának jelentékeny gyarapodását tünteti föl.

I. A vagyonmérleg activum-része a következő főtételekből áll:

1. Az Akadémia épületei és fölszerelései	1.000,000	frt	— kr.
2. Az Akadémia egyéb ingatlanai (Nógrád-, Bereg-, Bács- és Zemplén-megyékben)	80,425	»	44 »
3. Az Akadémia kivülfekvő alapítványai	244,547	»	33 »
4. Az Akadémia különféle követelései	88,551	»	03 »
5. Az Akadémia értékpapirjai	964,325	»	45 »
6. Hátralékos kamatok és házbérek, előlegek és előre kifizetett illetmények	9,130	»	05 »

II. A vagyonmérleg passívum része a következő főtételekből áll:

1. Az Akadémia kezelése alatt álló alapok	110,652	»	09 »
2. Különféle tartozások és előrefizetett házbér, mely az 1889-ik évet illeti	14,039	»	88 »
3. Az Akadémia vagyona 1888 január 1-én	2.212,249	»	56 »
4. Az *1888-ik évi szaporodás*	**50,037**	»	**77** »
III. *E szerint az Akadémia vagyona 1889. január 1-én*	**2.262,287**	frt	**33** kr.

IV. Az 1888-ban befizetett uj hagyományok és adományok:

1. Néhai Szőnyi Pál akad. tag alapítványa	12,500	frt.	
2. Néhai özvegy Bezerédj Istvánné, szül Bezerédj Etelka hagyománya, néhai Bezerédj István emlékére tett alapítványa 2000 darab cs. és kir. arany. (Befizettetett természetben, és $63^{66}/_{100}$ cs. és kir aranynyal kamat czimén).			
3. Néhai Rökk Szilárd alapítványa 10,000 frt 4%-os magyar földhitelintézeti záloglevelekben.			
4. Kisteleki Lévay Henrik alapítványa 10,000 frt magyar papir-járadék kötvényekben.			
5. Néhai Bukovinszky József alapítványa	5155	frt	87 kr.
6. Néhai Soltész Nagy János hagyománya	1600	»	— »
7. Néhai Danielik János akad. tag hagyománya	1000	»	— »
8. Dr. Brencsán Sándor alapítványa, néhai szülei emlékére (magy. papir-járad. kötv.)	1000	»	— »
9. Néhai Kiszely Imre hagyománya	832	»	92 »
10. Fraknói Vilmos akad. tag adománya	100	cs. és k. a.	
11. Néhai Halász Géza akad. tag hagyománya	500	frt	— kr.
12. Néhai Nánásy Lajos hagyománya	400	»	— »
13. Néhai Thanhoffer Pál hagyománya	400	»	— »
14. Néhai Kovacsóczy Mihály hagyománya	200	»	— »
15. Néhai Goldberger Adolf hagyománya	100	»	— »
16. Néhai Koszgleba László hagyománya	100	»	— »
17. Néhai Tóth Pál hagyománya	100	»	— »

18. Néhai Hanzély Ignácz hagyománya	50 frt	— kr.
19. Néhai Heidrich Antalné	50 »	— »
20. Néhai Kovács Pál hagyománya	25 »	— »

V. Bejelentettek a következő hagyományok:

1. Néhai Szelényi Lajos hagyománya	5000 frt	— kr.
2. Néhai Thanhoffer Pál alapítványa	4000 »	— »
3. Néhai Schneider József hagyománya	500 »	— »
4. Néhai Sinkay Teréz hagyománya	200 »	— »
5. Néhai Tamásy József hagyománya	100 »	— »

II.

Az Akadémia rendes bevételei 1888-ban.

Elő volt irányozva	135,500 frt — kr.
Befolyt	144,723 » 63 »

	Előirányzat	Befolyt
Alapítványok kamatai	10,000 frt	11,084 frt 42 kr.
Követelések »	3,000 »	3,387 » 37 »
Értékpapirok »	46,200 »	56,405 » 68 »
Házbér	40,000 »	39,639 » 10 »
Egyéb ingatlanokból	1,500 »	1,050 » — »
Könyvek eladásából	3,300 »	2,657 » 06 »
Országos dotátió	31,500 »	30,500 » — »

III.

Az Akadémia rendes kiadásai 1888-ban.

Elő volt irányozva	134,000 frt — kr.
Tényleg kiadatott	132,767 » 44 »

	Előirányzat	Kiadás
I. Személyi járandóságok	25,600 frt	25.394 frt 54 kr.
II. Évkönyv, Értesítő, Almanach	2,000 »	2,173 » 98 »
III. I. Osztály és bizottságai	15,000 »	15,000 » — »
IV. II. » » »	28,150 »	28,150 » — »
V. III. » » »	14,950 »	14,950 » — »
VI. Az akadémiai, természettudományi és orvosi könyvkiadó-vállalatok segélye	5,000 »	5,000 » — »
VII. Gróf Széchenyi István munkái kiadásához járulék	800 »	691 » 67 »
VIII. Jutalmakra	5,000 »	3,704 » 70 »
IX. Budapesti Szemle segélye	2,800 »	2,800 » — »
X. Előfizetés az Ung. Revue példányaira	1,500 »	1,500 » — »
XI. Előfizetés a Naturw. Berichte példányaira	1,500 »	1,500 » — »
XII. A könyv- és kézirattárra	7,200 »	7,376 » 56 »
XIII. Akadémia épületeinek föntartására rendes kiadások	5,000 »	5,000 » — »
XIV. Vegyes kiadásokra (Akad. kiadványok expeditiója, Földhitelintézeti főkönyvvivő tiszteletdíja, Biztosítási illeték. b Trefort temetése alkalmával oszlop csarnok diszitese. b Ipolyi arczképe, ügyvédi, irodai költségek)	4,000 »	4,286 » 78 »
XV. Adó	11,500 »	11,689 » 60 »
XVI. Kamatok az Akadémia által kezelt alapok után	4,000 »	3,549 » 61 »

Az osztályok és bizottságok a részökre állapított dotátiót nem használták föl teljesen 4545 forinttal kevesebbet adtak ki, mint a mennyi delkezésökre állott.

Az Akadémia könyvkiadó vállalatának tagilletményekből és kiadványai elárusitásából 13,595 frt 75 kr volt jövedelme, mihez az Akadém otátiójából 2000 forint járul. Kiadásai 12,583 frt 19 kr. tettek. A felesleg (3012 frt 56 kr.) a múlt ből fönmaradt tartozás törlesztésére fordittatott.

Az Akadémia épületeinek föntartására a 000 frtnyi rendes kiadáson felül a rendkivüli kiadások (a csatorna-rendszer átalakitása, a palot i ültetvények vasrácsozata, a tetőn eszközölt munkálatok, a bérházban több lakás rendbehozása 1,076 frt 59 kr. tettek, mely kiadások nem terhelhetvén a folyó bevételeket, az Igazgató-Tanács határozata értelmében az Akadémia vagyonából fedeztettek.

Az akadémiai nagyterem diszitése teljes elemésztette az e czélra tett adományokból létrejött alapot. Sőt 2,738 frt túlkiadás mutatkozott. az Igazgató Tanács határozata értelmében az 1889. és 1890. években törlesztetik.

Az Akadémia által kezelt többi alapok

a) A Kazinczy-alapból, a Mausoleumra Kazinczy levelezéseinek sajtó alá készitésére kiadatott 1,734 frt.

b) Az Arany-szobor alapból kiadatott 100 frt.

* * *

Az Akadémia 18-ban kiadott:

Irói tiszteletdijakra	20,211 frtot
Jutalmakra	5,300 »
Tud. buvárlatok és utazások segélyezése	4,150 »
Tud. folyóiratok és egyéb irod. vállalatok segélyezésére	18,110 »
Nyomtatásra	33,221 »
Műmellékletek készitésére	2,186 »

Budapest, 1889. január 20.

HORNYÁNSZKY VIKTOR KIADÓHIVATALA

61/889.

A Magyar Tudományos Akadémia vagyonmérlege 1888. deczember 31-én.

Activum.

1	Értékpapirok:				
	a) Magy. földhitelintézeti záloglev. 572,200 frt 5%-os, 185,500 frt 4½%-os, 10,000 frt 4%-os, 3600 frt érczértékű al pari és kamatok 1888. deczember 31-ig		778,281 87		
	b) 100,000 frt 4%-os magyar aranyjáradék al pari és kamatok 1888. deczember 31-ig		102,413 58		
	c) 79,200 frt 5%-os p. é. magyar járadék al pari és kamatok 1888. deczember 31-ig		79,530 —		
	d) 5 drb Pannonia v. bizt. részv. à 700 frt		3,500 —		
	e) Sorsjegyek értéke		600 —	964,325	45
2	Az Akadémia épületei, könyvtára, könyvkészlete és egyéb fölszerelései értéke			1.000,000	—
3	Kivülfekvő alapitványok:				
	a) 6%-os alapitványok		88,651 —		
	b) 5%-os alapitványok		106,840 —		
	c) 4%-os alapitványok		84 —		
	d) kamatnélküli alapitványok. frt 48,972.33				
	e) ingatlanok:				
	aa) Kazinczy-alapitvány szép-halmi és felsőregmeczi ingatlanai	frt 24,000.—			
	bb) Román Ferencz alapitványa, munkácsi és beregmegyei ingatlanai	frt 4425.44			
	cc) pacséri birtok	frt 38,000.—			
	dd) illinyi birtok	frt 14,000.—	129,397 77	324,972	77
4	Hátralékos kamatok a fennebbi alapitványok után			6,606	62
5	Követelések:				
	a) Magyar Földhitelintézet		1,859 40		
	b) Többi követelések		86,691 63	88,551	03
6	Előre kifizetett 1889. évre eső illetmények			1,352	12
7	Künnlevő előlegek			681	—
8	Házbér-hátralék			490	31
				2.386,979	**30**

Passivum.

1	Külön alapok az Akadémia kezelése alatt:				
	a) Székely kivándorlási alap		7,738 97		
	b) Herczeg Czartoryski-alapitvány		910 45		
	c) Reguly-alap		319 31		
	d) Udvardy Cherna János jubiláris alapitványa		261 42		
	e) Magyar mester-műszótár alap		100 —		
	f) Tisztviselők nyudijalapja		2455 17		
	g) Kazinczy-alap:				
	aa) ingatlanokban	24,000 frt — kr.			
	bb) készpénzben	3,350 » 04 »	27,350 04	39,135	36
2	Az Akadémia tartozásai:				
	a) Arany János emlékszobor-alap:				
	gyüjtött összeg	71,843 frt 04 kr.			
	kamat	16,157 » 98 »			
		88,001 frt 02 kr.			
	lejár költség és előleg a szobrásznak	16,484 » 29 »	71,516 73		
	b) Különféle tartozások		12,163 83	83,680	56
3	Előrefizetett házbér, mely az 1889. évet illeti.			1,876	05
4	Vagyonmérleg:				
	Vagyon 1888. január 1-én		2,212.249 56		
	1888. évi tiszta eredmény		50,037 77	2,262,287	33
				2.386,979	**30**

Budapesten, 1888. deczember 31-én.

A Magyar Tudományos Akadémia Veszteség- és Nyereményszámlája 1888. deczember 31-én.

Kiadás.

1	*a)* Rendes tagok fizetése	2,500 —		
	b) Főbb tisztviselők fizetése	6,799 94		
	c) Többi tisztviselők fizetése	9,949 80		
	d) Szolgák fizetése és ruházata	4,398 80		
	e) Nyugdijak	1,216 —		
	f) Segélyezések	530 —	25,394 54	
2	Évkönyv és Értesítő kiadása		2,173 98	
3	Az I. osztály és bizottságai részére:			
	a) Osztályi kiadások	4,297 28		
	b) Nyelvtudományi Bizottság	5,198 20		
	c) Irodalomtörténeti Bizottság	3,500 43		
	d) Philologiai Bizottság	2,004 09	15,000 —	
4	A II. osztály részére:			
	a) Osztályi kiadásokra	7,207 70		
	b) Történelmi Bizottság	12,000 73		
	c) Archaeologiai Bizottság	4,533 89		
	d) Nemzetgazdasági Bizottság	4,407 68	28,150 —	
5	A III. osztály részére:			
	a) Osztályi kiadásokra	8,440 71		
	b) Természettudományi Bizottság	4,909 29		
	c) Hadtudományi Bizottság:	1,600 —	14,950 —	
6	Könyvkiadó Bizottság, az akadémiai, természettudományi és orvosi könyvkiadó vállalatok segélye		5,000 —	
7	Gróf Széchenyi István beszédei kiadására		691 67	
8	Jutalmakra		3,704 70	
9	Budapesti Szemle segélyezésére		2,800 —	
10	Előfizetés az Ungarische Revue példányaira		1,500 —	
11	Előfizetés a Naturwissenschaftliche Berichte példányaira		1,500 —	
12	A könyv- és kézirattárra		7,376 56	
13	Az Akadémia épületeire; fentartás, javitás, fütés, stb-re		16,076 59	
14	Ügyvédi, irodai és vegyes kiadásokra		4,286 78	
15	Adó		11,689 60	
16	Kamatok és pedig alapitványok és alapok után		3,549 61	
17	Leirás házbérhátralékokból		519 25	
			144,363 28	
18	Tiszta eredmény, mely az akadémiai vagyont szaporitja		**50,037 77**	
			194,401 05	

Bevétel.

1	Bevételezett kamatok:			
	a) Alapitványok kamatai	11,084 42		
	b) Különféle kamat	3,387 37		
		14,471 79		
2	Értékpapirok után	56,405 68		
3	Házbér	39,639 10		
4	Könyvek eladásából	2,657 06	113,173 63	
5	Országos dotatió			
	a) Történelmi és irodalomtörténeti czélokra	15,000 —		
	b) Műemlékek kiadására	4,000 —		
	c) Természettudományi kutatásokra	5,000 —		
	d) Könyvtárra	5,000 —		
	e) Ókori classikusok két-nyelvű kiadására	1,500 —	30,500 —	
6	Ingatlanokból		1,050 —	
7	Hagyományok . . . . 2455·18 36,22224		38,677 42	
8	Adomány határozott rendeltetéssel		1,000 —	
9	Uj alapitványok		10,000 —	
			194,401 05	

Budapesten, 1888. deczember 31-én.

Előirányzat 1889-re.

Bevétel:

I. Alapítványok kamatai	10.000	
II. Követelések »	2.500	
III. Értékpapirok »	46.400	
IV. Egyéb ingatlanokból	1.000	
V. Házbér	39.500	
VI. Könyvek eladásából	3.000	
VII. Országos dotatió:		
a) Történelmi és irodalom történeti czélokra	15.000	
b) Műemlékek közzétételére	5,000	
c) Természettud. kutatásokra	5.000	
d) Classica-philologiai czélokra	1,500	
e) Könyvtárra	5,000	
f) Az Akadémia szabad rendelkezésére (kárpótlás a házbér-adóért)	8,500	40,000 frt
		142,400 frt

Kiadás:

I. Személyes járandóságok		25800 frt
II. Általános kiadások:		
a) Évkönyv	400	
b) Értesítő	700	
c) Almanach	800	
d) Akad. kiadványok jegyzéke	500	
e) Helyesirási szabályok	100	2.500 frt
III. I. Osztály és bizottságai		16,830 » [1]
IV. II. » » »		29,990 » [2]
V. III. » » »		16,780 » [3]
VI. Könyvkiadó vállalatok segélyezésére:		
a) Az Akadémia vállalata részére	2,000	
b) A Természettudományi Társulat részére	2,000	
c) Az Orvosi vállalat részére (Dr. Kajdácsy alapítványából)	1,000	5,000 frt
VII. Gróf Széchenyi István levelezésének kiadására járulék		500 »
VIII. Jutalmakra		4,000 » [4]
IX. Budapesti Szemle segélye		2,800 »
X. Előfizetés az Ungar. Revue példányaira		1,500 »
XI. Előfizetés a Naturwissenschaftliche Berichte példányaira		1,500 »
XII. Könyvtárra:		
a) Vásárlásokra	3,510	
b) Könyvkötésre	1,300	
c) Szekrények készitésére	640	
d) Czédula-catalogus készitésére	1,000	
e) Kisebb kiadások	150	
f) A kézirattár rendezéséért tiszteletdij	400	
g) A Szilágyi Dániel-féle kéziratgyüjtemény megvásárlásáért törlesztési részlet	1,000	8,000 frt

[1]) Ezenfelül a múlt évről fenmaradt 1824 frt 24 kr és a Kazinczy-alapból 1000 frt.
[2]) Ezenfelül a múlt évről fenmaradt 762 frt 43 kr.
[3]) Ezenfelül a múlt évről fenmaradt 1958 frt 45 kr.
[4]) Ezenfelül külön alapokból 1200 frt.

XIII. Akadémia épületeire, rendes kiadások:			
a) Fűtés	2,400		
b) Világítás			
c) Vizfogyasztás	670		
d) Kéménysöprés, bádogosmunkák, mesteremberek .	1.400		
e) Tisztítás és apróbb kiadások	530		
f) Rendkivüli kiadásokra [1])	2,000	7,000 frt	
XIV. Vegyes kiadásokra:			
a) Akad. kiadványok expeditiója	900		
b) A földhitelintézet főkönyvvivőjének tiszteletdija .	600		
c) Ügyvédi költségek	800		
d) Kisebb nyomtatványok	700		
e) Irodai kiadások	850		
f) Biztositási dij.	350		
g) Trefort Á. arczképe	300	4.500 frt	
XV. Adó		11.500 »	
XVI. Kamatok az Akadémia által kezelt alapok után		3.000 »	
XVII. A nagyterem diszitésére tett túlkiadások törlesztésére		1,500 »	
		142,400 frt	

[1]) A 3673 frtra előirányzott rendkívüli kiadások törlesztésére.

HORNYÁNSZKY VIKTOR KÖNYVNYOMDÁJA.

SZEMÉLYES JÁRANDÓSÁGOK.

1. *Rendes tagok fizetése:* (Tóth L., Hazslinszky F., Wenzel G., Nendtvich K., Török J., Hunfalvy P., Ballagi M.)	2500 frt
2. *Főbb tisztviselők fizetése:*	
Főtitkár	2000 »
Három osztálytitkár	3000 »
Főkönyvtárnok	1300 »
Akadémiai ügyész	500 »
	9300 frt
3. *Többi tisztviselők fizetése és lakbére:*	
Takács I. irodaigazgató	1600 »
Mészáros P. javítnok	1050 »
Berecz K. javítnok	1050 »
Lindtner E. alkönyvtárnok	1550 »
Hellebrandt Á. könyvtártiszt	1250 »
Szentes K. irodatiszt	1150 »
Borovszky S. irattárnok	1000 »
Jónás Károly gondnok	1300 »
Zsigmondy épületfelügyelő (tiszteletdíj)	100 »
	10050 frt
4. *Szolgák fizetése, lakbére és ruházata:*	
Kapus	540 »
3 könyvtárszolga	1590 »
Irodaszolga	480 »
2 háziszolga	1200 »
Ruházat	540 »
	4350 frt
5. *Nyugdíjak és segélyezések:*	
Rainprecht J. gondnok	600 »
Ring A. irnok özvegye	300 »
Emődi M. szolga özvegye	100 »
Reim F. szolga	216 »
Akadémia járuléka a nyugdíjalaphoz	200 »
Segélyezések	384 »
	1800 frt
	25500 frt

HORNYÁNSZKY VIKTOR KÖNYVNYOMDÁJA.

Magyar Tudományos Akadémia

880

19

Az I. és II. osztály (: s a borzájok tartozó bizottsa

1889. évi

Költségvetése

A törvényhatósági bizottság költségvetése 1887 évre

	kr.
Magyar országgyűlési Emlékek X kötetének befejezésére	900.
Erdélyi országgyűlési Emlékek XIV. kötet (1664–1675 év)	1500.
Árpádkori Okmánytár VI. kötetének nyomatékára	1500.
A Rákóczy-korra Archivumához fűzendő nyomatékra	1200.
Történelmi Tár segélyezése	1000.
Deputatk. II-ik kötetére	1600.
Corpus Statutorum II-ik kötetére	1600.
Dr. Wenzel Gusztáv: Trigonometrikai könyvéhez diplomatikum, és vonatkozó okmányok kiadása	1900.
Kubinyi Ferenc: Hunmegyei oklevelek	200.
Mátyás-korbeli oklevéltár	500.
	400.
Összesen	12000.

Történelmi Bizottság
Költségvetése 1888-ra

Országgyűlési Emlékek X Kötet	1400 K.
" XIII Köt.	1400.—
Erdélyi Országgy. "	1000.
Anjoukori Okmánytár VI. Kötet	1200.
Marczali: II József. 2-ik Kötete	1400.
Beöthy Zsigmond: Magyarország helyzete	800.
Veress: A magyarországi Jezsuiták II k.	600.
Beke: II Rákóczy Gy. portai levelezése	600.
Gyergyai: Alvinczy Péter Okmánytára	600
Acsády: Magyarország pénzügyi	
s népadókori Okmánytár Pótlékának be-	
fejezésére	800
Archivum Rakocziánum Jegyzé-	
ke, szerkesztésére	200.
Történelmi Tár segélyezése	1000.
Másolásokra	500.
Könyvkötésre	100.
Előadói Tiszteletdíj	400
Összesen	12,000 K.

Kiadás

Történelmi Tár segélyezése	1000
Magyar országgyűlési Emlékek	300.
Erdélyi " Emlékek	600.
Archivum Rakocziánum, Jegyzék	200
Beke et Barabás: II Rákóczy Gy.	600
és apródok	
Anjoukori Index, Tiszteletdíj	300
Alvinczy Okmánytára	234.88.
Marczaly: II József	902.55.
Beöthy: Helyzetek	900.—
Nyelvtudori Költség	5838.48.
Könyvkötés	164.98

1/

Marosvásárhely	—	404.
Brodai szolgáltatmk		61
Cló addi díj	—	404
Rendes kereset marad	—	134. 11
Összesen		12,000 fr.

A nemzetőrségi bizottság költségvetése 1889 évre

A nemzetőrségi Szemle segélyezése	1000.
A Budapesti Szemle segélyezése . .	1200
A nemzetőrségi irók társára	1500.
A nemzetőrségi' és statistikai;	
Dr. Ev. könyv	500
Előadói tiszteletdíj	400
A megyei monographiákra . . .	150
Apró beszerzésekre	50.
Dr. Földes Béla. Bünügyi statistikai tanulmányok czimü mun-;	
kájának segélyezésére . .	200
Összesen	5000 frt.

Az archaeologiai bizottság

költségvetése 1889 évre.

Archaeologiai közlemények, ingyenes, szakelőadói és illustratiók . .	2938.
Archaeologiai Értesítő . .	3500
Előadói és szerkesztői tiszteletdíj	600
Postai és irodai általános	120.
A képes darabok kezelésére	126
	6675
Fedezet: Az orsz. kegy. tárgyakat elősegítő alapból az Archaeologiai Értesítőre.	675 fr.
Pénzügyi szükséglet . . .	6000 fr.

Kiírt vizsgálat

a M. T. Akadémia irodalomtörténeti bizottságának

1888 dec. 30-án tartott ülése jegyzőkönyvéből.

Tárgyalás alá vétetik a bizottság 1889-ik évi költségelőirány-zatja, mely is következőleg állapíttatott meg:

A.

1. Irodalomtörténeti Emlékek II. kötetének bevégzésére		418 frt
2. Monographiák (Pécsi Simon Psalteriuma) kiadására:		
nyomdai költség ívenként 28 frttal	280 frt	
a glossák petit szedési pótléka à 5 frt	50 frt.	
Szerkesztői díj à 15 frt	150 frt	480 frt
3. Külföldön tanult magyarok névsorának kiadására		150 frt
4. Régi magyar Költők tára II. kötetének bevégzésére (Jegyzetek)		
6 ív nyomatási költsége à 34 frt (750 pél.)	204 frt.	
szedési pótlék à 5 frt	30 —	
Szerkesztői díj à 30 frt	180 —	
boríték, fűzés	20 —	434 frt
Régi magyar Költők tára VII. kötetének bevégzésére (Jegyzetek)		
5 ív nyomatási költsége à 34 frt	170 frt	
Szedési pótlék à 5 frt	25 —	
Szerkesztői díj à 30 frt	150 —	
boríték, fűzés	20 —	365 frt
Régi magyar Költők tára VIII. kötetének megkezdésére		
18 ív nyomatási költsége à 34 frt	612 frt	
szedési pótlék à 5 frt	90 —	
Szerkesztői díj à 15 frt	270 —	972 frt
	Ásvivel	2819 frt

5. Sermones dominicales (az egyetemi könyvtár 98. sz. codexe)
10 ív, 8-r, nyomdaköltsége à 28 frt = 280 frt
Szerkesztői díj à 15 frt = 150 frt összesen 430 frt
mivel azonban ebből már 120 frt ki van fizetve, marad . . 310 frt

6. A Figyelő segélyezésére méltányolva az Abafi Aigner Lajos
által a bizottsághoz dd. decz. 26 intézett levelében
felhozott indokokat: az eddigi 20 példány helyett
50 példányra történik előfizetés, mi a. m. 400 frt

7. Bayer: Magyar játékszín története írói tiszteletdíjának
összes hátraléka . . . . . 650 frt

8. Az előadó-tiszteletdíja . . . . . 400 frt

Összesen 4579 frt

Ezen összeg fedezetéül szolgálna:

1. a pénztári maradék . . . . 1635 frt
2. a remélhetőleg 2000 frtról 3000 frra
emelendő dotatio 3000 frt

Összesen 4635 frt.

B.

Szabó Károly Régi magyar Könyvtára III. kötetére 1000 frt

C.

Kazinczy művei kiadására a Kazinczy-alapból . . 1000 frt

Végül, az 1886. nov. 29-én tartott összes ülés 235. sz.
határozata értelmében, az Akadémia három osztálya
Költségvetésének terhére figyelembe veendő Szinnyei József
Magyar írók névtára I. kötetének szerkesztői tiszteletdíja 1400 frt.
Zichy Antal, mint a Kazinczy összes művei kiadására kiküldött bizottság elnöke, részletes írásbeli jelentést tesz az illető

bizottság működéséről. E szerint a bizottság Dr Sándor Sándor elhalálozása után, Dr Váczy Jánost bízta meg a levelek másolásával, s a nyomatott művek lajstromozásával. Eredeti levelek másolására a bizottság eddigelé 796 frt 90 kr adott ki.

0 frt

A Kazinczy összes művei kiadásának jelen állapotát részletesen feltüntető jelentés meghallgatása után a bizottság utasitja a Kazinczy-bizottságot,

1., hogy a gyüjtést tovább folytassa,

2., hogy programmot készitsen Kazinczy művei kiadására vonatkozólag; egyszersmind a bizottság kilátásba helyezi, hogy a Kazinczy-bizottságnak évenkint 1000 forintot biztosit.

A költségvetés végösszege: 7979 frt.

Jegyzőkönyv. Ballagi Aladár
helyettes előadó.

0 frt
0 frt
0 frt
0 frt
0 frt

000 frt
000 frt
000 frt
kül „
lető

Irodalomtörténeti Bizottság
1889-iki
Költségvetése.

Kivonat

a M. T. Akadémia I. o. osztálya 1889. január 5-iki értekezletének jegyzőkönyvéből.

6. Az osztályelnök felszólítja az osztályt, hogy az osztálynak 1889-ik évre szóló költségvetését állapítsa meg, mire a következő előterjesztések és indítványok tétetnek:

I. Az osztály-értekezésekre tavaly fölvétetett 1321 frt. Ez összeg 17 hján kimenittetett, azonban egy pár értekezés kiadatlan maradt. E célra szükséges 1889-re . . . . . 1400 frt –

II. Tinódy Henrik „Hogy is mondják ezt magyarul" című munkájának tiszteletdíja (18 3/8 iv 30 forintjával 551 frt 25 kr; nyomda (18 ½ iv 29 frt 50 krajczárjával 545 frt 75 kr. pótlék ¼ iv petitért 1 frt 88 kr. boríték 11 frt 40, könyrkötő" 15 frt 60= 559 frt. Összesen . . . . . 1225 frt 85 kr.

III. Simonyi Zsigmond A magyar határozók czimü müre I. kötetének nyomtatására (a tiszteletdíj 1887-ben fizettetett ki) fölvétetett 500 frt. Ez összeg kifizettetett, sőt elég sem volt, mert a költség 513 frtra ment, a 13 frt több kiadás az értekezések megmaradt 17 forintból fedeztetett. A II. kötet nyomtatására szükséges 14 iv ivenkint 35 frt (nagyon vegyes szedés) 490, tiszteletdíj ivenkint 30 forintjával 420 frt, összesen

910 frt –

IV. Az 1889-iki pályamunkák bírálóinak díjai is fölvetendők a költségvetésbe. Ugyanis az akadémia 1886. jan. 26-án tartott ülésében a pályamunkák bírálóinak díjazását előben elhatározván, a módozatokat ugyanazon év decz. 20-án tartott ülésében így állapította meg, hogy az osztályok a pályamunkák bírálóinak tiszteletdíjai tekintettel a pályamunkák

/.

számára és természetére esetről esetre határozzák meg. Az 1879-iki pályamüvek bíráloinak tekintettel a tavalyi megállapodásokra a következő díjak fizetendők:

1 Telekipályázat 22 dr. egy-egy bírálónak 5 dr.
arany s igy három bírálónak - - - - - - - - - - - 15.

2. Farkas-Rasló-pályázat 20 dr. egy-egy bíráló-
nak 1 arany s igy három bírálónak - - - - - - - - 3.

3. Bulyovszky-pályázat 20 dr. egy-egy bírálónak
1 arany s igy háromnak - - - - - - - - - - - - 3

21

a mely összeg egy aranyat öt forintjával számitva, tesz
105 frt.-

V. A Festus-codexre tavaly fölvétetett 173 frt, de csak 67 frt adatott ki, a mely költséggel az egész codex befejeztetett. Hátra van még a bevezetés és az index, a melynek fedezésére szükséges 106 frt. E szerint a tavaly utalványozott összeg fedezné az összes költséget, de a 106 frt maradékból 74 frt 80 kr a Nyelvemléktár nyomatására fordittatott, melynek költségei az utalványozott összegből nem lehetett fedezni. E szerint kell a Festus-codex teljes befejezésére 1879-re - 106 frt.-

VI. A Nyelvemléktárra tavaly fölvétetett 507 frt, de ez összeget a nyomdaköltség teljesen fölemésztette, sőt elég sem volt, s a 74 frt 80 kr több kiadást a Festus-codexre utalványozott összeg maradványából kellett fedezni. Szükséges 1879-re a XI. kötet szerkesztői díjának fele 180 frt, a Jordánszky-codex szerkesztői díja 100 frt, a Winkler-codex szerkesztői díja 70 frt, összesen - - - - - - - - 350 frt.-

VII. A Nyelvtörténeti szótárra tavaly utalványozottak 1800 frt: a szerkesztőknek 1300 frt a nyomtatás felügyeletére, correcturáért s a végső kötetek pótlásáért, a kiadónak 500 frt az első öt füzet 100 példányának előfizetési

díjában. Mind két összeg kifizettetett, de minthogy csak három füzet jelent meg, a kiadó Hornyánszky-czégnek 200 forinnal több fizettetett, a mi az 1889-ben megjelenendő füzetekbe tudatik be. 1889-ben 8 füzet fog megjelenni s így 80 ív, ez ívnek revisiójáért (egy ív revisiója 16 kr) fizetendő 1280, a kiadónak 100 példány előfizetési díjában, levonva a már kifizettek 200 forintot, 600. összesen

1880 frt –

VIII. Ide járúl a Nyelvtudományi bizottság költségvetése, a mely az osztályával együtt felterjesztendő

8007 frt 50 kr

IX. Továbbá a Class. philologiai bizottság költségvetése – – –

áthozatal	2648 frt —
3. Svéd-lapp szövegek III (Ugor füzetek 9. sz.)	509 „ 50
4. Uj magyar tájszótár	300 „ —
5. Dr. Munkácsi vogul-tanulmányútja	1400 „ —
6. Dr. Pápai Károly segélyzése	200 „ —
7. A M. Nyelvőr és Ph. Közlöny segélye	2500 „ —
8. Előadói tiszteletdija	400 „ —
9. Ügyviteli apró költség	50 „ —
	8007 frt 50 kr.

III. Az irodalomtörténeti Bizottság munkálatairа:

1. Irodalomtörténeti Emlékek II. k.	418 frt —
2. Péchy Simon Psalteriuma kiadására	480 „ —
3. Külföldön tanult magyarok névsorára	150 „ —
4. Régi magyar költők tára VI. k. bevégzésére	434 „ —
5. „ „ „ „ VII. „ „	365 „ —
6. „ „ „ „ VIII. „ megkezdés.	972 „ —
7. Sermones Dominicales (az egyetemi könyvtár 98. sz. codexe)	310 „ —
8. A „Figyelő" segélyezésére	400 „ —
9. Bayer J. Magyar játékszin története irói tiszteletdijára	650 „ —
10. Szabó Károly Régi magyar könyvtára III. k.	1000 „ —
11. Kazinczy Ferenc művei kiadására (a Kazinczy-alapból)	1000 „ —
12. Szinyei József Magyar irók nevtára I. közlésére	1400 „ —
13. Az előadói tiszteletdija	400 „ —
	7979 frt —

IV. Classica-philologiai Bizottság munkálatairа:

1. Barna J. l. 1. Aeneis forditásának kiadására	908 frt —
2. Platon Theaitetosa forditására	650 „ —
3. A birálók dijazására	100 „ —
4. Ábel Jenő l. l. Pindar scholionok kiadására	560 „ —
5. Pecz Vilmos l. l. A görög tragédia története megkezdésére	300 „ —
6. Előadói tiszteletdija	400 „ —
	2918 frt —
összesen	24.881 frt 35 kr

Ennek részleges fedezetül szolgál:

1. múlt évi maradvány	1828	
2. Kazinczy-alapból	1000	2.828 frt. —
		22,053 frt 35 kr.

Gyulai Pál
előadó

Az I. osztály 1889-ik évi

költségvetése

4 db. mellékletel.

Classica philol. Bizottság

1888-ról való

számadása.

A bizottság ez évre ministeri subventiául 1500 frtot,
az I. osztály részéről 500 frtot, összesen 2000 frtot kapott.
A ministeri subventióból a következő tételekre fedezte:

1. Thukydides.

a) A görög szöveg szedéséért járó költség-maradék	271 frt 9 kr.
b) A III. kötetért járó írói tiszteletdíj . . .	375 "
c) Revisiójáért s correcturájáért járó tiszt.díj	160 "

2. Görög Anthologia.: A jelen évben elfogadott Bevezetéssel és jegyzetekkel együtt 14 ívre fog terjedni. 8 ívért járó írói tiszteletdíj 1887-ben fizettetett ki. Az egyenlőre szánt 280 frtot a Franklin-Társulat a Thukydidesért járó költségbe tudta be.:

a) 6 ívért járó írói tiszteletdíj	180 frt
b) 10 ív görög szedéséért járó díj	256 "
3. Bírálatok díjaira fordíttatott	100 "
Ezekkel mindösszesen tesznek	1342 frt 9 kr.

Az osztály részéről megszavazatott 500 ftokból

fedeztetett:

a) Előadói tiszteletdíj . . . . . 400 ft

b) a Paedagogiumokért járó óradíjak

díj számlájára . . . . . 100 ft

E kettő együttvéve 500 ft.

A miniszteri subventióból 1 az osztály részéről meg-

szavazott összegből fedezett összes tételek tesznek

1842 ft 9 krajcárt

Ezennt jövő évre fenmaradt készpénzben

158 ft

Az 1889-re szóló

költségvetés.

A bizottság, miután hogy a bilingvis fordítási vállalatán kívül egyéb vállalatai is vannak, amelyekre költségvetése a miniszteri subvencio nem fordítható, az az 1889-re várt 2000 ftnyi subvencióból 500 ftal kevesebbel azaz 1500 ftal, az I. osztálytól 760 ftal többel, azaz **1260** ftot kér.

(Az 1888-iki maradékból

Az 1500 ftnyi miniszteri subvencióból fedeznék:

1. a Barna-féle Aeneis

a) A 30 ívért járó írói tiszteletdíj számlájára 608 ft.

(: A 30 ívbe bele van írva a kísérő megjegyzés is. :)

b) ~~A tisztviselők fizetésére~~ A 22 ív latin szedésére és járó nyomdai költség számlájára 300 ft.

2. A Simon-féle Platon Theaitetosa

a) 15 ívért járó írói tiszteletdíj 450 ft

b) Görög szövegének szedéséért 200 ft

3. A bírálatok díjazására 100 ft

Összesen 1658 ft

Az 1500-ik az 1888-ról fennmaradt 158 ft

együtt mása ugyancsak 1658 ft

Az osztály részéről kérendő 1260 frtból.

1. Előadói tiszteletdíj . . . . . 400 frt

2. A Pindarscholiontörténő jövő évi tiszteletdíj részletei . . . . . 560 frt.

3. A Pedagógia „A görög drámairodalom története" kiadási költségeinek fedezésére . . . . . 300 frt.

E három tétel együttes összege 1260 frt.

Tehát összesen 2918 frt.

Ponori Theodorovits Emil a class. philol. bizottság elnöke.

Classica-philologiai Bizottság 1889-iki költségvetése.

Jelentés a Kazinczy-bizottság munkálatairól
1887. jún. — 1888. szept.

„A Kazinczy-bizottság, mely első" sorban Kazinczy leveleinek összegyűjtését tette föladatává, 1887. évi jún. 8-án tartott bizottsági ülésében a következő" főpontokban állapodott meg:

1.) Dr. Váczy Jánost, ki az 1886. jún. elhalt dr. Nagy Sándor után megbízatott a gyűjtés munkálataival s a levelek másolásával, utasította, hogy a kutatás, gyűjtés, rendezés és másolás munkálatairól minden két hónapban az akad. összes ülés után tartandó bizottsági ülésben számoljon be.

2.) Hogy Kazinczynak eredeti és fordított, kiadott és kiadatlan műveiről pontos áttekintést szerezhessen a bizottság: Váczy J-nak kötelességévé tétetett, hogy Kazinczynak a budapesti nyilvános nagy könyvtárakban és a Szemeretárban levő" kéziratban maradt műveit a lehető" legsürgősebben lajstromozza.

3.) Úgy a már lemásolt vagy kiadott, mint az ezután másolandó – Kazinczynak bármely művéről szóló – levelekből" jegyzék készítendő", a mely Kazinczynak eredeti és fordított műveinek kiadásánál lesz útmutató és magyarázó.

Dr. Váczy János ez utasítás folytán teljes tőrekvéssel s buzgó ügyszettel fogott mind a kutatáshoz és gyűjtéshez, mind a másoláshoz s a jegyzék készítéséhez. Legelőször is Kazinczynak a budapesti nyilvános könyvtárakban és a Szemeretárban levő" kéziratbeli műveit kutatta fel, azokat összeírta, rendezte s az így elkészített jegyzéket a bizottságnak bemutatta. (Dr. Steinrich J-nál.)

A mi a levelek gyűjtését illeti: ezt már dr. Nagy Sándor nagyjából bevégezte, ő" azonban semmit sem jegyzett föl, hogy mit kutatott már át s mi maradt még átkutatni való. Ez okból Váczy J-nak kiválik az akadémia könyvtárát, a Szemeretárat és számtalan folyóiratot kelle átkutatnia újra s e fáradság nem is maradt egészen eredménytelenül, mert ez ideig mintegy 200 eddig ismeretlen levéllel pótolta a már majdnem befejezettnek

gondolt gyűjteményt. Azonban nemcsak a budapesti nyilvános könyvtárak-
ra fordította figyelmét: magántrok szívességét is igénybe vette. Számtalan
vidéki levéltár birtokosához fordult a „bizottsági elnöktől" aláírt levéllel,
hogy csak a nevezetesebbeket említsük, így keresztül fel: gr. Cáky Albin, gr.
Vay Miklós, gr. Haller György, gr. Heller Jenő", b. Wesselényi Miklós, Sárközi
Titusz, Kővary László, Walter Géza, Chyzer Kornél, Szinnyei Józsua, Tejes
István, dr. Offenheimer Gyula stb. urakat, a debr. ref. s a kolozsvári unitárius
főiskola könyvtárát. Sárközy Titusz Kazinczynak Sárközy Istvánhoz írt
32 db eredeti levelét nemcsak másolásra küldte be, de azokat az akadémia
könyvtárának is ajándékozta; a debr. főiskola pedig Kazinczynak 50 db,
b. Wesselényi Miklós 73 db. s Zádor Gyula min. tanácsos 22 db eredeti
leveleit küldték be lemásolásra. A hol pedig írásbeli kérelem nem mu-
tatkozott sikeresnek: jónak látta a bizottság Váczy J-t a hely színére kül-
deni, hogy a levelek lemásolását így eszközölje. ~~stb.~~ Ily czéllal küldetett
Kassára dr. Offenheimer Gyula kir. közjegyzőhöz, a kinél Kazinczynak
15 db eredeti levelét másolta le. Így küldetett ki Kolozsvárra, hogy a
Horváth Döme úrfele másolatokat az eredetiekkel összevesse s néhány oly folyó-
iratot s lapot tanulmányozzon át, a melyek a budapesti nyilvános könyvtárakban
nem találhatók fel. Az eredmény az lett, hogy a Horváth Döme úrfele levél-
másolatok czélunkra használhatatlanok, vagy csak oly utánnézéssel válhat-
nának használhatókká, hogy az erre fordított munka egyenlő volna, — vagy még nehezebb — az újra lemásolásra fordított fáradsággal. Ugyan
ez alkalommal vizsgálta át a „Magyar Polgár" összes, 26 kötetét, a „Magyar
Polgár Nagy Naptárát" stb. Mindezekről a legközelebbi bizottsági gyűlésen
„ismertető" jelentést tett.

A bizottság működésének azonban még fontosabb eredménye a Kazin-
czy leveleinek másolása. Mint tudva van: a levelek másolása és kiadása
az eredeti orthographia szerint történik s pedig a legrégibb kortól, 1763-tól,
Kazinczy első" levelétől kezdve. Váczy J., a ki e munkálatot végezi, egy-
egy később kort ölel föl s az idetartozó leveleket lemásolva, chronologiai
rendbe szedve, közéjök osztva a már külön kiadásban megjelent – erede-

deliben ismeretlen – leveleket; így számol be egy-egy korbeli szerkesztendő anyagal. 1800-ig Kazinczynak immár összes 433 db. levelei chronologiai rendbe szedve az akad. főtitkári hivatalában vannak. Váczy J. jelenleg Kazinczynak 1800–1810 közti levelezését rendezi s másolja. E körből körülbelül 500 levél van már eddig lemásolva. Az eddig lemásolt levelek száma 950, 7 füzetnyi terjedelemben. Ha e lemásolt levelekhez veszszük a már külön kiadásban megjelent leveleket: 6–7 kötet anyaga lészne mondható. A gyűjtés, másolás és kutatás folyvást tart egész addig, míg a teljes anyag összegyűjtve s lemásolva nem lesz.

A bizottság 1897. jún. 8-án tartott s fentebb említett bizottsági gyűlésében Váczy J-nak egyelőre csak másolási díjáról határozott, mivel úgy volt meggyőződve, hogy a kiadás megjelenését várni s az összes munkálatokért akkor honorálni nagyon bajos oly embert, ki minden szabadidejét megbízatásának nénél lelkiismeretesb teljesítésére fordítja. A bizottság tehát 1 ft. 20 krban állapította meg ívenként a másolási díjat, a melyet utólagosan minden két hónapban a beszámolt másolatokért járó arányban a bizottsági elnök utalványoz. Egyéb munkálatokért a bizottság időről-időre határoz honorárium ot.

A másolással egyidejűleg Kazinczynak arra leveleiből, a melyek valamely művére vonatkoznak, jegyzéket is készül s e jegyzék Kazinczy műveinek kiadásánál lesz majd nélkülözhetetlen útmutató.

A munkálatok eddigi ránt már annyira haladtak, hogy a bizottság rövid idő alatt hozzá kezdhet a levelek szerkesztéséhez s míg a már teljesen kész anyag össze lesz szerkesztve: addig Kazinczynak 1800–1810-ig írt levelei szintén mind másolva s rendezve lesznek úgy, hogy a szerkesztő és másoló munkálatok párhuzamosan fognak haladni.–

Budapest, 1897. okt. 31-én.

Megjegyzem, hogy a nevezett czélokra ez évben, államsegélyem mellett ez ideig 566 ft 90 kr utalványoztattak ki.

Tisztelettel

bizottsági elnök

A Karinszy birottság

jelentése

1888.

Nyelvtudományi Bizottság.

1889 évre szóló Költségvetés.

A Nyelvtudományi Bizottság 1888. Dec. 22. tartott ülésében a költségvetést tárgyalván, – elsőször is az előadó jelentéséből tudomásul vette, hogy az 1888 évre engedélyezett Költség (5198. frt. 20 kr.) csak néhány kr. (25 kr.) híján teljesen felhasználtatott, – s aztán az 1889 évre való szükségletét a következőkben állapította meg.

1. A Nyelvtudományi Közlemények re 1888-ban 300 frt. volt rendelkezésre, a melyből XXI Köt. II. III. füzetének (10 iv). kiadási költsége fedeztetett.

Kiadatnak 1889-re: a) XXII. köt. I. II. III. füz. hátralevő Nyomdai Költsége (à 144.50 kr.) = 433.50 kr.

b) Három új füzetnek (5 ivnyi) kiadására (XXI. köt. IV. V. VI. füz.), tiptelatdíj 450 frt, nyomdai Költség 433.50 kr.

Összegezve:

433.50	
450.	
433 50	
1317.00	frt. 1317.–

2. „Volják népköltési hagyományok": a hátra levő nyomdai Költség – számla szerint 383.10 kr. kiegyenlítésére – s ezzel e kiadás be van fejezve.

3. Osmán-török népköltési gyűjtemény (dr. Kúnos) kiadására szánt 597.35 kr.-ból fedeztetett az I. Kötet hátralevő tiptelatdíja = 89.60 kr., és nyomdai Költsége számla szerint: 421 75; az II. kötetnek még 1–3 ív után való tiptelatdíja = 90. frt. – A II. kötetbeli szöveg 24½ ívre terjedvén,

Kiadatnak 1889-re: 4–24 + 25/2 ív = 21½ ív tipt. díja = 645. frt.;

1-24 + 25/2 iv = 24½ iv nyomatási ára (à 28) = 686. ft.

Összegezve: 645 / 686 / 1331. — — = 1331.— kr.

4. Külön nyomatok a Nyelvt. Közleményekből. Ennek 190.50 kr volt rendelve, de tényleg – a nyomdai számla többet tett: t.i. 198.05 kr-t, a többlet az „apróbetűség" tekintetében esett.

∓ (úgymint: 1. Három tanyörjáték; 2. Ugor Atlantis II. füz.; 3. Svéd-lapp szövegek II., bátrak.)

Befejezett tétel.

5. Svéd-lapp szövegek III. füz. (vagyis Ugor füzetek 9. száma):

Az engedélyezett 210. ftból (210) telt 1-7 iv tipplatelének.

A 12 ívre terjedő füzetre kívántatik még 8-12 iv = 5 iv tipplatelének = 150 ft.; — 12 iv nyomatásra + ⅛ iv (sajtóhibák) nyomatása = 340 ft, borítók 9.50, fűzés 10. ft.

Összegezve 150 / 340 / 9.50 / 10 / 509.50. — — = 509.50

6. Új Magyar Tájszótár. A felvett 300 ft. kifizettetett.

A 1889 évre szintén 300 ft kell mint tipplatelének: előleg, megjegyezvén hogy a szerkesztő (dr. Simonyi J.) az anyag gyűjtését nagyrészt ugyan elvégezte (47000 cédula együtt van) s még 889 évben megkezdi a szerkesztést.

Szükséglet — — = 300.—

7. Dr. Munkácsi Bernát vogul tanulmányútjára felvett Költség 1200. ft. külön alapból (Reguly-alapból) fedeztetett.

A Bizottság helyesli dr. Munkácsinak abbeli szándékát, hogy vogul nyomozásait, melyek kedvező körülmények mellett szép eredménnyel kecsegtetnek, most félbe ne szakítsa, hanem még az északi vogulokra is azután az objaki nyelvre is kiterjessze, mi szerint tanulmányútja egész 1889. évi szeptember haváig fogna tartani, s mogint 1200 ft. költséget igényel. Erre nézve

Kívánatos lesz dr. Munkácsi kalandozásának utánni minél előbb a lezárt
beszes nyelvanyag kidolgozásához (Kőrösi-Csoma-Kézikönyvek) szükséges,
s e végből a Bizottság még némi segélyt akar adni kutatásai
az év utolsó holnapjára = 200 ft.

ft.

Szükséglet 1889-re 1200 + 200 = — — 1400.—

8. dr. Pápai Károlyt, ki a vagulok és objákok körül teendő ethno-
graphiai tanulmány végett dr. Munkácsihoz csatlakozott, szintén
segélyezte a Bizottság 300. ftal, a Regely alapból. Tekintve
hogy ő is csak szűken van költséggel ellátva, a Bizottság őt
útja befejezésében, mely április vagy május hóra várható, még 200.
ftal határozta segélyezni.

Szükséglet 1889-re: — — 200.—

9. dr. Kúnos Ignácot 1888-ban a Bizottság 300 ftal segélyezte,
török népköltési anyag gyűjtésére. — Tekintve hogy e gyűjtést
most jóformán befejezte, a Bizottság a további segélyezést elejtvén
inkább az „osmán-török népköltési gyűjtemény" kiadására fordítja
a megkívántató költséget. Lásd ezt: 3-ik tétel.

10. A Magyar Nyelvőr és a Philologiai Közlöny segélyezése
1500 + 1000 = 2500 ft. teljesen felhasználtatott s igy
felvendő 1889-re: — — — 2500.—

11. Szintúgy a Bizottsági olvasó és szerkesztő tiszteletdija.
= 400.—

12. Az ügyvivői apró költség (17. tét.) teljesen felhasználtatott
(Szolgának ujévi 5, postai kiadások, a 4-ik tétel többlete), sőt elégtelen-
nek bizonyult. Az 1889 évre — — 50.—

A fentebbi tételeket összegezvén: Ft.

1.	Nyelvtud. Körlemények — — —	1317. —
3.	Osztmán-török népköltési gyűjtemény II. — —	1331. —
5.	Svédlapp szövegek III. (Ugortudom. 9. sz.) — —	509. 50
6.	Új Magyar Tájszótár — — — —	300. —
7.	Dr. Munkácsi vegul tanulmányúira — — —	1400. —
8.	Dr. Pápai K. segélyzése — —	200. —
10.	M. Nyelvőr + Philologiai Közlöny segélyzése	2500. —
11.	Bizottsági elnöki tiszteletdíja — —	400. —
12.	Ugyviteli apró Költség — — —	50. —
		8007. 50 kr.

Kikerül az 1889 évre = = 8007. 50 kr.

Budenz József

a Ny. Bizottság elnöke.

Nyelvtudományi

Bizottság 1889-ki

Költségvetése.

A magyar akademiai Könyvtár költségvetése
1889-ki évre.

A javasolt Migne Patrologia Graeca-nak megvétele elhalasztatván, a kiutalt összeg pedig csak az Allgemeine (Müncheni) Zeitung és a Nemzetre szóríttatván, tehát a könyvkötésre tervezett 1600 forint helyett 1300 f. tételtetik ki:

de a Szilágyi könyvtár árának törlesztésére 1000 forint, a katalogus irására is 1000 forint vétetvén fel, a költség így előirányoztatik meg:

		for.	kr.
1.)	könyvek vásárlására ...	3510	—
2.)	könyvek stb. bekötésére	1300	—
3.)	új bútorokra . . .	640	—
4.)	Jakab Elek a kéziratári folytatandó munkájára ...	400	—
5.)	apró költségekre, irodai szerekre	150	—
6.)	a Szilágyi könyvtár kifizetésére	1000	—
7.)	Katalogus-irásra ...	1000	—
	összesen	8000	for.

A könyvtári bizottság határozatából

1889 jan. 7-én jegyezte

Hunfalvy Pál
akad. könyvtárnok.

Cultus Minister úrnak!

Vonatkozva Excellentiádnak m. évi
decemberhó 28-ikán 2211. elnök. a.
alatt kelt magasbecsű iratára szeren-
csém van értesíteni, hogy az Akadémia
Történelmi Bizottsága, a „Történelmi
Életrajzok" czímű vállalattal tud-
magát értekezés és jelentvédjei kellően
megtanyolvan, helyén készséggel ha-
ladéra el, hogy az mikénti már
korábban tette, ez alkalommal is
segélyezésében részesíti. Ez miuel
a szerkesztő jelentéséből tudomásom
vagyon afelől, hogy jelen évi költség-
vetésében 500 forintnyi összegnek
áll fedezet nélkül, ezen összegen a vállalat sérése
sérése megszüntetése.

Fogadja egyebaránt

28/I 89.

1889.

Nagyságos Elnök úr!

A M. T. A. Könyvtári bizottság határozatából szerencsém van folkérni, méltóztassék intézkedni, hogy az Akad. által segélyezett vállalatokból, nevezetesen a

Nemzetg. Szemlé-től és a Nemzetg. Irod. Tárától

Kes.-Kecskemét a M. T. A. Könyvtárának megküldessék.

Fogadja . . .

28/I

a bizottság költségvetése kérésére

Károly.

71/889.

A M. T. Akadémia

Könyvtári Hivatalának

Az Igazgató Tanács mai napon tartott ülésében az akadémiai könyvtár 1889. évi költségvetését a következőképen állapította meg:

a)	Könyvvásárlásra	3510 frt
b)	Könyvkötésre	1300 "
c)	Szekrények készítésére	640 "
d)	Czédula-catalogus készítésére	1000 "
e)	Kisebb kiadásokra	150 "
f)	A kéziratt. rendezésére ...	400 "
g)	A Szilágyi Dániel-féle kéziratgyüjtemény megvásárlására törlesztési részlet	1000 "
	Összesen	8000 frt

Budapest, 1889. január 27.

72/889.

Kivonat
a M. T. Akadémia 1859. január 28-iki összes
ülésének jegyzőkönyvéből.

23. Bemutattatik néhai Rökk Szilárd 1862-ben alkotott végrendelete, melyben az Akadémiának 10000 forintot hagyományozva, alapítványáról következő képen intézkedik: „Óhajtanám, hogy ezen tőkének kamatai a magyar nyelvtan és történelem tárgyában kiírandó pályázatok és pályamüvek jutalmazására fordittassanak, az illető szakosztályokra bízván a szükséges intézkedést."

Az I. és II. osztály fölkéretik, hogy elegyes bizottságot alakitván, az alapitvány kamatainak felhasználása iránt az alapitó óhajtásának tekintetbe vételével szabályzatot dolgozzon ki.

Szalay László
pőnök

II. O.

81.

1889

MAGYAR
TUDOMÁNYOS
AKADÉMIA

294.

Nagyságos Úr!

Van szerencsém tisztelettel fölkérni, hogy az Ügyrend 42§. d) pontja értelmében a Történelmi Bizottság 1888/9. ik évi munkásságáról szóló jelentését f. évi április hó 18-ig a főtitkári hivatalhoz minden esetre beküldeni méltóztassék.

Budapest, 1889. április 6.

Szabó József
főtitkár

Nagyságos Pesty Frigyes úrnak,
a Történelmi Bizottság előadójának.
Budapesten.

12

294
1889

Cultusministerhez.

Vmaskovszky Ede. mult évi dec.
28-dikán 2152 szám alatt
kelt átiratával a M. T. Akadémia
kezéhez nagybecsű átiratát,
melyben van szerencsém tisztelettel, hogy
mivel jelenleg egy néprajzi társulat
alakulóban, mely
a nevezett folyóirat kiadásával
átvételével hivatottnak látszik,
ezen társulat megalakulását
bevárandónak vélni; és csak
ha azután akkor fog a tegnapi
határozatban határozni.

Fogadja . . . .

28/I

Tar, Ethnologische
Mittheilungen"
című folyóirat
megjelenése tárgyában

Tar Akademia

688/62

MAGYAR
TUDOMÁNYOS
AKADÉMIA.

Nagyméltóságú Vallás- és Közoktatási Miniszter Úr!

A M. T. Akadémia ~~III osztálya~~ élénk érdeklődéssel viseltetett mindig a m. kir. központi meteorologiai és földmágnességi intézet működése iránt. Az ő kezdeményezésére s az Akadémia tulajdonai képező eszközökkel indittattak meg még a hatvanas években az első ide vágó rendszeres megfigyelések a budai főreáliskola épületében felállitott ideiglenes observatoriumon és utóbb is, mikor az Intézet 1870-ben államivá lett, a Szervezeti Szabályzat III. fejezetében kimondatott, hogy a központi meteorologiai intézet tudományos tekintetben szeres kapcsolatban marad a M. Tudom. Akadémiával, sőt a II. fejezet 3. pontjában az Akadémiára bizatott az Intézet főnökének kijelölése is.

Az imént emlitett szeres kapcsolat, mely az Akadémia és az Intézet közt jelenleg is fenn áll, a mig egyfelől kötelességeket ró az Akadémiára, másfelől az Intézet működéséért bizonyos fokig ma-

gát az Akadémiát is felelőssé teszi.

Ezen felelősség-érzet indítja a M. T. Akadémia ~~II. osztályát~~ arra, hogy Nagyméltóságod figyelmét a meteorologiai intézet szomorú állapotára felhívja s a már halaszthatatlanná vált sürgős intézkedés megtételére mély tisztelettel reá irányozza.

Dr. Schenzl Guido volt igazgató távozásával az Intézet a szó szoros értelmében árvaságra jutott. Hosszú provisorium állott be, minthogy a helyére kinevezett új igazgató csakhamar betegeskedni kezdett s az intézet és a magyar tudományosság nagy kárára már hónapokkal ezelőtt elhúnyt.

Minden tudományos intézet csak úgy fejlődhetik, sőt az addigi színvonalon is csak úgy maradhat meg, ha szakértő és erős kezek vezetése alatt áll. A meteorologiai Intézet, mely már évek óta nélkülözi a vezetésre hivatott és felelős igazgatót, mind alább száll jó hírében és tudományos működésében is. Az első és legsürgősebb teendő az intézeti igazgató állomásának betöltése. A míg ez meg nem történik, az Intézet pangásra van kárhoztatva.

Mindezeknél fogva a M. T. Akadémia ~~III. osztálya~~ azon kérelemmel járul Nagyméltóságodhoz, méltóztassék sürgősen intézkedni, hogy az Intézet igazgatói állása minél előbb

véglegesen betölthessék. Fogerdy . . . .

Kelt a M. T. Akadémia III. osztálya 1889. január 21-ikén tartott ülési értekezletéből.

Dr Szabó József,
osztálytitkár.

osztályelnök.

Buda 28/I 89.

80

889.

Kivonat
a M. T. Akadémia 1889. január 28-iki ülésének jegyzőkönyvéből.

29. Bemutattatik az orientalisták f. évi szeptember elején Stockholm- és Christianiában tartandó nemzetközi congressusa előkészítő" bizottságának meghívó irata.

Az I. osztályhoz tétetik át, oly kéréssel, hogy azon tagokat, kik az Akadémiát a congressuson képviselni lesznek hivatva, jelölje ki.

Schönherr Gyula
főtitkár

I

85.

Felségos Urának és Apostoli Királyunk!
~~Urának és~~ Legkegyelmesebb Urunk!

A nepek milliói közöu, kik
mély gyászba borúlva állanak azon
sír mellett, mely a Felséged atyai
szivének legfo"bb bünkésegét és
a jövendo' nemzedékek legszebb
reményeit, ~~Rudolf trónörökös~~
~~o" felsége személyében~~, temeti el:
a magyar ~~tudomány és~~ irodalom
és tudomány munkásainak lel-
kében a fokozott fájdalom ér-
zései honolnak.

Mert azon jólesseségekkel, me-
lyekkel a Gondviselés nemzetek
sorsának intézésére és lététe-
kéit oltalmazására hivatva
~~már~~ hivatotta' tette: a tudo-
mány és irodalom iránt eleven
meleg rokonszenv egyesült Benne.
És ~~tollának~~ szellemének erejével,
nevének fényével minden kor örömtelyes Részvéttel
~~szívesen~~ vett részt a magyar
tudományosság gyarapításában,
melynek oly kora és gyászos
végét és életének még utolsó
óráiban is ~~foglalkozó~~ szolgálni
kívánt.

Valamint megmérhetetlen
azon hatás értéke, melyet
egykor Felségét trónjának foglalva
helyes, a szellemi értékek világában

A ~~Rudolf~~ fo"herceg
trónörökös o" felsége
személyével,

L o" t o"

87/889.

– gyakorolt volna; ej az
úgy kiszámíthatatlan a ve-
teség súlya, melyet elhunytával
szenvedtünk.

De ~~ugyancsak~~ ezen gyászos
órában is, midőn ravatala
előtt állunk, ~~kétásan kell~~
a fájdalom nem fojthatja el
kétkedő érzését a nemzet sorsát
~~is vezető~~ vezérlő isteni Gond-
viselés iránt azért, hogy Ő
ekkorig birtok, és nevének,
czéljainak, tevékenységének
dicsőségét ~~is~~ ~~istápolhatjuk~~ nemze-
tünk, tudományosságunk és
Akadémiánk történetének
lapjain is ~~fel~~ találhatjuk.

Engedje a Mindenható, hogy
meg Felséged, hogy mikor a M.
Tud. Akadémia legmélyebb fájdalmás és
részvétének ~~kifejezésére hódo-~~
~~latára jelen~~ tolmácsolói; ezzel a hódolattal egyúttal
azon ~~kéré~~ óhajtásának adjon
kifejezést, hogy a Mindenható
~~Fel~~ Felségedet ~~áldásaival~~
~~megkoronázott~~ ~~Dynastiája~~
~~Kárpátaink alatt a legboldogabb~~
alattunk Ő Szent életét tegye
hosszúvá és ~~szerencsés~~ uralkodását
szerencsésre.

A M. Tud. Akadémia 1889 Januar 31-ikén tartott
rendkivüli ülésének ~~jegyzőkönyvéből~~.

főtitkár

másod-elnök

A Magyar Tudományos Akadémia
széphalmi birtokának
1888-iki Bevételei és Kiadásai.

		I. Bevétel			
1.		Földbérlet	1200		
2.		Kertésztől kerti haszonért	50		
3.		Bérlöktől tüzbiztositásra	20		
4.		" kéményseprési dij	3		
5.		Eldöglött kis ló bőréért	2		
6.		A m. földhitelintézettől 14473 sz. a. (586 ak szám)	817	96	
			2092	96	
		II. Kiadás.			
		A. Rendes kiadás			
		a, kezelés és fentartás			
1.	Kertész	fizetése 9. 18. 19. 23, 44. 49. 59 63. 89. 95. 98. 110. 112 számu okmány			252
2.	Kerti munka-ntak rendben tartása 29. 45. 53. 64.			23	62.
3.	Fatágatás és fuvar üveghász számára 10. 12. 20			9	60
4.	Zúpszalma fák bekötésére 11.			1	19
5.	Állami adó 1887iki tülfizetés mellett (adókönyv 3k.) 87.			192	77
6.	Községi adó 109. 113.			74	67.
7.	Tüz elleni biztositás 6. 108.			29	63.
8.	Kéményseprés 114.			4.	50.
9.	Postadij levelektől csomagoktól, 20db. mellékelt okmány szerint 4f. 2k - egyszerü levelek dijával			5	34.
10.	Irnoki teendőért 91.			5	
11.	Utazási költség Széphalomra, részint saját kirándulásaim, részint jegyké- pésszel, kertterveket készitő mérnökkel - kultur mérnökkel okmány nélkül			26	77
				625	9

b. Leltár kiegészitése.

12. Megvolt üres melegágyi ablakba üveg-
táblák, úgyszintén az üvegházra 14.72. — 16 9
13. Ásók kapák 15. — 1 92
14 Virágcserepek 47. 97. — 21 34
— 39 35

Rendeskiadás ismétlése

a. kezelés — 625 9
b. leltár — 39 35
Rendes kiadás összege — 664 44

B. Rendkivüli kiadás.

a. Épületek nagyobb igazitása

1. Mausoleum körüli kövezet igazitása 30. — 44
2. Kertészlak s három gazdasági épület ny befedése 80. — 77 96.
3. Koch budapesti épitész által küldött mausoleumi rácsos vas-ajtó szállitási dija vasuton és Szépkalomra 93. — 6 10.
— 824 6

b. Vegyes kiadások

4. Két darab napló könyv 5.40. — 2 65
5. Park mérnöki felvétele s térrajza Szentgyörgyi mérnök által 32. — 40
6. Mausoleum és sirnak jényképei akademiának beküldve — 4
7. Mausoleum számára kapott két darab alabastrom urnának megigazitása s talapzattal ellátása 88. portóval — 30 42
8. Winternitz Vilmos erdőmester erdő becsléséért 105. — 25
9. Ugyanannak uti költsége vasutról ér

		Szépkalomra és vissza				4	
	10.	Üzemterv készitése végett erről bejárt Főszerészek ellátása				4.	
	11.	Pecz Armin műkertésznek uti költsége Budapestről kertterv és költségvetés	82.			130	
	12	Ugyanannak ovadéki ellátása	51.			5	84
	13.	Novoski volt kertésznek régi követelése főtitkári 688 sz. utalványra	99.			20	
	14	Erdő eladásának hirdetése	107.			2	60
	15	Uti költségem Budapestre a decemberi építészeti bizottsági ülésre főtitkári beleegyezés folytán				35	
		Vegyes kiadás összege				303	51
		Rendkivüli kiadás ismétlése					
	a.)	Épületek nagyobb igazitása				824	6
	b.)	Vegyes kiadás				303	51
		Rendkivüli kiadás főösszege				1127	57
		Összes kiadás ismétlése					
		A. Rendes kiadás				664	44
		B. Rendkivüli kiadás				1127	57
		kiadás főösszege				1792	1
		1888 iki összes bevétel és kiadás					
		Bevétel				2092	96
		Kiadás				1792	1
		Maradt készpénz				300	95

az az háromszáz forint 95 kr., mely összeg a S.a.
Ujhelyi polgári takarékpénztárban helyeztetett 4 egyéssel a folyó
1889 iki bevételbe átirtatott.

S.a. Ujhely 1889 január 24én

Chyzer Kornél
felügyelő

Magyar Tudományos
AKADÉMIA
Főtitkári hivatal.

Érk. 1889. febr. 11.

96.

Szépkalmi 1888ik.

számadás

B. Rendkívüli Közgyűlés

okmányai

107 sz
1888

Hordesás Jemplénben

2 f 60

S.-a.-Ujhely, 1889. Január hó 3-án n.

MINDENNEMŰ KÖNYVNYOMDAI MUNKÁK

SZÁMLA

MINDENNEMŰ KÖNYVKÖTÉSZETI MUNKÁK

A „ZEMPLÉN" KÖNYVNYOMDÁJÁBÓL

ÉS
OSAN
NEK

S.-A.-UJHELY, FŐÚT 9. SZ.

IZLÉSTELJESEN ÉS OLCSÓ ÁRON ELVÁLLALTATNAK

EGY KRAJCZÁR 1 kr.

Tek. Magyar Tudományos Akadémia széphalmi birtokának részére.

Hó	Nap	Példány száma	A munka megnevezése	Ára forint	Ára kr.
Lapunk			1888. évi folyamának 52 és 53. számaiban		
Közzétett			erdőeladási hirdetmény 2-szeri beigtatási díja	2 ft	60 kr.
			mely összeget köszönettel fölvettük:		

A „ZEMPLÉN" KIADÓHIVATALA S.-A.-UJHELYT

Özv. Baniczky Elemér

Sátoralja-Ujhely, 1888. december 30. 53. sz. Tizenkilencedik évfolyam.

ELŐFIZETÉSI ÁR
Egész évre 6 frt.
Félévre 3 „
Negyedévre 1 frt 50 kr
Bérmentetlen levelek csak ismert kezektől fogadtatnak el.
Kéziratot nem adatnak vissza.
Egyes szám ára 20 kr.
A nyilttérben minden garmondsor dija 30 kr.

ZEMPLÉN.

Társadalmi és irodalmi lap.

ZEMPLÉNVÁRMEGYE HIVATALOS KÖZLÖNYE

(Megjelenik minden vasárnap.)

HIRDETÉSI DIJ:
hivatalos hirdetéseknél:
Minden egyes szó után 1 kr.
Azonfelül bélyeg 30 kr.
Kiemelt diszbetük s körzettel ellátott hirdetményekért törmérték szerint minden □ centiméter után 3 kr számittatik.
Állandó hirdetéseknél kedvezmény nyujtatik.
Hirdetések a „Zemplén“ nyomdába küldendők.

Előfizetési felhivás

a „Zemplén“ 1889. évi XX. folyamára.

Lapunk az uj év bekövetkeztével pályafutásának XX. évébe lép. Mint a multban volt, ugy megmarad jövőre is a »Zemplén« Zemplénvármegye társadalmi életének s közérdekének hü szolgája.

Müvelni a hazai nyelvet, tért nyitni az irodalomnak, utat törni a nemzeti müvelődés és népnevelés fejlődésének, éleszteni a hazafiság szent tüzét, tisztelni és tiszteletet szerezni a jog- és vallásegyenlőség magasztos elveinek, ápolni a nemzetiségek testvéri érzületét, vagy ha kell, sikra szállani a magyar államot fenyegető bármiféle törekvéssel: programunk változatlan jeligéje. Mint a vármegye hivatalos közlönye pedig arra fog törekedni a „Zemplén“, hogy a hivatalos vármegye tiszta tükre legyen, függetlenül és pártatlanul támogassa a vármegye egyetemét és igazgatóit a közkormányzatban.

Ezek és ezekhez hasonlók azok az eszmék, a melyek szemeink előtt lebegtek a multban, ezek lesznek vezéreink a jövőben, meiket ha elég erősek nem vagyunk is megvalósitani, tettvágyunk azáltal is jutalmazva leend, ha legalább lépésről-lépésre megközeliteni szerencsések lehetünk. A mely feladatok betöltéséhez tisztelt munkatársainknak és lapunk támogatóinak közremüködését remélve indul lapunk az 1889 ik év folyamára.

*

A »Zemplén« előfizetési ára a lap homlokán olvasható.

A „Zemplén“ szerkesztősége és kiadóhivatala.

HIVATALOS RÉSZ.

19993. sz. *Zemplénvármegye alispánjától.*

10 főszolgabirónak.

Az állat-egészségügy rendezéséről szóló 1888. évi VII. t. c. végrehajtása tárgyában f. évi október hó 15-én 40000 sz. a. kibocsátott általános rendelet 11-ik és következő §§ ai a marhalevelek és azok használatául részletes utasitást tartalmazván, ezen általános rendelet és a nmságu m, kir. pénzügymtnisterium f. évi dec. hó 14-én 72974. szám alatt kelt körrendelete alapján megfelelő további eljárás végett következőket tudatom t. főszolgabiró urakkal.

A jelenleg használatban levő bélyeges kincstári marha- és lólevél ürlapok f. évi december hó végével forgalom és hatályon kivül helyeztetnek és 1889. évi január 1-ével uj mintáju 3 és 5 kros bélyegü kincstári marhalevél ürlapok hozatnak forgalomba Ennél fogva 1889. évi január 1-től kezdve a lovakra szarvasmarhákra, juhokra, kecskékre és sertésekre vonatkozó marhalevelek kiállitására kizárólag csak az uj mintáju kincstári ürlapokat szabad használni.

Az uj bélyeges kincstári ürlapok kezelésére és használata iránt a fentebb idézett 40000. sz. földmiv. ipar és keresk. ministeri intézvény 11-ik §-a és az 1887. évi XLV. t, c. 16 ik §. az irányadó. A bélyeges kincstári ürlapok, mint eddig azután is **a vármegyei főlevéltárnoktól szerezhetők meg** akként, hogy a szükségelt marha vagy lólevél árát képviselő összeg az adóhivatalba fizetendő be s az adóhivatal által kiállitott s a megrendelő jelentéshez mellékelt nyugtára a főlevéltárnok fogja időről időre a megrendelő községi jegyzőnek megküldeni.

Végül a mennyiben jövő 1889. év január 1 ével a régi marha és lólevelek többé nem használhatók, utasitandók a községi és körjegyzők, hogy a készletben maradt marha és lóleveleket pontos jegyzék kiséretében ugyancsak **a főlevéltárnokhoz jövő év január hó 20 ik napjáig** küldjék be, midőn a főlevéltárnok által készitett kimutatás alapján fogok intézkedni arról, hogy azok értéke visszatérittessék.

Utasitandók az illető községi közegek arra is, hogy kellő készletről, még ez év folyamán gondoskodjanak, illetve megrendeléseiket a főlevéltárnoknak ideje korán küldjék be, hogy ez által a közönség kivánalmainak pontosan eleget tehessenek.

S.-a.-Ujhely, 1888. dec. 23.

Matolai Etele, alispán.

T. Zemplénvármegye bitottságának S.-a. Ujhelyben 1888. évi december 14-én tartott rendes évnegyedes küzgyüléséből

556/19244. szám. Olv. a zemplénvármegyei gazdasági egyesületnek a községi faiskolák gondozása és az utszélek befásitása tárgyában alkotott és 68520. számu belügyministeri intézvénynyel jóváhagyott vmegyei szabályrendelet végrehajtására vonatkozó véleményes előterjesztése.

A közgyülés ezen szabályrendeletben vármegyénk kultur és közgazdászati érdekeinek nagyfontossága és jovőjét végeredményében egy szép reménynyel kecsegtető intézmény alapkövét ismervén fel, annak haladéktalan életbe léptetése iránt az intézkedések minden irányban megtételét feladatának tekinti, egyszersmind szem elöl nem tévesztve ezen közérdekü cél megvalósitását gátló akadályokat is, a gazdasági egyesület által e tárgyban bemutatott szakszerü tervezet általánosságban elfogadva, a szabályrendelet életbe léptetésére vonatkozólag a következő határozatot hozta:

1. E tárgyban hozott és kormányhatóságilag jóváhagyott szabályrendelet ezen határozattal haladéktalanul életbe léptettetik.

2 A gazdasági egyesület előterjesztésének kiadása mellett az alispán megbizatik, hogy a gazdasági egyesület képviselőjével egyetértőleg az egyesület által bemutatott szakmüveletben részletezett adatok megállapitása, különösen pedig a faiskolák összeirása továbbá az ut befásitása körüli felügyeletre és a faiskolák gondozására javaslatba hozott bizottságok községenkint esetleg körjegyzőségenkinti megalakitása, a tervbe vett közhasznu törekvés minél szélesebb körbeni megismertetése és az eszme népszerüsitése iránt a legcélszerübb intézkedéseket tegye meg és eljárása eredményéről jelentését lehetőleg a tavaszi közgyülésnek mutassa be.

3. A vármegye területén átvonuló utak a kir. államépitészeti hivatal felügyelete alatt állván az állami utszélek befásitása körüli teendőkre a felügyelet azon hivatalnak is kiváló gondjai közzé sorozlatik. Kelt mint fent.

Jegyzette tb. főjegyző, kiadta:
Viczmándy Ödön, főjegyző.

TÁRCA.

— A „Zemplén“ eredeti tárcája. —

1889.

Minden lezajlik. Évre év jő,
A multra több lepel terül.
Minden, mi támad az idővel,
Lassanként benne elmerül.
Nagy tenger az... Hulláma folyton,
S nem válogatva hányogat;
S a sors, a mely fölötte nyargal
Gyakorta szór villámokat....

Uj év köszönt be. Ujra annyi
Keblet remény s kétség gyötör; —
Ámbár a szivek sokasága
Csak vakszerencsét üdvözöl.
Sóvárogjon az hát kishitében!
De jaj! ki röghöz nem kötött:
A ki gondterhelt homlokával
Viraszt a mult s jövő fölött

Végigborong az életárny az
Emlékezet komoly egén;
Öröm s boldogság ugy vonul mint
Felhők között az esti fény....
— De mért tünődjem elborulva
A gondok eme képein,
Midőn azok messzebb ragadnak
S *más* tárgyon csüggnek érzetim?

Mi vonja lelkem elmerengni?
Im' az uj évnek jöttivel:
Honát e sziv, ah, messze sejti —
Jelenlétet nem ünnepel.
Remény ölében ringatózván
A távolból derül vigasz;
S a multban ami hévvel eltölt —
Egy *ezredévnek* képe az....

...Vihar szelé át Európát,
Fölzugott annyi vad elem,
S az orkán vésze közt megálltál
Ifju tüzedben *nemzetem*.
S te élsz, bár rád egész dühével
Sulyosodék észak, kelet,
S kaján csordák nyomáról int bár
Reád fájó emlékezet.

A gyors időnek óceánján
Milljó örvény, hab fenyeget,
Melynek erős, nagy nemzedékek
Már martaléki lettenek.
Nincs Karthágó, leomla Hellász,
Fölosztva Róma birtoka;
Nem zengi nép szavát Homérnak;
Más lőn a Brútuszok hona.

Egy ezredév lehunyt... s hazám te
Ott állsz a *lét* határinál;
Megszenvedél, mig ama szcillák
S karibdiszek közt átjutál.
Te élsz... s kitartván küzdelemben
Nyomasztó, kinos éjeket;
S most nem lehet, hogy ellenid rád
Halotti torra gyüljenek!...

Szürkül az ég... bizony homály van,
Az idők el nem oszlaták,
Habár kiálltuk el nem esve
A századok zivatarát;
Szivünkben egy kinos betegség —
A pártviszálynak mérge dúl...
Talán a mult némely bünéért
Hagyák reánk ezt átokul?

De a remény soh'sem hagyott el —
S csüggednünk immár nem szabad:
Midőn e hon jövő virága
A »*szent öreg*« nyomán fakad.
Munkálva hát és egyetértve
Legyünk a *nyelvben* magyarok;
A nemzet addig él s erősbül,
Mig fejlik az s hangozni fog.

Oh! igy haladva kell elérnünk
Ama dicső hegy magasát,
Melyről — öröklétre avatva
A nagy világot látjuk át.
E cél a legfennségesebb s ha
Utján tekintlek nemzetem:
Akkor hiszem: lehet méltóan
Az uj évet köszöntenem!....

Kollener István.

Mai számunkhoz egy iv melléklet van csatolva.

T. Zemplénvármegye bizottságának S.-a.-Ujhelyben, 1888. december hó 13. tartott közgyüléséből.

581/16585. Főispán ő méltósága, mint a közigazgatási bizottság elnöke átteszi a 1683/2283 számu küzigazgatási bizottsági határozatot a községeknek, mint erkölcsi testületeknek a gazdasági egyesület tagjai közzé leendő belépése tárgyában.

Az erre vonatkozó állandó választmányi határozati javaslat elfogadásával határoztatott:

Tekintettel arra, hogy a gazdasági egyesület a tenyész bika és egyéb apa állatok beszerzése céljából kéri a vármegye támogatását arra nézve, hogy a községek, mint erkölcsi testületek a gazdasági egyesület tagjai közzé való belépésre serkentessenek, miután a vármegye közönsége az egyesület eddigi működéséből meggyőződött arról, kogy a közgazdaság minden ágában, de legkiválóan az állattenyésztés körüli működése által már eddig is dicsérendő eredményeket mutat fel, a községek vagyonosodását előmozditó eme törekvést erkölcsileg támogatni óhajtván ezen eszmét a járási főszolgabirák különos figyelmébe ajánlani s egyuttal őket felhivni határozta, hogy a cél felderitése mellett igyekezzenek oda hatni, miszerint a községek, mint erkölcsi testületek a gazdasági egyesület tagjainak sorába belépjenek.

Egyszersmind határozatilag kimondatott, hogy az esetbe, ha a község a gazdasági egyesület által kizárólag a községek részére megszabott kedvezményes dijjak mellett az egyesületbe belépett a 100 ftnyi alapitó tagsági dij után fizetendő 5 ft, nem különben az 50 ftnyi alapitvány után fizetendő 2 ft 50 kr. vagy végül, ha a község csak mint évdijas tag óhajt belépni, ez esetben hat éven át fizetendő 5 ft évi illeték a községi költségvetésbe felveendő.

Mely határozat az összes járási jószolgabiráknak tudomás és megfelelő eljárás végett, továbbá »Zemplén« utján köztudomásra hozatni a közig. bizottságnak és a zemplénvármegyei gazdasági egyesületnek tudomásvétel végett kiadatni rendeltetett.

Kelt mint fent.

Jegyzette s kiadta:
Horváth, tb. főjegyző.

Vármegyei szabályrendelet
az utakról és uti személyzetről.

VIII. FEJEZET.

D) *A műtárgyak ugymint hidak, átereszek, támfalak, kerékvetők, karfák és kövezett csatornák fentartása.*

(Vége.)

110. §. A hidak és átereszek a közlekedés fentartásának egyik főkellékét képezvén, gondot kell forditani arra, hogy a szükséges helyeken olcsó, de mindamellett célszerü és minél nagyobb tartósságot biztositó s kevesebb évi kiadást igénylő hidak és átereszek s azok jó karban tartassanak.

Általában véve kivánatos, hogy a hidak és átereszek jó minőségü kőből vagy jól kiégetett téglából épittessenek, a mennyiben azonban ez több helyen a kedvezőtlen körülmények miatt nem eszközölhető, célszerü leend a következő utasitást követni:

1. Hidakat sebesen rohanó patakokon és folyamokon át, ha azok nem felette szélesek, mindenkor egy nyilással, vagy ha a folyam széles, akkor páratlan számu nyilásokkal kell épiteni azon okból, hogy a vizfolyás főereje (sodra) lehetőleg a hid közepére vezettessék.

A hidfőket általában lehetőleg mindenkor szilárd kőanyagból, vagy jó téglából kell épiteni.

A hid cölöpökhöz kemény tölgyfákat vagy ha azt nem lehetne, veres fenyőket kell használni.

Ha a hid felszerkezete tölgyfából nem épithető, akkor az fenyőfából is készittethető, a hid padlózatához azonban célszerü leend, a könyebben kopni szokott fenyő helyett tölgyfát alkalmazni.

A romlott padlók azonnali kicserélhetése tekintetéből, az illető utibiztos rendelkezésére padlókészlet tartassék készen.

A hid felső faszerkezete tartósságának előmozditása tekintetéből szükséges a felső farészeket célszerü bontással ellátni, vagy legalább az azokon támadt repedéseket olcsó ragacscsal betömni, azon okból, hogy a viznek a fába való beszivárgása és ez által a gyorsan elharapodzó rothadás lehetőleg megakadályozva legyen.

Az átereszeket általában véve kőből, vagy jó téglából kell és pedig az ut felső meghatározott koronájának egész szélességében épiteni.

Karzatot az átereszekhez 50 centiméternél magasabban épiteni soha sem kell, azonban azok mindig erős, hacsak lehet egy darabból vagy nagyobb darabokból álló fedkövekkel boritandók be, mely fedkövek vastagsága az emlitett 50 centiméternyi általalános magasságban befoglalva legyen.

Csekélyebb nyilásu és nem veszélyes helyen fekvő átereszeknél a karzatot az ut felszinénél feljebb emelni szükségtelen, ilyen helyeken elegendő kerékvetőket alkalmazni.

111. §. Az uttest biztositásául, vagy a hegyoldal lecsuszásainak megakadályoztatása végett, némely helyen támfalakra van szükség.

Ügyelni kell arra, hogy az ilyen támfalak szilárdul és célszerüen épitessenek.

Kevésbé veszélyes helyeken az ilyen támfalakat szárazon moh között is lehet épiteni, azonban veszélyesebb helyeken szükséges, hogy azok mész habarcscsal készittessenek, ez esetben a falak egyszersmind vizvezető lyukakkal látandók el.

Vigyázni kell különösen arra, hogy a támfalakon sérülés ne történjék, s ha ilyen támadna, az azonnal helyreállittassék.

A fából készült támfalakat lehetőleg kerülni kell, mert az ilyenek könnyen romlanak és a célba vett védelmet elegendőleg nem biztositják és mivel oly helyeken, hol támfalak szükségesek, kő. anyag különben is rendszerint található.

112. §. Kövezett csatornák az uton keresztül ott létesitendők, hol egy áteresz szükségtelen vagy az ilyenek épitésére a kellő magasság nincsen meg, azonban az esőviznek az uton keresztül való lefolyásáról még is gondoskodni kell.

Az ilyen csatornák épitése lehetőleg kerüllendő, és ha helyukbe átereszek épitése költséges lenne, vagy kivihető nem volna, akkor a viznek az oldalárkokba való levezetésére kell törekedni.

Kövezett csatornák vannak továbbá s ha ilyenek nem volnának: szükségeltetnek az olyan nagy emelkedéssel biró utszakaszon, mely helyeken a viz mély és az uttestre nézve veszélyes szakadásokat csinál.

Ilyen helyeken igen szükséges az ut koronája mellett kövezett csatornát készitteni s azt gondosan fentartani, nehogy azon sérülés történjék, mert sérülés esetében a rohanó viz abban igen nagy és veszélyes rongálásokat okozhatna.

113. §. Karfák és kerékvetők a közlekedés biztositása tekintetéből általában a magasabb uttöltések oldalain, vagy magas hegyoldalokon menő utrészek szélein szükségesek.

Kiválólag azonban karfákat csak ottan kell alkalmazni, hol az ut oldalmagassága a 3 métert eléri, vagy tulhaladja; ezen magasságon alul levő helyeken elegendő kerékvetőket felállitani, kivévén még az oly helyeket, hol az ut közvetlen közelében zugó malom vagy nagyobb zajt okozó gyár van.

A karfák kiállitási módjára nézve általános szabályt megállapitani ugyan nem lehet, mert az, hogy milyen legyen, a helyzettől és hozzá nyerhető faanyagtól is függ; a következőket azonban szem előtt tartani még is szükséges leend:

1. Hogy a karzat a földszinén felül 1·0 méternél magasabbra szükségtelenül ne készittessék.

2. Hogy egy bizonyos magában egy folytonos szakaszt képező helyen, a karfák egyenlően s igy a karfa oszlopok egymástól egyenlő távolságra készitessenek.

3. Karfa-oszlopokul mindenkor tölgyfát kell használni, ezen szabály alul csak azon helyek vétetvén ki, melyeken tölgyfát nem lehetne jutányosan kapni.

4. A karfa fejoszlopok $^{18}/_{20}$ cm. vastagok, a középoszlopok pedig $^{15}/_{16}$ cm. vastagok és tisztán kifaragva legyenek.

5. A karfa gerendák lehetnek fenyő vagy tölgyfából is, a szerint a mint a körülmények engedik. Vastagságuk $^{15}/_{17}$ cm. legyen és két oldaluk laposra, felső oldaluk pedig gömbölyüre gyalultassék. A rajtuk netalán levő vagy származandó repedéseket igen célszerü leend olcsó ragacscsal betömni, sőt ha kevés kiadás mellett eszközölhető volna, az egész gerendát, a ragacsozáson kivül még kőszén kátránnyal is bevonni.

6. A karfa-gerendák hossza a kapható tölgy vagy fenyő szálak hosszától függ ugyan, azonban figyelni kell arra, hogy az ezen gerendák végeire alkalmazandó fejoszlopok közzé középoszlopok tétessenek s e középoszlopoknak egymástóli távolsága 3·0 métert sokkal felül ne muljon.

7. A gerendákat a fejoszlopokba 8 cm. csappal kell beereszteni és azt faszeggel keresztül szegezni.

8. A karfaoszlopok földbe eső részét, hogy azok a rothadás ellen hosszabb időre biztosittassanak, tüzön kell megszenesiteni, vagy olcsó kátránnyal bevonni.

A kerékvetőket rendszerint az uttöltés azon oldalain kell alkalmazni, melyeknek földszint feletti magassága 3 méteren alól és 1.5 méteren felül van.

A töltés magasságához és a helyzeti viszonyokhoz képest, a kerékvetőket egymástól 2.0. m. sőt több méternyi távolságra kell felállitani.

Ezek általában véve kemény fából készitendők, fejük és oldaluk gömbölyüre simán faragandó. Ott azonban, hol a körülmények megengedik és az árak között tetemes különbség nem létezik, a kerékvetők kemény, alkalmas kőből készitessenek.

A kemény fából készült kerékvetőknek vastagsága $^{15}/_{18}$ cm., egész hossza pedig 1.6 méter legyen, melyből 0.8 m. a földbe és 0.8 m. a földön kivül esik. A földbe eső részeit a rothadás elleni lehető biztositás céljából tüzön kell megszenesiteni, vagy olcsó kátránnyal bevonni.

A kőből készült kerékvetők, melyek szintén gömbölyüre faragandók, a kő minőségéhez képest 23—30 cm. vastagságuak és 1.2 m. hosszuak legyenek, melyből 0.6 m. a föld felett és 0.6 m. a földbe esik, megjegyeztetvén, hogy valamint a fából ugy a kőből készitendő kerékvetőknek is csak a földszinen felül eső része legyen az emlitett vastagságban és módon kifaragva.

E) *Az utak mentén élőfák, fasorok ültetése és ápolása.*

114. §. Az utak mentén ültetett és ápolt fasorok, azonkivül hogy ékesitik a vidéket, kellemessé teszik az utazást és hóförgeteges évszakban kalauzul szolgálnak az utazóknak, az illető tulajdonosoknak pedig még több-kevesebb hasznot is nyujtanak.

Azon kell tehát minden erélylyel és befolyással tenni, hogy vármegyénkben mindenütt, hol a faültetés iránt észrevehető közöny és látszólagos ellenszenv, sőt balfogalom és roszakarat is uralkodik, a faültetés nagy hasznossága felöli meggyőződés s az ahhoz szükséges kedv és akarat meggyökeredzék, hogy minden ember ugy tekintsen egy fát, mint élte, egészsége, szükségei és élvezetei egyik tényezőjét s azt kedve és akarata legyen minél hasznosabban és terjedelmesebben tenyészteni, ápolni s az elemi vagy roszakaratu sértések ellen oltalmazni.

115. §. Igyekezni kell tehát azon, hogy az utak mentén hasznos s a föld minőségéhez képest sikeresen tenyészthető fasorok legyenek, mielőbb ültetve s azok kellően ápoltassanak.

Kivánatos az utak mentén gyumölcsfákat ültetni.

116. §. A mi az ültetést illeti, arra nézve a vármegye befásitási szabályrendelete intézkedik.

117. §. Azon utvonalak mentén, hol fasorok vannak, a távirda vezetékek érdekében szükséges legalyazások, az államépitészeti hivataltól nyert utasitás szerint az alárendelt utkaparók által végzendők oly módon, hogy az előfák galyai és a távirda vezetékek közt egy méternyi ür hagyassék.

A fák legalyazása évenkint egyszer eszközlendő.

118. §. Az ültetvényekhez jó, egészséges, erős, lagalább 5—7 cm. vastag csemetéket kell választani s mindenkor jókor tavaszszal, a fagy engedése után azonnal s mielőtt még a csemete rügyezni kezdene, kiültetni; a kiültetésnél azonban előbb ágait vigyázattal és gondosan lenyesni s végül a földbe vert mintegy 5 cméter vastag karókhoz kötni.

Az ültetéshez szükséges gödröket 0.6 cm. mélyre és 1.0 m. szélesre kell és pedig már ősszel kiásni, hogy a fagy és levegő a földet a fogamzásra kedvezőleg előkészithesse.

Ott, hol a föld minősége rosz, a gödör mellé ideje korán, ha lehet már ősszel, jó földet kell hordani és a csemetét a gödörben az ilyen földbe beültetni.

Trágyát a gödörbe tenni nem tanácsos.

119. §. A fa környékét legalább 1.0 méter átmérejü körben minden dudvától tisztán kell tartani s lehetőleg néha felkapálni és nagyobb szárazság idején meglocsolni.

A fiatal ültetések biztositása végett szükséges, hogy az egyes csemeték tüskés és bokros galyak és veszőkkel bekeritessenek.

A csemeték ültetésük után azonnal bőven locsolandók, száraz időjárásnál pedig a szükséghez képest többször is öntözendők.

Kelt Zemplénvármegye bizottságának S.-a.-Ujhelyben, 1888. május 25. és 26-án tartott rendes évnegyedes közgyülésében.

Jegyzette s kiadta:
Viczmándy Ödön,
főjegyző.

Egészségtan és közmüvelődés.

(Három cikk.)

III.

S miután ily könnyüvé vált a tudományosság megszerzése, lehetetlen, hogy a szépnemet is föl ne hivjuk a közös munkában való buzgó résztvételre. A természettudományok a nők által való fölkaroltatásra is számitanak. Itt azonban mindenekelőtt a miként kérdése merül fel. Világos dolog, hogyha ezen kérdést kielégitőleg meg akarjuk oldani, ismét és ujra az iskola az, amire hivatkoznunk kell. A nők okszerü iskoláztatásában rejlik a helyzet kulcsa. Igaz, hogy a nőnevelés terén ujabb időben sok haladás történt hazánkban, hanem ha jól szemébe nézünk ezen haladásnak, nem minden tekintetben mondhatjuk azt örvendetesnek. A nőnevelő-intézetek általában ugyanazon hibában szenvednek, mint a fiúk iskolái. Ha a tantervüket, értem a felsőbb leányiskolákét, megtekintjük, azt látjuk, hogy a természettudományi ismeretek meglehetősen alárendelt szerepet játszanak szemben egyéb tanulmányokkal. Ezen felsőbb leányiskolák összes tanterve épen ugy a nyelvtanra van alapitva, mint a fiuiskoláké! Igaz, hogy a latin és görög nyelvtan helyett németet és franciát tanitanak; igaz, hogy gyakorlati cél az, amit elérendőül kitűznek, de a fő, amit ki kell emelnem az, hogy épen úgy, mint a fiuk iskoláiban az értelmet tulnyomólag irodalmi s nyelvészeti irányban fejlesztik ki.

Kétségkivül azon leányok, akiknek jövője biztositva van, akik az intézet falai közül hazatérhetnek a családi körbe, azért hogy rövid időn

Folytatás a mellékleten

maguk is uj családot alkossanak, az ilyenféle belletrisztikus oktatás mellett is igen szép müveltségre tehetnek szert. Hanem egy a baj, a nők önálló munkaképesittetését ezen tanintézetek részint sehogy sem, részint igen tökéletlenül eszközlik. Már pedig kulturállamban arra is gondolni kell, hogy oly női iskolák nyiljanak, melyek végeztével a növendékek, ha a szükség úgy kivánja, saját tudományuk után függetlenül élélhessenek. Mert nem minden leány oly szerencsés, hogy férjhez mehessen, s talán ezekről is szükséges lenne gondoskodni. Azután meg vannak oly kiváló képességgel megáldott nők, akik a tudományos pályán is megállhatnák helyüket, s igen jelentékeny szogálatot tehetnének a hazának.

Szinte vélem hallani, mily világtól elmaradt ember ez az úr, aki még azt sem tudja, hogy a nők előtt ujabb időben igen sok kereset-forrás nyilt meg. Igaz megnyilt a nőtanitó-képző, s lehetnek már jelentékeny számmal tanitók, nevelőnők s foglalkozhatnak az oktatás igen tisztes, bár rendkivül fáradtságos s legtöbb esetben háládatlan pályáján. Nem is lehet panasz ez irányban, mert a nők azt a rést, amit a törvényhozás számukra megnyitott, nagy mennyiségben be is öz nlötték. A női praeparandiák évekig ontották a nőtanitóknak s illetőleg tanitónőknek való anyagot, úgy hogy ezen a téren veszedelmes tultermelés állott elő s igen tekintélyessé vált azon szerencsétlen leányok száma, kik a tanitói diplomával kezükben a legszánalmasabb helyzetbe jutottak, sőt nem egy esetben a tisztességes társadalomra nézve el is vesztek. Kiderült, amit előre is lehetett látni, hogy valamennyi saját keresményére utalt nő a tanitásból meg nem élhet. Azon kell tehát müködni, hogy a magasabb értelmiséggel ellátott nők előtt, mentől több oly pálya nyiljék meg, melyen necsak tehetségüket érvényesithessék, hanem a társadalomnak hasznos szolgálatot is tehessenek. Van-e még ilyen pálya a tanitóin kivül? Nem értem a csekélyebb ké zültséget igénylő gyakorlati foglalkozási köröket, hanem azt, mely bár nagy előkészültséget igényel, esetleg kiváló társadalmi állást és igen tisztességes megélhetést biztosit. Ilyen pálya van, s ez véleményem szerint; az orvosi. Ebbeli állitásomnak okát adni becses engedelmükkel pár szóval megkisérlem.

A nőben ugyanazon szellemi képességek rejlenek, mint a férfiban. Gyakran, a mi meg már a női élénk természettel függ össze, ezen lelki vagy észbeli képességek hatványozott mivoltukban jelentkeznek. A nők találékonysága olykor rendkivüli, s ezért a büszke férfi, a természet örökös ura, az asszonyok született zsarnoka s elnyomója szereti ezt fortélyosságnak, asszonyi furfangnak nevezni s bosszankodik is rá valahányszor miatta szarvassá változik. Nem ez az amire én célzok, midőn a nők találékonyságáról beszélek, hanem azon gyakran ösztönszerü éleslátás, mely minden hosszabb kombinátió nélkül megmutatja nekik az útvesztőből kifelé vezető Ariadne-fonalat. Az a valami, amit nem habozom asszonyi geniálitásnak nevezni. S ime erre a képességre épen az orvosi gyakorlat mezején módnélkül nagy szükség van, mivel nagyon gyakran jut az orvos azon helyzetbe szemben a pácienssel, amikor sokáig tépelődni nem lehet, s amikor ez a találékonyság megbecsülhetetlen szolgálatokat tehet. Ha valaki azt vetné az ellen, hogy ez a furfang, ez a találékonyság, leleményesség könnyen fölületességre csábithatja az illetőt, s igy ahelyett, hogy használna betegének, elhamarkodott eljárása által megölheti, erre azt mondom: ez az eshetőség találékonyság nélkül is meglehet, s az orvosi processus olyan,melytől felebbezés csakis birtokon kivül lehet, ami pedig a boldogabb hazába költözött páciensnek még csak elméleti vigasztalást sem nyujt. Ami a nők türelmét illeti, kitartását a munkában az pedig oly páratlan, melylyel csak a legkevesebb férfii képes lépést tartani, pedig ez is fontos tényező az orvosi gyakorlatban. Ezzel kapcsolatban az a kiváló gondosság, figyelem, mely a legapróbb részletekre is kiterjeszkedik, s nem sajnál órákig, napokig a legcsekélyebbnek látszó dolgokkal megfeszített türelemmel bibelődni, ismét rendkivül becses az induktiv eljárásban, a helyes megfigyelésben. Egy másik tulajdonsága a kiváncsiság, mely nem elégszik meg a felületes észrevétellel, hanem kutat folytonosan, mig a dolog nyitjára kerül, ezen tulajdonsága a nőnek az, melylyel csak a kis gyerek tud versenyezni, amely épen azon korban, mikor leginkább kivánesi, tanul rendszerint legtöbbet. A nőnek ezen tulajdonsága legnagyobb garanciája azon haladásnak, melyet az orvosi gyakorlat és tudomány terén tehet, azon tudományén, melyről *Böckh* igy nyilatkozik: »Minket az empiria, németül mondva a tapasztalás tett nagygyá; a természetnek ezen a tapasztalásban álló kutatásában rejlik a mi leghatalmasbb és legkézzelfoghatóbb haladásunk.« Még egy tulajdonsága van a női természetnek a gyöngédség, melylyel a férfi egyáltalában nem versenyezhet, amely sajátsága határozottan előnyére válnék az orvosi gyakorlatban. Melyik férfi képes arra az önfeláldozásra, melyet a szerető anya beteg gyermekéért elkövet, panasz és zúgolódás nélkül, fáradhatatlanul, virrasztva a beteg ágya mellett s dolgozva annak érdekében éjjel-nappal egyaránt. Mindezen elszámlált vonásai a női természetnek rendkivül alkalmassá teszik őt arra, hogy osztályrészét kivegye azon munkakörből, mely az ő szereplése által határtalanul sokat nyerne társadalmi sülyában s ethikai fontosságában.

De hát van-e szükség arra egyáltalában, hogy orvosnőket képezzünk? Nem képesek-e a férfiak e téren minden igénynek megfelelni? Erre ez a válaszom: Nem.

Vannak olyan ethikai viszonyok az életben, melyeket a magasabb miveltségü embereknek figyelmen kivül hagyniok nem szabad. Halljuk csak miképen nyilatkozik e tekintetben egyik legzseniálisabb német bölcsész Dühring E., a nők magasabb munkaképességéről: »Eddigelé szórványosan s egészen a régi modorban, különösen vállalkozó asszonyok, ahol lehetett itt-ott orvosi vizsgálatokat álltak ki. . . . Csakhogy arra lenne szükség, hogy necsak az orvosnővé válás szerepe lenne az, ami határozottan előtérbe nyomakodnék, hanem a nőknek azon természetes érdekük, hogy magukuak s lányaiknak, s általában gyermekeiknek orvosnőket nyerhessenek. Sőt talán még a férfiak némi elismeréssel adóznának ezen érdeknek, a mennyiben reájuk nézve sem lehet a közönyös, vajjon a természetes és romlatlan érzelemnek természetes ellenszenve megvettetik-e s a nő kényszerittetik arra, hogy ott legyen a legnagyobb mértékben bizalmas testi és szellemi tulajdonságainak állapotára nézve, ahol azzá lenni egyáltalában nem akar s nem lehet. Ezen okot különösen azok gondolják meg jól, akik előtt az illem iránti tekintet állitólag oly sokat nyom a latban. Hiszen a materialisztikus természeti moral tanitja azt, hogy nem tekintve bizonyos kort vagy elfásultságot, a két nem között bizalmas közeledések vagy közlések nem állhatnak fönn anélkül, hogy legalább is azon kinos erőködést ne tennék szükségessé, hogy ott gyakorolják a legszigorubb tartózkodást, ahol maga a dolog természete a test és kedély egészségére vonatkozó tényeknek legfesztelenebb közlését követeli. Épen az, aki a szokásos s oly sok tekintetben hitelvesztett ugynevezett illedelem tisztelői közzé nem tartozik, fogja azon valódi természeti törvényt teljes mértékben tisztelni, amely a valódi kultura megnemesült mivoltában szükségképen nyilatkozik.«

Az orvosnők kérdésének helyes megoldása mig egyrészt maguknak a nőknek áll első rangulag érdekükben, másrészt tagadhatatlan, hogy az orvosoknak is csak kellemes lehet, amennyiben őket felmenti oly kinos helyzetek elviselésétől, melyet sok orvos, ha tehetné, aranynyal váltana meg. A női betegségek számtalan fajtája, a nőnek gyöngéd felette izgékony idegei, finom érzése föltétlenül orvosnőt igényelnek, mert csak nő iránt lehet nő kényes állapotaiban feltétlen bizalommal, csak asszony iránt lehet beteg helyzetében teljesen nyilt, tartózkodás nélkül közlékeny, mert illemérzékét, tiszta nemes erkölcsiségének ezen zománczát csak a nővel levő ily viszonya nem töri meg.

Az orvosoknak még más tekintetből is érdekükben áll az, hogy a nőket, feltéve, hogy ilyen törekvés, amint mondani szokták, konkrét alakban nyilatkoznék, ezen szándékukban elősegitsék, mert nemcsak az orvosi gyakorlat gazdagodnék egy öserejü hatalmas tényezővel, hanem idővel az orvosi szakirodalom is hasznát látná a női munkálkodásnak. A nő a maga finom érzékeivel egyenesen hivatva van arra, hogy a gyógyászat terén idővel oly fontos megfigyeléseket s ezek alapján felfedezéseket tegyen, melyek sok tekintetben átalakithatják a pathologiát. Jelenleg természetesen mikor a nő a kórházi gyakorlatban teljesen alárendelt ápoló szerepre van kárhoztatva, mikor a legmagasabb fokozat, amit elérhet, a szülésznői, nagyon bajos megitélni azt, hogy a nőnek, mint önálló tényezőnek bevitele az orvosi gyakorlatba, milyen irányban okozna forradalmat. En részemről a legjobb hatást várom ettől a jövőben valamikor bizonyosan bekövetkezendő üdvös fordulattól, s egyáltalában nem tartok azokkal, akik aggodalommal tekintenek a jövőnek ezen isteni szinjátéka elé.

Természetesen az ezen pályára vállalkozó nőknek a középiskolai pályát meg kellene futniok s érettségi bizonyitványt érdemelniök, amelyet a t. tanár urak épen oly szigoru vizsgálat után szolgáltatnának ki aminőt az ifjaktól követelnek. S valamint ezekkel szemben sem az határoz ki a delibb termetü legény, úgy a nőknek is szakitaniok kellene azon ábránddal, hogy a bogár-szem eperajak és darázs-derék megvesztegetné a tudós tanárok itéletét. Ami azt illeti, hogy kiállják-e a versenyt az ifjakkal, teljesen hiszem, hogy sokan még tul is haladnák őket. Hiszen a kedélyt és értelmet úgyis anyánktól, csak a jellemet örököljük apánktól. Kezdetben az átmeneti korszakban mig külön női középiskolák nem állittatnának, természetesen a férfiak tanintézeteiben kellene a vizsgálatokat letenni, s talán még a latin és görög nyelvből is vizsgálatot állani. Ez azonban nem olyan veszedelmes, amilyennek látszik, mert erre vi-bátran el lehet azt mondani, hogy az ördög sem olyan fekete, amilyenre festik, azt hiszem, amennyit a fiuk általában a klaszszikai nyelvekből tudnak, azt leányok is megtanulhatják, mert ez a mi korunkban országosan igen egyenértékü a semmivel. Világos azonban az, hogy később külön középiskolákat kellene szervezni a nők számára, külön képeztetni nekik középiskolai tanárnőket, s végül az egyetemet is értem az orvosit épen ezen mintára tanárnőkkel ellátva berendezni.

S miután azon igazi reformnak, a mely a természettudományi tanulmányok megkedveltetését s közkeletüvé tételét czélozza a dolog természete szerint és szükségképen a középiskolákból kell kiindulnia, nagyon világos, hogy a női azon középiskolákat, melyek őket az orvosi pályára fognák előkésziteni, minden ó-klaszszikus sallangtól meg kellene kiméini. Különben is a görögről nem is beszélve, a latinnyelv tudásának is felette vékonyan lehet hasznát venni az orvosi gyakorlatban. Orvosi tanácskozmányok immár latin nyelven nem folynak, mert a latinnyelv gyakorlati használata divatját multa, mióta sem a politikai érülközésnek sem a tudománynak sem az irodalomnak nem nyelve, A receptura még latinul megy ugyan, s a müszavak a görögből átidomitott latinság csinált virágai, de hát ez oly csekély valami, amit annak ki a tárgyat érti megtanulni nem is mesterség. Egészen más ha valaki a gyógyászat történetével akar foglalkozni, annak miután érdekében áll, meg kell tanulnia a rómaiak zengzetes nyelvét. Ámde az orvosi tudomány történetével foglalkozók száma mindig oly csekély lesz, a mely soha sem szabhat törvényt az általános, egyetemes érdekeknek. S az orvosi tudományok természete az, hogy folytonosan aktuális érdeküek, a multon merengés nem céljok, hanem a jövő előkészitése a jelenben. Minden uj felfedezés halomra dönti a régi elméleteket, s ha van tudomány, a mely saját hamvaiból minduntalan Főnixként támad fel, joggal mondhatni az orvosi tudomány az. Ebben van meg a soha meg nem szünő, folytonosan váltakozva fel-feltünő palingenesia, ujjászületés. Itt minden a tapasztalat, a gyakorlat, összehasonlitás, kutatás, kisérlet dolga. A hypothesisből törvény lesz, s a régi elméletet felváltja az uj, örökérvényü emberi tekintély nincs, egy az a mi ebben örök: az igazság. Ily tudománynyal szemben a régi irott emlékek tisztán csak történeti érdeküek, s nem arra valók, hogy a jelenbe belejátszanak. Az orvosi tudomány a tapasztalat s ez megmarad s müködik akkor is ha a rég elsárgult foliansok eltünnek a föld szinéről.

Semmi sem jellemzi jobban, szebben az orvosi tudományoknak a gondolkodásra s tapasztalatra alapitott természetét mint azon kis adoma, melyet ide iktatni jónak látok. A féniciek régi népe valamely kereskedői ut alkalmával egy oly országba vetődött, melynek lakói csak földmiveléssel foglalkoztak s legegyszerübb módon éltek. Ezen ország királyának a féniciaiak vezére azon ajánlatot tette, hogy őt és népét az irásra megtanitja. S mi hasznát veszem én annak, ha irni tudok? kérdezé a király. A féniciai igy felelt: Azt, hogy amit gondoltál leirhasd s örök időkre megőrizdhesd. Nem, nem felelé a király ez nem az én népemnek való; mert ha az az irás által a régi gondolatokat megőrizheti, akkor azokkal be fogja érni s az irás mellett el fogja feledni a — gondolkozást. S ez az amit az orvosi gyakorlat terén elfeledni soha nem szabad, mert ez teszi lehetővé a folytonos haladást, a szüntelenül előre való törekvést. A haladás vágya mindig arra ösztönzi az embert, hogy mentől magasabb fokát érje el a tökéletességnek. Ez ugyan az ember összes törekvéseire elmondható itélet, de az orvos törekvéseit mégis leginkább jellemzi. Az igazságért mindent feláldozni, az igazságot semmiért mondta egykor a nagy Giordano Bruno s felemelt fővel lépett azon máglyára, melyet kortársainak fanatikus butasága gyujtott meg alatta. Ez a jelszó ma is az igazságért való küzdelem, ha kell az élet árán. Ez lelkesiti az orvost veszedelmes járványok idejében midőn naponként szembe száll az enyészet gyilkos lehelletével; ez akkor midőn véres csatákban teljesiti kötelességét, ez a ragályos beteg ágya mellett, vagy a hullák boncolásakor, mert mindenütt az igazságot keresi, ez után törekszik mert a tudomány az igazság. Valóban ideillenek Lessing következő szép szavai: Ha Isten jobbjában a tiszta igazságot, s baljában az igazság után való ernyedetlen törekvést tartaná s ezt mondaná fiam válassz, én baljára borulnék s azt mondanám, ezt ad nekem atyám, mert a tiszta igazság csak te neked való. Az igazság után való folytonos törekvés az, mely legszilárdabb biztositékát képezi a szakadatlan haladásnak. S a társadalom miféle politikai befolyást biztosit az orvosoknak? Miképen igyekszik önmagára nézve hasznositani azon egyének munkásságát, mint politikai tényezőt, a kik a társadalom müveltségi szinvonalának emelésére oly hathatósan befolynak?

Nálunk? mondhatni mentől kevésbbé. Ahhoz hogy valamely társadalmi osztály bizonyos politikai befolyásra tegyen szert elengedhetetlenül szükséges hogy annak tagjai jelentékeny számmal

bejussanak a törvényhozás teremébe, a parlamentbe. Ez azonban a nálunk divó felfogás mellett oly sok nehézségbe ütközik, hogy a jó ízlésü ember inkább lemond róla. A mi országgyülésünk a következő elemekből szokott összeverödni: őstermelő vagy földbirtokos avagy földesur. Ezen osztálynak van nálunk még ma is a régi jogon legnagyobb politikai sulya. Ezután vannak a legulejusok, ügyvédek jogászok. Végre ujabb idő óta az ujságirók. Ha t ház képét megnézzük ezek adják bennc a jelentékeny többséget. Ezeken kivül ott van nehány nagy úr, mágnás, aki a sportnak ezen német üzi vagy megvalósitandó eszméi vannak. A szakemberek tábora igen kicsiny. Egy-két tanár, aki quo fato bejutott, egy pár mérnök, néha egy-két orvos- eddig van. Azt, ha mágnás, földbirtokos, ügyvéd, ujságiró képviselő akar lenni s föllép, mindenki igen természetesnek találja, oda való, a parlamentben van a helye, hangzik mindenfelől. A tanárnak azt szokták mondani, hogy ne politizáljon, tanitson, majd elvégzik helyette mások az ország dolgát. S valóban az összeférhetetlenségi törvény mesterségesen ki is zárta a tanárokat azon testületből, mely az ország összes kulturális életére vonatkozó törvények alkotására van hivatva. Ha orvos lép fel jelöltül, a legpikánsabb megjegyzéseket halljuk uton, utfelen, mit akar, menjen haza irjon receptet. Ha mégis egyik-másik oly szerencsés, hogy valamely jószivü dzsin Aladdin varázslámpájával bevilágit a számára egy jó kerületet s bejuttatja a törvénygyárba, utólagosan is mindig hallik a megjegyzés, minek van az az orvos a parlamentben, hiszen az nem ért a politikához. Mert jegyezzük meg a politika nálunk még ma is abban áll, hogy a tripartitumot olvasta-e valaki, volt-e jogász vagy földesur, mert ez eo ipso törvénytudó s igy politikus, a jó magyar felfogás szerint. Az ily módon összetákolt parlament alkot azután oly törvényeket, mint az 1876. XIV t. c. mely sok szép dolgot kodifikált, csakhogy, mint Chyzer helyesen jegyzi meg »hiányzik foganatositásához a nép kellő értelmisége. hiányzik ugy a végrehajtó hatalomban, mint a népben, a törvény szükségének érzete és hiányzik minden állami gépezetnek legfőbb mozgató ereje — a pénz. S hihetetlen, de mégis igaz, hogy ezen törvény 11. §-a következőleg szövegeztetett: »Jelen törvény életbelépte előtt fennállott lakhelyek, épületek és ezek földfeletti és alatti tartozékai, ha egészségügyi tekintetben kifogás alá esnek, a hatósági figyelmeztetés után legfeljebb egy év alatt, az egészségügyi szempontoknak megfelelőleg, a tulajdonos által átalakitandók, vagy ha ez célszerüleg eszközölhető nem lenne, használatuk eltiltandó és ha az egészségre még akkor is káros befolyással lennének, kisajátitás utján végkép eltiltandók.« Ami más szavakkal azt jelenti, hogy a nemzet nagyobb felét dobjuk ki a lakásukból a szabad ég alá.

Azt hiszem ez az egy példa is világosan bizonyitja, hogy a mi parlamentünknek nagy szüksége lenne arra, hogy mentől több tanult orvos is tagjává legyen, aki előtt a közegészségügy nem terra incognita, aki gyakorlatilag tudja azt, mi a megvalósitható és mi ami viszonyaink közt az ábránd. Ha a mi nagy választó közönségünk, a müveltség magas fokán állna, maga igyekeznék azon, hogy kiválóbb orvosainkat a törvényhozás tagjaivá tegye, hogy igy adandó alkalommal azok egyike-másika a kormány tagjává is válhasson, s mint miniszter is szolgálhassa hazáját. Volt-e miniszter az orvosok közül csak egy is az alkotmányos kormányzat 21 éve alatt? Lehet-e nálunk komolyan kulturállamról beszélni, ahol a legnagyobb orvosi kitünőség soha sem lehet miniszterré, abban az országban, ahol a miniszteri tárczák igen tiszteletre méltó középszerüségeknek és nullitásoknak adományoztattak egyszer-másszor. Ez mutatja legvilágosabban azt, hogy nálunk még a kultura elég magas fokon nem áll, mert ez az egy tény biztos mutatója annak, hogy nálunk az intelligencia összes rétegeit a természettudományi felfogás át nem hatotta, mert nálunk a közegészségügy iránt a kellő gyakorlati érzés nincs meg. Valóban a mi állapotainkra kiválóan illenek a nagy államtudós, Steinnak következő szavai »Csak a müveltség magas fokán álló nép képes a közegészségügy jelentőségét felismerni és annak követelményeit érvényesiteni. Mert eleven közszellemet és nyilvános életet igényel az, hogy annak érzete, melylyel az egyénnek egészsége mindnyájára nézve és viszont bir, felismertethessék; és mélyen ható tudományt szükségel az, hogy az általános egészség és betegség általános okait megismerni lehessen.« Fájdalom ez a közszellem és ez a mélyrehato tudomány mindig jámbor óhajtás és pedig mindaddig, mig az egészségügygyel foglalkozó orvosaink politikai befolyása egyik első rangu tényezőjévé nem izmosodik a mi magyar életünknek.

Hogy másutt ez régóta máskép van, legyen szabad csak egy nehány példát idéznem Az 1848-iki világforradalmakban, mely az orvosok politikai szerepének fénypontja volt, az akkori francia kormány valóságos orvosi tanácskozmáuy volt. A belügyminiszter orvos volt, közmunka miniszteri tárca orvos kezében volt, orvos volt az elnöke a törvényhozó testületnek, a rendőrségi főnökséget is orvos kezelte.

Az 1859-iki olasz háboruban az orvosok szintén nagy szerepet játszottak, valamint később is Olaszországban. Mindenek előtt emlitendő Farini Károly az oktatás- és belügy volt ministere, az Annunziata rend lovagja s mint ilyen a király *kedves cousinja*, pedig csak porból emelkedett eszénél és tudományánál fogva. Cavour külpolitikájának ő volt a leghatalmasabb támasza. Nem kevésbé fontos szerep jutott Olaszország felszabaditásánál Dr. Bertaninak, Garibaldi legmeghittebb barátjának, ki tábori orvosi szerepét csakhamar a forradalmáréval cserélte fel. Ő reá volt bizva a nép adakozásainak összegyüjtése, mintegy 20 millio frank, az ujoncozás, a felszerelés s a pótlék seregek utnak inditása. Háza valóságos kis ministeriummá alakult át, hol folytonosan 7 titkár dolgozott s honnan négy hónap alatt 2400 önkéntes indult ki. Garibaldin kivül alig mozditotta elő valaki annyira az olasz egységet mint Bertani.

De említést érdemel még Dr. Ripari is, a paglianoi tömlöcökben nyolcz évet töltött politikai fogoly, továbbá Bianchi a turini parlament követe, ki bornyuval hátán hősképen harczolt Volturnónál. Az olasz szabadságharczban nagy szerepet játszott még számos más orvoson kivül emlithetjük még az ország kormányzásában később résztvett Tomatti boncztanárt, Grillenzoni nőgyógyászt és Lanzá-t a volt oktatásügyi és pénzügyministert. (Gyógyászat 1861. Orvos és politika.)

Ime mennyi jeles név egy idézetre, miniszter, képviselő, katonatiszt, s mind valamennyi orvos. Mire mutat ez? Hogy Olaszország közönségét már rég áthatotta azon magasabb felfogás, miszerint azok, kik a természettudományok szolgálatában állanak, rendkivül alkalmasak arra is, hogy a politikai téren a legfontosabb pozitiókat elfoglalják. A közbizalomnak oly gyönyörü jele az, mely előtt a legnagyobb tisztelettel lehet meghajolni. Boldog azon ország, mely kormányzatát s törvényhozását, hadvezetését azzal tiszteli meg, hogy azok körében az orvosi kar kitünőségeinek fényes szerepkört juttat, mert azon férfiak, kik folytonosan a természetben nyilatkozó törvényszerüség okait fürkészik, bizonyára a legalkalmasabbak arra is, hogy polgártársaiknak segitsenek törvényeket hozni s a meghozott törvényeket pontosan végrehajtani.

A mi hazánkban mindez még ábránd, de óhajtjuk, hogy mielőbb való legyen. Óhajtanunk kell a haza érdekében, hogy a természettudományokkal való foglalkozás a legnagyobb megbecsültetésben részesüljön. Kivánnunk kell, hogy orvosi karunk politikai súlya növekedjék s mielőbb érezhetővé váljék politikai életünk minden ágazatában, s legkiválóképen ott, hol az ember legfőbb javáról, az egészségről történik intézkedés, a törvényhozás termében, a miniszteriümban. Mert mentől nagyobb lesz azon egyének befolyása közéletünkre, kik a természettudományok buvárlatával foglalkoznak, annál inkább módjukban lesz az is, hogy a természettudományi ismereteket hathatósan terjesszék, s mentől több és hathatósabb eszközzel fogják ezeket terjeszteni, annál nagyobb, általánosabb és áldásosabb befolyása lesz az orvosi tudományoknak a közmüvelődésre.

Vármegyei ügyek.

Vármegyénk közigazg. bizottsága legközelebbi havi ülését január hó 8 án tartja.

Zemplénvármegye t. bizottsága a decemberi közgyülésen, továbbá, tárgyalta: *B.-Keresztur* n. község háztartási ügymenetére vonatkozólag a főszámvevő által előterjesztett jelentést. mely jogi véleménymondás végett tiszti főügyésznek kiadatott. — *Várady Pál*, deregnyei mértékhitelesitőnek, reája az időközi bruttó-jövedelem után kirótt 194 ft 57 kr. a felebbezés beható tárgyalása után elengedtetett. — Olvastatott a közig. bizottság átirata a községeknek, mint jogi személyeknek a vármegyei gazdasági egyesületbe alapitó tagok ként leendő belépése tárgyában. A vármegye közönsége élénk tudatával birván annak, hogy e gazd. egyesület a községek vagyonosodásának előmozditásán fáradozik, felhivta a járási főszolgabirákat, hogy a cél (tenyész bikák s apa-állatok beszerzése) feltüntetése mellett a községeket az egyesületbe való belépésre buzditsák. — A földmiv., ip. s keresk. minister 40000/V. számu körrendelete alapján 1889. év folyamára és a vármegye területére *állatrakodó állomásul* kijelölt Szerencs és T.-Lucz állomásra hatósági szakértőül megbizattak: Zakár János, a tokaji állomásra Vallentin Ottó, a liszka tolcsvai állomásra Czéklássy Sándor, a s.-a.-ujhelyi, l.-mihalyii, upori és t.-terebesi állomásokra Nagy György, a perbenyiki és szomotori állomásokra Tolg Gyula, a n. mihályi és bánóczi állomásra Szabó István, a homonnai, koskóczi, radványi, m.-laborczi és örmezei állomásokraBorcsik Gyula állat-orvosok. — A járási irnokok évi fizetésüknek 400 ftról 500 ra leendő felemeltetéseért folyamodtak. Méltánylással fogadott kérelmük pénztári fedezet hiánya miatt teljesithető nem volt. — Olvastatott a vármegyei gazdasági egyesületnek a közs. faiskolák gondozása és az utszélek befásitása tárgyában alkotott s fensőbb helyen jóváhagyott vármegyei szabályrendelet végrehajtása tárgyában kelt nagy figyelmet keltő előterjesztése. A községi faiskolák összeiratása, az utszélek befásitása koruli felügyeletre s a faiskolák gondozására javaslatba hozott bizottságnak községenkinti megalakitása és a tervbe vett közhasznu törekvés felkarolása végett az előterjesztés vármegyei alispánnak kiadatott (E nagyfontosságu tárgyra még visszatérünk *Szerk.*) — A leleszi községi biró választására vonatkozó felebbezés elutasittatott. — A Sztropkóra felállittatni kért mértékhitelesitő hivatal ügye elfektetett. — N.-Mihály község kérvénye az ottan felállitandó közjegyzői hivatal iránt pártoló véleménynyel felterjesztetett. — Az 1889. évi utfentartási költségvetés előirányzat beható átvizsgálás után elfogadtatott s egyuttal a hadászati fontosságu utakon lévő mütárgyak helyreállitása céljából 30000 ftnyi államsegély engedélyezése iránt felirat tétetett. — A butkai körjegyzőséghez tartozó községek szervezkedési szabályrendelete némi módositások megtételével jóváhagyatott. — Olvastatott a vármegyei- és gyámpénztár vizsgálatáról tanuskodó jegyzőkönyv s vizsgálati lelet, melyek szerint azok megnyugtató rendben találtattak. — A deregnyő-vajáni hid ügyében tett s a szakministeriumhoz intézett alispáni felterjesztés helyeslőleg tudomásul vétetett. — Olvastatott a vármegye főszámvevőjének az 1886. 1887. évi zárszámadásokkal és az 1887., 1888. és 1889. évi költségvetési előirányzatokkal hátrálékos községekre vonatkozó kimutatása. A hátrálékos községi előljáróságok ellen haladéktalanul fegyelmi eljárás indittatni rendeltetett. — Rozgonyi Ferenc, rákóczi körjegyző fizetésének a községi képviselő-testületek által 600 ftra történt felemelése törvényhatóságilag jóváhagyatott s annak ily mértékben a szervezkedési szabályrendeletbe való felvétele megengedtetett. — Özv. Láczay Antalnénak néh férje után s elhalálozási negyed cimén 45 ft. az utfentartási alapból kiutalványoztatni rendeltetett. — Olvastatott a s.-a. ujhelyi járás területén levő körjegyzőségek szaporitása, uj beosztása és a közs. kozgyámi intézmény megszüntetésével egy középponti közgyámi hivatal szervezése tárgyában kelt állandó választmányi határozati javaslat. Amennyiben a kör- és községi közgyámi intézmény megszüntetésével és a járási középponti kozgyámi hivatal létrehozásával a törvény által követelt cél el nem érhető, mert alig képzelhető, hogy a járásnak mind a 33 községét a középponti kozgyám rendesen látogathassa, azokban a gyámoltak és gondnokoltak ügyeit ellenőrizhesse esetleg gondozhassa; mennyiben továbbá alig hihető, hogy a proponált 850 ftnyi fizetés mellett a járási gyám ujabb dijazások nelkül utazásokat tehessen, ezen s még több fontos okoknál fogva a járási kozgyámi intézmény életbeléptetése iránti javaslatot a vármegye bizottsága elvetendőnek találta. A másik kérdés alaki hiányokmiatt eldöntés tárgyát nem képezhetvén, pótlólagos előkészités végett a járási főszolgabirónak visszaadatott, — és pedig azzal az utasitással, hogy ujabb tervezetében csakis a községek célirányosabb beosztására s ennél is az egyes kozségeknek ujabb anyagi áldozatoktól lehető megkimélésére ügyeljen. — »Olvastatott gróf Mailáth Józsefnek, mint a bodrogközi Tiszaszabályozó-társulat elnökének előterjesztése, melyben a f. évi 357|11310. sz. a. kelt bizottsági határozatra a társulat f. é. jun. hó 25-én tartott ülésének 25. számu határozata 2.) pontja alatt a társulat részéről előterjesztett kérelem tekintetében felvilágositást nyujtván a f. évi árvédelem alkalmával önfeláldozó tevékenységgel közremüködött vármegyei tisztviselőknek a társulat részéről elismerő köszönetét nyilvánitja. Megnyugtató tudomásul vétetett.« — Végül több község szervezkedési szabályrendeletének visszautasitása, — több ügykörre vonatkozólag a szakbizottság által előterjesztett vármegyei szabályrendeletek elfogadása, — és temérdek közmunkaváltsági ügy elintézése után főszámvevő referált, s helyesléssel fogadott javaslatai alapján elintézést nyertek a következő községi költségvetési *előirányzatok*: udvai körjegyzőség 89 (E serény és példás pontosságu körjegyzőt, *Kula Istvánt*, a közgyülés megéljenezte. *Szerk.*) mikóházi kj. 88., Hegyi 87, N.-Ruszka és Hardicsa 88., S.-a.-Ujhely 88, gálszécsi kj. 87 88., Tarczal 88., Kazsu 88., topolyovkai kj. 88., Bekecs 88., L.-Bénye 88., Biste, Kolbása, Kis- és Nagy-Kázmér 88. (pótkölts. v.), izb.-radványi 88, ulicsi kj. 88. szentesi kj. 88, Füzessér 88, koloniczai kj. 88, *számadások*: mikóházi kj. 82—84., topolyovkai kj. 86., Mád 84—86., Tálya 87., Matyasócz 85—87., N.-Toronya 82—86, K.-Toronya 83—85., N.-Czigánd 86., Kelcse 86., N.-Kemencze 86., Legenye 85 86., Kolbása 80—85., czéki kj. 86. 87., rákóczi kj. 86, Szerencs 87, Homonna 86., sókuti kj. 79—84., Hosszuláz 83—85., szentesi kj. 85—86., Kladzán 83—86., ulicsi kj. 86 göröginyei kj. 86., kövesdi kj. 83—87., K.-Kázmér 86., or.-petróczi kj. 85. végre a ladmaczi kj. 1886. évi számadásai. A négy napot igénylő közgyülés dec. 15-én elnöklő alispán éltetésével a késő esti órákban végződött.

Katonai felülvizsgáló bizottságok. A kir honvédelmi minister értesitette a vármegye törvényhatóságát, hogy a területére is kiható kassai felülvizsgáló bizottságnak uj évi működési napjai jan. 5. febr. 4. márc. 4. ápr. 12. 13. máj. 6. 7. jun. 6. 7. jul. 6. aug 3. szept. 23. okt. 7 8. 21. nov. 8. 9. végül dec 5-ére lettek kitüzve.

Filokszera-zárlat. A földmivelési minister *Komlóska* és *Gesztely* község szőlőterületeire, miután azokban a filokszera jelenléte megállapittatott, a zárlatot elrendelte.

Hirek a nagyvilágból.

Német sovinizmus. Elszász-Lotaringia hatóságai utasitást kaptak *Bismarck* német birodalmi kancelliártól, hogy a sirfeliratoknak francia nyelven való készitését a temetkezési vállalatoknak meg ne engedjék.

Uj puskák Németországban a hadsereg számára uj mintáju fegyvereket gyártanak, melyek a francia Lebel-rendszerü puskának állitólag minden előnyével birnak, azok fogyatkozásai nélkül.

Az angol királyné trónbeszéde a parlament bezárása alkalmából kijelentette, hogy a birodalom valamennyi európai hatalmassággal barátságos lábon áll.

Stanley, a hires afrikai utazó, kinek már holt hirét költötték, életjelt adott magáról. *Emin* basával együtt, akit Nilus melléki szorult helyzetéből ezer baj és veszedelem után szerencsésen kiszabaditott, utban van Anglia felé.

Eugénia ex császárné III. Napoleon özvegye, teljes inkognitóban nehány napot Párisban töltött. A régi dicsőségre emlékeztető képek látásakor mély megindulás vett rajta erőt. A Tuileriák terén végig hajtatva zokogó sirásra fakadt.

Hirek az országból.

Mária Valéria menyasszony! Királyunk leányát, a magyar főhercegnőt (szül. Budán, 1868. április 22-én) Bécsben f. hó 24-én, vagyis a királyné születése napján, eljegyezte *Ferenc Szalvátor* főhg. a Habsburgok toskánai házából. A jó királynak s jóságos lelkü királynénak boldogságához legőszintébb hódolattal csatlakozik minden magyar Kárpátoktól — Adriáig. Mária-Valéria, magyar királykisasszony és vőlegénye határtalan nagy boldogságukban sokáig éljenek!

Henneberg utódja. A m. kir. honvéd lovasság felügyeletének teljesitésével ideiglenesen *Zoltán Elek* kir. honv. huszár-ezredes bizatott meg.

A magyar fegyver- és lőszergyár épitését Budapesten e napokban befejezték. Pár hónap mulva felállitják a gépeket is s tavaszkor már megkezdhetik munkájukat. A nagy gyárépület 8000 négyszögméternyi területen fekszik, mellette 120 mtr. hoszu s 14 m. széles kovácsmühely s ugyanilyen nagyságu átvételi épület van, ezenkivül egy puskafa-raktár melyben 100 ezer darab puskaagy raktározható el. A gépházban 375 lóerejü gőzgép fog dolgozni. A gyártelepen van két, 20 m. magas viztorony, mely tüzbiztossági célokra szolgál. Az igazgatóság és hivatalnokok számára kényelmes lakóházak épültek. A munkások részére nagyszerü kantin van berendezve.

Különtélék.

(**Üdv az olvasónak!**) A megvénült ó-esztendő napjai meg vannak számlalva. Csak egy-két óraketyegés még, ut végső órája s az évettemető harangok megkondulnak ravatala fölött. „Vig temetés Szilveszter éjjel — ez a szokás mindenfelé — s éjfél utáni torbul fris reménynyel — indulnak a a jövő felé.“ — Járuljunk mi is a haldokló év ágyához. Emlékezzünk vissza életének első hajnalára, mennyi remény szuletett avval együtt sziveinkben. Hányan vannak, kik ez év első reggelén boldogságot kivántak, a magukéban erősen hittek és ehelyett boldogtalanság, könny, csalódás jutott számukra osztályrészul. Mégis az uj évvel uj reményes támadnak. S ez valóban nagy áldás az emberiségre. A remény táplálja a hitet, lelkesedést, kitartást, megóv a kétségbeeséstől. A ki remélni tud — boldogtalan nem lehet. A képzelgők, a sors kegyére számitók, a vakszerencsében bizakodók reménye azonban jégre épitett vár. Csak szilárd alapon épülhet a boldogság hajléka. S ez az alap — erkölcsi értékünk. A boldogságban csak az reménykedhetik, aki azt kiérdemelni igyekezett. A szív nyugalma, a lélek hite, a jó cselekedetek a kötelességek öntudata magában is már boldogság. Feddhetetlen élet, szeretettől áradó szív, fáradhatatlan munkálkodás a közjóért és a magunk s családunk javáért, önfeláldozó szeretete a hazának, emberiségnek: ezek a boldogság feltételei. Teljesitettük e ezeket a multban? Ha igen, akkor jogunk van a boldogságra s bizhuk is azt öntudatunkban. Amit pedig elmulasztottunk a multban, helyrehozhatjuk a jövőben. Itt a határpont, a számadások napja. Ne hagyjunk tartozást a mult rovásán; vagy ha roszul gazdálkodtunk szivunk, lelkünk kincseivel, kezdjünk uj életet az uj évvel. Szép szokás, hogy barátainknak az uj év beköszönésekor boldogságot kivánunk. De ne feledjük, hogy a boldogságot magunkon kivül hiába keressük. Ne várjunk ingyen jókat a szerencsétől, hanem teljesitsük hiven a kötelességeket, miket helyzetünk s a gondviselés elénk szabott. Akkor üdvözit a hit, vigasztal a remény s boldogsággal tölt el a szeretet. Üdvözöljük tehát öröm s remény között az uj évet. Hozzon az ezer áldást városunkra, szeretett vármegyénkre, békességet imádott hazánkra és sokat szenvedett nemzetünkre. Nincsen Európa földjén még egy nemzet, mely annyi küzdelemteljes évszázad után ugy megérdemelné a békés nyugalmat, mint a magyar. Isten! hozz rea, hozz mindnyájunkra vig, boldog esztendőt .. Üdv az olvasónak!

(**Személyi hir.**) *Andrássy Gyula* gf. szabadságolt állományu altábornagy, jelenlegi szolgálati viszonyának meghagyásával, lovassági tábornokká neveztetett ki.

(**Felolvasnak**) a január 6-iki ismeretterjesztő estén: *Dr. Raisz Gedeon* az iszákosságról és az ellene való védekezésről. *Ulrich Vilmos* egy házi szerről.

(**A »Zemplén« utján kivánnak b. u. évet**) vidéken lakó jó barátaiknak s ismerőseiknek: I. *Szentgyörgyi Vilmos* aláirási ivén: Kegyesrendi gimnázium (2 ft) Dókus Gyula (2 ft) dr. Hornyay Béla (1 ft) Szentgyörgyi Vilmos (1 ft) Hönsch Dezső (1 ft) Mathias János (1 ft) Isépy István (1 ft) Kiss Ödön (1 ft) dr. Chyzer Kornél (1 ft) II. *Boruth Elemérné* aláirási ivén: Beszterczey Ferenc (1 ft) Boruth Elemérné (1 ft) III. *Szalay Pál* aláirási ivén: Dongó Gy. Géza (1 ft) Szalay Pál (1 ft) IV. *Népbank* aláirási ivén: Nyomárkay József (1 ft) Az uj évi gratulációknak ekként megváltott póstadija fejében fent nevezett boldog uj évet kivánók által lefizetett 16 ft a még begyülendő összegekkel együtt annak idejében az árvasegélyző s jótékony egyesület pénztárába át fog szolgáltatni. A nemes szivü adakozók fogadják hálás köszönetünket. *Az egyesületi elnökség.*

(**A ma egy heti felolvasáson**) dacára a felettébb kedvezőtlen időjárásnak, nagy számu és igen szép közönség gyült össze a vármegyeháza nagytermében. Dr. *Ferenczy Elek* az állatok szellemi tehetségeiről, *Reviczky Pál* a nőkről tartottak siker ült előadást. A tanulságos és ötletes dolgozatok nagyon tetszettek, s kivált a nap hősnői az est hőseit, az ifju felolvasókat, zajosan megéljenezték. Dr. *Ferenczy* előadását jövő évi első számunkban fogjuk közrebocsátani.

(**Sáros karácsony**) A régiek *feketének* nevezték, ha hiányzott természetes ékessége: a hóval takart hegy, völgy, ropogós szánut, tükörsima jég steff. Az idei karácsony nemcsak hogy fekete, de folibe nagyon is *sáros* volt. Borus, ködös, esős időben érkezett meg a várvavárt „szép karácsony“ s ilyen, ünnepiesnek éppen nem mondható hangulatot hagyott maga után. Feneketlen sár volt — s ma is az a helyzet szignáturája.

(**Közvacsora.**) Emlitettük már t. olvasóinknak, hogy jövő évi február hó 2-án lesz a s. a.-ujhelyi ev. ref. templom 100 éves. Ez emlékezetes nap alkalmára az egyháztanács fényes közvacsorát rendez a városi szinházban. A közvacsora jövedelmét az öreg templom megfiatalitásának szent céljára fogják forditani. Minthogy e közvacsora és az azt követő táncmulatság iránt nemcsak Zemplénben, de valláskülönbség nélkül a szomszédos vármegyék területén is igen élénk érdeklődés mutatkozik — a rendezőségnek gondja lesz rá, hogy a szinházat ez alkalomra minden kitelhető módon kényelmessé tegye. A férőhelyiség kibővitése végett a szinpadot le fogják bontani, s a tökeletlen fütőkészülék helyett majdingi kályhákat fognak beállittatni a mulató terembe. Szó, ami szó, de annyi már mostan bizonyos, hogy ez a közvacsorával összekötött táncmulatság igen népesnek s pompás sikerünek igérkezik. Ha el tetszik jönni, meg tetszik látni!

(**Jótékonyság.**) *Klein Nándor* csörgői lakos, nagybérlő a karácsonyi ünnepek alkalmából 50 ftot adományozott az ujhelyi szegények részére.

(**Esküvő.**) *Tóth Ferenc* vilyi h. körjegyző karácsony másodnapján esküdött örök hüséget *Lichtneckert Mária* asszonynak Magyar Almáson, Fehérvármegyében.

(**A „Zemplén« fekete táblája**) *Sintér-ügy*. A gazdátlan s városszerte kóborló kutyák elpusztitása szükséges dolog. Ujhely, ha mellékutcái és udvarainak rondaságára nézve még mindig emlékeztet is Istambulra, legalább a lézengő ebeket pusztittatja s ezek nem részesülnek falai között hatósági védelemben De mért kell éppen a *főtéren* álldogálni avval a kutya hintóval, melynek tengelyvégeit a nagyobb távolságról oda vonsolt s ottan kerékbetört ebek kinlódásának az eredményével kenik? Ez az eljárás sérti a morált, az esztetikai érzést és jellemzi a rendőrség rövidlátóságát. — *A halpiac* egy idő óta teljesen szabadjára van hagyva. Van is most ottan doge a halnak. Ami az egyik heti vásáron el nem kél, kivándorol a következőre és igy tovább. Ujhelyben a halpiac lesz a bacillusok ujabb melegágya. Kendőzetlen orral már most is erős nátha kell hozzá a bátorságon kivül, hogy az embert ottan baj ne érje. A megnáthásodott bátorságban szenvedő halpiaci rendőrségnek orvosi kezelés alá vételét kéri: —n—r. *Szemétdomb s Kazinczy-utca* — hogy illik ez össze? Udvarok szemétjét egy rakásra hányják — cselédek. Utcaseprőink meg ott hagyják — szegények. Igy illett, igy illik s igy fog ez illeni össze — Vénhelyben — uj évben. Irám jó kedvemben: *Hasafi Verasi Jánosnak*. (A jeles néptrubadúrnak e turbékolós »megrovási kalandját« fogadja uj évi gratulációul az ujhelyi rendőrségnek ez évből kiérdemült seprős osztálya. Szerk.)

(**Bubics Zsigmond**) kassai püspöknek e hó 20-án Hg. Windischgrätz Lajosnál Sárospatakon tett látogatásáról részletesebben is tudósitanak: A püspök Bécsből jövet még 19-én a délutáni vonattal érkezett S.-Patakra, hol a Hg. Windischgrätz L. látogatását kivánta viszonozni. Kitünő vendégét az állomáson várta a herceg, kinek kiséretében Dessewffy Sándor kassai apát kanonok és Szekerák Kálmán, róm. kath. plebános voltak. A megérkezett főpapot, meleg fogadás után, várkastályába vitte a herceg, hol ő és széplelkü neje szives vendégszeretetük minden jelével elhalmozták. Másnap d. e. 11 órakor a r. kath. egyház küldöttsége járult püspöke elé. A küldöttek élén Szekerák Kálmán lelkész adott kifejezést a hivek örömének a felett, hogy szeretett főpásztorukat körükben tisztelhetik. A püspök kegyesen fogadta az eléje járuló hiveket s vallásosságra s a neveléssel járó nagy kötelességek hü teljesitésére buzditotta őket s aztán jóságos atyai beszélgetés között vett bucsut a küldöttektől. 12 órakor a város elöljárósága tisztelgett a püspöknél, kihez Kun Dániel főbiró e beszédet intézte: „Méltóságos és főtisztelendő Püspök ur! Kegyes urunk! Azon alkalomból, hogy méltóságod, mint a kassai r. kath. egyházmegye uj püspöke, bár mint magán látogató is, városunkban először időzni méltóztatik: főpásztori magas állása s kedvelt személye iránt érzett tiszteletünknek óhajtunk eleget tenni az által, hogy azon város nevében, melyben méltóságodnak egyik legdiszesebb egyháza áll fenn, mint ezen város tisztviselői, elöljárói méltóságodnál tisztelkedünk. Méltóságos uram! Városunkban a méltóságod egyházát és hiveit a más felekezetüekkel a szeretet és testvériség legnemesebb kötelékei füzik össze. Ezen jó viszony megteremtésében kimagasló érdeme van az itt 12 évet töltött r. kath. lelkész ur, városunk diszpolgára, Dessewffy Sándor apátkanonok őnagyságának; az ő szép lelkének, magas szellemének. A hivatali elődétől átvett ezen örökséget ugyan oly tapintattal, nemes lélekkel őrzi meg és tartja fenn a jelenlegi közszeretetben álló lelkész ur is. E felett érzett igaz örömünket nyilvánitva, hódolatteljesen üdvözöljük méltóságodat városunk nevében, ennek területén. S e város közérzületének adunk kifejezést, midőn hangoztatjuk, hogy méltóságod püspöki megyéje külső kormányzatában, magas törvényhozói működésében, az emberszeretet nemes munkájában, édes hazánk, nemzetünk s az emberiség javára sokáig éljen!“ E beszéd végeztével a püspök örömét fejezte ki a felett, hogy egyházának lelkészei a saját hiveik és más felekezetüek között oly szép egyetértést, testvéri viszonyt tartanak fenn S.-Patakon; »ebben is« — mint mondá — »csak az üdvözitő azon tanát követik: szeresd felebarátodat, mint tenmagadat«; »különben is« — folytatá a püspök — »egy istenünk, egy urunk, egy hazánk, nemzetünk; ezek szeretete tartsa össze e város lakosságát ez uton is!« S azon szándékát jelenté ki, hogy S.-Patakot, melynek szép fekvése s az itt tapasztalt meleg fogadtatás kellemesen hatott rea, legközelebb s ezután többször is meg fogja látogatni. A tisztelgők bemutatása után a püspök érdekkel kérdezősködött a város vagyoni s egyéb viszonyai felől s nyájassága által mindenkit lekötelezve bocsátotta el a tisztelgőket. Délután 2 órakor főpapi vendége tiszteletére 32 teritékü gazdag ebédet adott a herceg, melyre az egyházak lelkészei, több főiskolai s tanitóképző tanár, a helyben állomásozó huszár tisztek, v. főbiró s több birtokos voltak meghiva. Krakkóból itt lévő törzstiszt-vendégek is növelték a társaságot. A hercegnő és herceg ismert vendégszeretete, szelleme és lekötelező szivessége, a hercegi konyha és pince termékeinek összehatás, csakhamar emelkedett hangulatba hoztak a társaságot. S azon kedves benyomásokkal oszlott szét a vendégsereg, hogy szerencsés volt megismerni a kassai egyházmegye jóságos uj püspökét és S.-Patak hercegi lakójának termeiben ismét tölthetett pár kellemes órát, melyekkel egy magas rangu főur és urnő ismét igazolták, hogy a társadalom magas polcán is összetartozónak érzik magukat ennek alsóbb rétegeivel s jó szivük, nemes lelkük és nagy müveltségükkel évről-évre fokozottan nyerik meg Sárospatak középosztályának s minden lakójának tiszteletét, szeretetét.

(**A törvényszékről**) Csanálos községben is szokásos dolog lakodalom alkalmával pisztolyból lövöldözni. Ez az ostoba szokás már sok szerencsétlenségnek vált okozójává. *Győri József* csanálosi lakos is keritett magának egy pisztolyt s

azzal mult évi dec. 13-én a lakodalmas néphez csatlakozva, lövöldözni akart s pisztolyát trefából *Büdi György* csanálosi lakos szemének irányozta. A pisztoly véletlenül elsült s a benne lévő papirfojtás közvetetlen közelből oly erővel vágódott a Büdi arcához, hogy ez fél szemét elvesztette s arcán is erős sérülést szenvedett. E gondatlanság következtében állt Győri József f. hó 17-én a kir. törvényszék előtt, mely őt gondatlanságból okozott sulyos testi sértés vétsége miatt három havi fogházra és 10 ft pénzbüntetésre itélte. — *Géczi József* s.-a.-ujhelyi fiakker kocsis, Schön Sándor kereskedőnek egyik segédét f. évi junius 8-án kocsiján Kir.-Helmecre szállitotta; mig a segéd üzleti dolgait végezte, Géczi a kocsiban hagyott bundában lévő forgópisztolyt elővette s azt addig vizsgálgatta, mig elsült s a szemben álló *Peres János* vendéglős-szolgát mellbe lötte. Géczi Józsefet, gondatlanságból okozott sulyos testi sértés vétsége miatt f. hó 17-én tartott végtárgyalás alkalmával a kir. törvényszék két havi fogházra s öt ft pénzbüntetésre itélte.

(Főuri vadászat.) S. Patakról irják: *Hg. Windischgrätz* a s.-pataki uradalomhoz tartozó vadaskertjében f. hó 22-én hajtó vadászatot rendezett. Hajtásba került 32 db vaddisznó, 2 dámvad és 1 db őz. Elesett egy vaddisznó, sebesülve elmenekult három. Részt vettek a vadászaton egy törzskari ezredes Krakkóból, továbbá br. Vécsey József Szatmárból, gf. Mailáth József, br. Vécsey Sándor és br. Sennyey Béla Zemplénből, ugyszintén Dókus Gyula és Hammersberg Jenő Ujlehelyből, dr. Kun Zoltán és a vadászszemélyzet Patakról. Este hét órakor vidám kedvü ebédre gyültek fel a fáradt Nimródok Hg. Windischgrätz s.-pataki várkastélyába, hol őket a hercegnő, oldala mellett szép két leányával, igazi magyaros vendégszeretettel fogadta. A fesztelen jó kedvvel mulató társaság csak a késő éjféli órákban vett bucsut a Rákóczi kastélynak kitünő háznépétől. A hercegi család még az uj évi ünnepeket is városunkban fogja megülni s január hó 6-án készül fel krakkói utjára.

(Halálozás.) *Török Pál* Ujhely városnak egykori rendőrkapitánya f. hó 22-én hoszas szenvedés után 72 éves korában elhunyt. Ujhely városnak a régi jó időkből, a néhai kupaktanács korszakából való, tipikus alakja. A mindig humoros „*Pali bácsi*“ már régóta élőhalott volt. Hoszas szenvedéstől szabaditotta meg a halál. Temetése 24-én ment végbe hajdani tiszttársainak s ösmerőseinek mély részvételével. Nyugodjék békében!

(Iskolaszék-választás.) Varannó város közgyülése f. hó 20-án választá meg az uj iskolaszék tagjait. Megválasztattak a régiek közül: Cséri Herman, Csiszár István, Czibur András, Füzesséry György, Gaal Sándor, dr. Kasztriner Mór, Kéler Ede, Labáth Béla, Pereszlényi István, Rokiczky Károly, dr. Szombathy László, Verner Gyula, Strasser Antal, Seliga Antal, Spiró Zackariás; ujak: Antalóczy Antal, dr. Csóke József, Spellenberg Gyula, Viszloczky Adolf és Kerekes Zoltán. Legmélyebb köszönet a régieknek a tanügy emelése körül kifejtett önzetlen buzgalmukért, üdvözlet az ujaknak az uj téren, kiknek működésük sikerteljessége elé a legnagyobb reményekkel nézünk. Sok, nagyon sok a tenni való községi iskoláink végleges megszilárditása körül, melyben évenkint a háromszázat megközelitő idegen ajku növendék tanulja és sajátitja el magyar nyelvünket s tanulja a kiszabott tananyagot. Adja az ég, hogy az uj iskolaszék minden nehézséget sikeresen legyőzzön!

(Karácsony-fa) Varannóról irják: F. hó 22-én városunk közönsége a nagyvendéglő termében a kisdedóvó karácsonyfa-ünnepségét nézte végig oly érdeklődéssel, hogy a tágas terem szűknek bizonyult a látogató közönség befogadására. A kicsinyek gyönyörü karácsonyfát kaptak a buzgó óvónő fáradozása révén, s megható volt nézni, mint rajongták körül a gyermeki szív emez ideálját. Szép sorokban vonultak ki a mellékteremből s több magyar dal elzengése után, kiki megkapta a maga ajandékát, mely különféle csemegékből állott. Spellenberg Gyula és Seliga Antal buzgólkodása következtében az óvónőt is meglepték a szülők ezüst karperec- s arany gyürüvel emlékül a derekasan kifejtett óvónői ténykedésekért. r. l.

(A szécs-kereszturi vadásztársaság) f. hó 19. s 20-án szép eredménynyel záródó vadászatot rendezett: 7 őz, 13 nyul és 5 róka maradt a teritéken.

(A kanyaró) Nagy-Géresben járványszerüleg lépett fel.

(A filokszera pusztitása Franciaországban.) Mily rohamosan pusztit a filokszera Franciaországnak egyes vidékein, szomoruan illusztrálják a következő számok: Lot et-Garonne megyében, melynek szőlőterülete több volt 100,000 hektárnál, ma mindössze 20,000 hektár, vagyis $^1/_5$-öd résznyi szőleje van s ez is kisebb nagyobb mértékben inficiálva. Ebből mintegy 2000 hektár szénkéneggel tartatik fenn, beojtott és direkt-termő amerikai szőlővesszővel pedig 3000 hektár van beültetve. A filokszera pusztitása következtében egyes vidékeken a föld értéke $^1/_3$-ára szállott alá.

(Okleveles segédjegyző) Kerestetik jó fizetésre, teljes ellátásra. Hol? tudakozódni lehet a szerkesztőségnél.

Irodalom.

Budapesti Hirlap. Szerkeszti: *Csukássy József*. A „Budapesti Hirlap“-nak a hazai müvelt olvasóközönség vetette meg alapját. A lap eleitől fogva megértette a magyar közönség szellemét; minden pártérdek mellőzésével küzdött nemzetünk- és fajunkért, ez egyetlen jelszóval: *magyarság!* Viszont az ország legkiválóbb intelligenciája is azonositotta magát a lappal, fölkarolva azt oly módon, mely páratlan a magyar ujságirás történetében. A hazai sajtóban máig a legfényesebb eredményt a „Budapesti Hirlap“ érte el; legnépszerübb, legelterjedettebb lap az országban. A külső dolgozótársak egész seregén kivül a szerkesztőségnek annyi belső tagja van, a menynyivel egy magyar lap sem dolgozik. Minden fontosabb bel- vagy külföldi esemény felől rendes levelezőn kivül *saját külön tudósító* értesit közvetlenül; a távirati szolgálat immár oly tökéletesen van berendezve, hogy elmondhatjuk: nem történik a világon semmi jelentékeny dolog anélkül, hogy a „Budapesti Hirlap“ arról rögtön ne adjon hü és kimeritő tudósitást. A *„Budapesti Hirlap“ politikai cikkeit* Kaas Ivor báró, Rákosi Jenő, Grünvald Béla, Balogh Pál irják más kiváló hazai publicistákkal hiven a lap független, magyar pártérdekeket nem ismerő szelleméhez. *Politikai hirei* széleskörü összeköttetések alapján a legmegbizhatóbb forrásokból származnak. Az országgyülési tudósitásokat a gyorsirói jegyzetek alapján szerkesztik. Magyarország politikai és közélete felől távirati értesülésekkel látnak el rendes levelezőnk, minőkkel minden városban, sőt nagyobb községben is bir a lap: a *„Budapesti Hirlap“* távirati tudósitásai manap már teljesen egy fokon állanak a világsajtó legjobban szervezett hirszolgálatával. Európa összes metropolisaiban Londontól Konstantinápolyig saját tudósitók vannak, akik ugy az ott történő eseményeket, mint az elektromos dróton oda futó hireket rögtön megtáviratozzák. A *„Budapesti Hirlap“ Tárcarovata* a lapnak egyik erőssége s mindig gondot fordit rá, hogy megmaradjon előkelő szinvonalán. *A napirovatokat* kitünő zsurnaliszták szerkesztik s a helyi értesülés ismert legügyesebb tudósitókra van bizva. Rendőrségi törvényszéki rovatai külön-külön szerkesztői a főváros sötét eseményeit is mindig oly hangon tárgyalják, hogy a „Budapesti Hirlap“ helyet foglalhat minden család asztalán. A közgazdasági rovatban a magyar gazga, birtokos iparos, kereskedő megtalálja mindazt, a mi tájékozásra szükséges. A A regénycsarnokban csak kiváló irók legujabb müveit közöljük. De ezuttal még egy kedves meglepetéssel is szolgálunk olvasóinknak. 1889 január első napján **Jókai Mórtól** kezdünk egy uj regényt, melyet kizárólag a „Budapesti Hirlap“ számára irt. Jókai Mór uj regényének cime: **Aki a szivét a homlokán hordja** s mint a költő maga mondja, „egy modern ezeregyéji mese.“ A regény egyike Jókai ama geniális, ragyogó alkotásainak, melyek már oly régóta az ő büvös körébe vonták az olvasó közönséget, s Jókait oly népszerüvé, hálványozottá tették, a minő soha még magyar iró nem volt. A regény eleje Magyarországon, a vége Mekkában játszik. Hőse egy nő. Jókai Mór uj regényének közlését *1889 január 1-én* kezdjük meg. Az előfizetés feltételei: Egész évre 14 ft, félévre 7 ft, negyedévre 3 ft 50 kr. egy hóra 1 ft 20 kr. Az előfizetések vidékről legcélszerübben postautalványnyal eszközölhetők e cim alatt: A „Budapesti Hirlap“ kiadó-hivatalnak IV. kerület kalap-utca 16-s szám.

A **„Képes Családi Lapok“** uj évi száma, azon alkalomból, hogy pályafutásának tizedik évét betöltötte: valóságos jubiláris szám. Rendkivül érdekes tartalmát koszorus regényirónk Jókai Mór arcképe s egy gyönyörü autographált mondata, Tolnai Lajos arcképe s Dr. Murányi Armin urhoz, a „Képes Családi Lapok“ kiadó-tulajdonosához intézett irodalmi becsesel biró levele, Rudnyánszky Gyulának „Tiz év“ cimü költőileg gazdag s ihletteljes költeménye, Beniczky-Bajza Lenke arcképe és „Jávor Mártha“ cimü érdekes elbeszélése, Mikszáth Kálmán arcképe és „Csejte vár és asszonya“ cimü kedves kis vártörténete, Bankovics Györgynek a „Képes Családi Lapok“ szerkesztőjének arcképe és „Hafiza“ cimü szomorujátékának, zamatos nyelven s költői ihlettel irt előjátéka, Dr. Murányi Arminnak arcképe és „Mind a kettő ha'ott“ c. csinos beszélyéje, a „Képes Családi Lapok“ érdekes adatokban gazdag története, továbbá az első kiadónak Méhner Vilmosnak és az első szerkesztőnek Kuliffay Edének az arcképe — képezik, „Hölgyek Lapja“ c. melléklete három csinos divatképet s a családanyákat, gazdasszonyokat érdeklő cikkeket, regénymelléklete Brankovics Györgynek A „péna“ cimü regényéből első közleményt tartalmaz. Egyszóval a „Képes Családi Lapok“ tiz éves multjához méltóan kezdi meg tizennegyedik évfolyamát s mi csak kellemes irodalmi kötelességünknek teszünk akkor eleget: amidőn a „Képes Családi Lapokat“ a müvelt magyar családok pártfogásába ajánljuk. — A „Képes Családi Lapok“ előfizetési ára egész évre 6 ft, félévre 3 ft, negyedévre 1 ft 50 kr. Az előfizetési összegek a lap kiadóhivatalába (Budapest, nagy-korona utcza 20.) küldendők.

A hazai tisztviselőkar kiváló szakközlönyt bir a „Magyar Tisztviselő“ cimü heti szaklapban, mely a következő év elejével már a X-ik évfolyamban lép. Cikkeit a jogi és pénzügyi szakma kiválóbb szakférfiai irják. Emellett közli a miniszterv és birósági határozatokat, amenyiben azok a tisztviselőket érdeklik, valamint a pénzügyi közig. bíróság határozatait. Mint a hazai tisztviselő-karnak egyedüli közlönye, megérdemli a pótolást. Előfizetési ára oly csekély, (évnegyedre 1 ft 25 kr.) hogy azt bármely kisebb javadalmazásu tisztviselő nélkülözheti. Ajánljuk különösen az állami tisztviselők figyelmébe, akiknek anyagi és szellemi érdekeit melegen védi.

Egyesületi élet.

Nyilvános nyugtató.

A s.-a.-ujhelyi szegény izr. iskolázó gyermekeket segélyező egyesület javára folyó hó 12-én rendezett piknik alkalmából ezen egyesulet részére folytatólag adakoztak: Weinberger Dávid (Imreg) 5 ft, Matolai Etelné 2 ft, Dr. Ligeti József 2 ft, Kormos Armin 2 ft, Schön Sándor 2 ft, Hercz Fülöp 2 ft, Fleiszner Frigyes 1 ft, Tüchler Vilmos 1 ft, összesen 17 ft.

E jótékonycélu mulatság jövedelme volt 100 ft beléptidij, 49 ft adakozás és 90 ft 50 kr. felülfizetés, összesen 139 ft 50 kr. Ebből az egyesület részére 139 ft 50 kr. szolgáltatott át. A kiadási többletet 42 ft 91 krt a rendezőség fedezte.

Mely nyilvános számadás kapcsán az összes adakozóknak őszinte köszönetünket ismételten kifejezni van szerencsénk.

Némety Bertalan.

Midőn a fent emlitett 139 ft 50 krnak a f. n. egyesulet részére történt kézhez vételét igazolom, ugy a tisztelt adakozóknak, mint a t. rendezőségnek az egyesület nevében mély köszönetet mondok.

S.-a.-Ujhely, 1888. december 28.

Wolff Jakab,
egyesületi pénztárnok.

KÖZGAZDASÁG.

A zemplèni cukorgyár ügye.

S.-a.-Ujhelyben a december hó 24-én tartott gazdasagi egyesület választmányi gyülésében megbeszélés tárgyát képezvén: az ezen mozgalmat megindító pénzügyministeriumnak, mezőgazdaságunk és gyáriparunk emelésére nagy horderővel biró, hazafias, államférfiui mély belátásu kezdeményezéséért, a gazdák és a gazdasági egyesület hálás elösmerése és köszönete kifejeztetni határoztatott.

A gyáros ajánlatát tartalmazó szerződési minta alapjában méltányosnak és elfogadhatónak itéltett, azonban a répa árának, a cukorfokkülönbözeti alapon, a más vidéki árakhoz, nevezetesen: a Czell-féle erdélyi, és a hatvani cukorgyár áraihoz való emelése kivánatosnak, sőt szükségesnek mondatott ki; nehogy a konkurrencia, gazdáinkat a közvetlen közelükben lévő cukorgyártól, s a répatermeléstől elterelje.

A polarizációnak megnyugtató eszközlése tekintetéből, s hogy az ezen müvelettel ösmeretlen kisgazdak is megnyugtató védelemben részesüljenek a gyárnak rendszerinti egyoldalu és önző eljárása ellenében azon óhaj merült fel, hogy ne a gyár eszközölje az átvételnél a polarizációt, hanem hogy a répacukorfok tartalmának hiteles megállapitására, a répaátadás két havi idejére, a kassai gazdasági tanintézet vegykisérleti állomás vezetője helyeztessék át a gyár felállitásának helyére, igy a polarizáció megállapitása — az ezen ügynek élén álló kormánynak felnhatósága és védnöksége alatt eszközöltetvén, a gyár iránti bizalmatlanságnak s kétkedésnek eleje vétetvén, a gazdak a cukorrépa jövedelmező termelésébe teljes megnyugvással és készséggel s nagyobb területekkel mennének bele; mert igy minden surlódás és megkárositásnak eleje vétetnék és a gyár iránti bizalom megingatására szolgáló leggyakoribb indok önmagától elesnék.

Ezen ily módon létesitendő vegykisérleti állomás áthelyezési költségeihez, a gyár megfelelő arányban járulna, s igy az államnak nagyobb költségébe nem is kerülne.

Az ingyen visszaszolgáltatandó répaszeletre nézve kivánatos, hogy az lehetőleg 50%-ban adassék a gazdáknak vissza. A répaszelet állapotára nézve pedig annak száritott állapotba helyezése hangsulyoztatott, mert igy annak hoszabb időre való eltartása a gyárosra is könnyebb, és igy az igy kezelt répaszelet, a tél folyamán is bármikor romlatlan állapotban adható át a gazdáknak, de a szelet visszaszállitásának módja és költsége ilymódon szinte nagy megtakaritást eredményezne. A gyaros pedig a szelet száritását, ha az első berendezésnél erre figyelem fordittatik, könnyen eszközölheti, s ekkor a besavanyitás nehézségei s az ilyképeni nagyobb táparányveszteségtől menekszik meg, a mi igen lényeges előny a gyárosra is.

Hogy pedig oly vidékek is megnyeressenek a cukorrépa termelésre, melyek a vasuti állomásoktol oly távol esnek gazdaságaikkal, hogy a cukorrépa odafuvarozásának terhe miatt nem termelhetnek répát, az határoztatott a miniszterium nál kieszközöltetni, hogy ugy mint a most folyamatban volt vasutépitésnél, a megfelelő őrházaknál, külön tehervonatok álljanak a termelőknek a répafelrakodásra — a vonat közlekedések között rendelkezésükre, a honnan a répa a legközelebbi állomásra szállitatván, igy továbbittatnék a gyárba. Ily módon nagy területek volnának megnyerhetők, mi által a vasutak jövedelmezősége is emelkedvén, a gyár még nagyobb tömegü répához jutna a mi egyfelől emelné a gyár nyereményét, másfelől pedig adoképessége is avval arányban nőne.

Az átadás és átvétel módozatai teljesen részletezendőknek, az elemi csapás eseteire pedig a gyár és a termelő kölcsönös viszonya is megállapitandónak véleményeztetett.

A cukorgyárnak hol leendő felállitása is mérlegeltetvén, tekintettel azon nagy termelési területre, mely a megkivánt ötezer holdban kulminál, a mely azonban csakis a szomszédos felső vármegyék együttes közreműködésével biztositható, s tekintettel azon körülményre is, hogy a répa csakis 100 kilométeren belől szállittatik a termelő megterheltetése nélkül — ingyen a gyárhoz, egyedül S.-a.-Ujhely azon legalkalmasabb központ, amely az öt vármegye minden cukorrépát termelő vidéke végpontjához a 100 kilomtren belől esik, amint ezt a következő összehasonlitás is igazolja:

	S.-a.-Ujhely.	Szerencs,	Terebes.
Munkácshoz	74 klmtr	121 klmtr	110 klm.
Ungvárhoz	62 „	109 „	98 „
Kis-Várdahoz	69 „	116 „	105 „
Nyiregyházához	96 „	55 „	132 „
Szerencshez	47 „	— „	83 „
Miskolczhoz	75 „	28 „	111 „
Nagy-Mihályhoz	56 „	103 „	20 „
Ormezőhez	72 „	119 „	36 „
Kassához	65 „	112 „	101 „

Az 1882-ik évben, N.-Mihályban szándékoltatott egy cukorgyár felállittatni, s a próba-répatermelések a budapesti állami vegykisérleti állomáson polarizáltatván, 10, 12, 15 és 18 cukorfoktartalmat eredményeztek, amely kitünő eredmény

a cukorrépának vidékünkön való termelését igen előnyösnek és hálásnak tünteti fel.

Idáig már mintegy 4500 hold lett jegyezve, amelyből S.-a. Ujhelynek 2000, S.-a. Ujhelyen alól 900, S.-a.-Ujhelyen felül 1600 hold esik.

A fömozgalom az aláirások gyüjtésére minden vármegyében és minden vasuttal biró vidéken folyamatban van, s az elérhető eredmény az eddigiekhez megfelelőnek igérkezik, amely azonban csakis *a S.-a.-Ujhelyben, 1889. évi január hó 7-én d. e. 9 órakor, a vármegyeháza nagytermében megtartandó nagy értekezleten — melyre minden egyházat megjelenni kéretik* — fog végérvényesen megállapittatni.

Löcherer Andor.

Felhivás

vármegyénk községeinek tenyészbikákkal való ellátása érdekében.

Amennyiben az 1889. évben az állam tenyészbikákat sem nem vesz, sem azokat a községek részére ki nem osztja, hanem ezek szerzését vármegyénk területére, gazdasági egyesületünknek e célra tett 2000 ftnyi áldozatkészsége folytán — gazdasági egyesületünkre ruházta, *felhivatnak*

1-ör vármegyénk községei, hogy tenyészbika szükségletük beszerzése iránt, ezentul a vármegye gazdasági egyesületéhez forduljanak, a honnan az illetékes járási főszolgabiró indokolt ajánlatára, a tenyészbikák, 10—20% kedvezményes árban, egy év alatt három részletben való fizetés mellett, fognak a lehetőséghez mérten kiszolgáltatni.

A községeknek jogukban áll azon bikát kérni, a melyet valamely tenyészetében már előre kiszemeltek, a mely bika ha tenyészképesnek itéltetik, s megfelelő árban megvásárolható, részükre ha az egyesületnek tagjai által fog szereztetni. Minden 70 db tehén és ezután a község egy db bikát tartani köteles.

2-or felhivatnak vármegyénk összes szarvasmarha tenyésztői s uradalmai, hogy eladandó tenyészbikáikat a vm. gazdasági egyesületnek legkésőbb 1889. évi január 15-éig jelentsék be, a miben is a bikák faja, kora, magassága, szine, leirása s ára is megjelölendők. Azonnali beszerzésnek figyelmen kivül fognak hagyatni.

A tiszta vérü bikák bünmentség fognak megszemléltetni s csakis a tenyésztésre alkalmasnak itélt bikák fognak megvásároltatni.

S.-a.-Ujhely, 1888. évi dec. hó 26-án.

a zemplén vm. gazd. egylet nevében:

Löcherer Andor, s. k. egyl. titkár. **Vitrmándy Ödön**, s. k. egyl. t. alnök.

Nyilt-tér.*)

Van szerencsém a n. é. közönség szives tudomására hozni, hogy régibb üzletemet átvettem, Zemer Adolf úrnak adtam át.

Midőn több évtizeden keresztül cégem alatt folytatott üzletemtől ezennel megválok, nem mulaszthatom el eddigi vevőimnek és üzletbarátaimnak hozzám tanusitott kegyeikért köszönetemet nyilvánitani, kérve egyuttal, hogy ezt üzleti utódomra átruházni kegyeskedjenek.

S.-a.-Ujhely, 1888. dec. havában.

Zemer Henrik.

A fenti nyilatkozat kapcsán bátorkodom a n. é. közönségnek bátyám, Zemer Henrik ur iránt tanusitott bizalmat a magam részére kérni azon kijelentésem és igéretem mellett, hogy ezen bizalmat kiérdemelni és megtartani legfőbb kötelességemul fogom tekinteni.

Egyben, van szerencsém a n. é. közönség becses tudomására hozni, hogy a legmodernebb igényeknek megfelelő raktáram régibb cikkeit a raktár tulhalmozottsága miatt tetemesen leszállitott árakon fogom elárusitani.

S.-a.-Ujhely, 1888. év dec. havában.

Zemer Adolf.

Szines selyemsövények 65 krtól 7 frt 65 kr. méterenként. Selyemfüvek szines kötődíszek szines és minták fűzésére és darabonként selyemfüvek **Regensberg G. gyári raktára** Lipcse, és kir. udvari szállító Lundenburgban. — Minták annyival küldetnek. — Levelek az ár. portóval.

Brüsszelben az 1888-ik évi nemzetközi kiállításon arany éremmel kitüntetett gyárilag szénsavtartalmu asztali és gyógyviz

A MOHAI **ÁGNES** FORRÁS

SAVANYUVIZE

Egyedárusitó: **Edvi Illés Károly** magy. kir. udvari szállító Budapesten, nemzetközi hire gyógy- és asztali savanyuvizek, szénsavas kút- cikkek és mesterségekben.

*) E rovatban közlöttekért nem vállal felelősséget a szerk.

Szerkesztőségi posta.

Tisztelt munkatársainknak boldog uj évet kivánunk!

Lapterveinkkel, kiknek uj évi kerek számban szerepeltetését nem láthatni, az összeállitásnál megszántettek.

Sz. A. urnak Budapest. Nagyobbszerü ügyeinkben nincs kilátásunk.

K. J. urnak Ujhely. A dolgok jelenlegi állása szerint talán más időben.

Rákóczi F. emlékünnepélyről. Nem közölhető.

Felelős szerkesztő:
HORVÁTH JÓZSEF.
Főmunkatárs: **DONGÓ GY. GÉZA.**
Kiadótulajdonos: **ÖZV. BORUTH ELEMÉRNÉ**

HIRDETÉSEK.

HIRDETMÉNY.

A sátoralja-ujhelyi takarékpénztár rendes évi közgyülését

az intézet helyiségében 1889. évi január hó 27-én délelőtt 10 órakor tartja, melyre az intézeti részvényeseket ezennel tisztelettel meghivom.

Tárgyai:

a) az igazgatóság és felügyelő-bizottság jelentésének, valamint a zászámadásnak beterjesztése, ebből kifolyólag ugy az igazgatóság, mint a felügyelő bizottságnak a felmentvény megadása;

b) a tiszta nyeremény felosztása iránti intézkedés, ennek kapcsán az évi osztalék megállapitása;

c) elhalálozás folytán az intzeti elnök, esetleg egy igazgatósági tagnak megválasztása;

d) esetleges inditvány tárgyalása.

S.-a.-Ujhely, 1888. deczember hó 20-án.

Diószeghy János,
intézeti igazgató.

2—3

A cs. és kir. kereskedelmi minisztérium tiszteletdija.

CognacsNaturels

BERGER, VOLK és Társától
Dornbach-ban, Bécs mellett.

Árak:

Egész palack mitőség szerint:	frt	2.50	2.90	3.90 5.80
Fél " " "	frt	1.30	1.60	2.10 2.55
Negyed " " "	frt	—.80	—.90	1.20 1.40

Felülmulhatlan minőség, valódiságért jótállás.

Külföldi termények **hasonló** tulajdonságokkal **még egyszer oly drágák.**

Dr Kissler tanár, a cs. és kir. kisérleti állomás főnökének véleménye szerint ez az állala megtekintett telep a legtökéletesebben van berendezve. A

törvényes

vizsgálat alatt poharak, illetve kisérletek tétettek, a melyek azt eredményezték, hogy e cognacs tiszta borlepárlás (destillat.) s ennélfogva

gyógyhasználatra kitünően alkalmas

Megszerezhető:
a raktár: Bécs, Kärtnerstrasse 15
és a hirnevesebb füszer- és mentge-kereskedések által.

S.-a.-Ujhelyben kapható: Szentgyörgyi Vilmos és Deutsch József Fia kereskedésében.

Cs. és kir. állami dij.

Az 1888-iki triesti borkiállitáson 1 arany- érem.

Az 1888-iki triesti kiállitáson ezüstéremmel tüntettetett ki.

COGNAC
CZUBA-DUROZIER & C°
FRANCZIA COGNACGYÁR
PROMONTOR

A vegytani müintézet
(Laboratorium) által megvizsgáltatván, **francia coguakkal egyenértékünek és orvosi czélokul ajánlatosnak** találtatott.

Egyedüli főraktár:
DEUTSCH JÓZSEF FIA
kereskedése,
S.-A.-UJHELYBEN.

10—10

Hirdetmény.

Az alólirt igazgatóságnál **vékony haszonfa,** ugymint **tölgy-, köris- és szilfa** eladó, még pedig 15 cm-től 40 cmterig vastag, 10-től 10 méteren felül hosszu, mely famennyiség vagy az erdőn, a helyszinén, vagy külön egyerség folytán a Gorond-Sztrabicsó vasutállomásnál átveendő.

Uradalmi igazgatóság Munkácson.

A „Zemplén Naptára"

36 krajazárért

nálunk még folyton kapható.

Egyidejüleg alkalmi ajándékul

ajánljuk uj divatu névjegy- és levélpapirjainkat.

A Zemplén könyvnyomdája és kiadóhivatala.

Czukrászat-megnyitás.

Van szerencsém a nagyérdemü közönség becses tudomására hozni, hogy folyó év deczember havában a Mayer-féle üzletet átvettem s azt ujonnan berendezve megnyitottam.

Ahol is naponta friss sütemények, befőztek s különféle italok kitünő minőségben és nagy választékban kaphatók.

Továbbá mindennemü torta és sütemény-megrendeléseket a legjutányosabb áron és a legpontosabban eszközlök.

Magamat a n. é. közönség kegyeibe ajánlva és kegyes pártfogásáért esedezve, maradtam

mély tisztelettel

Rein István.

Jakobovics Armin

az „Első Zemplénmegyei honi bútor-csarnok“

tulajdonosa

S.-a.-Ujhelyt, főtér (Matyasovszky-féle ház)

ajánlja a magas uraságoknak és a n. é. közönségnek, akik bútort vásárolni szándékoznak és jutányos árak mellett lelkiismeretes kiszolgáltatásban akarnak részesülni, **5 teremben nagyszerüen berendezett**

bútorgyári telepét

meglátogatni és a legcsekélyebb vásárlásnál is meggyőződést szerezni, hogy **minden versenyt fölülmúló olcsó árak mellett szilárd gyártmányt korszerü, izléses kivitelben** csakis

Sátoralja-Ujhelyben, ilynemü egyedül létező

BÚTORTERMEIMBEN

szerezhetik be. Elsőrendü szakiparosaim közremüködéseivel azon kellemes helyzetben vagyok, hogy nálam mindennemü kitünő **asztalos-** és **kárpitos-bútorok** valamint **fantasie-** és **disz-bútor** s legelegánsabban teljesen felszerelt **urasági szalon-, boudoir-, ebédlő-** és **fogadótermek** részére a most divatozó fanemekben és a **legujabb alakban**; nemkülönben **szalongarniturák** különféle szövetekkel, diszesen kárpitozva, meglepő választékban és oly különböző **jutányos árak mellett** készletben találhatók, hogy bevásárlását mindenki **igényeinek megfelelően** teljes megelégedésére **a legolcsóbb gyári árban** szerezheti be.

Továbbá ajánlom még dúsan felszerelt

tükör- és képraktáramat,

valamint minden nagyságu

koporsóimat,

a legjutányosabb árak mellett.

A n. é. közönség becses pártfogását és számos látogatást kérve, maradtam kiváló tisztelettel

Jakobovics Armin.

Van szerencsém a nagyérdemü közönség tudomására hozni, hogy 24 év óta fennálló

füszer- és vegyes kereskedésemet

a téli idényre erősen ellátva a lehető legolcsóbb árakkal rendeztem be, s a nálam vett árúk ugy az árak, valamint minőségüket véve, a háztartásnál nagy megtakaritást hoznak.

Nevezetesebb áruimnak árjegyzéke a következő:

Kávé kiloja 1 frt 60 krtól 2 frtig; különleges fajok 2 frt 20 kr.

Czukor	egész süveg	kiloja	44 kr.
»	kimérve	»	46 »
»	koczka	»	47 »
»	liszt	»	47 »
Rizs-kása	1 kilo 16 krtól		36 » ig.

Lisztek a napi árakban minden fajban.

Szappan	szegedi 1 kg. 28 kr. táblába 1 kgr.		26 kr.
»	kernbarna	»	24 »
Petroleum	szalon	»	24 »
»	amerikai 1 csillag	»	28 »
»	császár belföldi	»	32 »
»	» 3 rózsa amerikai	»	40 »

ugyancsak literenkint 4 krral olcsóbban.

A legjobb minőségű **„Apolló-gyertya“** ½ kilos csomag 6-os, 8-as — 36 kr.

Ugyanaz bécsi font, 560 grammos 4-es 6.8 a — 42 kr.

Kapható mindenkor saját készitményü **patkány- és egérirto** szerem, nem veszélyes és egészen biztos hatásu!

Továbbá ajánlom nagy raktáromat mindenféle bel- és külföldi **rum- és cognakból** és ipari czélokra engedélyezett **szeszt** a legolcsóbb napi áron.

Tisztelettel

Malártsik György.

Január 1-vel uj előfizetést nyitunk a

XIX. évf. „MERCUR“ XIX. évf.

hiteles sorsolási tudósitóra.

A **„MERCUR“** az összes bel- és külföldi sorsjegyek, záloglevelek, elsőbbségek, kötvények, részvények stb. teljes, pontos és könnyen áttekinthető sorsolási jegyzékeit közli.

A **„MERCUR“** pénzügyi részében az európai pénzpiacz általános helyzetét illető czikkeket tartalmaz, valamint minden a nemzetgazdaság, kereskedelem és közlekedésügy terén előforduló tudnivalót illető hireket és közleményeket.

A **„MERCUR“** havonkint 2—3-szor, nyomban minden fontosabb huzás után jelenik meg magyar és német szövegben.

Minden évi előfizető ingyen kapja a „Mercur“

sorsolási évkönyvét 1889-ik évre,

mely az összes 1888. év végéig kihuzott és még be nem váltott sorsjegyek jegyzékét tartalmazza. Ingyen adjuk továbbá az

általános sorsolási naptárt 1889-ik évre,

mely az összes európai sorsjegyek pontos huzási naptárát tartalmazza.

Ezen óriási anyaga daczára a lap előfizetési ára

egész évre csak 2 frt.

bérmentes postai szétküldéssel együtt. — Próba előfizetés fél évre 1 frt. — **Mutatványszámok ingyen.**

A „Mercur“ kiadóhivatala Budapest, Dorottya-utcza 12.

Eladó erdő.

A magyar t. Akadémia széphalmi birtokához tartozó 107 holdas erdö akár örökáron talajostul, akárcsak a fája eladó. Bövebb értesitéssel szolgál

Dr. Chyzer Kornél,

ezen birtok felügyelője.

Eladó

1—3

egy fedeles és hajtókocsi.

Hol?

Megmondja a kiadóhivatal.

Eddig még fölülmulhatatlan.

Maager V.-féle

cs. kir. szab. valódi tisztitott

CSUKAMÁJOLAJ

Maager Vilmostól, Bécsben.

Az első orvosi autoritások által megvizsgálva, **könnyü emészthető hatása** végett gyermekek részére is, különösen ajánlható; mint legtisztább, legjobb, legeredetibb és általánosan elismert leghatásosabb gyógyszer **mell- és tüdőbetegség** ellen, **gümő, sömör, daganatok, bőrkiütések, mirigybetegség, gyöngeség** stb. ellen.

1 üveg sárga olaj 1 frt, 1 üveg fehér olaj 1 frt 50 kr.

Kaphatók a gyári raktárban:

Bécs, III. Bez. Heumarkt Nr. 3.,

valamint valódi minőségben Ausztria-Magyarország gyógyszertáraiban és minden nagyobb füszerkereskedéseiben.

Sátoralja-Ujhelyben: csak *Zlinszk J.* ur gyógyszertárában. 11—18

Pályázati hirdetés

A s.-a.-ujhelyi orthodox izr. hitközség hetenkénti, átlag 8—10 mm. kóser hús szükségletének fedezését nyilvános pályázati uton akarja biztositani. A feltételek a hitközség irodájában megtudhatók, hová az ajánlatok **1889. évi január hó 16-ig** intézendők.

Schweiger Ignácz,

hitközségi elöljáró.

Nyomatott a »Zemplén“ gyorssajtóján, S.-a.-Ujhely

Quittung.

Ueber 200 sage Zweihundert Gulden wiener
Währung in Worten im Falle
Einschreibens der Hr. L. Lehrerseminars
der K. Akademie zu Olmütz
) wilhelm Fuentanegra aus Ueberm Doktor
Carol Chyzer empfangen zu haben
bescheinigt.

Olmütz. den 24ten Januar
1855.

Vacatur Stempel

Franz Josef Günther v.r. Lehrerschaftsm

AG 52

1884

Régi Recepis 7 Novelis

Köveléle

20 f

Szépthalom in 11ik September 888

Kegyességes Főtitkár ur!

Alól irott mint 3 éven át volt Szépthalmi kertész, de
minden ok nélkül F. Mezősy úr által elbocsátva lettem,
azon alázatos kérelemmel járulok a Kegyességes úrhoz,
miszerint a kertészetbe belépésemkor leltárilag 400 darab
üvegházban levő virág növényt vettem által, és hol én,
a 3 éven at, többet 40 forintal kiadtam anyo növenyekre,
melyek a kert díszesítésére szükségeltettek, ennek daczára,
midőn nekem F. Mezősy ur felmondott, egyszersmind-
megtiltotta a többlet növenyek eladását.
Így kiléptemkor az átvett 400 darab virág növeny helyet
850 darab kelletet által adnam, mely többletet sajat
fenzemen szereztem,
Mázattal esedezem méltóztassanak a mellékelt
számlam kifizetését a jelenlegi F. Igazgato úrnak
engedélyezni, és ha már a leltarilag által adott
400 darab többlet növenyémért, mit sem kapnék,
a virág cserepekért árat, és azon költségem, megtéri-
tesék a szolgalatom legutolsó évében a kertészlak
előszobaja kikövezéséért fecsetem, alázattal kérem,
Ha bár az egész, megnekem járandó összeg, nem nagy
de nekem jelenleji szolgálatnélküli alapertemben, ez
segitség esaládom, es magam fentartására, legalább egy kis
időre nagyon sokat segitene, ——

F.

Hálózatos kérésemet és mellese, és bőlcsi bebátása,
sorsáról elintézését várva, maradtam a Kegyességod-nek
Legalázatosabb szolgája

Kovásznay Antal

Doktor

Magyar Tudományos
AKADÉMIA
Főtitkári hivatal.

Érk. 1888. szept. 13.

A Kelelmeres kún
fonis Kápolnaerdő.

Budapest 1888 októbér 26

Szakosítva
688. főszám

Alulirott Chyzer Kornél
lev. tagunknak azon kérelmével,
hogy véleményét a benfoglalt
ügyben nyujtsa, ezen iratot felterjesztem
Körösi Sándornak.

Budapest 1888 okt. 22.

Szakosítva
főszám

A Kérelmezett kusz fonatos
Kiskalúnyozandónak ve-
lemenyeren.

S. a. Ugyben 1888 okt. 25

Chyzer Kornél
Szepkalai jelügyelő

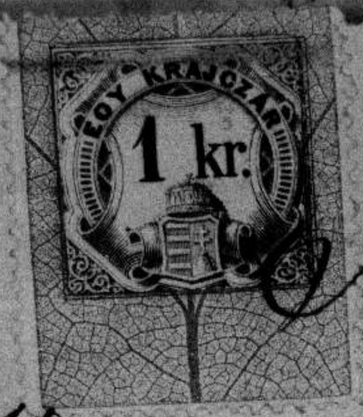

EGY KRAJCZÁR 1 kr.

Szárula-

A Magyar tudományos Academie rei-
szére Széphalmi Kertesznek elattam 200 darab
virák teglit. és felvetem érte 6 f. osz. m.

S. Nagy Patak 1886 en Apvilus 7 en

Szabó István fazekas
mester

EGY KRAJCZÁR
1 kr.

Számla

A Magyar tudómanyos Akademia
részire Széphalmi Kertész ur lakba
a pitvarba 200 db. téglat használtam fel
flaszternak tégla és kövesmunka öszeg 5 f.
1887év Mart. 22.

Horváth János Kőmöves

EGY KRAJCZÁR 1 kr.

Számla.

A Magyar Tudományos Academie reiszére Széphalmi Kertésznek elottam 300 darab virák téglit ci fellvetem 9 f. osz: w:

S. Nagy Palak 1885 ^a November 3^en

Szabó István fazikás mester.

Tekintetes Doctor Úrnak.

s. a Ujhelyben.

A Pecz Armin Mü kerlész ur
által két Vendéglői szamla
folyo hó 11. ki lett.

1. Szoba két ágyra egy Nap 2/20 kr.

2. A Szép halomra kivitt
Ebéd és Itál — — 3/64 x

Összesen - 5/84 kr.

Csernyitzky Mihály
Kötönellel felvettem Vendéglős

Csernyitzky Mihály

s. a. Ujhely Julius hó 12 1888.

5/12

1888

Peer Anna
vendéglő számla

5 f 84 kr

Lapszám
Folio No.

Budapest, 188 8 Szeptember 23 a/7

5 kr.

Számla Rechnung

PE[illegible]N
Faisk[illegible]ule
VIII. Kálvária-tér

Pecz Ármin

mükertész és faiskola-tulajdonos Kunstgärtner u. Baumschulen-Besitzer.

VIII. ker. Kálvária-tér 4. Budapest VIII. Bez. Kalvarienplatz 4.

A Széphalmi Karinczy emlék körül létesitendő kert, elő-

munkálatairól.

Utazási költség, Budapest-S. A. Ujhely. vaspálya		ft.	25.
2 napidij	a ft 10.—		20.
Bérkocsi, S. A. Ujhelyen Széphalomra és vissza		"	5.
Kertterv és költségvetés		"	80.—
Összesen		ft.	130.

Pecz Ármin

Vermessung
Kalvarienplatz
Pecz Ármin
August 18 I/3—

82 k
1888

Ces marchandises
130 fûts

Quittung

25 Lager Zwanzig fünf Gulden
ö. W. in Silber für die Besitz-
ung und Behausung des im Wahrlagen
Szephalom gelegen Waldes, dem Ge-
richt Chyzke als Grundherrn, jährig
und baar zahlen soll.

Vranabanka am 20 Aug.

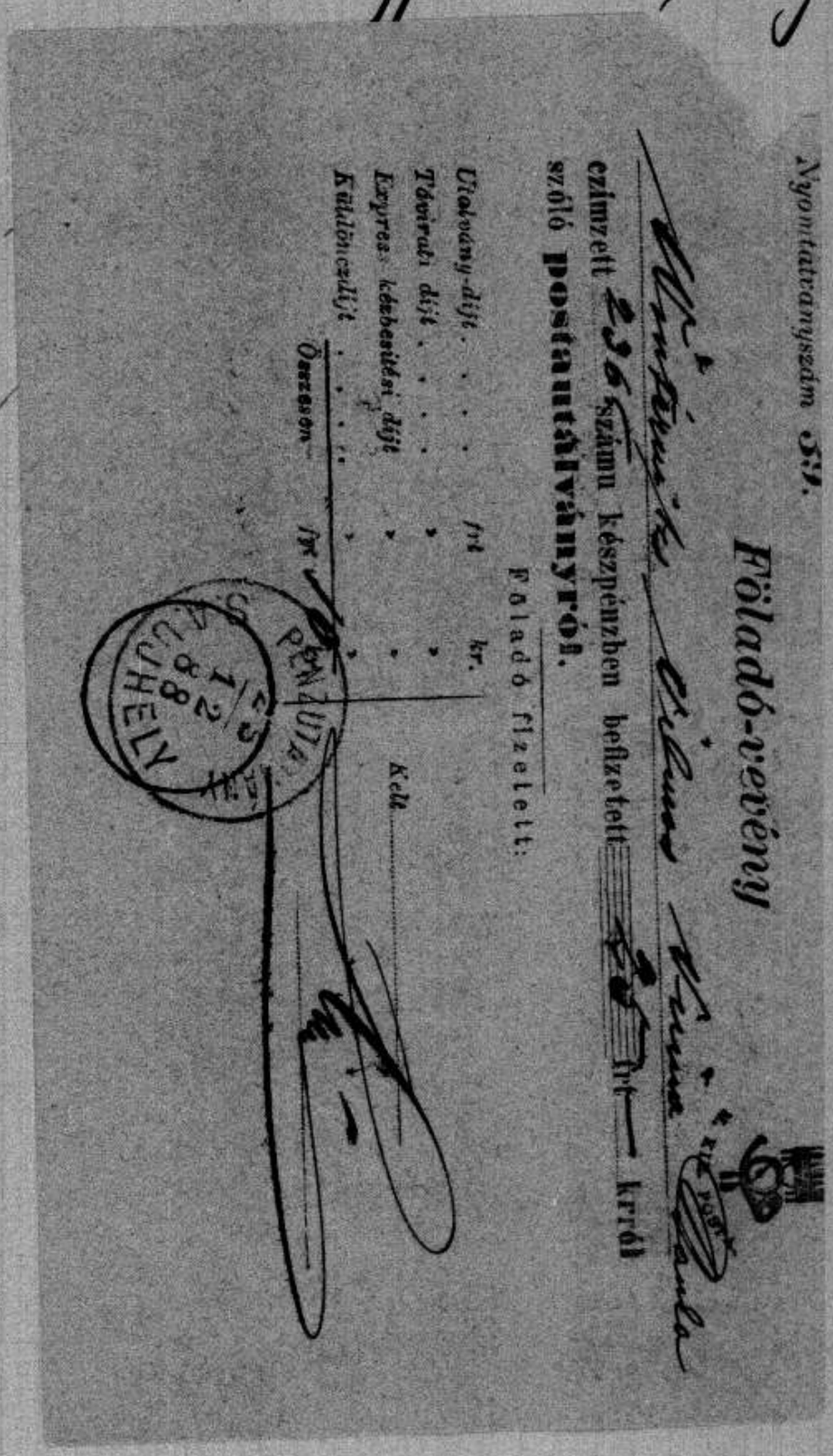

Quittung

25 Pengő Zwanzig fünf Pengő
Összeget köszönettel fogadtam
gyűjtő ívek Sammlungsbogen
Szépstalom gyűjtő Stalden, dem Herrn
Conrad Thyrer als Kontrolleur
mit Baar verfallen hat.

Vmnabanka am 20 Dezember 888

Wilh Winterwitz

Fortsetzung

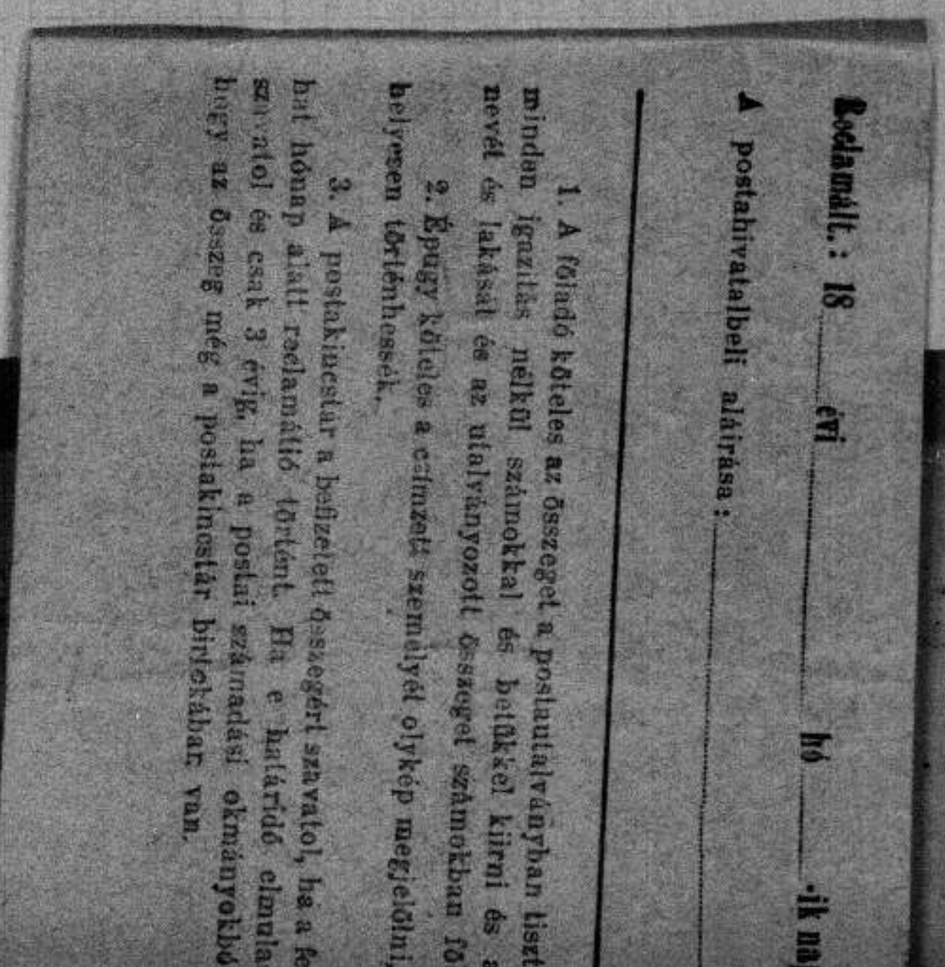

Reclamált.: 18.....évi.....hó.....-ik napj

A postahivatalbeli aláírása:.....

1. A fölvevő köteles az összeget a postautalványban tiszta
minden igazolás nélkül számokkal és betűkkel kiírni és a
nevét és lakását és az utalványozott összeget számokban föl
2. Éppúgy köteles a czímzett személyét olykép megjelölni,
helyesen történhessék.

3. A postakincstár a befizetett összegért szavatol, ha a fel
hat hónap alatt reclamáció történt. Ha e határidő elmulas
szavatol és csak 3 évig, ha a postai számadási okmányokból
hogy az összeg még a postakincstár birtokában van.

105
1884

Erdő bevlés
25 f

KOCH HENRIK
MÜÉPITÉSZ
BUDAPEST, Thonetudvar

Pest 8/10 88.

Löbl. Krankenabtheilung
des Herrn Dr. Chyzer
k. u. k. Hofrath

für Ihre Bestellung der mir übersendeten 2 blechernen Vasen Vergnügt wünsche zu berichten:

1. Eine Vase A 12/50
2. Eine " B für die Consolen
für Aufstellung derselben 12 -
3. für Postporto u. et. . . . 5.50

Zus. . . fl 30 -

welche Zahlung ein Löbl. Hospital gefälligst Anweisung zugehen wird.

Hochachtungsvoll

Koch

88 h
1888

30 fl kml
vätsk

Nyugta

40 kr. ö. é.

40 kr. - az - az Negyven forintról, mely összeget Tekintetes Dr. Chyzer Kornélly, Zemplén vármegye főorvosától - mint a Magy: Tudományos Akadémiai Széphalmi birtokának, kezelőjétől a nevezett birtok térképének több napot igénybevevő felvétele, fuvar díjjai és a térrajznak kiállításáért bánya nálúl felvettem. —

S. a. Ujhely 1888. Julius 13. án

Szentgyörgyi Dezső
S. a. Ujhely városi mérnök

52 12

1888

40 f

Kert emlékek.

Jelvételek

Utánvétel

Tekintetes magyar Akademia részére

LŐVY ADOLF
KÖNYVKERESKEDÉSÉBŐL
S.-A.-UJHELYBEN
(a „Vadász-kürt“ szállodában).

KÖNYV-,
mű- és hangjegykereskedés,
KÖLCSÖNKÖNYVTÁR,
író- és rajzszerek,
KÖNYVKÖTÉSZET.

BUCH-,
Kunst- & Musikalien-Handl.,
LEIHBIBLIOTHEK,
Schreib- & Zeichen-Requisiten
BUCHBINDEREI.

Egész tisztelettel kérem a megtekintésre beküldötteket, ezen árjegyzékkel együtt, melyre a megtartottat bejegyezni sziveskedjék, minél előbb visszaküldeni. — **Mi 14 nap alatt vissza nem küldetik, becses számlájára mint megtartott iratik fel.**

Minden oly tárgyak, melyek más könyvkereskedések által hirdettetnek, nálam is ugyanazon áron megszerezhetők. Füzetenként megjelenő munkákra előfizetéseket — ha ez más könyvkereskedésben kezdetett volna el — minden időben elvállalok és pontosan teljesitek.

Hazai és külföldi
IRODALMI TERMÉKEK.

A Sz. István-társulat,
valamint
a sárospataki főiskola
összes kiadványainak
TÖKÉLETES RAKTÁRA.

Emlék- és imakönyvek
a legpompásabb
díszkötésben.

NAPTÁRAK.

Ifjúsági Iratok
és
KÉPESKÖNYVEK.

Előfizetések elfogadtatnak
minden
hazai és külföldi
folyóiratokra.

Rajzszerek.

Vonalzott és vonalzatlan
gazdasági és kereskedelmi
JEGYZŐKÖNYVEK.

Ég- és földgömbök.
Tus- és pastelfestékek.
Festő- és
másoló-vászon.

ÚJÉVI
és
névnapi jegyek.

Ügyvédi és bírósági
NYOMTATVÁNYOK.

8000
kötetnyi magyar, német s francia könyvekből álló újonnan berendezett
KÖLCSÖNKÖNYVTÁR.

Fizetendő Sátoraljа-Ujhelyben.

188 8 11/10 Rendelés folytán. Szives áttekintés végett. Folytatásul.

1. Naplókönyv 1 45

Fizetve hom

A m. k. állam kiadványainak és a m. k. egyetemi könyvnyomda könyvkiadó-hivatalának főbizománya.

Látogató-, üzleti és meghivó-jegyek, valamint levélpapir- és boritékon szükséges címek, monogrammok, saját amerikai gyorssajtómon, díszesen kiállitva, gyorsan készittetnek.

Nyomatott Sárospatakon.

			Áthozat
			40 l2
			1888
			1/45
			Napló Könyv

Utánvétel ____ frt. ____ kr.

Tekintetes Dr. Ihyzer Kornél ..... úrnak

KÖNYV-,
mű- és hangjegykereskedés,
kölcsönkönyvtár,
iró-és rajzszerek
KÖNYVKÖTÉSZET.

LÖVY ADOLF
KÖNYVKERESKEDÉSÉBÖL
S.-A.-UJHELYBEN
(a „Vadász-kürt“ szállodában).

BUCH-,
Kunst- & Musikalien-Handl.-
Leihbibliothek,
SCHREIB- & ZEICHEN REQUISITEN
BUCHBINDEREI.

Egész tisztelettel kérem a megtekintésre beküldötteket, ezen árjegyzékkel együtt, melyre a megtartottat bejegyezni szíveskedjék, minél előbb visszaküldeni. — **Mi 14 nap alatt vissza nem küldetik, becses számlájára mint megtartott iratik fel.**

Minden oly tárgyak, melyek más könyvkereskedések által hirdettetnek, nálam is ugyanazon áron megszerezhetők. Füzetenként megjelenő munkákra előfizetéseket — ha ez más könyvkereskedésben kezdetett volna el — minden időben elvállalok és pontosan teljesitek.

Hazai és külföldi
irodalmi termékek,
A Szent István-társulat,
valamint
a sárospataki főiskola
összes kiadványainak
TÖKÉLETES RAKTÁRA.

Emlékés imakönyvek
a legpompásabb
diszkötésben.

NAPTÁRAK.

Ifjusági iratok
és
KÉPESKÖNYVEK.

ELŐFIZETÉSEK ELFOGADTATNAK
minden
hazai és **külföldi**
FOLYÓIRATOKRA.

RAJZSZEREK.

vonalzott és vonalozatlan
gazdasági és kereskedelmi
JEGYZŐKÖNYVEK.

Ég- és földgömb
Tus- és pastelfestékek.
Festő és
másoló-vászon.

UJÉVI
és
névnapi jegyek.

ügyvédi és birósági
NYOMTATVÁNYOK
8000
kötetnyi magyar, német s franczia könyvekből álló újonnan berendezett
KÖLCSÖNKÖNYVTÁR

Fizetendő Sátoraljaújhelyben. 75

188			
8	11/9.	Rendelés folytán. Szives áttekintés végett. Folytatásúl.	
		(A mocsy. tud. Akadémia részére.)	
	1.	Pénztári napló könyv	1.20
			fizetve Lövy

A m. k. állam kiadványainak és a m. k. egyetemi könyvnyomda könyvkiadó-hivatalának főbizományosa.

Látogató-, üzleti és meghivó-jegyek, valamint levélpapir- és boritékon szükséges címek, monogrammok saját amerikai gyorssajtómon, diszesen kiállitva, gyorsan készittetnek.

Nyomatott Lővy Adolfnál S. a. Ujhely.

5 12
1888

1 f 20

Számadás napló

Teherárú-szállitólevél.
Frachtbrief.

A kocsiknak
Der Wagen

Száma Nr. 11050
tulajdonosa Eigenthümer
száma Nr.
tulajdonosa Eigenthümer

A rovatlap Der Frachtkarte | száma Nr. | tétele Post 2730

Vételi állomás helyege der Empfangstation

Magyarországos — F. Chyzer Arnold úr nak
G. A. Mihely nek
in n
Station állomása
der Eisenbahn.
a vasútnak
m. k. áll. és m. kir.
Budapest

A szállitási út netáni megjelölése Etwaige Angabe des Transportweges

Ezennel küldöm önnek küldjük önöknek az alább megjelölt árukat az üzletszabályzatban és az illető vasutak, illetve forgalmi kötelékek árszabásaiban foglalt határozmányok alapján, melyek ezen küldeményél alkalmazásba jönnek.

Sie empfangen die nachstehend verzeichneten Güter auf Grund der in den Betriebs-Reglements und Tarifen der betreffenden Bahnen resp. Verkehre enthaltenen Bestimmungen, welche für diese Sendung in Anwendung kommen.

Jel és szám Zeichen und Nummer	Darabszám Anzahl	A csomagolás neme Art der Verpackung	Tartalom — Inhalt	Valóságos elegysúly Wirkliches Brutto-Gewicht: Kilogramm	Kikerekitett elegysúly, mely a számitás alapjául szolgál Abgerundetes zur Berechnung zu ziehendes Gewicht: Kilogramm	Ez egyes tételek bevallott értéke Declarirter Werth der einzelnen Positionen	Nyilatkozat az esetleges vám- és adóhivatali eljárás vagy az ügyvivő személy iránt. — Az illető okmányoknak és egyéb mellékleteknek megjelölése az óvmarólásokat és ide foglalva. — Egyéb a törvény vagy szabályzat értelmében megengedett nyilatkozatok. Erklärung wegen der etwaigen zoll- und steueramtlichen Behandlung, Mittelsperson, Bezeichnung der betreffend. Dokumente und sonst. Beilagen incl. Bleiverschlüsse. — Sonstige gesetzlich oder reglementarisch zulässige Erklärungen.
S. R. T.							15712/13 Csomagolás
15712	2	db	Vaságyrúda	32			lom
15713	1	"	Kapocs	5			
15714	1	láda	tolj kapcs	246			
	3	db		283			

A bevallott összérték tesz:
Die declarirte Gesammt-Werthsumme beträgt
A rendes időben való odaszállitáshoz kötött különös érdek fejében bevallott összeg tesz:
Die declarirte Summe des Interesses der rechtzeitigen

betükkel irva in Buchstaben

5 kr. Ok. kezelés

Budapest, 1888 10/10

SCHLICK-féle vasöntöde
és gépgyár-részvény-társaság

A feladónak bérmentesitésre vonatkozó megjegyzése Frankatur-Vermerk des Absenders

Utánvétel Nachnahme | Készpénzbeni előleg Baar-Vorschuss | Beszedés után nach Eingang | betükkel irva in Buchstaben

Összeg — Betrag fl. kr.

A fenti utánvétel részletezése Specification obiger Nachnahme

Bérmentve Frankirt

Jegyzék — Note

Díjtétel 100kg-után Frachtsatz für 100 Kilogr.

Beszedendő — Zu erheben fl. kr.

Utánvétel Nachnahme | készpénzbeni előleg Baar-Vorschuss | beszedés után nach Eingang
Jutalék Provision
Szállitási dij Fracht bis
Dij-pótlék Zuschlag für | érték-bevallásért Werth-Declaration | érdek-bevallásért Interessen-Declaration

Szállitási dij Fracht bis ig
Dij-pótlék Zuschlag für | érték-bevallásért Werth-Declaration | érdek-bevallásért Interessen-Declaration

Szállitási dij Fracht bis ig
Dij-pótlék Zuschlag für | érték-bevallásért Werth-Declaration | érdek-bevallásért Interessen-Declaration

Kovács István
vám
kondás
Kovar Stephan

NB. Az átmeneti bélyegek sorrendben a jegyzék hátlapjára nyomandók.
NB. Die Uebergangs-Stempel sind der Reihenfolge nach auf die Rückseite der Note aufzudrücken.

93 sz
1888

6 f 10

Mauthe. varajtó
szállítási díja

N. Nyugta.

773 ft 96 kr. azaz Hétszázhetven három forint és 96 kr. ol. erről, mely összegel a Magyar tudományos Akadémia Szépthalmi birtokán teljesitett s folyó évi Septemberhó 8án bemutatott számlában részletesen Reinstatott épületi igazitásokról, - azon 44 forinton felül melyet a Mausoleum körüli kőburkolat átrakási munkálatáról már folyó évi Májushó 31én felvettem - mai napon nekem Nagyságos Dr. Thyzer Kornel Szépthalmi felügyelő" urtol kifizettettek. -

S. a. Újhely, 1888 évi Septemberhó 30án.

azaz: 773 ft 96 kr. o. é.

Langhmándor

épitő mester

80
1888

Epidemie in
St Louis
773/96

Nyugta.

44 ft azaz Negyvennégy forintról o.é. - mely összegek Nagyságos Dr Chyzer Kornél fő orvos urtol kiány nélkül felvettem a magyar tudományos Akademia Szép halmi birtokán a Kazinczy mauzoleum körüleléin lévő faragott Kő burkolat lédrakási munkálatai és az ahoz felhasznált anyagaért.

L. a. Ujhely 1858 évi Májushó 31 én

Lányi Sándor épitész

azaz 44 ft o.é.

30
1888

44 f.

Mauroleani Rovere
ejanilaia

A. Rendes Kiadványok

okmányai

Nyugtia.

16 azaz tizenhat forintról, melyet
szephalmi Kertészi fizetésem részle-
téül Dr Chyzer Kornél felügyelő
Urtól felvettem.

Sátoralja-Ujhely 1888 febr. 12 én

Baluka János

9.12
1888

164

Kerlich Fiedl

Mundtöd

Nyugta

16 arav tiszahat forintokról melyet
Szépkalmi kertészei pótlékom cím.
tekéül Dr. Chiari Károlytól felügyelő
Urtól felvettem

Szépkalom Mezőtúr 1888

Baluka János
Kertész

18 12
1888

16 f

Nyugta

16. az itteni tiszteletes főrendű szepsalmi Kerületi főtekintetes elöljáróságtól Dr Chiser Károly felügyelő urtól felvettem

Szepsalmon április 1én 1888.

Baluka János
Körös

19 12
1888

16f

Nyugtatvány

16 az az tizenhat forintról melyet szép-
kal mi Kurtésni fizetésem részeteül
Dr Chizer karnél felügyelő ur-
tol felvettem —

Szépkalon Május hó 1én 1888

Baluha János
Kurtép

23 sr
1888

16 f
Merkle & Fiedler

Nyugta

16. ur. firenhat forintokul melyet
Sajpkalmi Kertészi' fizetésem révide-
tiül D. Chijzer Kornél felvigyelő
tertul felvettem

Szipkalom Junius 1én 1888

Baluka Janos
kántor

45 12

1888

Kerlich fiscal,

16 K

Tisztelt

16. az er tiszthas forint-ot melyet Szép-
halmi Kertészi fizetésem rovatából D. v.
Chyrer Kornél felügyelő úrtol
felvettem

Széphalom julius 1-én 1888.

Baluka János
Kertész

49 se
1888

16 f

Nyugta

16. az az tizenhat forintról szóló szelvényt
Szépkalomi Kerületi tiszteletben
ült Dr. Ohyrer Károly felügyelő
urtól felvettem

Szépkalom Augusztus 1én 1888.

Baluka János
Kerülés)

59 12
1888

16f

Nyugta

16 arar forintról forintról melyet
Szíphalmi Kerületi főnökségem alá
tartozó Dr Chirer körnél fel ügye
lő által felvettem

Szíphalmon Szeptember 1. 1888

Baluka János
körjegyző

63 1/2
1888

16 F

Nyugta

16. azaz tizenhat forint és melyet
Szépkalom községi pénztári főnökem részé-
ről Dr Chirer Károlytól folyóvi
évtől folyólevén

Szépkalom Október 9én 1888

Baluka János
Kántor

89.12
1888

Kerzich havi
fiscéje
September
16f

Nyugta

16. ar ar tiszteshaz pénz rol melyet
Szépkalmi kerületi pénztáros részemre
lő" levél folytán
Szépkalmon November 1én 1888

Baluka János
kerület

95 sl
1888

Oct 06 16 f

Nyugta

Alulirt ezennel kijelentem, hogy a Szépkalmi Kerületi Pénztárban rendelkezésemre bocsátott 1888-ik évi Dr Chirer Kornél fel ügyelői tiszteletdijat

Szépkalom December hó 1888

Kalmár Ferenc
Kerületi

98 ri
1886

Kerkelijk Archief
21 f

Nyugta

21 drb. azaz huszonegy forintról szóló „Szép Ilonka" kottáért fennálló tartozásomat megfizettem. Dr. Chyzer Kornél pedig megígérte, hogy a „Szép Ilonka" kottáért fennálló tartozásomat December hóig elengedi.

Szépkalon Január 1-én 1889.

Baluka János

Kerekes

110 52
1884

21 f Kerdeh

Elismeröny.

Alólirott elösmerem, hogy 21 forintyi kertészi ha-
vi fizetésemből, mely az 1888 iki év folyamán
részletekben visszatartatott, 60 azaz Ötven
o.é' forintot felvettem illetöleg ezen összeggel
azon ötven forintot fizettem, melylyel az
üvegházból, kertivelemenyekből és meleg-
ágyból stb. bejövendö haszonért az uraságnak
tartoztam.

Pécskalon 1889 Január 1'ön

Balaka János
Kertész

111. 112

1888

50 f Rensch

MTA KÖNYVTÁRA
KÉZIRATTÁR
AKADÉMIAI LEVÉLTÁR

1889

KÉZIRATOK

FOLYTATÁSA KÖVETKEZIK